

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, როგორც
სისხლისსამართლებრივი პრობლემა

გიორგი შაშიაშვილი

სადისერტაციო ნაშრომი წარდგენილია სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მინიჭებისათვის დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად

2015 წლის 6 ივლისი

მეცნიერ-ხელმძღვანელი: გიორგი თოდრია

სამართლის დოქტორი, პროფესორი

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

თბილისი

2015

სრული პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, რომ წინამდებარე ნაშრომი „სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის“ ორიგინალურია. ის არ შეიცავს ისეთ მეცნიერულ თვალსაზრისს, დებულებას, თეორიას, კვლევის მონაცემებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მითითებული დადგენილი წესით, ხოლო კვლევის მეთოდების გამოყენების დროს სრულად არის დაცული ეთიკური ასპექტები.

გიორგი შაშიაშვილი

რეზიუმე

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია ის საფრთხეები, რომლებიც საერთაშორისო საზოგადოებას უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციით ექმნება. კვლევის მიზანია მეცნიერულად დასაბუთებული რეკომენდაციების შემუშავება, რომელიც ხელს შეუწყობს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ნორმების სრულყოფასა და პრევენციული ღონისძიებების დახვეწას.

სადისერტაციო კვლევის პროცესში ფართოდ იქნა გამოყენებული მოვლენებისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების პროცესის შეცნობის ფილოსოფიური მეთოდები, რომლებიც აღნიშნულ პროცესებს მჭიდრო ურთიერთკავშირში, ურთიერთდამოკიდებულებასა და მუდმივი განვითარების ჭრილში განიხილავს. კერძოსამეცნიერო მეთოდებიდან, კრიმინალური შემოსავლის ლეგალიზაციის წინააღმდეგ ბრძოლის სრულყოფის საერთაშორისო ასპექტების განხილვისას, გამოყენებულ იქნა ისტორიული მეთოდი, „ფულის გათეთრების“ მარეგულირებელი ეროვნული და უცხოური სისხლისსამართლებრივი ნორმების გაანალიზებისას - შედარებითი სამართლებრივი მეთოდი; სტატისტიკური მეთოდი გამოყენებულ იქნა საქართველოს სისხლის სამართლის 194-ე მუხლით რეგულირებული დანაშაულის გავრცელების პარამეტრების შესწავლისას, კონკრეტულ-სოციოლოგიური კვლევის მეთოდი - ექსპერტების გამოკითხვის პროცესში, კონტენტ-ანალიზი კი სოციალური ლიტერატურის, კანონმდებლობის, ანალიტიკური მასალების შესწავლისას.

კვლევის შედეგები:

თეორიული და ემპირიული კვლევის საფუძველზე დასაბუთდა და ჩამოყალიბდა თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობის მქონე დებულებები. საერთაშორისო კანონმდებლობაში, კერძოდ, გაეროს უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაციის შესახებ კონვენციის დებულებებში არ არის მკაფიოდ ჩამოყალიბებული ფულის ლეგალიზაციის დეფინიცია და ძირითადი მაჩვენებლები, არ არის გადაწყვეტილი პრედიკატულ დანაშაულთა წრის განსაზღვრის საკითხი, არ არის ზუსტად განსაზღვრული სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველი, რის გამოც ქმედების შემადგენლობა ზედმეტად ფართოა და კვლავ მოიცავს როგორც უკანონო, ისე

დაუსაბუთებელი ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემას. არ არის გამოქვნილი პრედიკატული დანაშაულის და „ფულის გათეთრების“ შემადგენლობები. სხვადასხვა ქვეყნის (აშშ, გერმანია, რუსეთი) სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში არ არსებობს ერთიანი მიდგომა ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებული დანაშაულების კვალიფიკაციის საკითხისადმი, რაც ართულებს მათ ურთიერთქმედებას საჭიროების შემთხვევაში.

კვლევის სამეცნიერო სიახლის განმსაზღვრელ შედეგებად შეიძლება მიჩნეულ იქნას:

- გამოვლინდა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის მარეგულირებელ ადგილობრივ და საერთაშორისო ნორმატიულ აქტებს შორის არსებული სისტემური კავშირები და განვითარების ტენდენციები.
- ახლებურად გაანალიზდა შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობა, გამოიკვეთა და დასაბუთდა პრედიკატული და ძირითადი დანაშაულის შემადგენლობების გამიჯვნის საკითხი;
- მეცნიერულად დასაბუთდა დანაშაულის საგნის უფრო ვიწროდ განსაზღვრის აუცილებლობა;
- ქმედების პრობლემის სწორად გაგებისა და გადაწყვეტისთვის გამოიკვეთა არა პრედიკატული დანაშაულის ჩამდენი და შემდგომ მიღებული შემოსავლის განმკარგველი პირის მიზანი, არამედ მეორე პირის მიზანი, რომელსაც წინმსწრები დანაშაული არ ჩაუდენია და დამოუკიდებლად ახოციელებს ახალი დანაშაულის შემადგენლობას;
- ახლებურად იქნა აგებული „ფულის გათეთრების“ სუბიექტური შემადგენლობა. პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერების შეფასებისას საკმარისია, გამოძიებამ დაამტკიცოს დამნაშავის მიერ იმის ცოდნა, რომ მან ფულის გათეთრების წყაროდ სხვისი მართლსაწინააღმდეგო ქმედება გამოიყენა.
- ახლებურადაა გადაწყვეტილი თანამონაწილეობის საკითხი, რაც ეფუძნება პრედიკატული ქმედების ამსრულებლისა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ამსრულებლის ერთმანეთში აღრევის დაუშვებლობას;
- მეცნიერულადაა დასაბუთებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსიდან 194¹ მუხლის ამოღების აუცილებლობა;

- სისხლის სამართლის კანონმდებლობის სრულყოფის მიზნით შემუშავდა წინადადებები.

Abstract

The present paper deals with the threats that the international community faces in money laundering. The study aims to work out scientifically proved recommendations in order to promote enhancement of legislation related to money laundering and improvement of preventive measures.

Philosophical methods for acknowledgement of the processes of social life and events which consider the mentioned processes in the context of interdependence and constant development were used. While discussing international aspects and the ways of improvement of Anti-Money Laundering law, historical methods were used; while analyzing national and international criminal law on money laundering - a comparative legal method. Statistical methods were used while studying parameters of crime spreading under the Article 194 of the Criminal Code. Sociological poll method was used while questioning experts, content-analysis was used while studying social literature, legislation, analytical materials.

Results of the study

Based on the theoretical and empirical researches provisions of theoretical and practical significance were formed and substantiated. In international legislation, in particular, in the UN Convention on money laundering a clear definition of money laundering and its main specifications are not clearly given. The circle of predicate offenses is not determined. The basis of criminal responsibility is not exactly clear, that is why the composition of actions is too broad and gives a possibility to legalize both illegal and undocumented property. There is no difference between the compositions of predicate offense and money laundering. In different countries (US, Germany, Russia) different approaches to the crime related to money laundering are used. This makes it hard to classify the crime and also to interact in case of necessity.

The research can be considered scientifically innovative if:

- The systemic connections and trends of their development between local and international normative acts of money laundering are revealed.
- Composition of money laundering is analyzed in a new way; the issue of separation money laundering from predicate offenses are identified and substantiated.
- Necessity of more exact definition of the object of crime is scientifically proved.
- It determines the aim of the second party who has not committed a predicate offense and independently commits a new crime and not the aim of a perpetrator of a predicate offense and receiver of illegal proceeds.

- It constructs a subjective composition of money laundering in a new way. While assessing antinomy in predicate offenses, it is enough to prove that a perpetrator was aware of the illegal acts he/she committed against others and still used them for money laundering.
- The issue of participation is presented in a new way and is based on impermissibility of mixing up predicate offense and money laundering perpetrators.
- Removal of the Article 1941 of the Criminal Code of Georgia is scientifically proved.
- In order to advance criminal legislation, proposals have been worked out.

შინაარსი.....	1
თავი I. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობების და საერთაშორისო აქტების მიხედვით.....	17
1.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობების მიხედვით.....	17
1.1.1. საკითხის მდგომარეობა აშშ-ის კანონმდებლობაში.....	17
1.1.2. საკითხის მდგომარეობა და თავისებურება ევროპის ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობაში.....	22
1.1.3. საკითხის მდგომარეობა გერმანიის კანონმდებლობაში.....	23
1.1.4. საკითხის მდგომარეობა ავსტრიის კანონმდებლობაში.....	25
1.1.5. საკითხის მდგომარეობა შვეიცარიის კანონმდებლობაში.....	25
1.1.6. საკითხის მდგომარეობა საფრანგეთის კანონმდებლობაში.....	26
1.1.7. საკითხის მდგომარეობა პოლონეთის კანონმდებლობაში.....	27
1.1.8. საკითხის მდგომარეობა რუსეთის კანონმდებლობაში.....	29
1.2. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი საერთაშორისო აქტების მიხედვით.....	41
1.2.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი „ნარკოტიკული საშუალებებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“ 1988 წლის გაეროს კონვენციის შესაბამისად.....	41
1.2.2. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი FATF-ის რეკომენდაციების შესაბამისად.....	47
1.2.3. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი FATF-ის რეკომენდაციებში, „დანაშაულისა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების შესახებ“ 1996 წლის 12 დეკემბრის №51/60 გაეროს დეკლარაციის შესაბამისად.....	54

1.2.4. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი „ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ“ (2000 წლის 15 ნოემბერი) და „კორუფციის წინააღმდეგ“ (2003 წლის 31 ოქტომბერი) გაეროს კონვენციების შესაბამისად.....	61
1.3. შეჯამება.....	61
თავი II. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სისტემის აგების საკითხი.....	65
2.1. პრობლემის დასმა.....	65
2.2. დანაშაულის სისტემის აგების მოდელები გერმანიის და საქართველოს კანონმდებლობებში.....	66
2.2.1. დანაშაულის სისტემის აგების მოდელი გერმანიის კანონმდებლობაში.....	66
2.2.2. დანაშაულის სისტემის აგების მოდელი საქართველოს კანონმდებლობაში.....	68
2.3. შეჯამება.....	70
თავი III. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტური შემადგენლობა.....	72
3.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტი და საგანი.....	72
3.1.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტი.....	72
3.1.2. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის საგანი.....	80
3.2. ქმედების განსაზღვრის პრობლემატიკა.....	91
3.2.1. ქმედების განსაზღვრის ცენტრალური საკითხი.....	91
3.3. ე. წ. პრედიკატული დანაშაულის განსაზღვრის პრობლემა	104
3.3.1. ე. წ. პრედიკატული დანაშაულის განსაზღვრის პრობლემა საერთაშორისო აქტების მიხედვით.....	104
3.3.2. ე. წ. პრედიკატული ქმედების მართლწინააღმდეგობის საკითხები.....	107
3.3.3. ე. წ. პრედიკატული ქმედების სუბსუმციის სპეციალური საკითხები.....	109
3. 4. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ფორმების პრობლემა.....	111
3.4.1. უკანონო შემოსავლის განთავსების სტადია.....	111
3.4.2. უკანონო შემოსავლის განაწილების სტადია.....	119
3.5. შეჯამება.....	120
თავი IV. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობა.....	123

4.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის განსაზღვრის საკითხი იურიდიულ ლიტერატურაში.....	123
4.1.1. პირდაპირ განზრახვაზე დაფუძნებული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის მოდელი.....	123
4.1.2. არაპირდაპირ განზრახვაზე დაფუძნებული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის მოდელი.....	126
4.1.3. გაუფრთხილებლობაზე დაფუძნებული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის მოდელი.....	128
4.2. ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის თავისებურება.....	130
4.3. შეჯამება.....	134
თავი V. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბსუმციის სპეციალური საკითხები.....	136
5.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის კვალიფიციური შემადგენლობები....	136
5.1.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ჯგუფურად.....	136
5.1.2. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი არაერთგზის.....	139
5.1.3. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, რასაც თან ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება.....	140
5.1.4. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ.....	143
5.1.5. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით.....	144
5.2. ფულის გათეთრება და მომიჯნავე დანაშაულები.....	145
5.2.1. წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შექენა ან გასაღება	145
5.2.2. დანაშაულის დაფარვა.....	147
5.2.3. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობა, ქონების შექენა, ფლობა ან გასაღება	148
5.3. შეჯამება.....	152

თავი VI. სასამართლო პრაქტიკა ფულის გათეთრების შესახებ.....	156
6.1. ფულის გათეთრების შესახებ სასამართლო პრაქტიკის თავისებურება.....	156
6.2. შეჯამება.....	189
თავი VII. დასკვნა.....	190
ბიბლიოგრაფია.....	205

შესავალი

საკვლევი პრობლემატიკა და კვლევის აქტუალობა

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია ის საფრთხეები, რომლებიც საერთაშორისო საზოგადოებას უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციით ექმნება. მოცემული დანაშაულის შესწავლამ შესაძლებელი გახადა მასთან ბრძოლის ეროვნული და საერთაშორისო სამართლებრივი ინსტრუმენტარიუმის ევოლუციის წარმოჩენა.

არაკანონიერი გზით მიღებული შემოსავლის ლეგალიზაცია დანაშაულის ახალი სახეობაა, რომელიც, ცალკე შემადგენლობის სახით, პირველად მე-20 საუკუნის 80-იან წლებში იქნა შეტანილი ამერიკის შეერთებული შტატების (50), შემდეგ კი სხვა ქვეყნების, მათ შორის, საქართველოს კანონმდებლობაში.

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციამ ხანმოკლე პერიოდში შეიძინა საერთაშორისო მასშტაბი და განსაკუთრებული საფრთხე შეუქმნა ცალკეული ქვეყნისა და მსოფლიო ფინანსური სისტემის სტაბილობას. ამავდროულად, პრობლემის მნიშვნელოვნების მაღალ ხარისხს განაპირობებს არამარტო ბრუნვაში ჩართული ფინანსური რესურსების მოცულობა, არამედ მათი აღმოცენებისა და მიმოქცევის ფაქტობრივი და პოტენციური შედეგები. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ექსპერტები მიიჩნევენ, რომ დანაშაულებრივი გზით მიღებული სუმარული შემოსავალი მსოფლიოს მთლიანი შიდა პროდუქტის 2-5%-ს შეადგენს, რაც ყოველწლიურად 0,6-1,5 ტრილიონი ამერიკული დოლარის ეკვივალენტურია.(33)

ორგანიზებული დანაშაულებრივი ჯგუფების, ორგანიზაციებისა და, განსაკუთრებით, საერთაშორისო დანაშაულებრივი საზოგადოებების ფინანსები ერთერთი ყველაზე ნაკლებად შესწავლილი სფეროა სამართლებრივი კუთხით. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია საფუძველს ქმნის კრიმინალური ორგანიზაციების დანაშაულებრივი საქმიანობისთვის და ხელს უწყობს კორუფციის ფართოდ გავრცელებას, განსაკუთრებით, ტრანზიტული ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში, მათ შორის, ისეთში, როგორც საქართველოა.

„ფულის გათეთრება“ ორგანიზებული დანაშაულობის ერთერთი ყველაზე გავრცელებული ფორმაა. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია მკვეთრად ზრდის დანაშაულებრივი კლანების ფინანსურ სახსრებს, სერიოზულ საფრთხეს უქმნის ქვეყნების პოლიტიკურ სტაბილობას და

აფერხებს მათ ეკონომიკურ განვითარებას. ამიტომ ფულის გათეთრება უმძიმეს დანაშაულადაა მიჩნეული და მისთვის ხელშემშლა მნიშვნელოვანი იარაღია ორგანიზებული დანაშაულობის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ფულის გათეთრება თაღლითური მანიპულაციების სისტემაა, რომლის მეშვეობით, უკანონო გზით მიღებული შემოსავალი იძენს ლეგალურ სახეს, რაც, თავის მხრივ, კრიმინალური საზოგადოების გაძლიერებასა და კორუმპირებული გარემოს შექმნას ემსახურება სახელმწიფო სტრუქტურებში, საბანკო სფეროსა თუ ბიზნესში.

2003 წლის 6 ივნისს „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღების შემდეგ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლში ჩამოყალიბებული „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის (ფულის გათეთრების)“ შემადგენლობის შინაარსი რამდენჯერმე შეიცვალა. „საქართველოს ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტში ცვლილების შეტანის შესახებ“ საქართველოს 2011 წლის 28 ოქტომბრის კანონით გათვალისწინებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის რედაქციით, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია არის უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემა (ქონებით სარგებლობა, ქონების შეძენა, ფლობა, კონვერსია, გადაცემა ან სხვა მოქმედება) მისი უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი წარმოშობის დაფარვის ან/და სხვა პირის პასუხისმგებლობისაგან თავის არიდებაში დახმარების გაწევის მიზნით, აგრეთვე მისი ნამდვილი ბუნების, წარმოშობის წყაროს, ადგილმდებარეობის, განთავსების, მოძრაობის, მასზე საკუთრების ან/და მასთან დაკავშირებული სხვა უფლებების დამალვა ან შენიღბვა.

ამ ნორმის შინაარსში არ არის გამიჯნული პრედიკატული და ძირითადი დანაშაულების შემადგენლობები. ამას გარდა, არ არის არც პრედიკატულ დანაშაულთა ჩამონათვალი და არც რაიმე დათქმა საერთაშორისო კონვენციებთან მიმართებით. კანონის ხარვეზი ხელს უწყობს არაერთგვაროვან სასამართლო პრაქტიკას – ერთ შემთხვევაში დანაშაული ქმედებათა ერთობლიობით კვალიფიცირდება, ხოლო სხვა შემთხვევაში ბრალდების მთელი ტვირთი პრედიკატული ქმედების ჩამდენ პირზე გადადის. „აღსანიშნავია, რომ ფულის გათეთრების საქმეთა უმრავლესობაში, უმეტეს შემთხვევაში, ფიქსირდება დანაშაულთა ერთობლიობა, ანუ პირი პასუხისმგებაში ეძლევა და მის მიმართ სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანება რამდენიმე (მათ შორის 194-ე) მუხლის ერთობლიობით. ძირითადად, ეს არის უკანონო სამეწარმეო საქმიანობა, განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გადასახადისათვის

განზრახ თავის არიდება, ცრუ მეწარმეობა, სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება, დიდი ოდენობით ყალბი ფასიანი ქაღალდების დამზადება და შენახვა გასაღების მიზნით და სხვ.“ (92). ამრიგად, იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისით, მოსამართლეები ან ქმედებათა ერთობლიობას იყენებენ, ან ქმედებას პირდაპირ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლით აკვალიფიცირებენ, რაც არასწორია.

გარდა ამისა, საქართველოს კანონმდებლობაში ღიად რჩება მეტად რთული საკითხი: „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის (ფულის გათეთრების)“ შემადგენლობა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის XXVI თავში („დანაშაული სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის წინააღმდეგ“) უნდა დარჩეს თუ მეთორმეტე კარში („დანაშაული სასამართლო ხელისუფლების წინააღმდეგ“) განთავსდეს?

ზემოაღნიშნული საკითხები განსაკუთრებულ, დოგმატურ კვლევას საჭიროებს. გარდა ამისა, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობის, მართლწინააღმდეგობისა და ბრალის მიმართ ინტერესი იზრდება სხვადასხვა სადავო საკითხის დაუმუშავებლობის გამო. ქართულ ენაზე არსებობს მხოლოდ გოჩა მამულაშვილის სტატია – „უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაცია“ (46). სისხლის სამართლის სახელმძღვანელოებში უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღწერა მიმოხილვითი ხასიათისაა.

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის მონოგრაფიული ანალიზის არარსებობა უარყოფითად მოქმედებს მოცემული დანაშაულისადმი საზოგადოების დამოკიდებულებაზე. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შესახებ ცოდნა ესაჭიროება არა მარტო კრიმინალისტიებს, არამედ ფართო საზოგადოებასაც. მოსახლეობის სხვადასხვა ფენას შეუძლია ობიექტურად შეაფასოს უკანონო შემოსავლის დაფარვის არსებული ფორმები, თუ ამ დანაშაულის შესახებ სრულყოფილი ინფორმაცია ექნებათ. ამიტომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის კვლევას არამარტო სისხლისსამართლებრივი, არამედ სოციალური მნიშვნელობაც ენიჭება.

ფულის გათეთრებაზე მყარი და სწორი შეხედულების ჩამოყალიბება, უპირველეს ყოვლისა, ხელს უწყობს ერთიანი სასამართლო პრაქტიკის განვითარებას. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სისტემური ანალიზის დასკვნები სტაბილურ საფუძველს ქმნის სათანადო კანონთა პროექტების შემუშავებისთვის. მრავალი ნორმატიული საკითხის გადაწყვეტა, რომლებიც თეორიულადაა გააზრებული, დადებითად იმოქმედებს კანონმდებლობის განვითარებაზე და კანონშემოქმედებითი საქმიანობის მიზანდასახულობაზე.

ფულის გათეთრების მთლიანი სურათის დადგენა შესაძლებელს გახდის, გადაიჭრას შედარებით-სამართლებრივი პრობლემები, რაც ხელს შეუწყობს ჩვენი ქვეყნის საკანონმდებლო და სასამართლო პრაქტიკაში საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვას.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის თეორიულ კვლევას აქვს არამარტო დოგმატური ხასიათი, არამედ პრაქტიკული მნიშვნელობაც, რადგან შემუშავებული რეკომენდაციების შედეგად სასამართლო პრაქტიკისათვის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის ინტერპრეტაციისა და გამოყენების ერთიანი მოდელი იქმნება.

კვლევის მიზანი და ამოცანები

კვლევის მიზანია:

მეცნიერულად დასაბუთებული რეკომენდაციების შემუშავება, რომელიც ხელს შეუწყობს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას-თან დაკავშირებული საკანონმდებლო ნორმების სრულყოფასა და პრევენციული ღონისძიებების დახვეწას.

კვლევის ამოცანებია:

- სისხლის სამართლის შესაბამისი საკანონმდებლო ნორმების განვითარების ისტორიის გაანალიზება;
- უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის წინააღმდეგ ბრძოლის სამართლებრივი ინტერმენტარიუმის გამოკვლევა განვითარებულ ქვეყნებში;
- საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლით განსაზღვრული დანაშაულის შემადგენლობის გაანალიზება და საერთაშორისო სტანდარტებთან მისი შესაბამისობის დადგენა;
- სახელმწიფო სტრუქტურების, საერთაშორისო და რეგიონული ორგანიზაციების ურთიერთქმედების საკითხების შესწავლა მოცემულ დანაშაულთან ბრძოლის პროცესში;
- საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით უზრუნველყოფილი უსაფრთხოების დონის განსაზღვრა;
- უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ძირითადი შემადგენ-ლობის ობიექტური და სუბიექტური ნიშნების თავისებუ-რებების გამოვლენა-გაანალიზება საქართველოს კანონმდებ-ლობის მიხედვით;

- პრედიკატული დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავ-ლების ლეგალიზაციის თავისებურებების გამოვლენა და მისი კვალიფიკაციის პრობლემური საკითხების გაანალიზება საერ-თაშორისო კონტექსტში;

კვლევის ობიექტი და საგანი

სადისერტაციო კვლევის ობიექტია უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, როგორც გლობალური მოვლენა, ასევე, მის წინააღმდეგ ბრძოლის სისხლისსამართლებრივი საშუალებები ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე.

კვლევის საგანია უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციასთან დაკავშირებული დანაშაულის სუბსუმციის სადაო საკითხები, რაც ასახულია საქართველოსა და საზღვარგარეთის ქვეყნების ნორმატიულ აქტებში.

ჰიპოთეზა

ჰიპოთეზა, რომელიც წინამდებარე კვლევას დაედო საფუძვლად მდგომარეობს შემდეგში:

1. მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაცია და ქვეყნების ფინანსური ბაზრების ურთიერთკავშირი ხელს უწყობს დიდი ოდენობით კრიმინალური ფულის შედინებას ლეგალურ ეკონომიკაში, რაც ნეგატიურ ზემოქმედებას ახდენს მსოფლიო ეკონომიკის ფინანსურ სტაბილობაზე. ამიტომ „ფულის გათეთრება“ უნდა განვიხილოთ, როგორც საერთაშორისო ხასიათის დანაშაული, თუნდაც, მას ადგილი ჰქონოდეს მხოლოდ ერთი ქვეყნის ნაციონალური ეკონომიკის ფარგლებში;
2. „ფულის გათეთრებით“ საზოგადოებისთვის შექმნილი საშიშროების მაღალ ხარისხს განაპირობებს დანაშაულის ორგანიზებული ფორმები; „გათეთრებული კაპიტალი“ დანაშაუ-ლებრივი დაჯგუფებების მიერ გამოიყენება კრიმინალური საქმიანობის გაფართოებისთვის, მათ შორის, ტრანსნაციონა-ლურ დონეზე, რაც ნეგატიურად ზემოქმედებს მაკროეკონომი-კურ სიტუაციაზე მთლიანად;
3. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ნორმების დანიშნულებაა ლეგალური ეკონომიკის დაცვა კრიმინალური კაპიტალისგან;

4. საქართველოს კანონმდებლობაში არსებობს დებულებები, რომელთა პრაქტიკაში გამოყენება გარკვეულ სირთულეებს წარმოშობს „ფულის გათეთრების“ წინააღმდეგ ბრძოლისას;
5. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია უნდა განიხილებოდეს, როგორც ფულის გათეთრების ნაირსახეობა.
6. მიუხედავად იმისა, რომ ფულის გათეთრებას ყოველთვის წინ უსწრებს პრედიკატული დანაშაული - მათი განხილვა არ შეიძლება, როგორც ერთიანი დანაშაულებრივი მიზნებით და მოტივებით გაერთიანებული კრიმინალური საქმიანობა, ამიტომ დაუშვებელია უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის და პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლების ერთმანეთში აღრევა და ორივე დანაშაულში თანამონაწილეობისათვის დასჯა.

სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა და კვლევის თეორიული კონტექსტი

დისერტაციაზე მუშაობისას გამოყენებულ იქნა ეროვნული და უცხოური იურიდიული და კრიმინოლოგიური ლიტერატურა. გარკვეული მონაცემები აღებულია მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებიდან. თუმცა, განსახილველი პრობლემის სწორი ხედვის გასაღები, უპირველეს ყოვლისა, სამართალმცოდნეების, კრიმინოლოგების, კრიმინალისტების ნაშრომებშია, რომლებშიც მოცემულ დანაშაულთან დაკავშირებული კონკრეტული საკითხების გარდა, მთლიანობაშია განხილული ეკონომიკური დანაშაულობა. ასევე, წარმოჩენილია ისეთი საკითხები, რომლებიც ეხება დანაშაულისა და სასჯელის, დანაშაულის გამოძიების, დანაშაულის ხელშემწყობი მიზეზებისა და გარემოებების გამოვლენისა და აღკვეთის პრობლემებს.

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისადმი მიძღვნილი კვლევების ანალიზმა აჩვენა, რომ განსახილველი დანაშაულის სუბსუმციის საკითხები ღრმად და მრავალმხრივად არის შესწავლილი ო. გამყრელიძის, მ. ტურავას, გ. მამულაშვილის, რ. კვარაცხელიას ს. ასანიძის, ნ. ოსაძის, კ.ნ. ალიოშინის, ვ.მ. ალიევის, ა.ა. ბოიცოვის, ა.ი. გენიხინის, ა.ს. ბენიციკის, ბ.ვ. ვოლჟენკინის, ბ.გ. როზოვსკის, ი.ვ. ტრუნცევსკის, ა.ე. ჟალინსკის, ასევე Alldridge/ Beare M. , Delmas-Marty M., Gallant M., Jeandidier W., Madinger J., Pradel J., Danti-Juan M., Ryder N., Stessens G. ე. დახის, ფ.ს. კლონისკის, ბ. უერთის, დ. სელფის და სხვათა ნაშრომებში.

კვლევის ძირითადი საერთაშორისო-სამართლებრივი ბაზა წარმოდგენილია საერთაშორისო კონვენციებით. მათ შორისაა: გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1988 წლის კონვენცია

ნარკოტიკული საშუალებებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ, გაეროს 1999 წლის კონვენცია „ტერორიზმის ფინანსირების წინააღმდეგ“ (ნიუ-იორკი), გაეროს 2000 წლის კონვენცია ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ“ (პალერმო), გაეროს 2003 წლის კონვენცია კორუფციის წინააღმდეგ (მერიდა), ევროსაბჭოს 1990 წლის კონვენცია ფულის გათეთრების, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მოპოვებული შემოსავლების მოძიების, ამოღების და კონფისკაციის შესახებ. (სტრასბურგი), ევროპის საბჭოს 2005 წლის კონვენცია დანაშაულებ-რივი გზით მიღებული შემოსავლების გათეთრების, მოძიების, ამოღების და კონფისკაციის და ტერორიზმის დაფინანსების შესახებ (ვარშავა).

დისერტაციაზე მუშაობისას, ასევე, გამოყენებულ იქნა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალური ასამბლეის ზოგიერთი რეზოლუცია, ევროკომისიის დირექტივები, ევროსაბჭოს გადაწყვეტილებები, FATF (Financial Action Task Force) რეკომენდაციები და სხვა.

სადისერტაციო კვლევის ნორმატიულ ბაზას შეადგენს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის არსებული საკანონმდებლო ნორმები. პრაქტიკული ბაზის მნიშვნელოვანი ნაწილი კი წარმოდგენილია საერთაშორისო ორგანიზაციების (გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, Organisation for Economic Co-operation and Development OECD , ევროპის საბჭო და სხვ.) საქმიანობის მასალებით.

მეთოდოლოგია

სადისერტაციო კვლევის პროცესში ფართოდ იქნა გამოყენებული მოვლენებისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების პროცესის შეცნობის ფილოსოფიური მეთოდები, რომელიც აღნიშნულ პროცესებს მჭიდრო ურთიერთკავშირში, ურთიერთდამოკიდებულებასა და მუდმივი განვითარების ჭრილში განიხილავს.

კერძოსამეცნიერო მეთოდებიდან, კრიმინალური შემოსავლის ლეგალიზაციის წინააღმდეგ ბრძოლის სრულყოფის საერთაშორისო ასპექტების განხილვისას, გამოყენებულ იქნა ისტორიული მეთოდი, „ფულის გათეთრების“ მარეგულირებელი ეროვნული და უცხოური სისხლისსამართლებრივი ნორმების გაანალიზებისას - შედარებითი სამართლებრივი მეთოდი;

სტატისტიკური მეთოდი გამოყენებულ იქნა საქართველოს სისხლის სამართლის 194-ე მუხლით რეგულირებული დანაშაულის გავრცელების პარამეტრების შესწავლისას, კონკრეტულ-სოციოლო-გიური კვლევის მეთოდი - ექსპერტების გამოკითხვის პროცესში, კონტენტ-ანალიზი კი სოციალური ლიტერატურის, კანონმდებლობის, ანალიტიკური მასალების შესწავლისას.

კვლევის შედეგები

თეორიული და ემპირიული კვლევის საფუძველზე დასაბუთდა და ჩამოყალიბდა თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობის მქონე დებულებები. კერძოდ,

1. საერთაშორისო კანონმდებლობაში, კერძოდ, გაეროს უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაციის შესახებ კონვენციის დებულებებში არ არის მკაფიოდ ჩამოყალიბებული ფულის ლეგალიზაციის დეფინიცია და ძირითადი მაჩვენებლები.
2. არ არის გადაწყვეტილი პრედიკატულ დანაშაულთა წრის განსაზღვრის საკითხი.
3. არ არის ზუსტად განსაზღვრული სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველი, რის გამოც ქმედების შემადგენლობა ზედმეტად ფართოა და კვლავ მოიცავს როგორც უკანონო, ისე დაუსაბუთებელი ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემას.
4. არ არის გამიჯნული პრედიკატული დანაშაულის და „ფულის გათეთრების“ შემადგენლობები.
5. სხვადასხვა ქვეყნის (აშშ, გერმანია, რუსეთი) სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში არ არსებობს ერთიანი მიდგომა ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებული დანაშაულების კვალიფიკაციის საკითხისადმი, რაც ართულებს მათ ურთიერთქმედებას საჭიროების შემთხვევაში.

განსჯა და მეცნიერული მიგნებები

წინამდებარე ნაშრომი შედგება შვიდი თავისგან. პირველ თავში განიხილება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლის-სამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობებისა და საერთაშორისო აქტების მიხედვით. აღწერილია ამ კუთხით არსებული მდგომარეობა ამერიკის შეერთებული შტატების და ევროპის ზოგიერთი ქვეყნის (გერმანიის, ავსტრიის, შვეიცარიის, საფრანგეთის, პოლონეთის, რუსეთის) კანონმდებლობებში. გაანალიზებულია რიგი საერთაშორისო აქტი.

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის საკითხი არაერთგვაროვნად აისახება საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობაში. ამავე დროს ეს საკითხი სადავოა სამეცნიერო ლიტერატურაშიც. არსებული მიდგომის სუსტი მხარე მდგომარეობს იმაში, რომ არაა ზუსტად გამიჯნული პრედიკატული და ძირითადი ქმედების შემადგენლობები. ამის გამო ხელი ეშვება უნივერსალური მიდგომების შემუშავებას და რთულდება „ფულის გათეთრების წინააღმდეგ“ ბრძოლა.

მეორე თავში ზოგადაა განხილული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სისტემის სტრუქტურა. დანაშაულის სისტემის აგების გერმანული მოდელი შერჩეულია ორი მიზეზის გამო:

1) როგორც გერმანიაში, ასევე საქართველოში აღიარებულია დანაშაულის ცნების სამნიშნოვანი სისტემა (ქმედების შემადგენლობა, მართლწინააღმდეგობა და ბრალი),

2) გერმანულ კანონმდებლობაში გამიჯნულია პრედიკატულ და ძირითად შემადგენლობაში გათვალისწინებული უმართლობა, რაც ავტორისეული პოზიციის თანახმად, გათვალისწინებული უნდა იყოს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის რედაქციაშიც.

საქართველოს კანონმდებლობაში დანაშაულის სისტემის აგების მოდელის საკითხი განიხილება მარტო შედარებით-სამართლებრივ ჭრილში. მოკლედ არის დახასიათებული სსკ-

ის 194-ე მუხლის ნაკლი. კერძოდ, აღნიშნულია ძირითადი ხარვეზი, რომელიც ქართულ კანონმდებლობაში ობიექტისა და ქმედების განსაზღვრისას ვლინდება.

ნაშრომის მესამე თავი ეთმობა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტური შემადგენლობის, ქმედების ობიექტისა და საგნის განსაზღვრის პრობლემატიკას. აღნიშნულია, რომ უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაცია დანაშაულის დაფარვის ფორმაა. ამიტომ ნორმათა სისტემაში მან სულ სხვა ადგილი უნდა დაიკავოს. კვლევის შედეგად დადგენილია, რომ დანაშაულის საგანი ფართოდაა განსაზღვრული, რადგან, სსკ-ის 194-ე მუხლის მიხედვით, ლეგალიზაციის საგანია უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონება. ამ ხარვეზის დამლევის მიზნით, აღნიშნული კონსტრუქცია ამოღებულია სსკ-ის 194-ე მუხლის დეფინიციიდან. სსკ-ის 194-ე მუხლის მნიშვნელოვანი ხარვეზია პრედიკატული დანაშაულის შემადგენლობისა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობის გაიგივება. ქმედების შემადგენლობის განსაზღვრისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მიზანს. აქ მთავარ როლს უკანონოდ მიღებული შემოსავლისთვის კანონიერი სახის მიცემა ასრულებს. ამასთანავე, იგულისხმება არა დანაშაულის ჩამდენი და შემდგომ მიღებული შემოსავლის განმკარგველი პირის მიზანი, არამედ მეორე პირის მიზანი, რომელსაც წინმსწრები დანაშაული არ ჩაუდენია და დამოუკიდებლად ახორციელებს ახალი დანაშაულის შემადგენლობას.

ნაშრომის მეოთხე თავში განიხილება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობა. საკითხის სიღრმისეული შესწავლის მიზნით წარმოჩენილია ქმედების სუბიექტური მხარის სამი მოდელი: მოდელი, რომელიც პირდაპირ განზრახვას ეფუძნება, მოდელი, რომელიც არაპირდაპირი განზრახვის არსებობას უშვებს და მოდელი, რომელიც გაუფრთხილებლობასაც ითვალისწინებს. საკითხის გარკვევისას გავითვალისწინეთ, რომ ფულის გათეთრება დანაშაულის დაფარვის სპეციალური ფორმაა. შესაბამისად, აგებული უნდა იქნეს ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობა. პირს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს ფულის გათეთრების მართლწინააღმდეგობა. ეს რთული პროცესია, რომელიც მოიცავს როგორც დანაშაულის დაფარვის მართლწინააღმდეგობის, ისე პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერებას. პირს გათვალისწინებული უნდა ჰქონდეს, რომ პრედიკატულ დანაშაულს, როგორც პირობას, იყენებს დანაშაულის – ფულის გათეთრების – მიზნის მისაღწევად. ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობისადმი ამგვარი მიდგომა იმითაა განპირობებული, რომ პრედიკატული დანაშაული და ფულის

გათეთრება სხვადასხვა უმართლობაა. მათი აღრევა დაუშვებელია; წინააღმდეგ შემთხვევაში, თავს იჩენს არსებითი შეცდომა დანაშაულის სტადიების და თანამონაწილეობის ინსტიტუტის გამოყენების პროცესში.

ნაშრომის მეხუთე თავში განიხილება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბსუმციის სპეციალური საკითხები. ამ მიმართულებით გაანალიზებულია უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის კვალიფიციური შემადგენლობები (უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ჯგუფურად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი არაერთგზის, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, რასაც თან ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით).

ცალკე საკითხს წარმოადგენს მომიჯნავე დანაშაულისგან „ფულის გათეთრების“ განსხვავების საკითხი. ამ მიმართულებით განიხილება: წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა ან გასაღება (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 186-ე მუხლი); დანაშაულის დაფარვა (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 375-ე მუხლი); უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობა, ქონების შეძენა, ფლობა ან გასაღება (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194¹ მუხლი).

ნაშრომის მეექვსე თავში განიხილება „ფულის გათეთრების“ შესახებ სასამართლო პრაქტიკის თავისებურებანი. სასამართლოების მიერ ხორციელდება არაერთგვაროვანი სუბსუმცია, რაც არსობრივად კანონმდებლობაში არსებულ ხარვეზებთანაა დაკავშირებული. ამის გამო, ზოგიერთ შემთხვევაში, პრედიკატული დანაშაული და ძირითადი შემადგენლობები კვალიფიცირდება ერთობლიობით. ხშირია შემთხვევა, როდესაც იცვლება პრედიკატული დანაშაულის კვალიფილაცია და არ გამოიყენება სსკ-ის 194-ე მუხლი.

ნაშრომის მეშვიდე თავში წარმოდგენილია დასკვნა, რომელშიც ასახულია კვლევის შუალედური შედეგების შეჯამება, მოცემულია რეკომენდაციები კანონმდებლობაში შესატან

ცვლილებებზე და შემოთავაზებულა პრაქტიკულ საქმიანობაში გასატარებელი ზოგადი ხასიათის ღონისძიებები. ცვლილებები ეხება სსკ-ის 194-ე მუხლის დახვეწის საკითხებს.

მეცნიერული სიახლე

კვლევის სამეცნიერო სიახლის განმსაზღვრელ შედეგებად შეიძლება მიჩნეულ იქნას:

- გამოვლინდა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის მარეგულირებელ ადგილობრივ და საერთაშორისო ნორმატიულ აქტებს შორის არსებული სისტემური კავშირები და განვითარების ტენდენციები.
- ახლებურად გაანალიზდა შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობა, გამოიკვეთა და დასაბუთდა პრედიკატული და ძირითადი დანაშაულის შემადგენლობების გამიჯვნის საკითხი;
- მეცნიერულად დასაბუთდა დანაშაულის საგნის უფრო ვიწროდ განსაზღვრის აუცილებლობა;
- ქმედების პრობლემის სწორად გაგებისა და გადაწყვეტისთვის გამოიკვეთა არა პრედიკატული დანაშაულის ჩამდენი და შემდგომ მიღებული შემოსავლის განმკარგველი პირის მიზანი, არამედ მეორე პირის მიზანი, რომელსაც წინმსწრები დანაშაული არ ჩაუდენია და დამოუკიდებლად ახოციელებს ახალი დანაშაულის შემადგენლობას;
- ახლებურად იქნა აგებული „ფულის გათეთრების“ სუბიექტური შემადგენლობა. პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერების შეფასებისას საკმარისია, გამოძიებამ დაამტკიცოს დამნაშავის მიერ იმის ცოდნა, რომ მან ფულის გათეთრების წყაროდ სხვისი მართლსაწინააღმდეგო ქმედება გამოიყენა.

- ახლებურადაა გადაწყვეტილი თანამონაწილეობის საკითხი, რაც ეფუძნება პრედიკატული ქმედების ამსრულებლისა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ამსრულებლის ერთმანეთში აღრევის დაუშვებლობას;
- მეცნიერულადაა დასაბუთებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსიდან 194¹ მუხლის ამოღების აუცილებლობა;
- სისხლის სამართლის კანონმდებლობის სრულყოფის მიზნით შემუშავდა წინადადებები, რაც სრულადაა წარმოჩენილი ქვემოთ შემოთავაზებულ დასკვნა-რეკომენდაციებში.

6. დასკვნა-რეკომენდაციები

1. საქართველოში უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სამართლებრივი რეგულირება უნდა ეფუძნებოდეს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის უნივერსალურ დოკუმენტებს, ევროსაბჭოს რეგიონულ და FATF-ის სპეციალურ აქტებს.
2. „ფულის გათეთრების“ სამართლებრივი რეგულირების სრულყოფა შესაძლებელია პრედიკატულ დანაშაულთა ჩამონათვალის, ასევე სუბიექტების წრის გაფართოვებით (იურიდიული პირების ჩათვლით);
3. დისერტაციაში წარმოჩენილი დებულებები და დასკვნები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს დანაშაულობის სუბსუმციისადმი მიძღვნილ შემდგომ სამეცნიერო კვლევებში;
4. კვლევის თეორიული მნიშვნელობა განისაზღვრება იმით, რომ კომპლექსურადაა განხილული „ფულის გათეთრებასთან“ დაკავშირებული დანაშაულთა შემადგენლობები; შემუშავებულია მათი სუბსუმციის პრობლემების თეორიული გადაწყვეტის გზები; ფორმულირებულია თეორიულად დასაბუთებული წინადადებები სისხლის სამართლის კანონისა და მისი გამოყენების პრაქტიკის სრულყოფისათვის.

5. სადისერტაციო ნაშრომის მასალები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს სტუდენტთა სწავლების პროცესში ეკონომიკური დანაშაულისადმი მიძღვნილი თემატიკის განხილვისას, ასევე სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლების მომზადება-გადამზადებისთვის და ა.შ.
6. მოქმედ კანონმდებლობაში ახლებურად უნდა გაანალიზდეს შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობა. დადგენილია, რომ აღნიშნული ქმედება მართლმსაჯულებისთვის წინააღმდეგობის გაწევის ხერხია. ამიტომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტია არა სამეწარმეო და სხვა საქმიანობა, არამედ სამართალდამცავი და სასამართლო სისტემის ქმედითუნარიანობა. ამრიგად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია (ფულის გათეთრება) დანაშაულის დაფარვაში დახმარების ფორმად უნდა იქნეს მიჩნეული და ის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მეთორმეტე კარში უნდა განთავსდეს.
7. კანონმდებლობაში ზედმეტად ფართოდაა განსაზღვრული დანაშაულის საგანი. კერძოდ,, სსკ-ის 194-ე მუხლის მიხედვით, ლეგალიზაციის საგანს უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონება წარმოადგენს. სისხლისსამართლებრივ თეორიაში, ასევე, მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის პრაქტიკოსებს შორის დანაშაულის საგანთან დაკავშირებული საკითხი ჯერ კიდევ საკამათოა. დანაშაულის საგნის განსაზღვრას პრინციპული მნიშვნელობა ენიჭება, რამდენადაც მის სიზუსტეზეა დამოკიდებული ლეგალიზაციის (გათეთრების) სწორი სუბსუმცია. ნაშრომში მიჩნეულია, რომ დაუსაბუთებელი ქონება არ შეიძლება იყოს ფულის გათეთრების საგანი. აღნიშნული მოსაზრება განპირობებულია იმით, რომ ე.წ. დაუსაბუთებელი ქონება შეიძლება კანონიერი იყოს, თუმცა, გარკვეული გარემოებების გამო, პირი (ბრალდებული) ვერ ასაბუთებდეს მის წარმომავლობას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, დაუსაბუთებელი ქონება არ შეიძლება გამოცხადდეს დანაშაულის საგნად და იგი ამოღებულ უნდა იქნეს კოდექსიდან.
8. გაიმიჯნა პრედიკატული და ძირითადი დანაშაულის შემადგენლობები. კრიტიკულად იქნა გაანალიზებული რიგი საკითხებისა, რომელთა მიხედვით:
 - a. პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობის დამტკიცება შესაძლებელია ფულადი სახსრების ლეგალიზაციაში (გათეთრებაში) მისი ბრალის დადგენასთან ერთად;

- b. ლეგალიზაცია შეიძლება იყოს ორი სახის: პრედიკატული დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიღებული ფულის ლეგალიზაცია და ლეგალიზაცია, რომელიც განხორციელებულია სხვა პირების მიერ.
- c. ასევე, მნიშვნელოვანია, განისაზღვროს: აუცილებელია თუ არა, რომ პრედიკატული დანაშაულის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი იყოს დადგენილი.
9. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა სსკ-ს 194-ე მუხლის შესწორების აუცილებლობა. ქმედების პრობლემის სწორად გაგებისა და გადაწყვეტისათვის გასათვალისწინებელია, რომ ქმედების შემადგენლობის განსაზღვრისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მიზანს. აქ მთავარ როლს უკანონოდ მიღებული შემოსავლისთვის კანონიერი სახის მიცემა ასრულებს. ამასთანავე, იგულისხმება არა დანაშაულის ჩამდენი და შემდგომ მიღებული შემოსავლის განმკარგველი პირის მიზანი, არამედ მეორე პირის მიზანი, რომელსაც წინმსწრები დანაშაული არ ჩაუდენია და დამოუკიდებლად ახორციელებს ახალი დანაშაულის შემადგენლობას.
10. კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ფულის გათეთრება დანაშაულის დაფარვის სპეციალური ფორმაა. შესაბამისად უნდა იქნეს აგებული ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობაც. პირს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს ფულის გათეთრების მართლწინააღმდეგობა, რომელიც მოიცავს როგორც დანაშაულის დაფარვის, ისე პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერებას. პირს გათვალისწინებული უნდა ჰქონდეს, რომ პრედიკატულ დანაშაულს, როგორც პირობას, იყენებს დანაშაულის – ფულის გათეთრების – მიზნის მისაღწევად. ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობისადმი ასეთი მიდგომა იმითაა განპირობებული, რომ პრედიკატული დანაშაული და ფულის გათეთრება სხვადასხვა უმართლობაა. მათი აღრევა დაუშვებელია; წინააღმდეგ შემთხვევაში, თავს იჩენს არსებითი შეცდომა დანაშაულის სტადიების განსაზღვრისას და თანამონაწილეობის ინსტიტუტის გამოყენების პროცესში.

პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერების შეფასებისას საკმარისია, გამოძიებამ დაამტკიცოს დამნაშავის მიერ იმის ცოდნა, რომ მან ფულის

გათეთრების წყაროდ სხვისი მართლსაწინააღმდეგო ქმედება გამოიყენა. პრედიკატული დანაშაულის დეტალური სუბსუმციის საკითხები მას არ მოეკითხება.

11. პრაქტიკული მნიშვნელობის მქონეა დებულება, რომლის თანახმადაც, ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობის აუცილებელი ელემენტია ქმედების შემადგენლობის რეალურ ცხოვრებაში განხორციელების სურვილი. ამ შემთხვევაში კვლავ უნდა გავითვალისწინოთ უმართლობის საკითხი. ფულის გათეთრება ისეთი ტიპის უმართლობაა, რომელიც ფორმალური შემადგენლობის სახით ვლინდება. ამიტომ ქმედების განხორციელების სურვილი მნიშვნელოვანია. აქედან გამომდინარე, ქმედების აღნიშნული შემადგენლობის გარეთ რჩება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობა, ქონების შეძენა, ფლობა ან გასაღება. შესაბამისად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობის, ქონების შეძენის, ფლობის ან გასაღების სურვილს ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობისათვის არავითარი მნიშვნელობა აქვს. შესაბამისად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში 194¹ მუხლი ზედმეტია.

12. ნაშრომში შესაბამისადაა გადაწყვეტილი თანამონაწილეობის საკითხიც. დაუშვებელია პრედიკატული ქმედების ამსრულებლისა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ამსრულებლის ერთმანეთში აღრევა. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ თანამონაწილეობა გულისხმობს მიზნის ერთიანობას. მოცემულ შემთხვევაში კი საქმე გვაქვს სხვადასხვა უმართლობის შესრულებასთან და, შესაბამისად, განსხვავებულ მიზნებთან. დანაშაულებრივი გზით ქონების მოპოვებას „ემსახურება“ ერთი მიზანი, ფულის გათეთრებას კი სხვა. ამიტომ აქ საქმე გვაქვს დამოუკიდებელი უმართლობების შესრულებასთან, რაც შეუძლებელს ხდის თანამონაწილეობის ინსტიტუტის გამოყენებას. თუმცა, თანამონაწილეობა შესაძლებელია როგორც პრედიკატული დანაშაულის შესრულებაში, ისე ფულის გათეთრებისას.

კვლევის სტრუქტურა. დისერტაცია შეიცავს შესავალს, 7 თავს (მათ შორის, დასკვნას), 19 ნაწილს და ბიბლიოგრაფიას.

თავი I

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობების და საერთაშორისო აქტების მიხედვით

1.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობების მიხედვით

1.1.1. საკითხის მდგომარეობა აშშ-ის კანონმდებლობაში

„ფულის გათეთრების“ საკითხი აშშ-ის კანონმდებლობაში ერთი რომელიმე კანონის სახით არ არის ასახული. ეს იმითაა განპირობებული, რომ ამ ქვეყანაში არ არსებობს სისხლის სამართლის კოდიფიცირებული მოდელი. მსოფლიოს სხვა ქვეყნების კანონმდებლობებისაგან განსხვავებით, აშშ-ის კანონმდებლობა თავისებურად ვითარდება. „ფულის გათეთრება“ მასში დღესაც ფართო გაგებითაა მოცემული და მოიცავს არა მარტო დანაშაულებრივი გზით მოპოვებულ, არამედ არამართლზომიერი საქმიანობის შედეგად წარმოშობილ ქონებასაც. ამ მიმართულებით ვითარდება ამერიკული მეცნიერებაც.

1931 წლის 17 ოქტომბერს ჩიკაგოს ფედერალურ სასამართლოში ნაფიცმა მსაჯულებმა მრავალსაათიანი თათბირის შემდეგ გადასახადების გადახდისთვის თავის არიდებაში დამნაშავედ ცნეს აშშ-ში ორგანიზებული დამნაშავეობის ერთ-ერთი ლიდერი, ალფონს კაპონე. გადასახადების გადახდისთვის თავის არიდებისათვის სასამართლომ მას 11 წლით თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯა, რამაც მთლიანად და საბოლოოდ აღკვეთა მისი დანაშაულებრივი კარიერა (40, 37–39).

ამ საქმეში სისხლის სამართლის იუსტიციის ამერიკული სისტემის ორგანიზებულ დამნაშავეობაზე გამარჯვება აშკარაა. მაგრამ, ამასთანავე, ბრალდებამ ვერ მოახერხა კაპონესათვის „რეკეტიდან“ შემოსავლების დანაშაულებრივი გზით მიღებასთან დაკავშირებული ვერცერთი ფაქტის ან უფრო მძიმე დანაშაულებში მონაწილეობის

დამტკიცება, რომელთაგან ყველაზე ცნობილი იყო 1929 წელს წმინდა ვალენტინის დღეს მომხდარი ხოცვა-ჟლეტა, როცა ჩიკაგოს დანაშაულებრივი სამყაროს კონტროლისათვის ბრძოლაში კონკურენტი დაჯგუფებების წევრი ექვსი განგსტერი დახოცეს.

კაპონეს საქმე არ ქმნიდა სამართლის ახალ პრეცედენტულ ნორმებს, მაგრამ მან მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა სამართლებრივ ცნობიერებაზე. ცხადი გახდა, რომ ორგანიზებული დამნაშავეობის ლიდერი შეიძლება მკაცრად დაისჯოს არა მის მიერ რეალურად ჩადენილი დანაშაულებისათვის, არამედ გადასახადების გადახდისთვის თავის არიდებისათვის. დანაშაულებრივი სამყაროს ლიდერები ერთგვარად გამოუვალ მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ. გადასახადის გადახდისთვის აუცილებელია შემოსავლის წყაროს ჩვენება, რაც ფაქტობრივად დანაშაულის აღიარებას ნიშნავს. კრიმინალებისთვის ბუნებრივი გამოსავალი იყო „ფულის გათეთრება“, ანუ შემოსავლების ლეგალური წყაროების არსებობის მოჩვენებითობის შექმნა, რადგან ეს მათ საშუალებას აძლევდა, გადაეხადათ გადასახადი და თავიდან აეცილებინათ სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობა (40, 37).

ფულის გათეთრების მრავალი ხერხი არსებობს. მათ მეტწილად ნაღდი და უნაღდო ფულის ბრუნვის კონტროლის შესახებ ეროვნული კანონმდებლობის სპეციფიკა განსაზღვრავს (61, 15). უმარტივესი ხერხია ლეგალური საწარმოების ორგანიზება, რომელთა საქმიანობაც მნიშვნელოვანი ოდენობის ნაღდი ფულის მიღებასთანაა დაკავშირებული.

ერთ-ერთი ასეთი სქემიდან, რომელსაც ამერიკელი განგსტერები ჯერ კიდევ „მშრალი კანონის“ მოქმედების პერიოდში იყენებდნენ, მომდინარეობს თვით მოვლენის სახელწოდება – „ფულის გათეთრება“ (უფრო ზუსტად – მისი „გარეცხვა“, money laundering): გაიხსნა სამრეცხაოთა ქსელი, რომელთა სალაროებში გარეცხვის საფასურის საფარქვეშ ალკოჰოლის გაყიდვიდან, მემკვების ექსპლუატაციიდან და რეკეტის სხვა სახეობებიდან ამონაგები ფული შეჰქონდათ, რაც საშუალებას იძლეოდა, ამ შემოსავლებზე გადასახადი გადახდილიყო და შემდგომ ისინი ღიად ყოფილიყო გამოყენებული (31, 82–108).

მაგრამ ამ სქემით შემოსავლების „გათეთრების“ პერსპექტივა ფრიად შეზღუდულია როგორც გათეთრებული ფულის ოდენობის თვალსაზრისით, ისე „სამრეცხაოების“ და სხვა

მსგავსი საწარმოების ეროვნული პოლიციის მიერ გაკონტროლების შესაძლებლობის არსებობის გამო (რაც სწორედ კაპონეს საქმემ აჩვენა). იგივე ნაკლოვანებები ახასიათებს სხვა მსგავს სქემებსაც, რომლებიც დაკავშირებულია, როგორც წესი, მსხვილი ფიქციური და არაეკვივალენტური (მაგალითად, უძრავ ქონებასთან დაკავშირებული) გარიგებების დადებასთან, ნებადართულ აზარტულ თამაშებსა და ლატარეებში მოჩვენებით მოგებებთან და სხვ. ამიტომ ფულის გათეთრება საერთაშორისო ფინანსური ოპერაციების ხასიათს იძენს (11, 23).

ფულის გათეთრების ტრანსნაციონალურმა ხასიათმა განაპირობა ასეთი საქმიანობის წინააღმდეგ ბრძოლაში საერთაშორისო თანამშრომლობის აუცილებლობა, რამაც გამოხატულება ჰპოვა როგორც საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, ისე სხვა დოკუმენტებში. თავიდან თანამშრომლობის ინიციატივა აშშ-ისაგან მოდიოდა. ზოგიერთი სახელმწიფო დაუფარავად მდიდრდებოდა (ზოგი კი დღესაც მდიდრდება) იმით, რომ ეროვნულ საბანკო სისტემებში ფულის გათეთრებისათვის ხელსაყრელ პირობებს ქმნიდა. ამჟამად ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის აუცილებლობა თითქმის საყოველთაოდაა გაცნობიერებული (8, 54; 47, 271).

ფულის გათეთრებისათვის პასუხისმგებლობის შესახებ კანონები მიღებულია და გამოიყენება იმ ქვეყნებშიც კი, სადაც, ტრადიციულად, საბანკო საიდუმლოს დაცვის მკაცრი სისტემა მოქმედებს (მაგალითად, შვეიცარიასა და ლუქსემბურგში).

ფულის გათეთრების წინააღმდეგ აქტიურად იბრძვიან ისეთი ავტორიტეტული საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორებიც არიან გაერო, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია, ევროკავშირი და ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაცია. ფულის გათეთრებასთან ბრძოლაში საერთაშორისო თანამშრომლობის მძლავრი და მკაცრი ინსტრუმენტია 1989 წელს „დიდი შვიდეულის“ მიერ დაფუძნებული „ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის ფინანსური ზომების შემმუშავებელი ჯგუფი“ („Financial Action Task Force“ (FATF)). იგი არა მარტო აქტიურად იძლევა რეკომენდაციებს ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის საკითხებზე და რეგულარულად ამოწმებს, რამდენად შეესაბამება მონაწილე ქვეყნების კანონმდებლობები და პოლიტიკა ამ რეკომენდაციებს (რომელთა შედეგების თაობაზე რეგულარულად ამზადებს ანგარიშებს), არამედ აქტიურად ახამს თანამშრომლობაში იმ სახელმწიფოებს,

რომლებიც არ მონაწილეობენ მის მუშაობაში. FATF-ის ასეთ საქმიანობაში მძლავრი საშუალებაა იმ ქვეყნების „შავი სიის“ წარმოება, რომლებიც მასთან არ თანამშრომლობენ „ფულის გათეთრების“ წინააღმდეგ ბრძოლაში (102, 14-15).

აშშ-ში „ფულის გათეთრებასთან“ ბრძოლის შესახებ თანამედროვე კანონმდებლობა არსებობს როგორც ფედერალურ, ისე შტატების დონეზე (44, 54-56). ფედერალურ კანონმდებლობას საფუძვლად უდევს 1970 წლის კანონი საბანკო საიდუმლოს შესახებ (The Bank Secrecy Act), 1986 წლის კანონი ფულის გათეთრების კონტროლის შესახებ (Money Laundering Control Act), 1988 წლის კანონი ნარკოტიკების ბოროტად გამოყენების წინააღმდეგ (Anti-Drug Abuse Act) და სხვა ფედერალური კანონები, რომელთა დებულებებიც ძირითადად აშშ-ის კანონთა კრებულის მე-18 („დანაშაულები და სისხლის სამართლის პროცესი“) და 31-ე („ფული და ფინანსები“) ტომებშია გაერთიანებული. მატერიალური სისხლის სამართლის თვალსაზრისით, ყველაზე დიდ ინტერესს იმსახურებს ნორმები, რომლებიც მოცემულია კანონთა კრებულის მე-18 ტომის 95-ე თავში („რეკეტი“) და ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას „ფულადი სახსრების გათეთრებისათვის“ (laundering of monetary instruments) (მუხლი 1956) და „გარკვეული სახის არამართლზომიერი საქმიანობის შედეგად წარმოშობილი ქონებით განხორციელებულ ფულად ოპერაციებში მონაწილეობისათვის“ (მუხლი 1957) (103, 61).

მთლიანობაში, შეიძლება აღინიშნოს ფულის გათეთრების შესახებ ფედერალური კანონმდებლობის ზოგიერთი თავისებურება:

- 1) ფულის გათეთრება მოიცავს არა მარტო პრედიკატული დანაშაულის დაფარვას, არამედ მასში მონაწილეობასაც, აგრეთვე დანაშაულის ამსრულებლის მოქმედებებს;
- 2) ამასთანავე, ფულის გათეთრებისათვის უფრო მკაცრი სასჯელია გათვალისწინებული, ვიდრე დანაშაულის დაფარვის სხვა ფორმებისათვის (64, 9-10);
- 3) განსაკუთრებით მკაცრი მოთხოვნები წაყენება იმ პირებს, რომელთა პროფესიული საქმიანობაც ფულის „გათეთრებაში“ მონაწილეობის გაზრდილ რისკთანაა დაკავშირებული. ისინი ექვემდებარებიან პასუხისმგებლობას „ჭუჭყიან“ ფულთან დაკავშირებული ფინანსური ოპერაციების განხორციელებისათვის იმ შემთხვევაშიც კი, როცა არ არსებობს დანაშაულებრივი საქმიანობის ხელშეწყობის ან დაფარვის განზრახვა;

4) ნორმის გამოყენებისას დიდი მნიშვნელობა აქვს სასამართლოს და პოლიციის შეხედულებებს;

5) არსებობს სისხლისსამართლებრივი სასჯელის „სამოქალაქო სასჯელით“ (civil penalty) შეცვლის შესაძლებლობა.

მითითებული თავისებურებები ახასიათებს ფულის გათეთრების შესახებ შტატების კანონმდებლობასაც. თუმცა ამერიკულ იურიდიულ ლიტერატურაში საპირისპირო მოსაზრებაცაა გამოთქმული. ასე, მაგალითად, ამერიკელი მეცნიერი, მ. ფრიმანი, ამტკიცებს, რომ თავისთავად ფულადი სახსრების (ან მათი ნაწილის) კრიმინალური საქმიანობიდან ამოღება და მათი ლეგალურ ეკონომიკაში ინვესტირება (მაგალითად, ნარკომოვაჭრემ გადაწყვიტა, თავი დაანებოს დანაშაულებრივ ბიზნესს და ხელი მოჰკიდოს მესაქონლეობას) არა თუ არ არის საზოგადოებრივად საშიში, არამედ, პირიქით, ფრიად სასარგებლოა საზოგადოებისათვის (54, 461–475). ეს მოსაზრება არ შეიძლება გაზიარებულ იქნეს.

ანალიზის შედეგად დადგენილია, რომ „ფულის გათეთრების“ საკითხი აშშ-ის კანონმდებლობაში ერთი რომელიმე კანონის სახით არ არის ასახული. ეს იმითაა განპირობებული, რომ ამ ქვეყანაში არ არსებობს სისხლის სამართლის შესახებ კოდიფიცირებული მოდელი. ამის გარდა, აშშ-ის სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ „ფულის გათეთრება“ მასში მოცემულია ქმედების ორი მოდელის სახით, კერძოდ, როგორც ქონების დანაშაულებრივი გზით მოპოვება და როგორც ქონების არამართლზომიერი საქმიანობის შედეგად წარმოშობა.

აღსანიშნავია, რომ მრავალი ქვეყანა, სადაც სამართლის რომანულ-გერმანული სისტემაა გაბატონებული, მხარს უჭერს „ფულის გათეთრების“ შესახებ კანონის ამერიკულ მოდელს. გამონაკლისი არც საქართველოა.

1.1.2. საკითხის მდგომარეობა და თავისებურება ევროპის ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობაში

განვიხილოთ ევროპის ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობის თავისებურება. კონტინენტური ევროპის ქვეყნების სისხლის სამართალში ფულის გათეთრების შესახებ ნორმები დიდწილად ამ მოვლენის წინააღმდეგ ბრძოლის სფეროში არსებული ამერიკული პოლიტიკის გავლენით ყალიბდებოდა, თუმცა გათვალისწინებულ იქნა რომანულ-გერმანული სამართლებრივი ოჯახის ტრადიციები, რაც ხსნის კიდევ მათ თავისებურებებს (14, 308).

ევროპაში ნარკობიზნესიდან მიღებული შემოსავლების გათეთრების კრიმინალიზაცია დაიწყო მე-20 საუკუნის 80-იანი წლების მეორე ნახევარში, როცა დანიაში, დიდ ბრიტანეთში, საფრანგეთსა და ნორვეგიაში შესაბამისი კანონები იქნა მიღებული.

ფულის გათეთრების შესახებ ევროპული ნორმები ამერიკულისგან განზოგადების მნიშვნელოვნად მაღალი ხარისხით გამოირჩევა (28, 33). აღნიშნული დანაშაულისათვის სასჯელის ვადა (ან ზომა) აშშ-ის კანონმდებლობასთან შედარებით გონივრულ მაქსიმუმამდეა შემცირებული და არ აღემატება 10 წლით თავისუფლების აღკვეთას; ფართოდ გამოიყენება ჯარიმებიც. გამონაკლისია ნორვეგიის სისხლის სამართლის კოდექსის 162-ე მუხლი, რომელშიც, ისევე, როგორც აშშ-ის ფედერალურ კანონმდებლობაში, გათვალისწინებულია 20 წლამდე თავისუფლების აღკვეთა, დიდ ბრიტანეთში კი 1986 წელს ფულის გათეთრებისათვის სასჯელად დადგენილ იქნა 14 წლამდე თავისუფლების აღკვეთა (104).

ევროპაში ფულის გათეთრების შესახებ ნორმების განვითარებაზე დიდი გავლენა მოახდინა „ფულის გათეთრების, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მოპოვებული შემოსავლების მოძიების, ამოღების და კონფისკაციის შესახებ“ სტრასბურგის 1990 წლის 8 ნოემბრის კონვენციამ (სტრასბურგის კონვენცია).

ევროპის ბევრმა სახელმწიფომ განახორციელა ფულის გათეთრების კრიმინალიზაცია, თუმცა არა ეროვნული სამართლებრივი შეგნების ბუნებრივი განვითარების გათვალისწინებით (86, 65). ერთ-ერთი მკაფიო მაგალითი ფულის გათეთრების („lavado de dinero“) შესახებ ნორმისა, რომელიც ნაკლებად თავსდება ეროვნული კანონმდებლობის

კონცეფციაში, არის ესპანეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 301-ე მუხლი (შეად. 301-ე და იმავე კოდექსის 298-ე, 240-ე–242-ე მუხლები) (107).

1.1.3. საკითხის მდგომარეობა გერმანიის კანონმდებლობაში

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას „ფულის გათეთრებისათვის; უკანონოდ მოპოვებული ფასეულობების დამალვისათვის“ (Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte) (38.484–493). ეს მუხლი სისხლის სამართლის კოდექსში ნარკოტიკებით უკანონო ვაჭრობისა და ორგანიზებული დამნაშავეობის გამოვლინების სხვა ფორმების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ 1993 წლის 15 ივლისის კანონით იქნა შეტანილი. გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის ადმინისტრაციული მექანიზმი მძიმე დანაშაულების შედეგად მიღებული შემოსავლების გამოვლენის შესახებ 1993 წლის 25 ოქტომბრის კანონს ეფუძნება (112).

261-ე პარაგრაფის 1-ლ აბზაცში დადგენილია სასჯელი 3 თვიდან 5 წლამდე თავისუფლების აღკვეთის სახით: 1) საგნების დამალვისათვის, 2) საგნების წარმომავლობის შენიღბვისათვის („verschleiern“), 3) საგნების წარმომავლობის დადგენისთვის, მათი აღმოჩენისთვის, გამოვლენისთვის, კონფისკაციისთვის ან დაყადაღებისთვის დაბრკოლებების შექმნისათვის. 261-ე პარაგრაფის მე-2 აბზაცის შესაბამისად, ასევე ისჯება ის, ვინც მითითებულ საგნებს თავისთვის ან მესამე პირისთვის იძენს, ინახავს ან იყენებს, თუ მან ქონების შექმნის მომენტში იცოდა მისი წარმომავლობის შესახებ. დამამძიმებელ გარემოებათა (დანაშაულის ჩადენა ფულის არაერთჯერადი გათეთრების მიზნით შექმნილი ბანდის წევრის მიერ საქმიანობის (ხელობის) სახით, სხვა განსაკუთრებით მძიმე შემთხვევები) არსებობისას 261-ე პარაგრაფის 1-ლი და მე-2 აბზაცებით გათვალისწინებული ქმედებების ჩადენა ისჯება 6 თვიდან 10 წლამდე თავისუფლების აღკვეთით.

261-ე პარაგრაფის მე-5 აბზაცი აყალიბებს გაუფრთხილებლობით ჩადენილი ფულის გათეთრების დამოუკიდებელ შემადგენლობას: თუ პირი თავისი დაუფიქრებლობის გამო ვერ აცნობიერებს კანონში მითითებული დანაშაულის არსს, 261-ე პარაგრაფის 1-ლი და მე-

2 აზრებით გათვალისწინებული ქმედებების ჩადენა ისჯება 2 წლამდე თავისუფლების აღკვეთით ან ჯარიმით.

კანონი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობისაგან განთავისუფლებას ან სასჯელის შემსუბუქებას სხვადასხვა სახის ქმედითი მონაწილის შემთხვევაში. გერმანული „ფულის გათეთრება“ დანაშაულის დაფარვასთან და დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შექმნასა და გასაღებასთან ერთად „იდეალურ კონკურენციას“ (Idealkonkurrenz) ქმნის (27, 79). იდეალური კონკურენციის სპეციფიკა ისაა, რომ ამ შემთხვევაში ინიშნება უფრო მკაცრი სასჯელი.

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფის თავდაპირველი რედაქცია ითვალისწინებდა პასუხისმგებლობას მხოლოდ „სხვა პირის“ მიერ ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედებიდან მომდინარე ფასეულობების „გათეთრებისათვის“; უფრო ვიწროდ იყო განსაზღვრული პრედიკატული დანაშაულისა და გადაცდომის წრეც (29, 111).

ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის სრულყოფის მიზნით, 1998 წლის 4 მაისის კანონით, 261-ე პარაგრაფიდან ამოღებულ იქნა მითითება ფასეულობების „სხვა პირის“ დანაშაულიდან (გადაცდომიდან) მომდინარეობაზე. ამასთანავე, 261-ე პარაგრაფის მე-9 აზრის მე-2 პუნქტში პირდაპირაა დაფიქსირებული, რომ პრედიკატული დანაშაულის თანამონაწილე ფულის გათეთრებისათვის არ ისჯება. გერმანულ სამართალმცოდნეობაში ფულის გათეთრება დანაშაულთან შემხებლობად (Anschlussdelikte) განიხილება. კანონში ცვლილებების შეტანამ შესაძლებელი გახადა, პასუხისგებაში მიეცათ ისინი, ვისაც პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში მონაწილეობა არ მიუღია (მაგალითად, წამქეზებლები) – იმ პირთა თანამონაწილეები, რომლებიც თავიანთი დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებულ შემოსავლებს ათეთრებენ; უფრო ადრე გაფართოვდა ე.წ. პრედიკატული გადაცდომების წრე (კერძოდ, მას დაემატა საგადასახადო გადაცდომები) (21, 57–63). აღსანიშნავია, რომ გერმანიის კანონმდებლობა 261-ე პარაგრაფის მოთხოვნას არ ავრცელებს ადვოკატებზე (105, 44).

1.1.4. საკითხის მდგომარეობა ავსტრიის კანონმდებლობაში

„ფულის გათეთრების“ (Geldwäscherei) შესახებ ნორმა, რომელიც ავსტრიის სისხლის სამართლის კოდექსის 165-ე პარაგრაფითაა დადგენილი, გერმანულთან შედარებით უფრო ლიბერალურია – უკვე განსაზღვრულია პრედიკატულ დანაშაულთა წრე; სასჯელი უფრო მსუბუქია; პასუხისმგებლობა მხოლოდ სხვა პირის მიერ ჩადენილი ქმედებების შედეგად მიღებული ფასეულობების გათეთრებისათვის დგება (40, 81-82).

1.1.5. საკითხის მდგომარეობა შვეიცარიის კანონმდებლობაში

შვეიცარიის სისხლის სამართლის კოდექსის 305bis მუხლში, რომელიც 1990 წლის 23 მარტის კანონით იქნა შემოღებული, „ფულის გათეთრების“ (Geldwäscherei, blanchiment d'argent, riciclaggio di denaro) შესახებ უფრო მკაცრი ნორმაა გათვალისწინებული. კანონის თანახმად:

„1. ის, ვინც ჩაიდენს ქმედებას, რომელსაც შეუძლია დაბრკოლება შეუქმნას იმ ქონებრივი ფასეულობების წარმომავლობის დადგენას, გამოვლენას ან ამოღებას, რომლებიც, როგორც მან იცის ან უნდა ვარაუდობდეს, დანაშაულის შედეგადაა მიღებული, ისჯება პატიმრობით ან ჯარიმით.

2. მძიმე შემთხვევა ისჯება 5 წლამდე პატიმრობით. თავისუფლების აღკვეთას ემატება 1 მილიონ ფრანკამდე ჯარიმა. მძიმე შემთხვევა არსებობს მაშინ, როდესაც:

ა) დამნაშავე მოქმედებს, როგორც დანაშაულებრივი ორგანიზაციის წევრი;

ბ) დამნაშავე მოქმედებს, როგორც ფულის არაერთჯერადი გათეთრებისათვის შექმნილი ბანდის წევრი;

გ) ფულის გათეთრება საქმიანობის (ხელობის) სახით დიდ ბრუნვას აღწევს ან მნიშვნელოვან მოგებას იძლევა.

3. დამნაშავე ასევე ისჯება, თუ პრედიკატული ქმედება ჩადენილია საზღვარგარეთ და ის დასჯადია ჩადენის ადგილზე.“

შვეიცარიის სისხლის სამართლის კოდექსის 305 ter მუხლი ადგენს სასჯელს 1 წლამდე პატიმრობისა და ჯარიმის სახით, ფინანსურ ოპერაციებში არასაკმარისი სიფხიზლისათვის: სხვა პირის კუთვნილი ქონებრივი ფასეულობების მიღებისა და შენახვისათვის, განთავსებაში ან გადაგზავნაში დახმარებისათვის. თუ ასეთი ქმედებები პროფესიული საქმიანობის განხორციელების დროსაა ჩადენილი, მნიშვნელობა არ აქვს, ახდენს თუ არა ოპერატორი მოთხოვნათა შესაბამისად „ფასეულობების რეალური მფლობელის“ იდენტიფიცირებას.

305ter მუხლის მე-2 ნაწილი ითვალისწინებს ბანკირების, ფინანსური აგენტების და სხვათა უფლებას, მიაწოდონ ხელისუფლებას ცნობები, რომლებსაც ეფუძნება მათი ეჭვი ფასეულობების დანაშაულებრივი წარმომავლობის თაობაზე (51, 155–157). ამ ნორმამ, რომელიც 1994 წელს იქნა მიღებული, ბანკირები ასეთ გარემოებებში საბანკო საიდუმლოს გათქმისათვის პასუხისმგებლობისაგან გაათავისუფლა. ფულის გათეთრების შესახებ შვეიცარიის 1998 წლის ფედერალურ კანონში ეს უფლება ვალდებულებად იქცა.

1.1.6. საკითხის მდგომარეობა საფრანგეთის კანონმდებლობაში

ევროპაში ერთ-ერთი უახლესი ნორმა ფულის გათეთრების შესახებ შემოღებულ იქნა საფრანგეთში 1996 წლის 13 მაისის №96-392 კანონით, სისხლის სამართლის კოდექსის ამოქმედების შემდეგ. საფრანგეთში ნარკობიზნესიდან მიღებული შემოსავლების გათეთრებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა პირველად 1987 წლის 31 დეკემბრის კანონით დადგინდა. ეს ნორმა (შემდგომი ცვლილებებით) სისხლის სამართლის კოდექსის 222.38 მუხლშია მოცემული. 1996 წლის 13 მაისის კანონს არ გაუუქმებია ეს ნორმა – ის დამოუკიდებელ მნიშვნელობას ინარჩუნებს (იმასთან დაკავშირებით, რომ ნარკობიზნესიდან მიღებული შემოსავლების გათეთრებისას უფრო მკაცრი საპროცესო წესები გამოიყენება). სპეციალური ნორმა მეძავეების ექსპლუატაციით მიღებული შემოსავლების გათეთრების შესახებ სისხლის სამართლის კოდექსის 225.6 მუხლითაა გათვალისწინებული (110).

საფრანგეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 324.1 მუხლი „გათეთრებას“ (le blanchiment) განსაზღვრავს, როგორც „ქონების ან შემოსავლების წარმოშობის ცრუ გამართლების

(justification) ნებისმიერი ხერხით ხელის შეწყობას (უფრო ზუსტად, გაადვილებას: faciliter) დანაშაულის ან გადაცდომის მონაწილისათვის, რომელიც აქედან პირდაპირ ან არაპირდაპირ სარგებელს იღებს“. „გათეთრებად“ განიხილება ასევე დანაშაულის ან გადაცდომის შედეგად, პირდაპირი ან არაპირდაპირი განზრახვით მიღებული შემოსავლის განთავსების, დამალვის ან შენიღბვის ოპერაციის ხელშეწყობა.

ამდენად, პირველ შემთხვევაში ბრალდებამ უნდა დაამტკიცოს, რომ დამნაშავე აცნობიერებდა, რომ ხელს უწყობდა მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩამდენს დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავლის გათეთრებაში.

მეორე შემთხვევაში ეს საჭირო არ არის, მაგრამ აუცილებელია იმ ფაქტის დამტკიცება, რომ პირი აცნობიერებდა, რომ ესა თუ ის ფასეულობა დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავალი იყო, ამასთანავე, ხელს უწყობდა ასეთი შემოსავლის განთავსების, დამალვის ან შენიღბვის ოპერაციას. „გათეთრება“ ისჯება 5 წლამდე თავისუფლების აღკვეთით და 2,5 მილიონ ფრანკამდე ჯარიმით, ხოლო დამამძიმებელი გარემოებების არსებობისას (მუხლი 324.2 – როცა მას სჩადიან სისტემატურად ან იმ შესაძლებლობების გამოყენებით, რომლებიც პირს აქვს პროფესიული საქმიანობის განხორციელებასთან დაკავშირებით, ან ის ჩადენილია ორგანიზებული ბანდის მიერ) – 10 წლამდე თავისუფლების აღკვეთით და 5 მილიონ ფრანკამდე ჯარიმით. ჯარიმის ოდენობა შეიძლება სასამართლომ გათეთრებული ფასეულობების ღირებულების ნახევრამდე გაზარდოს (26, 612; 20, 83-84).

1.1.7. საკითხის მდგომარეობა პოლონეთის კანონმდებლობაში

ფულის გათეთრების შესახებ ტიპური ევროპული ნორმის მაგალითად შეიძლება მოყვანილ იქნეს პოლონეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 299-ე მუხლი. დანაშაულის საგანია ფულადი სახსრები, ფასიანი ქაღალდები და სხვა ქონება, ამ სიტყვის ფართო გაგებით (ქონებრივი უფლებების ჩათვლით), რომლებიც მიღებულია სხვა პირის მიერ ანგარებითი დანაშაულის ჩადენის შედეგად, კერძოდ, იმ დანაშაულთა ჩადენის შედეგად, რომლებიც დაკავშირებულია ნარკოტიკებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვასთან, კონტრაბანდასთან, ყალბი ფულის დამზადებასთან, ყაჩაღობასთან,

ან დიდი ოდენობის ფულადი სახსრები და სხვა ქონება, რომლებიც მიღებულია იარაღის, საბრძოლო მასალების, ხლეჩადი ან ფეთქებადი ნივთიერებების უკანონო ბრუნვიდან.

299-ე მუხლის 1-ლმა პარაგრაფმა დაადგინა სასჯელი 3 თვიდან 5 წლამდე (ხოლო დამამძიმებელი გარემოებების არსებობისას – 10 წლამდე) თავისუფლების აღკვეთის სახით, ამ საგნების მიღების, გადაცემის ან საზღვარგარეთ გატანისათვის, ამაში ხელის შეწყობის ან სხვა ქმედებებისათვის, რომლებსაც შეუძლია მნიშვნელოვნად დააბრკოლოს მათი დანაშაულებრივი წარმომავლობის, ადგილმდებარეობის დადგენა, აღმოჩენა, ამოღება ან კონფისკაცია.

299-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფი ასეთივე სასჯელს ითვალისწინებს დადგენილი წესების დარღვევით ნაღდი ფულის, სხვა სავალუტო ფასეულობების მიღებისათვის, მათი გადაცემისათვის ან კონვერსიისათვის, თუ ქმედება ჩადენილია ისეთ გარემოებებში, რომლებიც იწვევს საფუძვლიან ეჭვს ფასეულობების 1-ლ პარაგრაფში მითითებული დანაშაულებიდან მომდინარეობაზე, ან ისეთ გარემოებებში, რომლებიც მოწმობს, რომ ქმედებები მათი დანაშაულებრივი წარმოშობის დაფარვისკენაა მიმართული ან ასეთი საქმიანობის უსაფრთხოებას უზრუნველყოფს.

299-ე მუხლის მე-2 პარაგრაფში სუბიექტი ბანკის ან სხვა საფინანსო დაწესებულების მუშაკია. მე-3 პარაგრაფის შესაბამისად, ბანკის ან სხვა საფინანსო დაწესებულების მუშაკი ისჯება ფინანსური ზედამხედველობის ორგანოებისათვის იმ ფინანსური ოპერაციის განხორციელების შესახებ შეტყობინების თავის არიდებისათვის, რომლის განხორციელების გარემოებებიც იწვევს დასაბუთებულ ეჭვს სახსრების წარმოშობის წყაროსთან დაკავშირებით. მე-4 პარაგრაფი ამგვარ გარემოებებში უმოქმედობისათვის პასუხისმგებლობას ასეთი მუშაკის ხელმძღვანელზე ავრცელებს.

ერთი მხრივ, 299-ე მუხლმა აშშ-ის კანონმდებლობის აშკარა გავლენა განიცადა. ცხადად არის აღქმული „ფულადი სახსრების“ (monetary instruments), „ფინანსური ოპერაციის“ (financial transaction), „საფინანსო დაწესებულების“ (financial institution) კონცეფცია. ნათელია სამართლის ამერიკული სისტემის გავლენა, რომელიც, რასაკვირველია, არ ეხება მტკიცებულებითი სამართლის პრინციპებს; იგი გავლენას ახდენს მხოლოდ დანაშაულის შემადგენლობის ნიშნების განსაზღვრაზე, განსაკუთრებით მე-2 და მე-3 პარაგრაფებში, რომლებშიც ხდება სუბიექტური ნიშნების ობიექტივაცია.

ამ უცხოური გავლენის თავიდან მთლიანად აცილება შეუძლებელია, რადგან იგი აისახა FATF-ის რეკომენდაციებში და სტრასბურგის კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის „ც“ ქვეპუნქტში, რომელშიც მოცემულია დირექტიული მოთხოვნა: „გაცნობიერება, განზრახვა ან მიზანი, როგორც ამ პუნქტით გათვალისწინებული ამა თუ იმ სამართალდარღვევის შემადგენლობის ელემენტები, შეიძლება დადგინდეს ობიექტური, ფაქტობრივი გარემოებებიდან“.

მეორე მხრივ, non bis in idem პრინციპმა უზიბო კანონმდებელს, უარი ეთქვა „გათეთრების“ იმ პირისთვის ბრალად შერაცხვაზე, რომელიც პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში მონაწილეობდა (85).

1.1.8. საკითხის მდგომარეობა რუსეთის კანონმდებლობაში

ლეგალიზაციის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ნორმა გარკვეულად ემსგავსება რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლის კონსტრუქციას. ამიტომ ამ საკითხს დაწვრილებით განვიხილავთ.

რუსეთში ფულის გათეთრების კრიმინალიზაცია დასავლეთის აშკარა (მათ შორის, მიზანმიმართული) გავლენის პირობებში მოხდა. 1996 წელს ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ მინისტრთა კომიტეტს რუსეთის ფედერაციის ევროსაბჭოს წევრად მიწვევა იმის გათვალისწინებითაც ურჩია, რომ რუსეთი სტრასბურგის კონვენციის ხელმოწერას და რატიფიცირებას აპირებდა. FATF-მა რუსეთის მიმართ მორალური სანქცია გამოიყენა, კერძოდ, იგი „არამოთანამშრომლე“ (non cooperatif) ქვეყნების სიაში შეიყვანა (81, 78).

ფულის გათეთრებასთან ბრძოლაში რუსეთის აქტიური მონაწილეობა მსოფლიო ეკონომიკაში მისი ნორმალური ინტეგრაციის აუცილებელი პირობა გახდა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციასა და ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციაში გაწევრებასთან დაკავშირებით. მართალია, რუსეთში ვერ შეიქმნა პირობები, რომლებიც ფულის გათეთრებასთან ბრძოლას ეფექტიანს გახდიდა, მაგრამ მიღებულ იქნა რამდენიმე კანონი ფულის გათეთრების წინააღმდეგ.

1997 წლის 1 იანვარს ამოქმედდა რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსი, რომლის 174-ე მუხლი ითვალისწინებდა პასუხისმგებლობას „არაკანონიერი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების ლეგალიზაციისათვის (გათეთრებისათვის)“. 2001 წლის 28 მაისის ფედერალური კანონით რუსეთმა სტრასბურგის კონვენციის რატიფიცირება მოახდინა.

2001 წლის 7 აგვისტოს რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტმა ხელი მოაწერა ფედერალურ კანონს „დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის (გათეთრების) საწინააღმდეგო მოქმედებების შესახებ“ და ფედერალურ კანონს „დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის (გათეთრების) საწინააღმდეგო მოქმედებების შესახებ“ ფედერალური კანონის მიღებასთან დაკავშირებით რუსეთის ფედერაციის საკანონმდებლო აქტებში ცვლილებების შეტანის თაობაზე“.

თავდაპირველ რედაქციაში სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლის დისპოზიცია აშშ-ის კანონმდებლობის მნიშვნელოვნად გამარტივებული და მექანიკურად შემოკლებული თარგმანი იყო. დანაშაულის საგანი განისაზღვრებოდა, როგორც „განზრახ არაკანონიერი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრები და სხვა ქონება“. ამასთანავე, გათვალისწინებული არ იყო, რომ აშშ-ის კანონი (ისევე, როგორც საზღვარგარეთის სხვა ქვეყნების კანონები) „არაკანონიერი საქმიანობის“ განმარტებისას მიუთითებს არა ნებისმიერ „არაკანონიერ ქმედებაზე“, არამედ მხოლოდ სისხლის სამართლის დანაშაულებზე (80, 46–54).

თუმცა თითქმის ყველა უცხოური კანონმდებლობა ზღუდავს პრედიკატულ დანაშაულთა წრეს (ჩვეულებრივ, მიეთითება მძიმე დანაშაულები, ზოგიერთი ეკონომიკური დანაშაული და ორგანიზებული დამნაშავეობისთვის ტიპური დანაშაულები). სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლის თავდაპირველ რედაქციაში ქმედება განსაზღვრული იყო, როგორც „ფინანსური ოპერაციების და სხვა გარიგებების შესრულება, ... აგრეთვე მათი გამოყენება ... სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის განსახორციელებლად“.

174-ე მუხლი, ამერიკული სამართლისაგან განსხვავებით, ფულის გათეთრების საქმიანობის არანაირ მიზანზე არ მიუთითებდა. ეს დაკავშირებულია სტრასბურგის კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის მოთხოვნასთან, რომლის თანახმად,

„გაცნობიერება, განზრახვა ან მიზანი, როგორც ... სამართალდარღვევის შემადგენლობის ელემენტები, ... შეიძლება დადგინდეს ობიექტური, ფაქტობრივი გარემოებებიდან“.

მთლიანობაში, რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლის თავდაპირველ რედაქციაში წარმოდგენილი ნორმა შეიძლება დახასიათდეს, როგორც უაღრესად ზოგადი, რომელსაც არ აქვს ანალოგი უცხოურ კანონმდებლობებში. არსებითად მკაცრი სასჯელი იყო გათვალისწინებული არაკანონიერი გზით მოპოვებული ქონებით განხორციელებული ნებისმიერი ქმედებისათვის.

კანონის სიტყვასიტყვითი განმარტებისას მეძავის მიერ ერთი ნაჭერი პურის შეძენაც კი ფულის „გათეთრებისათვის“ მის პასუხისგებაში მიცემას გამოიწვევდა. ნორმის გამოყენებისას ერთადერთი შემაკავებელი ფაქტორი იყო სისხლის სამართლის კოდექსის მე-14 მუხლის მე-2 ნაწილის მოთხოვნა, რომლის თანახმად, დანაშაულად არ ითვლება ქმედება, რომელიც მისი მცირე მნიშვნელობის გამო საზოგადოებრივად საშიში არ არის, მაგრამ სხვა პრობლემებიც გაჩნდა.

საქმე ისაა, რომ ფულის გათეთრების შესახებ ნორმა გაუგებარი იყო სამართალდამცავი ორგანოების მუშაკებისა და მოსამართლეებისათვის. ხდებოდა (და ხდება) შემდეგი იდეის პროპაგანდირება: ამ დანაშაულის საშიშროება იმასთანაა დაკავშირებული, რომ კრიმინალური ფული ლეგალურ სამეურნეო ბრუნვაში ხვდება, რაც „ეკონომიკის კრიმინალიზაციას“ იწვევს. ამიტომ ფულის გათეთრების შესახებ ნორმა გამოიყენებოდა სამეურნეო საქმიანობაში „ჭუჭყიანი“ ფულისა და ქონების გამოყენების ყველა შემთხვევაში, ასეთი ოპერაციების განხორციელების მიზნების მიუხედავად.

ამასთანავე, მიჩნეული იყო, რომ თავისთავად ფულადი სახსრების (ან მათი ნაწილის) კრიმინალური საქმიანობიდან ამოღება და მათი ლეგალურ ეკონომიკაში ინვესტირება (მაგალითად, ნარკომოვაჭრემ გადაწყვიტა, თავი დაანებოს დანაშაულებრივ ბიზნესს და ხელი მოჰკიდოს მესაქონლეობას) არა თუ არ არის საზოგადოებრივად საშიში, არამედ, პირიქით, ფრიად სასარგებლოა საზოგადოებისათვის. საშიშია სწორედ ფულის „გათეთრება“, ანუ მისი „ჭუჭყიანი“ წარმომავლობის შენიღბვა (მაგალითად, პირი ნარკომოვაჭრეს ნარკოტიკებით ვაჭრობიდან მიღებული შემოსავლების მესაქონლეობიდან მიღებულ შემოსავლებად წარმოდგენასა და დეკლარირებაში ეხმარება).

პრაქტიკაში საქმე აბსურდულ სიტუაციებამდე მიდიოდა. მაგალითად, მეწარმემ დადგინილ ვადაში არ გადაიხადა საშემოსავლო გადასახადი, ვინაიდან საქმიანი რეკუტაციის შენარჩუნების მიზნით არჩია, მიმწოდებელთან ანგარიში გაესწორებინა და გადასახადის გადახდის ვადის დარღვევისათვის საურავი გადაეხადა.

1998 წლის 25 ივნისის ფედერალური კანონის ამოქმედების შემდეგ ასეთი ქმედებები იწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას, როგორც გადასახადების გადახდისთვის თავის არიდება „უბრალო უმოქმედობის“ გზით, მაგრამ პირი თავისუფლდება პასუხისმგებლობისაგან სისხლის სამართლის კოდექსის 198-ე მუხლის შენიშვნის შესაბამისად, რადგანაც მან ხელი შეუწყო დანაშაულის გახსნას და სრულად აანაზღაურა ზარალი. სისხლის სამართლის კოდექსის 198-ე მუხლით საქმის შეწყვეტასთან ერთად მას იმავე კოდექსის 174-ე მუხლით წაეყენება ბრალდება „ფულის გათეთრებაში“, რაც გამოიხატა გადასახადის გადახდისთვის თავის არიდებით დაზოგილი სახსრების გამოყენებით, მიმწოდებელთან ანგარიშსწორებით (ანუ სამეწარმეო საქმიანობაში იმ ფულადი სახსრების გამოყენებით, რომლებიც განზრახ არაკანონიერი გზითაა მოპოვებული) (36, 25–31).

მწვავე დისკუსია გამოიწვია ასევე დანაშაულის ამსრულებლის საკითხმა: ექვემდებარებიან თუ არა პასუხისმგებლობას „ფულის გათეთრებისათვის“ ის პირები, რომლებიც მონაწილეობდნენ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში, თუ მათ პასუხი მხოლოდ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენისათვის (ან მის ჩადენაში თანამონაწილეობისათვის, მაგალითად, წინასწარ შეპირებული ფულის გათეთრებისას) უნდა აგონ?

კანონში ამ კითხვაზე პასუხი გაცემული არ არის, რამაც ვ. ბუკარევის, ი. ტრუნცევსკის და ნ. შულეპოვის აზრით, ბევრ მეცნიერს მისცა საშუალება, გაეკეთებინა კანონის სიტყვასიტყვით განმარტებაზე დაფუძნებული დასკვნა, რომ პრედიკატული დანაშაულის მონაწილეები ექვემდებარებიან პასუხისმგებლობას „ფულის გათეთრებისათვის“, მაგრამ ეს დასკვნა დამაჯერებლად არ იყო დასაბუთებული (36, 25–31).

საქმე ისაა, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე მუხლი, რომელიც ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას განზრახ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შემენისათვის ან გასაღებისათვის, ასევე არ ზღუდავს ამ დანაშაულის ამსრულებელთა წრეს. თუმცა არავის აეჭვებს ის გარემოება, რომ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში მონაწილე

პირები არ ექვემდებარებიან პასუხისმგებლობას სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე მუხლით.

რუსეთის სამართლის ტრადიციებს უფრო მეტად შეესაბამება სხვა მიდგომა, რომლის თანახმად, ფულის გათეთრება დანაშაულთან შემხებლობის სახეობაა და პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში მონაწილე პირები არ ექვემდებარებიან პასუხისმგებლობას მისი ჩადენის შედეგად მიღებული „შემოსავლების გათეთრებისათვის“ (77, 25–29).

რუსეთის სამართალდამცავი ორგანოების პრაქტიკაში ეს საკითხი სხვადასხვანაირად წყდება. ზოგიერთ შემთხვევაში პრედიკატული დანაშაულის მონაწილეებს მსჯავრი ედებათ „ფულის გათეთრებისათვის“, სხვა მსგავს შემთხვევებში კი მათ ფულის გათეთრება ბრალად არ შეერაცხებათ. როგორც რუსეთის სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, სასამართლოები, ჩვეულებრივ, მხარს უჭერენ საბრალდებო დასკვნაში ჩამოყალიბებულ პოზიციას. ამასთანავე, სტატისტიკა მოწმობს, რომ ამ ნორმის გამოყენება მკვეთრად იზრდება. მთლიანობაში, ფულის გათეთრების არსის გაურკვეველობას უკიდურესად ნეგატიური შედეგები აქვს (მოქალაქეთა უფლებებისა და თავისუფლებების დარღვევა, დაუსაბუთებელი მსჯავრდების ჩათვლით, მეწარმეთა ტერორიზება, სამართალდამცავ ორგანოებში კორუფციისათვის პირობების შექმნა, ქვეყანაში ეკონომიკური საქმიანობის პირობების გაუარესება და სხვ.).

სისხლის სამართლის კანონის განმარტებაში არსებული პრობლემები ნაწილობრივ გადაიჭრა 2001 წლის 7 აგვისტოს ფედერალური კანონით „დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის (გათეთრების) საწინააღმდეგო მოქმედებების შესახებ“ ფედერალური კანონის მიღებასთან დაკავშირებით რუსეთის ფედერაციის საკანონმდებლო აქტებში ცვლილებების შეტანის თაობაზე“. ამ კანონმა ჩამოაყალიბა სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლის ახალი რედაქცია („სხვა პირების მიერ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების ლეგალიზაცია (გათეთრება)“) და შეავსო სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლი, რომელმაც გაითვალისწინა პასუხისმგებლობა „პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის შედეგად მის მიერ მოპოვებული ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების ლეგალიზაციისათვის (გათეთრებისათვის)“ (69, 43–49).

სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლში განსაზღვრული დანაშაულის საგანია „სხვა პირების მიერ განზრახ დანაშაულებრივი გზით (სისხლის სამართლის კოდექსის 193-ე, 194-ე, 198-ე და 199-ე მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულთა გამოკლებით) მოპოვებული დიდი ოდენობის ფულადი სახსრები ან სხვა ქონება“. ასეთი რედაქცია თვალსაჩინო პროგრესია ადრე არსებულთან შედარებით. პრედიკატულ სამართალდარღვევათა წრიდან ამორიცხულია ადმინისტრაციული და სხვა ნაკლებად მნიშვნელოვანი გადაცდომები (36, 25–31).

ამასთანავე, რუს იურისტთა კრიტიკულ დამოკიდებულებას იწვევს ის ფაქტი, რომ სისხლის სამართლის კოდექსი არ ადგენს პასუხისმგებლობას მეძავების ექსპლუატაციით მიღებული შემოსავლების გათეთრებისათვის, რაც ორგანიზებული დამნაშავეობის საქმიანობის ტიპური სფეროა. გარდა ამისა, მიზანშეუწონლადაა მიჩნეული ძველი ფორმულირების („დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონება“) შენარჩუნება. ასეთად ჩაითვლებოდა უშუალოდ დანაშაულის ჩადენის პროცესში მოპოვებული ქონება, რომელიც სხვა (სისხლის სამართლის კოდექსის 175-ე მუხლით გათვალისწინებული) დანაშაულის საგანია (69, 43–49).

ქონების მოპოვების დანაშაულებრივი „გზა“ (ანუ ხერხი) გულისხმობს, რომ დანაშაულის ჩადენის მომენტში იგი უკვე არსებობდა. მაგალითად, ნარკოტიკებით მოვაჭრის მიერ კლიენტისაგან უშუალოდ მიღებული ბანკნოტები იქნება დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული, ხოლო ფული (სხვა ბანკნოტები ან უნაღდო ფული), რომელსაც ის დანაშაულებრივი დაჯგუფების ლიდერს გადასცემს, იქნება უკვე არა დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული, არამედ დანაშაულის ჩადენის შედეგად წარმოშობილი (ნაშოვნო, მიღებული, შეძენილი). ეს ფული დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავალია, მაგრამ უშუალოდ დანაშაულებრივი გზით არ ყოფილა მიღებული (მაგალითად, ნარკოტიკებით მოვაჭრე ორგანიზატორს გადასცემს ფულის კუპიურებს, რომლებიც მან საკუთარი ავტომობილის გაყიდვით მიიღო, ხოლო კლიენტებისაგან მიღებულ ბანკნოტებს თავისი საჭიროებისათვის ხარჯავს) (69, 43–49).

ამიტომ ზოგიერთი მეცნიერი მხარს უჭერს 174.1 მუხლში დანაშაულის საგნის შემდეგ ფორმულირებას: „დანაშაულის ჩადენის შედეგად მოპოვებული ფულადი სახსრები ან სხვა ქონება“ (76, 107-108). მაგრამ ოპონენტთა ეჭვს იწვევს „ფულის გათეთრების“ საგნად იმ

ნივთების მოაზრება, რომლებიც საზღვარზე კონტრაბანდის განხორციელებისას გადაადგილდება. ისინი არა დანაშაულის ჩადენის, არამედ მართლზომიერი (ან არაკანონიერი) გარიგების შესრულების შედეგადაა მოპოვებული და მხოლოდ გადაადგილებულია (მაგრამ არ არის „მოპოვებული“) დანაშაულებრივი გზით. ამავე დროს, კონტრაბანდის შედეგად მიღებული სარგებელი (მაგალითად, ანაზღაურება ნარკოტიკების კონტრაბანდისათვის) შეიძლება „ფულის გათეთრების“ საგანი იყოს. კანონმა პრედიკატულ დანაშაულთა წრიდან გამორიცხა საზღვარგარეთიდან სახსრების უცხოურ ვალუტაში დაუბრუნებლობა, საბაჟო მოსაკრებლებისა და გადასახადების გადახდისთვის თავის არიდება (72, 54).

ზოგიერთი მეცნიერის აზრით, პრედიკატული დანაშაული შეიძლება ჩადენილ იქნეს როგორც რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის მოქმედების ფარგლებში, ისე ამ ფარგლების გარეთ. პრედიკატული დანაშაულისათვის პირის წინასწარ მსჯავრდება ფულის გათეთრების შესახებ ნორმის გამოსაყენებლად აუცილებელი არ არის (მაგალითად, დანაშაული შეიძლება ჩადენილ იქნეს რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის მოქმედების ფარგლების გარეთ, ამასთანავე, უცხოური სასამართლოს განაჩენს რუსეთის სამართალში არ აქვს პრეიუდიციული მნიშვნელობა, დანაშაულის ჩამდენი პირი შეიძლება გარდაიცვალოს). მითითებული წესები, რომლებიც უშუალოდ გამომდინარეობს საერთაშორისო ხელშეკრულებიდან, არ ეწინააღმდეგება რუსეთის ფედერაციის კონსტიტუციაში დაფიქსირებულ უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპს. ასეთ სიტუაციაში თავად პრედიკატული დანაშაულის ჩადენის ფაქტი შეიძლება ფულის გათეთრების შესახებ საქმეზე განაჩენით დადგინდეს. ამასთანავე, არ დგინდება მის ჩადენაში კონკრეტულ პირთა ბრალეულობა (71, 2–23).

მაგრამ ასეთი დასკვნა ეწინააღმდეგება რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლის მოთხოვნას, რომლის თანახმად, ფულის გათეთრების შემადგენლობა იმ შემთხვევაში არსებობს, თუ დადგენილია მისი კრიმინალური წარმოშობა. ამასთანავე, გაუგებარია, როგორ უნდა დაიწყოს სისხლისსამართლებრივი დევნა, თუ არ არის დადგენილი იმ დანაშაულის შემადგენლობა, რომლის შედეგადაც აქვს დამნაშავეს სალევალიზაციო თანხა.

აღსანიშნავია, რომ რუსეთის კანონმდებლობამ ზოგიერთი ტერმინი აშშ-ის კანონმდებლობიდან გადმოიღო, კერძოდ, „ფინანსური ოპერაციები“. სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლი ადგენს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას სხვა პირების მიერ განზრახ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრებით ან სხვა ქონებით ფინანსური ოპერაციების და სხვა გარიგებების შესრულებისათვის. აღნიშნულ ცნებაში იგულისხმება: 1) მსხვილი „ფინანსური ოპერაციების“ შესრულება; 2) მსხვილი „სხვა გარიგებების“ შესრულება. პრედიკატული დანაშაულის მონაწილე, რომელმაც მისი ჩადენის შედეგად ფასეულობები მოიპოვა, გარდა ამისა, ექვემდებარება პასუხისმგებლობას 3) მათი სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის განსახორციელებლად გამოყენებისათვის (71, 2–23).

„ფინანსური ოპერაციები“ განმარტებულია რუსეთის რამდენიმე საერთაშორისო ხელშეკრულებაში; კერძოდ, აღნიშნულია, რომ ეს არის „ფულად სახსრებთან, ფასიან ქალაქებთან და საგადასახადო დოკუმენტებთან დაკავშირებული გარიგებები და სხვა მოქმედებები (მათი შესრულების ფორმისა და ხერხის მიუხედავად), რომლებიც მიმართულია მათთან დაკავშირებული სამოქალაქო უფლებებისა და მოვალეობების დადგენისაკენ, შეცვლისაკენ ან შეწყვეტისაკენ“. „გარიგებების“ ცნება ცნობილია სამოქალაქო სამართლიდან და არავითარ ეჭვს არ იწვევს. მითითებული ოპერაციებისა და გარიგებების შესრულება მიზნად ისახავს არაკანონიერი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების გათეთრებას.

უფრო რთულადაა საქმე „ჭუჭყიანი“ ფასეულობების სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის განსახორციელებლად გამოყენების მხრივ. არსებობს მოსაზრება, რომ ასეთი მოქმედებები ყველა შემთხვევაში არის „გათეთრება“ (ანუ ყოველთვის მიმართულია არაკანონიერი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების გათეთრებისაკენ) (39, 20). საპირისპირო მოსაზრების თანახმად, სამეწარმეო საქმიანობაში შეიძლება გამოყენებულ იქნეს უკვე გათეთრებული ფული, ან ფული, რომლის გათეთრება საერთოდ არ ხდება (რამაც შეიძლება ხელი შეუწყოს არაკანონიერი საქმიანობის გამოვლენას). არცერთი „დასავლური“ კანონმდებლობა არ განიხილავს თავისთავად „ჭუჭყიანი“ ფულის სამეურნეო საქმიანობაში გამოყენებას მის „გათეთრებად“ (75, 2–20).

აღნიშნულ შეხედულებასთან დაკავშირებით მიუთითებენ, რომ, თუ რუსეთის სახელმწიფო ასეთ ქცევასთან ბრძოლას აპირებს, მას ამის უფლება აქვს, მაგრამ ეს იქნება ბრძოლა არა „ფულის გათეთრებასთან“, არამედ საზოგადოებრივად სასარგებლო ეკონომიკურ საქმიანობასთან. როგორც ი. რიდლი მიუთითებს, ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებში ფინანსური კონტროლის ბიუროკრატიზმი უმიზეზოდ ართულებს სამეურნეო საქმიანობაში ლეგალური ფულის გამოყენებას, რაც ხელს უწყობს „ფულის გათეთრების“ კრიმინალური ხერხების ძიებას (60, 89–98).

საინტერესოა შედარებითი კრიმინოლოგიური კვლევების დასკვნები. როგორც რუსი კრიმინოლოგები აღნიშნავენ, დღეისათვის რუსეთში ფინანსური კონტროლის მდგომარეობიდან გამომდინარე, „ჭუჭყიანი“ ფულის ხარჯვა (მათ შორის, ეკონომიკაში ინვესტირება) მისი გათეთრების გარეშე შეიძლება. უფრო მეტიც, იქ მეწარმისათვის მოგებიანია „ჩრდილოვანი ბრუნვის“ ქონა. თუ ალ კაპონეს რეკეტიდან ამონაგები ფული სამრეცხაოს სალაროში შეჰქონდა და გადასახადებსაც იხდიდა, რუსეთში სამრეცხაოს პატრონს, პირიქით, ფული სალაროდან გამოაქვს, რომ გადასახადები არ გადაიხადოს. ამიტომ რუსეთის მოქალაქისათვის უბრალოდ გაუგებარია იმ დანაშაულის არსი, რომლის წინააღმდეგაც იბრძვიან დასავლეთში და რომელსაც იქ „ფულის გათეთრებას“ უწოდებენ. რუსეთში ფულს იმისთვის ათეთრებენ, რომ შემდეგ იგი საზღვარგარეთ ხარჯონ, რის გამოც აშშ-სა და ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციას აქვთ მორალური უფლება, მოსთხოვონ რუსეთს, რომ ფულის გათეთრებას ებრძოლოს (39, 20).

ამ კუთხით მნიშვნელოვანია მოვლენის არსში გარკვევა. კერძოდ, როგორც აღნიშნავენ, აუცილებელია იმის შეგნება, რომ ფულის გათეთრება ის კი არ არის, რომ ქურდმა დანაშაულებრივი გზით ნაშოვნნი სახსრებით საქონლის სადგომი გაარემონტა, არამედ ის, რომ მან დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავლები სოფლის მეურნეობიდან მართლზომიერად მიღებულ შემოსავლებად წარმოადგინა (36, 15).

რუსულ იურიდიულ ლიტერატურაში მეტად სადავოა ფულის გათეთრების შემადგენლობის საკითხი. დისკუსია იმით იყო გამოწვეული, რომ რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლში (Легализация (отмывание) денежных средств или иного имущества, приобретенных лицом в результате совершения им преступления), 174-ე მუხლისაგან (Легализация (отмывание) денежных средств или иного имущества,

приобретенных другими лицами преступным путем) განსხვავებით, მოხსენიებული არ არის „გათეთრების“ მიზანი. ამიტომ სავსებით მართებულადაა დასმული კითხვა: შეიძლება თუ არა, ეს ისე გავიგოთ, რომ მიზანი არ არის ამ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობის ნიშანი? (72, 54).

ამ საკითხის გადაწყვეტისას აღნიშნავენ, რომ არც ფენომენოლოგიური გაგებით და არც „გათეთრების“ იმ გაგებით, რომელიც მოცემულია „დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის (გათეთრების) საწინააღმდეგო მოქმედებების შესახებ“ ფედერალური კანონში, სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლით აკრძალული მოქმედებები (რომლებიც რელევანტური მიზნის გარეშეა ჩადენილი) „გათეთრება“ არ არის. საუბარი შეიძლება მხოლოდ სისხლის სამართლის კოდექსის მიერ „გათეთრებასთან“ გათანაბრებულ მოქმედებებზე. მაგრამ მაშინ გაუგებარია, რით გამოიხატება ამგვარი მოქმედებების საზოგადოებრივი საშიშროების ასეთი მაღალი ხარისხი, რის გამოც კანონმდებელმა ისინი „გათეთრებას“ გაუთანაბრა.

აღნიშნული დანაშაულის შემადგენლობის განსაზღვრის შესახებ მეცნიერთა მიერ გამოთქმული მოსაზრების თანახმად, „ფულის გათეთრების“ სუბიექტური მხარე პირდაპირი განზრახვის სახით წარმოდგენილი ბრალით და მიზნით ხასიათდება. ფულის გათეთრების მიზანი სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლში განსაზღვრულია, როგორც „ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების ფლობისათვის, მისით სარგებლობისათვის და მისი განკარგვისათვის მართლზომიერი სახის მიცემის მიზანი“. აქედან გამომდინარე, კეთდება დასკვნა, რომ კანონში „გათეთრების“ მიზნის განსაზღვრა აშკარად ხელს უწყობს ამ დანაშაულის არსის მართებულ გაგებას, მაგრამ იგი სრულად არ შეესაბამება სტრასბურგის კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტში ჩამოყალიბებულ მოთხოვნას (36, 25–38).

მეცნიერები რუსეთის სისხლის სამართალში დანაშაულის ამსრულებლის საკითხზედაც ამახვილებენ ყურადღებას. ისინი აღნიშნავენ, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ამსრულებელია ნებისმიერი 16 წლის ასაკს მიღწეული, შერაცხადი პირი, გარდა იმ პირებისა, რომლებმაც „გათეთრებული“ შემოსავლები მათ მიერ დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიიღეს (მათ შორის, ის პირები,

რომლებიც მონაწილეობდნენ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში, მაგრამ არავითარი შემოსავალი არ მიუღიათ) (43, 54).

ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ ის გარემოება, რომ დანაშაულის ჩადენის შედეგად შემოსავლის მიმღები პირები პასუხს აგებენ მისი „გათეთრებისათვის“ სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლით. ამასთანავე, ამ მუხლმა უფრო მკაცრი სასჯელი დააწესა, ვიდრე სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლმა. ეს საკანონმდებლო გადაწყვეტილება რუს მეცნიერთა კრიტიკულ დამოკიდებულებას იწვევს. მათი აზრით, პრობლემა შემდეგია: შეესაბამება თუ არა აღნიშნული გადაწყვეტილება სისხლის სამართლის პრინციპებს, კერძოდ, სამართლიანობის პრინციპს non bis in idem წესის ნაწილში? მეცნიერებს მიაჩნიათ, რომ ამ შემთხვევაში არ არის დაცული სისხლის სამართლის კოდექსის მე-6 მუხლის მე-2 ნაწილის მოთხოვნა, რომლის თანახმად, არავის არ შეიძლება დაეკისროს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ორჯერ ერთი და იმავე დანაშაულისათვის.

ამ საკითხის გარკვევისას მეცნიერები განიხილავენ წინასწარ შეპირებულ ფულის „გათეთრებას“, რომელიც სხვა პირმა ქურდობის შედეგად მიიღო. ისინი აღნიშნავენ, რომ ასეთი პირი პასუხს აგებს ჩადენილ ქურდობაში თანამონაწილეობისათვის და, დანაშაულთა ერთობლიობით, ფულის გათეთრებისათვის სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლის მიხედვით. მეცნიერთა აზრით, ამ შემთხვევაში პირი ფაქტობრივად ორჯერ აგებს პასუხს ერთი და იმავე ქმედებისათვის: ქურდობაში თანამონაწილეობისათვის და ქურდობით მიღებული შემოსავლების გათეთრებისათვის (72, 57).

მაგრამ საკითხის ამგვარი შეფასება სწორი არ არის. ქურდობის დამთავრების მომენტია სხვისი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება. რაც შეეხება შეპირებულ ფულის „გათეთრებას“, აქ სხვა შემადგენლობაა. ამიტომ ა. ისტომინის მოსაზრება (72, 57) არ შეიძლება გავიზიაროთ.

უნდა შევხვით კიდევ ერთ საკითხს. ზოგიერთი რუსი მეცნიერის შეხედულებით, ამერიკელი იურისტები პრობლემებს მათთვის მიუღებელი და რუსეთის კანონთან შეუსაბამო ხერხებით ჭრიან. მათი აზრით, მაგალითად, ფულის გათეთრების გამოვლენისას სულაც არ არის სავალდებულო დამნაშავის დასჯა; ის შეიძლება პრედიკატული დანაშაულის მოწმედ იქნეს გამოყენებული. მიგვაჩნია, რომ ეს შეფასება

სადავოა. აშშ-ის კანონმდებლობაში ფულის გათეთრების ამსრულებლის პასუხისმგებლობას არ უარყოფენ. იმისათვის, რომ კრიმინალური ჯგუფის ქსელი დადგინდეს, ზოგიერთი დამნაშავეს პასუხისმგებლობის საკითხი „გადავადებულია“, რათა მათ ითანამშრომლონ გამოძიებასთან და ამით დაეხმარონ დანაშაულის გახსნაში.

დღეისათვის რუს მეცნიერებს საჭიროდ მიაჩნიათ, რომ:

- ფულის გათეთრებისათვის პასუხისმგებლობა დადგინდეს მხოლოდ იმ პირების მიმართ, რომლებიც არ მონაწილეობდნენ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში (მათი აზრით, ასეთ შესაძლებლობას პირდაპირ იძლევა სტრასბურგის კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტი);
- დადგინდეს ფულის გათეთრებისათვის სასჯელის გონივრული შესაბამისობა პრედიკატული დანაშაულის სიმძიმესთან, აგრეთვე დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შექმნისათვის ან გასაღებისათვის და დანაშაულების დაფარვისათვის გათვალისწინებულ სასჯელებთან;
- უზრუნველყოფილ იქნეს კანონის სტრასბურგის კონვენციასთან შესაბამისობა;
- „გათეთრების“ შესახებ მუხლის დისპოზიცია ისე ჩამოყალიბდეს, რომ მისგან ცხადად გამომდინარეობდეს ამ დანაშაულის არსის მართებული გაგება.

ამ ამოცანების გადაწყვეტისას რუს მეცნიერთა მიერ წარმოდგენილი კონსტრუქციის თანახმად, დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავლების გათეთრება (სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლი) არის იმ პირის მიერ, რომელიც არ მონაწილეობდა დანაშაულში, ამ დანაშაულის ჩადენის შედეგად შემოსავლის ან სხვა სარგებლის მიმღები სხვა პირისათვის ხელის შეწყობა იმ ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების წარმომავლობის გამოვლენისათვის, აღმოჩენისათვის, ამოღებისათვის, დაყადაღებისათვის ან კონფისკაციისათვის დაბრკოლებების შექმნაში, რომლებიც ამ დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავალი ან სხვა სარგებელია (80, 46–54).

ამრიგად, ამ მოდელის მიხედვით, დანაშაულის შედეგად მოპოვებული ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემა არის უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია (ფულის გათეთრება). ლეგალიზაციის ამსრულებლებად მხოლოდ ის პირები განიხილებიან, რომლებიც არ მონაწილეობდნენ იმ დანაშაულში, რომელმაც უკანონო ქონება წარმოშვა. ამ შემთხვევაში

ფულის გათეთრების შემადგენლობა მხოლოდ იმ პირების მიმართ მოქმედებს, რომლებსაც, მაგალითად, ქურდობა არ ჩაუდენიათ, მაგრამ ნაქურდალი გაყიდეს.

შემოთავაზებული ნორმის მე-2 ნაწილში ითვალისწინებენ იმავე ქმედებას, ჩადენილს არაერთგზის ან ორგანიზებული ჯგუფის მიერ. ამ ჯგუფში მხოლოდ ის პირები არიან გაერთიანებული, რომლებმაც ნაქურდალს კანონიერი სახე მისცეს (37, 111–120).

1.2. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი საერთაშორისო აქტების მიხედვით

1.2.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი „ნარკოტიკული საშუალებებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“ 1988 წლის გაეროს კონვენციის შესაბამისად

ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის და ტერორისტული საქმიანობის მასშტაბები საერთაშორისო თანამეგობრობისაგან დანაშაულის ამ საშიში ფორმების წინააღმდეგ ეფექტიანი ბრძოლის წარმართვისათვის განსაკუთრებულ ძალისხმევას მოითხოვს. აღნიშნულ სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის პრიორიტეტია უკანონო შემოსავლების გათეთრების წინააღმდეგ მიმართულ მოქმედებათა სისტემის ორგანიზება, რომელიც ერთიან საერთაშორისო სტანდარტებს ეფუძნება. ამ უნივერსალური საერთაშორისო სტანდარტების სისტემაში ერთ-ერთი წამყვანი ადგილი უკავია რეკომენდაციებს, რომლებიც ასახულია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დოკუმენტებში (82, 7–12).

უკანონო შემოსავლების გათეთრების წინააღმდეგ მიმართული მოქმედებების თაობაზე შექმნილი დოკუმენტებიდან ფუძემდებლური ხასიათისაა „ნარკოტიკული საშუალებებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების უკანონო ბრუნვის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“ 1988 წლის გაეროს კონვენცია, რომელიც ვენაში იქნა მიღებული (ვენის კონვენცია).

ვენის კონვენციამ დაადგინა დანაშაულებრივი გზით მიღებული ფულის გათეთრების წინააღმდეგ მიმართულ მოქმედებათა ორგანიზებისადმი გაეროს გლობალური მიდგომის პრინციპები, განსაზღვრა „უკანონო შემოსავლების გათეთრების“ ცნება.

ვენის კონვენციის თანახმად, „უკანონო შემოსავლების გათეთრებაში“ იგულისხმება საკუთრებისა და შემოსავლების კონვერსია ან გადაცემა, ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვასთან დაკავშირებული დანაშაულების შედეგად მიღებული საკუთრებისა და შემოსავლების ნამდვილი ბუნების, წარმოშობის წყაროების, განკარგვის ხერხების დამალვა.

აქ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება იმის განსაზღვრას, თუ რა უნდა ჩაითვალოს უკანონო შემოსავლებად. ვენის კონვენციის პირველი მუხლის თანახმად, უკანონო შემოსავლები – ეს არის ნებისმიერი საკუთრება, რომელიც მიღებულია ან შექმნილია პირდაპირ თუ არაპირდაპირ, დანაშაულის ჩადენის შედეგად, ე. ი. ნებისმიერი აქტივი, მატერიალური თუ არამატერიალური, უძრავი თუ მოძრავი, აგრეთვე ასეთ აქტივებზე უფლების ან მათში მონაწილეობის დამადასტურებელი იურიდიული დოკუმენტები თუ აქტები (82, 7–12).

„გაყინვაში“ ან „დაყადაღებაში“ იგულისხმება საკუთრების გადაცემის, კონვერსიის, განთავსების ან გადაადგილების დროებითი აკრძალვა ან საკუთრებაზე დროებით ყადაღის დადება ან მისი კონტროლზე აყვანა სასამართლოს ან სხვა კომპეტენტური ორგანოს მიერ გამოტანილი დადგენილების საფუძველზე. „კონფისკაცია“ ნიშნავს ამოღებას, ე. ი. საკუთრების ჩამორთმევას სასამართლოს ან სხვა კომპეტენტური ორგანოს დადგენილებით.

ვენის კონვენციის მე-5 მუხლის შესაბამისად, მიღებული უნდა იქნეს შესაბამისი ზომები, რათა გამოვლინდეს და „გაყინოს“ ან დაყადაღდეს შემოსავლები, საკუთრება, სახსრები ან ნებისმიერი სხვა საგანი, რომლებიც დაკავშირებულია კონვენციის მოქმედების სფეროში შემავალი დანაშაულების ჩადენასთან. იმ შემთხვევაში, თუ შემოსავლები გადაქცეულია ან გარდაქმნილია სხვა საკუთრებად, მითითებული ზომები მიიღება ამ საკუთრების და არა შემოსავლების მიმართ. თუ შემოსავლები მიერთებულია კანონიერი წყაროებიდან მიღებულ საკუთრებასთან, ასეთი საკუთრება, ნებისმიერი იმ უფლებამოსილებისთვის ზიანის მიყენების გარეშე, რომელიც შეეხება დაყადაღებას ან „გაყინვას“, ექვემდებარება

კონფისკაციას იმ მოცულობით, რომელიც შეესაბამება ამ მიერთებული შემოსავლების ღირებულებას (82, 7-12).

მოყვანილი დებულებებიდან ცხადია, რომ ვენის კონვენციამ განსაზღვრა საბაზო ცნებები უკანონო შემოსავლების გათეთრების წინააღმდეგ მიმართულ მოქმედებათა სისტემის ორგანიზებისათვის, აგრეთვე ის მოქმედებები, რომლებიც საფუძვლად უდევს გათეთრებასთან ბრძოლას (დაყადაღება, კონფისკაცია). აღსანიშნავია, რომ კონვენცია მიუთითებს ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვასთან დაკავშირებული დანაშაულების შედეგად მიღებული შემოსავლების გათეთრებაზე, მაგრამ მასში ჩამოყალიბებული „ჭუჭყიანი“ ფულის ლეგალიზაციასთან ბრძოლის სტანდარტები შეიძლება სხვა დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციასთან საბრძოლველადაც იქნეს გამოყენებული (82, 7-12).

ვენის კონვენციამ დაადგინა სხვადასხვა ნორმა, რომლებსაც შეიძლება დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრებასთან საერთაშორისო ბრძოლის ორგანიზების ნორმა-პრინციპები ეწოდოს. პირველად საერთაშორისო სამართალში კონვენციის მონაწილე ყველა ქვეყნისთვის სავალდებულო დებულებების სახით განისაზღვრა ისეთი ცნებები, როგორებიცაა „დანაშაულებრივი შემოსავლები“, მათი „გაყინვა“ და „ამოღება“, აგრეთვე პრინციპი, რომ ასეთი შემოსავლების ამოღება აუცილებელია, მაშინაც კი, თუ ისინი გადაქცეულია სხვა საკუთრებად ან შერეულია ლეგალურ აქტივებთან.

საერთაშორისო საჯარო სამართლის თეორიაში დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრების წინააღმდეგ მიმართული მოქმედებები არის საერთაშორისო დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ერთ-ერთი ფორმა და ამავდროულად განიხილება, როგორც მეთოდი, რომლის საშუალებითაც შეიძლება განხორციელდეს დანაშაულებრივი გზით მიღებული სახსრების დაყადაღება და ამოღება. ამოღებას ექვემდებარება არა მარტო გათეთრების საგნად ქცეული სახსრები, არამედ ნებისმიერი სხვა ფასეულობა, რომლის დანაშაულებრივი წარმომავლობა დამტკიცებულია (82, 7-12).

დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრების შემადგენლობის სპეციფიკა ისეთია, რომ მათთან დაკავშირებული ნებისმიერი ფინანსური ოპერაცია იქნება მათი გათეთრება (იმ პირობით, რომ გათეთრებული ქონების ოდენობა სავმარისია დანაშაულის შემადგენლობის ობიექტური მხარის თვალსაზრისით). ვინაიდან დანაშაულებრივი გზით

მიღებული შემოსავლების საზღვარგარეთ გატანა, მათ შორის, უნაღდო ფორმით, შესაძლებელია მხოლოდ მათთან დაკავშირებული ამა თუ იმ ფინანსური ოპერაციის განხორციელების გზით, ნებისმიერი აქტივი, რომელიც ექვემდებარება ამოღებას განსახილველი საერთაშორისო წესების შესაბამისად, გათეთრების საგანი ხდება (55, 55–65).

დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრების წინააღმდეგ მიმართულ მოქმედებათა სისტემის განვითარების გზაზე ახალი ნაბიჯი იყო 1993 წლის ნოემბერში გაეროს მიერ მიღებული ტიპური კანონი ნარკოტიკებიდან მიღებული ფულის გათეთრების შესახებ, რომელიც სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობას ეფუძნება და შეიცავს რეკომენდაციებს ფულის გათეთრების თავიდან აცილების, მსგავსი ქმედებების გამოვლენის და შესაბამისი სანქციების დადგენის შესახებ. მასში მოცემულია ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვიდან მიღებული ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებულ დანაშაულთა ორი პრედიკატული შემადგენლობის ფორმულირებები (მუხლი 20). პასუხისმგებლობას ექვემდებარებიან:

1) პირები, რომლებიც ახდენენ იმ სახსრების ან საკუთრების კონვერტირებას ან გადაცემას, რომლებიც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მიღებულია ნარკოტიკული საშუალებების, ფსიქოტროპული ნივთიერებების ან პრეკურსორების უკანონო ბრუნვიდან, ამ საკუთრების ან სახსრების უკანონო წყაროს დაფარვის ან დამალვის მიზნით, ან ერთ-ერთი დანაშაულის ჩადენაში მონაწილე ნებისმიერი პირისათვის დახმარების გაწევის მიზნით, რათა მან შეძლოს თავისი ქმედებებისათვის პასუხისმგებლობისთვის თავის არიდება;

2) პირები, რომლებიც ხელს უწყობენ იმ სახსრების, საკუთრების ან მათთან დაკავშირებული უფლებების ხასიათის, წყაროს, ადგილმდებარეობის, განკარგვის, გადაადგილების ხერხის ან ნამდვილ უფლებათა დაფარვას ან დამალვას, რომლებიც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ მიღებულია ნარკოტიკული საშუალებების, ფსიქოტროპული ნივთიერებების ან პრეკურსორების უკანონო ბრუნვიდან (82, 7–12).

ყველაზე ხშირად დანაშაულებრივი გზით მიღებულ შემოსავლებს ორგანიზებული დანაშაულებრივი ჯგუფები იყენებენ. ამასთანავე, დანაშაულებრივი ჯგუფებისთვის მნიშვნელოვანია მყარი შემოსავლის მიღება, რომელიც გაამართლებს დანაშაულებრივ საქმიანობასთან დაკავშირებულ რისკებს. პრაქტიკაში ორგანიზებული დანაშაულებრივი დაჯგუფებების შემოსავლები, რომლებიც, მაგალითად, საქმიანობას ახორციელებენ

ნარკოტიკებისა და იარაღის უკანონო ბრუნვის, ადამიანებით ვაჭრობის და მძევების ექსპლუატაციის სფეროში, მნიშვნელოვნად მეტია, ვიდრე მოგების საშუალო ნორმა ლეგალურ ბიზნესში. ასეთი შემოსავლები არა მარტო ფარავს დანაშაულებრივი დაჯგუფებების მიმდინარე ხარჯებს, არამედ საშუალებას აძლევს მათ, გააფართოონ თავიანთი დანაშაულებრივი საქმიანობა, აგრეთვე დაამყარონ კონტროლი ეკონომიკის ლეგალურ სექტორზე.

დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს შემდეგი მიზნებისათვის:

- 1) დამნაშავეთა და მათი გარემოცვის მიმდინარე ხარჯების (დანაშაულთა ორგანიზებასა და მოხმარებაზე გაწეული ხარჯები) დაფარვა;
- 2) დაგროვება (ნაღდი ფულის, ძვირფასეულობის, სხვა ფუფუნების საგნების და სხვ.);
- 3) დანაშაულებრივი საქმიანობის განვითარება (საქმიანობის ძირითადი (პრედიკატული) სახეობის გაფართოება და მისი დივერსიფიკაცია);
- 4) ინვესტიციები ლეგალურ ეკონომიკაში (ფინანსურ ბაზარზე განთავსება, უძრავი ქონების შეძენა და სხვ.).

ცხადია, რომ მითითებული მიზნების რეალიზაციის პროცესში დანაშაულებრივი შემოსავლები გარკვეულ ცვლილებებს განიცდის – იმ ოპერაციების ობიექტი ხდება, რომელთა მსვლელობისას ეს შემოსავლები მეტ-ნაკლებად ხვდება ლეგალური ფინანსური სისტემის მოქმედების სფეროში.

თუ ასეთი შემოსავლები მიღებულია ნაღდი ფულის სახით (მაგალითად, ნარკოტიკებით ქუჩაში ვაჭრობით) და დაგეგმილია მათი გამოყენება შემდგომი დანაშაულებრივი საქმიანობის დასაფინანსებლად (ნარკოტიკების ახალი პარტიის შეძენა), შემდგომი ფინანსური ოპერაციების განხორციელება რომ მოსახერხებელი იყოს, როგორც წესი, საჭიროა ბანკნოტების გაცვლა (წვრილი ნომინალის უფრო მსხვილზე გადაცვლა) ან მათი საბანკო დაწესებულებაში განთავსება.

სხვა მიზნებისათვის საჭიროა არა მარტო შესაბამისი ფინანსური შუამავლის მომსახურებით სარგებლობა, არამედ დანაშაულებრივი შემოსავლების წარმოშობის წყაროს წინასწარი შენიღბვაც.

საკუთარი შემოსავლების არაკანონიერი ხასიათის დამალვის მცდელობა დამახასიათებელია ნებისმიერი დამნაშავისათვის, ვინაიდან ასეთი შემოსავლები შეიძლება მის წინააღმდეგ სამხილად იქცეს – კონკრეტულ დანაშაულთან მის კავშირზე მიუთითოს, ასევე ამოღებას დაექვემდებაროს, რაც ჩადენილ დანაშაულს აზრს დაუკარგავს (71, 3–14).

გაეროს მიერ რეკომენდებულ ტიპურ კანონში შემოთავაზებულია, რომ დანაშაულად ჩაითვალოს საკრედიტო-საფინანსო დაწესებულებების მუშაკთა სხვადასხვა მოქმედება, კერძოდ, იმ პირთა მოქმედებები, რომლებიც პროფესიულად ახორციელებენ ნაღდი ვალუტის გაცვლის ოპერაციებს, აგრეთვე სხვა პირთა მოქმედებები, რომლებიც არღვევენ ფინანსური ოპერაციების განხორციელების დადგენილ წესს და სხვა მოთხოვნებს.

პასუხისმგებლობა შეიძლება დაეკისროს საკრედიტო-საფინანსო დაწესებულებების ხელმძღვანელებს, მოსამსახურეებს და ნებისმიერ სხვა პირს, რომლებიც თავიანთი პროფესიული ვალდებულებების შესრულებისას ახორციელებენ, აკონტროლებენ ფინანსური სახსრების მოძრაობასთან დაკავშირებულ ოპერაციებს, ან იძლევიან კონსულტაციებს ამ სფეროში, თუ ისინი განზრახ გაამჟღავნებენ ინფორმაციას იმ განცხადებების შესახებ, რომლებიც მათ უნდა გააკეთონ, ან ნებაყოფლობით შეიკავებენ თავს იმ განცხადებების წარდგენისაგან, რომლებიც უნდა წარადგინონ (იგულისხმება განცხადებები იმ სახსრების თაობაზე, რომლებთან დაკავშირებითაც არსებობს ეჭვები, რომ ისინი ნარკოტიკული საშუალებების ან ფსიქოტროპული ნივთიერებების არაკანონიერი ბრუნვიდანაა მიღებული) (55, 55–65).

ტიპური კანონის შესაბამისად, დანაშაულს სჩადიან ასევე ის პირები, რომლებიც განზრახ ანადგურებენ სარეგისტრაციო წიგნებს ან დოკუმენტებს, რომელთა შენახვა გათვალისწინებულია ამ კანონით, ან სხვისი სახელით ცდილობენ განახორციელონ ამ კანონში მითითებული გარკვეული ოპერაციები. ნაკლებად საშიშ დანაშაულად ითვლება იმ პირთა ქმედებები, რომლებმაც განახორციელეს ან მიიღეს გადახდა ნაღდი ფულით დადგენილ ზღვარზე მეტი ოდენობით, დაარღვიეს ვალდებულება, წარმოადგინონ

განცხადება იმ ფულადი სახსრების, ფასიანი ქაღალდების ან ფასეულობების საერთაშორისო გადაგზავნის შესახებ, რომლებთან დაკავშირებითაც გათვალისწინებულია განცხადებების წარდგენა, აგრეთვე იმ კომპანიების ხელმძღვანელების და მოსამსახურეების ქმედებები, რომლებიც ახორციელებენ ნაღდი ვალუტის გაცვლას, სათამაშო სახლების და საკრედიტო-საფინანსო დაწესებულებების თანამშრომლების ქმედებები, რომლებმაც დაარღვიეს ამ კანონის დებულებები.

1.2.2. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი FATF-ის რეკომენდაციების შესაბამისად

პარიზში მსოფლიო ეკონომიკის საკითხებზე 1989 წლის ივნისში შემდგარი უმაღლესი დონის შეხვედრის დროს შეიქმნა ჯგუფი „დიდი შვიდეულის“ სახელმწიფოების და ევროკომისიის სამუშაო ჯგუფის (რომლის სახელწოდებაა „ფულის გათეთრება“) მიერ აღმოჩენილი სერიოზული ნაკლოვანებების აღმოსაფხვრელად, ფულის ბაზრების ორგანიზებული დანაშაულებრივი ჯგუფების მიერ ბოროტად გამოყენებისაგან დაცვის მიზნით. ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის ფინანსური ზომების შემუშავებელ ჯგუფს („Financial Action Task Force“ (FATF)) მომავალში უნდა შეეფასებინა ფულის გათეთრებასთან საერთაშორისო ბრძოლის სტანდარტები, ემხილებინა ნაკლოვანებები და, უპირველეს ყოვლისა, მოეხდინა საერთაშორისო თანამშრომლობის კოორდინაცია (95).

დროთა განმავლობაში FATF ფაქტობრივად გახდა მამოძრავებელი ძალა ფულის გათეთრებასთან საერთაშორისო ბრძოლაში: დაფუძნებიდან თითქმის ერთი წლის შემდეგ, 1990 წლის 19 აპრილს, FATF-მა გამოსცა თეზისები 40 რეკომენდაციით, რომლებიც მთელი მსოფლიო თანამეგობრობისათვის იყო განკუთვნილი. ამჟამად FATF-ის წევრია 34 ქვეყანა და 2 რეგიონალური ორგანიზაცია. ზოგიერთი ქვეყანა და საერთაშორისო ორგანიზაცია (საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, ევროპოლი, ინტერპოლი, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია და სხვ.) FATF-ში მეთვალყურის სტატუსით სარგებლობს. გარდა ამისა, შექმნილია რეგიონალური ჯგუფები, რომლებიც მსოფლიოს ცალკეული რეგიონების შესაბამის გასაჭირს და განვითარების სხვადასხვა

ხარისხს ითვალისწინებენ. FATF-ის საქმიანობის პირველ ეტაპზე მისი მონაწილეები გახდნენ 15 ქვეყნის წარმომადგენლები, „დიდი შვიდეულის“, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის წევრი 8 სახელმწიფოს, აგრეთვე ევროპის გაერთიანებათა კომისიის ჩათვლით. 1990 წლის ივლისში ჰიუსტონში (აშშ) გამართულ „დიდი შვიდეულის“ სამიტზე მოიწონეს FATF-ის მიერ წარმოდგენილი ანგარიში და დაადასტურეს „დიდი შვიდეულის“ ქვეყნების ვალდებულება, სრულად და გადაუდებლად შეასრულონ ამ ანგარიშში მოცემული 40 რეკომენდაცია ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის შესახებ. FATF-ის რეკომენდაციები შეიცავდა მიმართვას მსოფლიოს ყველა ქვეყნისადმი, უზრუნველყოთ თავიანთი კანონმდებლობების ვენის კონვენციასთან შესაბამისობა (91, 324–344).

FATF ცდილობდა, ფულის გათეთრების შემადგენლობა ნებისმიერ მძიმე პრედიკატულ დანაშაულზე გაეგრძელებინა, რადგან საგამოძიებო ორგანოებს უჭირდათ „ფულის გათეთრების“ და პრედიკატული დანაშაულის გამიჯვნა (63, 78).

ამის გარდა, ბანკებზე ზეწოლის განსახორციელებლად FATF ყველა ქვეყანაში იურიდიული პირების სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ინსტიტუტის შემოღებას მოითხოვდა. თუმცა ეს მოთხოვნა დღემდე შეუთავსებელია ზოგიერთი ქვეყნის სისხლისსამართლებრივ სისტემასთან.

FATF-ის 40 რეკომენდაციის მნიშვნელოვანი მომენტი იყო ის, რომ რეკომენდაციები შეიცავდა მოწოდებას, ფინანსური მომსახურების გამწვევ პირებს შეექმნათ მოვალეობათა კატალოგი, რომელიც ხელს შეუწყობდა ფულის გათეთრებასთან ბრძოლას.

FATF-ის 40 რეკომენდაცია (1990 წლის რედაქციით) მოიცავდა საკითხთა სამ ძირითად ბლოკს:

- 1) იმ პირთა სისხლისსამართლებრივი დევნის ზომების სრულყოფა, რომლებიც დაკავშირებული არიან ფულის გათეთრებასთან, ასეთი ქმედებების კრიმინალიზაციის და დანაშაულებრივი შემოსავლების კონფისკაციის ჩათვლით;
- 2) საფინანსო სისტემის როლის გაზრდა, საფინანსო ორგანიზაციების და საზედამხედველო ორგანოების მიერ ფულის გათეთრების აღსაკვეთად მიღებული ზომების ჩათვლით;

3) საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარება ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის სფეროში, მათ შორის, კომპეტენტურ ორგანოებს შორის ინფორმაციის გაცვლის ნაწილში (91, 324–344).

ყველა ქვეყანას მიეცა რეკომენდაცია, ვენის კონვენციის შესაბამისად, ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვიდან მიღებული ფულის გათეთრება სისხლის სამართლის დანაშაულად ელიარებინათ. ამასთან ერთად მათ მიეთითათ, შემოსავლების გათეთრების კრიმინალიზაციის საკითხი სხვა სერიოზული დანაშაულებისაგან განცალკევებით განეხილათ.

საფინანსო დაწესებულებებისათვის რეკომენდებულ ზომებს შორის ყურადღება ექცეოდა შემდეგს:

- კლიენტების იდენტიფიკაცია, ანონიმური ანგარიშების წარმოების აკრძალვის, ანგარიშგების წარმოების და შენახვის წესების ჩათვლით;
- კომპეტენტური ორგანოებისათვის შეტყობინებების გაგზავნა გარკვეული სახსრების დანაშაულებრივი წარმომავლობის თაობაზე ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში;
- კლიენტის იმის თაობაზე ინფორმირების აკრძალვა, რომ მის შესახებ ინფორმაცია გაგზავნილია კომპეტენტურ ორგანოებში;
- ფულის გათეთრების თავიდან აცილებისაკენ მიმართული შიდა პროგრამების შემუშავება (91, 324–344).

ამასთანავე, FATF-ის რეკომენდაციების მოქმედება ვრცელდებოდა არა მარტო ბანკებზე, არამედ არასაბანკო საფინანსო დაწესებულებებზედაც. აღინიშნებოდა, რომ საფინანსო დაწესებულებების ინფორმაციის საიდუმლოების შესახებ კანონმდებლობა ხელს არ უნდა უშლიდეს მოცემული რეკომენდაციების რეალიზაციას.

შესაბამისი საერთაშორისო სტანდარტების შემდგომი გავრცელებისათვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა 21-ე რეკომენდაციას, რომელიც საფინანსო დაწესებულებებისაგან მოითხოვდა, განსაკუთრებული ყურადღება მიექციათ იმ პირებთან საქმიანი ურთიერთობებისათვის, რომლებიც იმ ქვეყნებიდან იყვნენ, სადაც FATF-ის რეკომენდაციები არ სრულდება ან არასაკმარისად სრულდება.

საერთაშორისო თანამშრომლობის ნაწილში FATF იძლეოდა რეკომენდაციას, რომ, ფულის გათეთრების საქმეებზე ერთმანეთისათვის სამართლებრივი დახმარების აღმოჩენასთან ერთად, განვითარებულიყო საექვო ფინანსური ოპერაციების, აგრეთვე მათში მონაწილე პირების შესახებ ინფორმაციის კომპეტენტურ ორგანოებს შორის გაცვლა (86, 13-14).

40-მა რეკომენდაციამ სერიოზული გავლენა მოახდინა როგორც FATF-ის მონაწილე ქვეყნებში ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო ეროვნული რეჟიმების, ისე მთლიანად საერთაშორისო სისტემის ჩამოყალიბებაზე – მან ერთიანი საერთაშორისო სტანდარტები დაადგინა. FATF-ის რეკომენდაციების უმნიშვნელოვანესი შინაარსობრივი მახასიათებელია მათი ყოვლისმომცველი ხასიათი, რომელიც გამოიხატება:

- 1) სისხლისსამართლებრივი და პრევენციული ზომების კომპლექსური გამოყენებით;
- 2) ჩართული სუბიექტების ფართო წრით, საფინანსო დაწესებულებების, საზედამხედველო და სამართალდამცავი ორგანოების ჩათვლით;
- 3) ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის შესახებ სხვა საერთაშორისო აქტების დებულებათა გათვალისწინებით (91, 324–344).

ჩატარებული შემოწმებებისა და FATF-ის რეკომენდაციების შესრულების შედეგად მოხდა მათი სრულყოფა. რეკომენდაციებმა მოიცვა ოთხი მიმართულება: სისხლისსამართლებრივი, სამართალდაცვითი, ფინანსური და სხვა საერთაშორისო თანამშრომლობა, რომლებიც, FATF-ის აზრით, რეალიზაციის შემთხვევაში შესაძლებელს გახდის, შეიქმნას ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო ეფექტიანი უნივერსალური სისტემა.

FATF-ის მიერ შემოთავაზებული მნიშვნელოვანი ზომებია რეკომენდაციები კეთილსინდისიერი მყიდველების უფლებათა დაცვის და სამოქალაქო-სამართლებრივი სანქციების შესახებ, მაგალითად, სასამართლოსთვის გათეთრებულ ქონებასთან დაკავშირებული გარიგებების ბათილად ცნობის თაობაზე სარჩელებით მიმართვის ნაწილში.

აღსანიშნავია, რომ მოცემული სამოქალაქო-სამართლებრივი ნორმები FATF-ის რეკომენდაციებში გამოჩენამდე ეროვნულ კანონმდებლობებსა და ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის პრობლემატიკით დაკავებული საერთაშორისო ორგანიზაციების ინიციატივებში

არ გვხვდებოდა. საერთაშორისო სამართლებრივი აქტები, რომლებითაც გათვალისწინებულია დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების კონფისკაცია, არასოდეს არ შეხებია ასეთი ქონების კეთილსინდისიერი მყიდველების უფლებათა დაცვის პრობლემას.

ტრადიციულად, განვითარებული ქვეყნების სამოქალაქო კანონმდებლობაში კეთილსინდისიერი მყიდველების უფლებებს პრიორიტეტი ენიჭება სხვა პირთა უფლებებთან შედარებით, სადავო ქონებაზე უფლებებთან მიმართებით. მაგრამ ღირს კი, მოვიხსენიოთ კეთილსინდისიერი მყიდველის უფლებების დაცვა „გათეთრებული“ ქონების ამოღებისას, რომელიც ადრე ჩადენილი დანაშაულის ან მის შედეგად მიღებული შემოსავლების საგანი გახდა? ამასთან დაკავშირებით FATF-ის მე-7 რეკომენდაცია ითვალისწინებს, რომ სახელმწიფოებმა აუცილებლობის შემთხვევაში მიიღონ ზომები, რათა კომპეტენტურ ორგანოებს მიანიჭონ უფლებამოსილება, მოახდინონ გათეთრებული ქონების კონფისკაცია, ისე, რომ არ დაარღვიონ კეთილსინდისიერი მესამე პირების უფლებები. ამასთანავე, „კეთილსინდისიერების“ ცნება გულისხმობს მფლობელის მიერ მის მიერ შეძენილი ნივთის არაკანონიერი ბუნების არცოდნას (86, 13–20).

FATF-ის რეკომენდაციები, რომლებიც ფულის გათეთრებასთან ბრძოლაში ფინანსური სისტემის როლს ეხება, გულისხმობს კლიენტის აუცილებელი იდენტიფიკაციის და დოკუმენტაციის წარმოების წესების დანერგვას, ბანკებისათვის ანონიმური ანგარიშების გახსნის აკრძალვას, ხოლო მარეგისტრირებელი ორგანოებისათვის – ანონიმური კომპანიების რეგისტრაციის აკრძალვას. შემოთავაზებულია, დაინერგოს არა მარტო საფინანსო დაწესებულებების (ბანკების, ფონდების და სხვ.), არამედ ფინანსურ ბაზარზე მომსახურების გამწევი სხვა ორგანიზაციების (სადაზღვევო კომპანიები, სატრასტო ფონდები და ადვოკატებიც კი) მიერ შესრულებული გარიგებების მკაცრი კონტროლი და ანგარიშგება. სახელმწიფო ორგანოებს რეკომენდაცია ეძლევათ, ორგანიზება გაუწიონ უცხოურ ვალუტასთან, ძვირფას ლითონებსა და ძვირფას ქვებთან დაკავშირებულ მსხვილ გარიგებებს. ამასთანავე, მინიმალური ზღვარი, რომელიც განასხვავებს მსხვილ გარიგებას ისეთი გარიგებისაგან, რომელიც კონტროლს არ ექვემდებარება, რეკომენდაციებით დადგენილი არ არის.

რეკომენდაციები, რომლებიც ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის სფეროში სხვა საერთაშორისო თანამშრომლობის განმტკიცებას ეხება, გულისხმობს უცხოეთში დიდი ოდენობის თანხების გადაგზავნის შესახებ საზღვარგარეთის ქვეყნების ცენტრალური ბანკების ინფორმაციის თავისუფალი ხელმისაწვდომობის აუცილებლობას, აგრეთვე საექვო გარიგებების შესახებ ინფორმაციის საერთაშორისო გაცვლას, კონფისკაციისას თანამშრომლობის და სამართლებრივი ურთიერთდახმარების საკითხებს (71, 4–15).

FATF-ის რეკომენდაციების მნიშვნელობა მხოლოდ ის არ არის, რომ ისინი შეიცავს საერთაშორისო დონეზე დადგენილ კანონმდებლობის დებულებათა სტანდარტებს, რომლებიც საჭიროა დანაშაულის განსახილველ სახეობასთან საბრძოლველად, და რომ მათი შემუშავების პერიოდში, ე. ი. მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების პირველ ნახევარში, ეს დებულებები დიდწილად რევოლუციური იყო. ვფიქრობთ, FATF-ის ძირითადი დამსახურებაა ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების ნებაყოფლობითი მონაწილეობის პრინციპი, ურთიერთკონტროლის მიზნით ინფორმაციის ნებაყოფლობითი წარდგენის პრინციპი და გამოვლენილი ნაკლოვანებების შემდგომი ნებაყოფლობითი აღმოფხვრა. FATF-მა მთელ მსოფლიოს აჩვენა, რომ კანონმდებლობაში ამა თუ იმ ცვლილების ჭეშმარიტი ეფექტიანობა მხოლოდ მაშინ მიიღწევა, როცა ასეთი ცვლილების აუცილებლობა თავად სახელმწიფოს აქვს გააზრებული და გარედან თავს მოხვეული არ არის (53).

ეროვნულ კანონმდებლობაში საერთაშორისო ნორმების შეტანა როგორც იმპლემენტაციის, ისე ადაპტაციის გზით ყოველთვის არის ფაქიზი პოლიტიკურ-სამართლებრივი მომენტი, რომელიც შედეგს მხოლოდ მაშინ იძლევა, თუ არსებობს სახელმწიფოს პოლიტიკური ნება, მოახდინოს ამ ნორმების რეალიზაცია. მაგრამ იმ შემთხვევაში, როცა ნორმები ფინანსური ნაკადების მოძრაობის მექანიზმებს ეხება, ე. ი. ფინანსური ბაზრის ფუნქციონირების წესებს ცვლის (სწორედ ასე ხდება FATF-ის რეკომენდაციების მიღების შემთხვევაში), ასეთი ნორმების ეროვნულ კანონმდებლობაში შეტანის და ამ დებულებების შესრულების სარგებლიანობა ცხადი უნდა იყოს არა მარტო სახელმწიფოს პოლიტიკური ხელმძღვანელობისათვის, არამედ ფინანსური ბაზრის თითოეული მონაწილისთვისაც (53).

ნებისმიერი ბაზარი ფუნქციონირებს შემდეგი კრიტერიუმიდან გამომდინარე: მოგებიანია თუ არამოგებიანი? ამიტომ FATF-ის რეკომენდაციები მხოლოდ მაშინ იქნება საყოველთაოდ მიღებული, როცა მათი შესრულებლობა ბაზრის მონაწილეებისათვის უსარგებლო გახდება. აი, რატომაა FATF-ის რეკომენდაციების ნებაყოფლობითი შესრულების პრინციპი და მათი შესრულების ნებაყოფლობითი კონტროლის პრინციპი ასე მნიშვნელოვანი ამ რეკომენდაციების პრაქტიკული რეალიზაციისათვის.

FATF-ის მიერ რეკომენდებულ იქნა დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრებასთან საერთაშორისო ბრძოლის ის ფუძემდებლური ზომები, რომლებიც ამჟამად საფუძვლად უდევს განვითარებული ქვეყნების კანონმდებლობებს. დღესაც კი, როცა FATF-ის მიერ შემოთავაზებული ზომების დიდ ნაწილს საკითხის გადაწყვეტაში სიცხადე შეაქვს, მათი მნიშვნელოვანი ნაწილი სრულად არ არის შესრულებული, ხოლო კანონში შეტანილი ბევრი დეტალი პრაქტიკაში არ მუშაობს. თუ გარიგებებზე და საფინანსო დაწესებულებებზე კონტროლის დაწესების სფეროში თვალსაჩინო პროგრესია მიღწეული, ინფორმაციის გაცვლის და ფულის გათეთრებაში დამნაშავე პირთა საერთაშორისო დევნასა და გათეთრებული ქონების ამოღებაში საერთაშორისო თანამშრომლობის ნაწილში წარმატებები გაცილებით მოკრძალებულია (56, 23–34).

ზემოაღნიშნული სტანდარტების პრაქტიკული დანერგვის უზრუნველყოფისაკენ მიმართულ მნიშვნელოვან ინიციატივად იქცა 1992 წლიდან FATF-ის ფარგლებში მისი წევრი ქვეყნების მიერ 40 რეკომენდაციის დაცვის ურთიერთშეფასების პირველი რაუნდის დაწყება. ამ რაუნდის განმავლობაში, რომელიც 1995 წელს დამთავრდა, პირველ რიგში, ფასდებოდა ეროვნული სისტემების საკანონმდებლო და სხვა ნორმატიული ბაზის მდგომარეობა. შედეგი ასეთი შეფასებებისა, რომლებიც ქვეყანაში FATF-ის წევრი სხვა ქვეყნებიდან ექსპერტების ჩასვლას გულისხმობდა, იყო კონკრეტული რეკომენდაციები შესაბამისი სამართლებრივი ბაზის სრულყოფის შესახებ.

1.2.3. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი FATF-ის რეკომენდაციებში, „დანაშაულისა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების შესახებ“ 1996 წლის 12 დეკემბრის №51/60 გაეროს დეკლარაციის შესაბამისად

ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის სისტემის კონცეფციამ, რომელიც ფინანსური ოპერაციების მონიტორინგს ეფუძნება, განვითარება ჰპოვა მე-6 (XXXVIII) რეზოლუციაში, რომელიც 1995 წლის მარტში მიიღო გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს ნარკოტიკული საშუალებების საკითხთა კომისიამ. ამ რეზოლუციის მიზანი იყო თითოეული სახელმწიფოს ეროვნულ ორგანიზაციაში საექვო და უჩვეულო ოპერაციების შესახებ შეტყობინებების გაგზავნის წახალისება, კომპეტენტურ ორგანოებს შორის ეფექტიანი კავშირების განვითარება ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებული საქმიანობის გამოძიების ხელშეწყობის და სისხლისსამართლებრივი დევნის მიზნით.

რეზოლუცია მოუწოდებს ვენის კონვენციის მონაწილე ქვეყნებს, მიიღონ დამატებითი ზომები მისი დებულებების შესასრულებლად, განსაკუთრებით იმ დებულებებისა, რომლებიც ფულის გათეთრებასთან ბრძოლას ეხება.

ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებული ოპერაციების გამოვლენის მიზნით სახელმწიფოებს მოუწოდებდნენ, შეექმნათ ბანკების, სხვა საფინანსო დაწესებულებების და დიდი ოდენობის ნაღდი ფულის განმკარგველი არასაფინანსო საწარმოების მიერ საექვო ან უჩვეულო ოპერაციების შესახებ შეტყობინებების წარდგენის სისტემა. ამავე დროს, სახელმწიფოებს წინადადება ეძლეოდათ, განეხილათ ისეთი ეროვნული ორგანოს დაფუძნების საკითხი, რომელიც უფლებამოსილი იქნება, დაამუშაოს და გააანალიზოს საექვო და უჩვეულო ოპერაციების შესახებ მონაცემები. როგორც ხაზგასმით იყო აღნიშნული, ასეთი ეროვნული ორგანოები იმისათვის იქმნება, რომ ხელი შეუწყონ დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგად მიღებული აქტივების განსაზღვრას, გამოვლენას, „გაყინვას“ და დაყადაღებას (56, 23–34).

აღნიშნული რეზოლუციით შემოთავაზებული იყო, საფინანსო დაწესებულებებიდან შემოსული ინფორმაციის შეკრებისა და ანალიზისათვის სპეციალური ორგანოების შექმნა

ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის პროგრამის უმნიშვნელოვანეს ელემენტად ყოფილიყო განხილული.

1995 წლის ივნისში 24 ქვეყნის უფლებამოსილი ორგანოების წარმომადგენლებმა დააფუძნეს ფინანსური დაზვერვის ქვედანაყოფების საერთაშორისო გაერთიანება – ჯგუფი „ეგმონტი“, რომლის ამოცანაა ფინანსური დაზვერვის ეროვნული ქვედანაყოფების შექმნის და ფინანსური ინფორმაციის ოპერატიული გაცვლის განვითარების ხელშეწყობა.

1996 წელს ჯგუფ „ეგმონტის“ მიერ მიღებულ წესდებაში მოცემული განსაზღვრების შესაბამისად, ფინანსური დაზვერვის ქვედანაყოფი არის ცენტრალური ეროვნული ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელია იმისათვის, რომ მიიღოს, გააანალიზოს და კომპეტენტურ ორგანოებს გადასცეს გახსნილი ფინანსური ინფორმაცია:

- 1) იმ შემოსავლების შესახებ, რომლებიც, როგორც ექვობენ, დანაშაულებრივი საქმიანობის შედეგია;
- 2) რომელიც მოთხოვნილია ეროვნული კანონმდებლობის ან ნორმატიული აქტის შესაბამისად, ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის მიზნით (53; 56, 23–34).

1996 წელს გაეროს გენერალური ასამბლეის 51-ე სესიამ გაეროს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს რეზოლუციის შესრულების მიზნით 1992 წელს შექმნილი დანაშაულის თავიდან აცილებისა და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების კომისიის ფარგლებში მიიღო „დანაშაულისა და საზოგადოებრივი უსაფრთხოების შესახებ“ დეკლარაცია, რომელმაც მოუწოდა გაეროს წევრ ყველა სახელმწიფოს, ითანამშრომლონ ერთმანეთთან ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულისა და ფულის გათეთრების თავიდან აცილების მიზნით.

1996 წლის 24 აპრილის რეზოლუციაში ნარკოტიკული საშუალებების საკითხთა კომისიამ აღნიშნა, რომ FATF-ის 40 რეკომენდაცია არის სტანდარტი, რომლის საფუძველზედაც უნდა შეფასდეს შესაბამისი სახელმწიფოების მიერ ფულის გათეთრებასთან საბრძოლველად მიღებული ზომები.

1996 წლის ივნისში FATF-მა პირველად გადასინჯა თავისი 40 რეკომენდაცია ფულის გათეთრების ცვალებად ხერხებთან და ფინანსური მომსახურების სფეროში განვითარებად ტექნოლოგიებთან მათი უკეთესი მისადაგების მიზნით. ამ ნაშრომში გათვალისწინებული

იყო 1992–1995 წლებში გამართული FATF-ის წევრი 26 ქვეყნის ურთიერთშეფასების პირველი რაუნდის შედეგები (53).

40 რეკომენდაციაში შეტანილი ძირითადი ცვლილებები (1996 წლის რედაქციით) გულისხმობდა შემდეგს:

- უფრო მკაცრი სახის მიცემა იმ დანაშაულთა ჩამონათვალის გაფართოების შესახებ მითითებისთვის, რომლებიც წინ უსწრებს ფულის გათეთრებას, მასში, ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვასთან დაკავშირებული დანაშაულების გარდა, სხვა სერიოზული დანაშაულების შეტანის ხარჯზე;
- პრევენციული ზომების მოქმედების არაფინანსურ საწარმოებსა და პროფესიებზე გავრცელების საკითხის შესწავლა;
- საფინანსო დაწესებულებების მიერ საექვო ოპერაციების შესახებ შეტყობინებების კომპეტენტური ორგანოებისათვის წარდგენის აუცილებლობა;
- ქვეყნების ყურადღების ფულის გათეთრების მიზნით ახალი ან განვითარებადი ტექნოლოგიების გამოყენების რისკზე კონცენტრაცია;
- ერთობლივი გამოძიებების ჩატარება, მათ შორის, გამოძიების ისეთი სპეციალური მეთოდების გამოყენებით, როგორცაა დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების კონტროლირებადი მიწოდება;
- ფულის გათეთრებისთვის იმ კომპანიების გამოყენების პოტენციური საფრთხის შესწავლა, რომლებიც ფიზიკურად არ იმყოფებიან თავიანთი რეგისტრაციის ადგილზე (86, 13-14).

1996 წლის ივნისიდან FATF-მა დაიწყო წლიური ანგარიშების გამოქვეყნება ფულის გათეთრების მეთოდებისა და ტენდენციების საკუთარი გამოკვლევების შესახებ, რომლებიც FATF-ის საქმიანობის დაწყებიდან ტარდებოდა.

1996–1999 წლებში გაიმართა FATF-ის წევრი ქვეყნების ურთიერთშეფასების მეორე რაუნდი, რომლის ძირითადი მიზანი იყო მათ მიერ 40 რეკომენდაციის გამოყენების ეფექტიანობის შემოწმება.

ამ პერიოდში FATF-ში ახალი წევრები არ მიუღიათ, თუმცა ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის საერთაშორისო სტანდარტების გავრცელების სფერომ გაფართოება დაიწყო FATF-ის ტიპის რეგიონალური ჯგუფების დაფუძნების წყალობით.

ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის სფეროში საერთაშორისო სტანდარტების ეფექტიანობის უმნიშვნელოვანესი პირობაა ყველა ქვეყნის მიერ მათი კოორდინირებული გამოყენება. ამავე დროს, ცხადია, რომ ყველა სახელმწიფოს არ აქვს ასეთი სტანდარტების დასანერგად საჭირო რესურსები (55, 55–65).

აღნიშნული პრობლემის გადაჭრის მიზნით 1997 წელს დაფუძნდა გაეროს ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის გლობალური პროგრამა, რომელიც ითვალისწინებს ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობას, სახელმწიფოებისთვის ტექნიკური დახმარების გაწევას შესაბამისი სამართლებრივი მექანიზმების შემუშავებასა და დანერგვაში, ფინანსური დაზვერვის ქვედანაყოფების შექმნის ჩათვლით.

1998 წლის მაისში ბირმინგემში გამართულმა „რვიანის“ სამიტმა აღნიშნა, რომ გლობალიზაციას თან სდევს ორგანიზებული დანაშაულის მკვეთრი ზრდა, რომელიც სხვადასხვა ფორმას იძენს, ნარკოტიკებისა და იარაღის უკანონო ბრუნვის, ადამიანებით ვაჭრობის, ახალი ტექნოლოგიების ბოროტად გამოყენების, თაღლითობის და კანონის მოთხოვნათა შესრულებისთვის თავის არიდების, აგრეთვე დანაშაულების შედეგად მიღებული შემოსავლების გათეთრების ჩათვლით (59, 7–14).

აღნიშნულ გამოწვევებსა და საფრთხეებზე პასუხის სახით საბოლოო კომუნიკეში „რვიანმა“ მხარი დაუჭირა ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ გაეროს ზემოხსენებული კონვენციის შემუშავებას და მოიწონა FATF-ის გადაწყვეტილება, გაეფართოებინა თავისი საქმიანობა FATF-ის ტიპის რეგიონალურ ჯგუფებთან ურთიერთკავშირით.

ამავდროულად დადასტურებულ იქნა შეთანხმება, ფინანსური დაზვერვის ქვედანაყოფები დაფუძნებულიყო იმ ქვეყნებში, სადაც ისინი ჯერ კიდევ არ არსებობდა, ფულის გათეთრების შესახებ ინფორმაციის შეკრებისა და ანალიზისათვის და სხვა ქვეყნების ანალოგიურ სტრუქტურებთან ურთიერთკავშირისათვის. „რვიანმა“ აღიარა

კორუფციასთან ბრძოლის ხერხების შესწავლის აუცილებლობა, რომელსაც კრიმინალური ფულადი სახსრების მნიშვნელოვანი ნაკადები ასაზრდოებს (56, 23–34).

1998 წლის 10 ივნისს გაეროს გენერალური ასამბლეის მე-20 სპეციალურმა სესიამ მიიღო პოლიტიკური დეკლარაცია და ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის მოქმედებათა გეგმა.

პოლიტიკური დეკლარაციით სახელმწიფოებს, რომლებსაც არ აქვთ ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის შესახებ კანონმდებლობა, რეკომენდაცია მიეცათ, ისეთი კანონმდებლობა და პროგრამები მიიღონ, რომლებიც ვენის კონვენციის დებულებებს შეესაბამება.

მოქმედებათა გეგმაში აღნიშნული იყო, რომ ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვიდან, აგრეთვე სხვა მძიმე დანაშაულების შედეგად მიღებული ფულის გათეთრების პრობლემამ საერთაშორისო მასშტაბები შეიძინა და საფინანსო და სავაჭრო სისტემების მთლიანობის, საიმედოობისა და სტაბილურობისათვის გლობალურ საფრთხედ იქცა; ის მოითხოვს, ამ მოვლენის წინააღმდეგ ბრძოლის მიზნით მთელმა საერთაშორისო გაერთიანებამ მიიღოს ზომები, რათა დამნაშავეებს მოაკლდეთ უსაფრთხო თავშესაფრები, რომლებიც მათთვის და მათი დანაშაულებრივი შემოსავლებისთვისაა განკუთვნილი (56, 23–34).

გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ აღიარა, რომ ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის პოლიტიკის სათანადო კოორდინაციის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ეროვნული კანონმდებლობების შეთანხმება იმ საქმიანობისთვის ზიანის მიყენების გარეშე, რომელსაც ახორციელებს თითოეული სახელმწიფო საკუთარი იურისდიქციის ფარგლებში, და ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ფულის გათეთრებასთან ეფექტიანი ბრძოლა შესაძლებელია მხოლოდ საერთაშორისო თანამშრომლობის და ისეთი ორმხრივი და მრავალმხრივი საინფორმაციო ქსელების შექმნის მეშვეობით, როგორცაა ჯგუფი „ემონტი“, რომლებიც სახელმწიფოებს საშუალებას მისცემს, გაცვალონ ინფორმაცია კომპეტენტურ ორგანოებს შორის.

მოქმედებათა გეგმა მოუწოდებს სახელმწიფოებს, უზრუნველყონ პროგრესი ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის შესახებ დებულებების შესრულებაში, რომლებიც მოცემულია ვენის კონვენციაში, აგრეთვე სხვა საერთაშორისო დოკუმენტებში, FATF-ის 40 რეკომენდაციის ჩათვლით, შემდეგი პრინციპების გამოყენების საფუძველზე:

1) საკანონმდებლო ჩარჩოების შექმნა მძიმე დანაშაულების შედეგად მიღებული ფულის გათეთრების სისხლისსამართლებრივად დასჯადი ხასიათის აღიარებისათვის, ფულის გათეთრების დანაშაულის თავიდან აცილების, გამოვლენის, გამოძიებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნისათვის პირობების შექმნის მიზნით, შემდეგი საშუალებებით:

- დანაშაულების შედეგად მიღებული შემოსავლების გამოვლენა, „გაყინვა“, დაყადაღება და კონფისკაცია;
- ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებულ საქმეებში საერთაშორისო თანამშრომლობა და სამართლებრივი ურთიერთდახმარება;
- ფულის გათეთრების დანაშაულის იურიდიული ურთიერთდახმარების შესახებ შეთანხმებაში შეტანა, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს სასამართლო დახმარება გამოძიებაში, საქმის სასამართლოში წარსადგენად მომზადებაში ან ამ დანაშაულთან დაკავშირებულ სამართალწარმოებაში (86, 13–20);

2) საფინანსო რეგულირების ეფექტიანი რეჟიმის შექმნა, რათა არ იქნეს დაშვებული დამნაშავეების და მათი უკანონო სახსრების ეროვნულ და საერთაშორისო საფინანსო სისტემებში შეღწევა, რაც შესაძლებელს გახდის, შენარჩუნებულ იქნეს საფინანსო სისტემების მთლიანობა მთელ მსოფლიოში და უზრუნველყოფილ იქნეს კანონებისა და ფულის გათეთრებასთან ბრძოლისაკენ მიმართული სხვა წესების შესრულება შემდეგი საშუალებებით:

- კლიენტების პიროვნების იდენტიფიკაციისა და შემოწმების შესახებ მოთხოვნები, რომლებიც ეფუძნება საკუთარი კლიენტის ცოდნის პრინციპის გამოყენებას, რათა არსებობდეს კომპეტენტური ორგანოებისათვის საჭირო ინფორმაცია კლიენტების პიროვნების და მათ მიერ განხორციელებული ფინანსური ოპერაციების შესახებ;
- ფინანსური ოპერაციების შესახებ სარეგისტრაციო ჩანაწერები;
- საექვო ოპერაციების შესახებ ინფორმაციის აუცილებელი წარდგენა;

- საბანკო საიდუმლოს დაცვასთან დაკავშირებული წინააღმდეგობების მოხსნა ფულის გათეთრების თავიდან აცილებისაკენ, გამოძიებისაკენ ან დასჯისაკენ მიმართული ძალისხმევისათვის (86, 13–20);

3) სამართალდაცვით სფეროში ღონისძიებათა განხორციელება, რომლებიც მიმართულია იმისკენ, რომ შეიქმნას საშუალებები, რათა:

- მოხდეს იმ დამნაშავეების ეფექტიანი გამოვლენა, გამოძიება, დევნა და დასჯა, რომლებიც ფულის გათეთრების ოპერაციებს ახორციელებენ;

- განხორციელდეს გაცემის პროცედურა;

- იმოქმედოს ინფორმაციის გაცვლის მექანიზმებმა (86, 13–20).

2000 წლის თებერვალში FATF-ის პლენუმმა არამოთანამშრომლე ქვეყნებისა და ტერიტორიების გამოვლენის ინიციატივის განვითარების მიზნით მიიღო გადაწყვეტილება შეფასების ოთხი რეგიონალური ჯგუფის (ამერიკა, აზია/ოკეანეთი, ევროპა, აფრიკა/ახლო აღმოსავლეთი) შექმნის შესახებ და მიიღო FATF-ის 40 რეკომენდაციის ძირითად დებულებებთან შეუსაბამობის 25 სპეციალური კრიტერიუმი (საფინანსო დაწესებულებების კონტროლის არარსებობა ან არასაკმარისი კონტროლი; ანონიმური ანგარიშების არსებობა; საექვო გარიგებების შესახებ შეტყობინებების ეფექტიანი იძულებითი სისტემის არარსებობა; წინააღმდეგობები რეალური სარგებლის მიმღების დადგენაში; შემზღუდავი პრაქტიკა საერთაშორისო თანამშრომლობის სფეროში; ფულის გათეთრების სისხლის სამართლის დანაშაულად არ აღიარება; უფლებამოსილი ორგანოს არარსებობა და სხვ.).

თვით საბანკო გაერთიანების მიერ დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრებაში ფინანსური სისტემის გამოყენების წინააღმდეგ პრევენციული ზომების აუცილებლობის აღიარების მიზნით 2000 წლის ოქტომბერში ვოლფსბერგის ჯგუფმა, რომელიც მსოფლიოს 12 უმსხვილეს ბანკს აერთიანებდა, მიიღო კერძო ბანკებში ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის პრინციპები, რომლებიც ეხება კლიენტის პიროვნების იდენტიფიკაციას, ანგარიშების რეალური მფლობელების დადგენის, აგრეთვე უჩვეულო ან საექვო ოპერაციების გამოვლენის შემთხვევაში მოქმედებების ჩათვლით (31, 26–28; 52, 46).

1.2.4. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი „ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ“ (2000 წლის 15 ნოემბერი) და „კორუფციის წინააღმდეგ“ (2003 წლის 31 ოქტომბერი) გაეროს კონვენციების შესაბამისად

აღნიშნულ კონვენციებში ასევე აღწერილია დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრების შემადგენლობების მოდელები, რომელთა კრიმინალიზაციაც სავალდებულოა ყველა მიერთებული, მონაწილე ქვეყნისათვის. მათში გაგრძელებულია FATF-ის მიერ შემუშავებული პოზიცია. ამიტომ მასალის განმეორების თავიდან აცილების მიზნით მოკლედ შევხებით ამ კონვენციებში მოცემულ ძირითად დებულებებს:

1. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველი გაფართოებულია: დაშვებულია როგორც დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლის, ისე უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია;
2. პრედიკატული დანაშაულის და „ფულის გათეთრების“ შემადგენლობები გამიჯნული არ არის, რაც უარყოფითად მოქმედებს ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობაზე (მაგალითად, რუსეთის კანონმდებლობაზე, რომელშიც ეს საკითხი ბოლომდე არ არის გააზრებული);
3. გამოყოფილია ზოგიერთი პრედიკატული დანაშაული, მაგრამ პრედიკატულ დანაშაულთა წრის განსაზღვრის საკითხი გადაწყვეტილი არ არის (89; 90; 91).

1.3. შეჯამება

საერთაშორისო აქტების მიხედვით უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ზემოაღნიშნულ კონვენციებში გამოყოფილია ზოგიერთი პრედიკატული დანაშაული,

მაგრამ პრედიკატულ დანაშაულთა წრის განსაზღვრის საკითხი გადაწყვეტილი არ არის. ამის გარდა, კონვენციებში სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველი გაფართოებულია: დაშვებულია როგორც დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლის, ისე უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია. და ბოლოს, კონვენციებში პრედიკატული დანაშაულის და „ფულის გათეთრების“ შემადგენლობები გამიჯნული არ არის, რაც უარყოფითად მოქმედებს ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობაზე.

როგორც ანალიზი გვიჩვენებს, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის პრობლემის გადაჭრისას საზღვარგარეთის ქვეყნებში ყურადღება ექცევა შემდეგ მნიშვნელოვან საკითხებს:

- უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია ფულის გათეთრების ნაირსახეობაა თუ ეკონომიკური დანაშაული?

- მოიცავს თუ არა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია პრედიკატული დანაშაულის დაფარვას და მასში მონაწილეობას, აგრეთვე დანაშაულის ამსრულებლის მოქმედებებს? ექვემდებარებიან თუ არა პასუხისმგებლობას „ფულის გათეთრებისათვის“ ის პირები, რომლებიც მონაწილეობდნენ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში? თუ მათ პასუხი მხოლოდ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენისათვის (ან მის ჩადენაში თანამონაწილეობისათვის, მაგალითად, წინასწარ შეპირებული ფულის გათეთრებისას) უნდა აგონ?

როგორც საზღვარგარეთის ქვეყნების სისხლის სამართლის კანონმდებლობების ანალიზი გვიჩვენებს, აღნიშნული საკითხები არაერთგვაროვნად წყდება. ზოგიერთ ქვეყანაში პრედიკატული დანაშაულის და „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის“ უმართლობები გამიჯნული არ არის. მაგალითად, აშშ-ის კანონმდებლობის თანახმად, ფულის გათეთრება მოიცავს არა მარტო პრედიკატული დანაშაულის დაფარვას, არამედ მასში მონაწილეობასაც, აგრეთვე დანაშაულის ამსრულებლის მოქმედებებს. მეტად ბუნდოვანია რუსი კანონმდებლის პოზიციაც. რუსეთის კანონმდებლობის თანახმად, არსებობს ორი შემადგენლობა: 1) დანაშაულის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრების ან ქონების ლეგალიზაცია; 2) სხვა პირთა დანაშაულის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრების ან ქონების ლეგალიზაცია.

მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული ქვეყნების კანონმდებლობები, რომლებშიც გაურკვეველია უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობის არსი, ეკლექტიკურია. დანაშაულის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრების ან ქონების ლეგალიზაცია ხშირად პრედიკატული ქმედების შემადგენლობაა. ამიტომ მის შემდეგ განხორციელებული ქმედება არ შეიძლება იყოს ცალკე აღებული შემადგენლობა. მაგალითად, ნაქურდალი ნივთის გასაღება არ შეიძლება იყოს დანაშაულის დაფარვის შემადგენლობა, რადგან ქურდობის დამთავრების მომენტია სხვისი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება. პირი ნაქურდალ ნივთს სახლში წაიღებს თუ გაყიდის, ამას ქურდობის შემადგენლობისათვის მნიშვნელობა არა აქვს. მაგრამ სხვა პირთა დანაშაულის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრების ან ქონების ლეგალიზაცია სულ სხვა სახის დანაშაულია. აქ იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისითაც სულ სხვა მოვლენასთან გვაქვს საქმე. მოყვანილ შემთხვევაში ქურდობა ეკონომიკური დანაშაულია, ხოლო „ლეგალიზაცია“ – სასამართლო ორგანოების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული. არსებითი განსხვავებაა მიზნებშიც. ეკონომიკური დანაშაულის განხორციელებისას პირი მიზნად ისახავს სხვისი ნივთის დაუფლებას მართლსაწინააღმდეგო გზით, ხოლო „ლეგალიზაციის“ დროს პირს ამოძრავებს დანაშაულის დაფარვის მიზანი. მათი აღრევა ართულებს თანამონაწილეობის საკითხის გადაწყვეტას, რადგან თანამონაწილეობა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ერთი მიზნის მიღწევას ემყარება, რაც არ გვაქვს განსახილველ შემთხვევაში.

ანალოგიურად შეიძლება შეფასდეს საფრანგეთის კანონმდებლობა, რომელშიც „გათეთრებად“ განიხილება ასევე დანაშაულის ან გადაცდომის შედეგად, პირდაპირი ან არაპირდაპირი განზრახვით მიღებული შემოსავლის განთავსების, დამალვის ან შენიღბვის ოპერაციის ხელშეწყობა. ამდენად, პირველ შემთხვევაში ბრალდებამ უნდა დაამტკიცოს, რომ დამნაშავე აცნობიერებდა, რომ ხელს უწყობდა მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩამდენს დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავლის გათეთრებაში. მეორე შემთხვევაში ეს საჭირო არ არის, მაგრამ აუცილებელია იმ ფაქტის დამტკიცება, რომ პირი აცნობიერებდა, რომ ესა თუ ის ფასეულობა დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავალი იყო, ამასთანავე, ხელს უწყობდა ასეთი შემოსავლის განთავსების, დამალვის ან შენიღბვის ოპერაციას.

ევროპის ზოგიერთი ქვეყანა ცდილობს, ლეგალიზაციის შემადგენლობა ცალკე გამოყოს. ზემოთ მოყვანილი ქვეყნების კანონმდებლობებისაგან განსხვავებით, შუალედური პოზიცია უკავია გერმანიის კანონმდებლობას. გერმანიის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფის მე-9 ნაწილის მე-2 პუნქტში პირდაპირაა დაფიქსირებული, რომ პრედიკატული დანაშაულის თანამონაწილე ფულის გათეთრებისათვის არ ისჯება. მაგრამ ეს პოზიცია არათანამიმდევრულია, რადგან გერმანიის კანონმდებლობა უშვებს პრედიკატული დანაშაულის თანამონაწილეთა პასუხისმგებლობას, რომლებიც თავიანთი დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებულ შემოსავლებს ათეთრებენ.

უფრო კატეგორიული პოზიცია უკავია ავსტრიის კანონმდებლობას, რომლითაც პასუხისმგებლობა მხოლოდ სხვა პირის მიერ ჩადენილი ქმედებების შედეგად მიღებული ფასეულობების გათეთრებისათვის დგება. ანალოგიური კონსტრუქციაა მოცემული შვეიცარიის კანონმდებლობაში: „ლეგალიზაციისათვის“ ისჯება ის, ვინც ჩაიდენს ქმედებას, რომელსაც შეუძლია დაბრკოლება შეუქმნას იმ ქონებრივი ფასეულობების წარმომავლობის დადგენას, გამოვლენას ან ამოღებას, რომლებიც, როგორც მან იცის ან უნდა ვარაუდობდეს, დანაშაულის შედეგადაა მიღებული. ასეთივე პრინციპულია პოლონეთის კანონმდებლობის პოზიცია, რომელმაც უარი თქვა „გათეთრების“ იმ პირისთვის ბრალად შერაცხვაზე, რომელიც პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში მონაწილეობდა.

თავი II

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სისტემის აგების საკითხი

2.1. პრობლემის დასმა

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბსუმციის საკითხი უშუალოდაა დაკავშირებული ამ დანაშაულის სისტემის აგების საკითხთან. ჩვენ წინაშე დასმული ამოცანის შესაბამისად პასუხი უნდა გავცეთ კითხვებს: როგორ უნდა გაიმიჯნოს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია წინაწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენისაგან ან გასაღებისაგან? როგორ აიგება ამ ქმედების ობიექტური და სუბიექტური შემადგენლობები?

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობა მეტად თავისებურია. ერთი მხრივ, ის დაკავშირებულია დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენასთან ან განკარგვასთან. ამიტომ შეიძლება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობის ცალკე გამოყოფისადმი ნიჰილისტური დამოკიდებულება წარმოიშვას. მეორე მხრივ, როგორც მსოფლიოს ქვეყნების დანაშაულთან ბრძოლის პრაქტიკა ცხადყოფს, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ამსრულებელს შეიძლება ჰქონდეს სპეციფიკური მიზანი, რომელიც არ ემთხვევა პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის მიზანს. ამიტომ დგება მათი გამიჯვნის და დასაბუთების საკითხი.

ამ კუთხით რამდენიმე კითხვა წარმოიშობა:

- რომელ სამართლებრივ სიკეთეს ხელყოფს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია? ანუ ნორმათა რომელ სისტემაში უნდა მოვაქციოთ აღნიშნული დანაშაული – ეკონომიკურ დანაშაულთა შესახებ ნორმების სისტემაში თუ მართლმსაჯულების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა შესახებ ნორმების სისტემაში?
- რომელი ქმედება უნდა ვიგულისხმოთ ე. წ. „პრედიკატული დანაშაულის“ ცნებაში: უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია თუ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების ლეგალიზაცია?

- როგორ უნდა გადაწყდეს ორმაგი დასჯადობის საკითხი, განსაკუთრებით, თანამონაწილეობის შემთხვევაში?

2.2. დანაშაულის სისტემის აგების მოდელი გერმანიის და საქართველოს კანონმდებლობაში

2.2.1. დანაშაულის სისტემის აგების მოდელი გერმანიის კანონმდებლობაში

გერმანული დოქტრინის თანახმად, დანაშაულის სისტემა შემდეგი ელემენტებისაგან შედგება:

პრედიკატული ქმედება. გერმანული მოდელის თანახმად, პრედიკატულ ქმედებას მიეკუთვნება დანაშაულებრივი გზით შექმნილი საგნის ან მისი წარმოშობის დამალვა. ამის გარდა, ამგვარ ქმედებას მიეკუთვნება ე. წ. სისხლისსამართლებრივი გადაცდომა, რომელიც გათვალისწინებულია გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის 332-ე პარაგრაფის („ქრთამის აღება“) 1-ლი და მე-3 პუნქტებით (თუ დანიშნულია 3 წლამდე თავისუფლების აღკვეთა ან ჯარიმა) და 334-ე პარაგრაფით („ქრთამის მიცემა“). პრედიკატულ ქმედებას მიეკუთვნება ასევე საგადასახადო გადაცდომა და საბაზრო ურთიერთობებთან დაკავშირებული ზოგიერთი გადაცდომა. გარდა ამისა, კოდექსი უშვებს კრიმინალური დაჯგუფების ან ტერორისტული ორგანიზაციის წევრის მიერ ჩადენილ გადაცდომას. ამრიგად, დანაშაულთა „კატალოგის“ თანახმად, აღნიშნულ დანაშაულთა წრეს მიეკუთვნება ქმედება, რომელიც დაკავშირებულია: მექრთამეობასთან და კორუფციასთან, ნარკოტიკებთან, პროფესიონალურ ან ბანდის წევრთა „საქმიანობასთან“ (საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთან, დოკუმენტების გაყალბებასთან, ეკოლოგიურ დანაშაულთან, უცხოელთა შესახებ კანონის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთან).

ძირითადი ქმედება: 1) ობიექტური შემადგენლობა: ა) ქმედების საგნის წარმოშობა; ბ) ქმედება (უმოქმედობა). 2) სუბიექტური შემადგენლობა. ყურადსაღებია ის გარემოება, რომ,

აღნიშნული მოდელის თანახმად, „ფულის გათეთრება“ არ მიეკუთვნება ეკონომიკურ დანაშაულს, როგორც ეს არის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში; ის მართლმსაჯულების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულია. აღნიშნული ნორმის თავისებურება ისაა, რომ იგი ვრცელდება ნებისმიერ აქტივზე: უძრავ და მოძრავ ქონებაზე, ფულად სახსრებზე და დეპოზიტებზე, ფასიან ქაღალდებზე და დებიტორულ დავალიანებაზე. ამ კუთხით კანონი რამდენიმე ნორმას ადგენს. კერძოდ: ა) კანონი ითვალისწინებს იმ საგანს, რომელიც განკუთვნილია თავად ბრალეული პირისთვის ან სხვისთვის (საჭიროა შედარება 259-ე პარაგრაფში მოცემულ საგნის დახასიათებასთან); ბ) კანონი გულისხმობს იმ საგნის გამოყენებას, რომლის წარმოშობის შესახებ ბრალეულმა პირმა იცოდა; გ) საგნის გამოყენება ნიშნავს მისით სარგებლობას, მის ფლობას.

მეტად საინტერესოა ქმედების განსაზღვრის თავისებურება. 261-ე პარაგრაფის თანახმად, ისჯება ის პირი, რომელიც განახორციელებს მოქმედებებს საგნის დასამალავად ან მისი წარმოშობის დასაფარავად ანდა შეუძლებელს გახდის ამ საგნის წარმომავლობის დადგენას, მის აღმოჩენას, კონსფისკაციას, დაყადაღებას, ამოღებას ან შენახვას ამოღების შემდეგ.

ამრიგად, 261-ე პარაგრაფი მოიცავს ორ სხვადასხვა შემადგენლობას: 1) უკანონოდ წარმოშობილი საგნის დადგენისათვის ხელის შეშლას; 2) საგნის წარმოშობის დაფარვას (დამალვას). კოდექსში დეტალურადაა მოცემული ქმედების შემდეგი ნაირსახეობები: ა) საგნის წარმოშობის დამალვა, როგორც ტიპური შემთხვევა; ბ) მოქმედება, რომელიც აძნელებს საგნის წარმოშობის დადგენას; გ) სახელმწიფოს მოთხოვნისთვის თავის არიდება ან ასეთი საშიშროების შექმნა: საგნის წარმოშობის დადგენისათვის, ობიექტის მოძიებისათვის, დანაშაულებრივი გზით შეძენილი საგნის ან დანაშაულის ხერხის კონფისკაციისთვის ხელის შეშლა.

როგორც წესი, 261-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული ქმედება განზრახვით უნდა განხორციელდეს. მაგრამ კოდექსი უშვებს ასევე გაუფრთხილებლობას, რაც გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში მწვავე დისკუსიას იწვევს (38, 492).

და ბოლოს, ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ ის გარემოება, რომ, 261-ე პარაგრაფის თანახმად, არ შეიძლება „ფულის გარეცხვის“ დანაშაულის ამსრულებელი ან თანამონაწილე იყოს პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებელი (40, 39).

2.2.2. დანაშაულის სისტემის აგების მოდელი საქართველოს კანონმდებლობაში

1960 წლის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 229-ე მუხლი ითვალისწინებდა პასუხისმგებლობას დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შექმნისთვის ან გასაღებისთვის.

1996 წლის 29 ოქტომბრის კანონით საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 165¹ მუხლში შემოღებულ იქნა პასუხისმგებლობა არაკანონიერი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრების ლეგალიზებისთვის (არაკანონიერი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრებით ან ქონებით საფინანსო ოპერაციების ჩატარება, ან ასეთი სახსრების ან ქონების გამოყენება ლეგალური სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებისთვის).

შემდეგ 1999 წლის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლიც შეიცვალა. ცვლილება „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ საქართველოს 2003 წლის 6 ივნისის კანონმა განაპირობა. მის საფუძველზე მიღებულ იქნა სხვადასხვა ნორმატიული აქტი, რომლებშიც განსაზღვრული იყო ქმედების მართლწინააღმდეგობის ცალკეული შემთხვევები, კერძოდ: საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის დებულება; „ფულის გათეთრების“ წინააღმდეგ ბრძოლის საკითხებში ბანკების ადგილზე შემოწმების მეთოდიკური სახელმძღვანელო (საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2004 წლის 30 დეკემბრის №840 განკარგულება); საქართველოს ეროვნული ბანკის რისკზე დამყარებული მიდგომების გამოყენებით უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის რისკის შეფასების მეთოდური სახელმძღვანელო; დებულება კომერციული ბანკების მიერ ინფორმაციის მიღების, სისტემატიზაციის, დამუშავებისა და საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურისათვის გადაცემის წესის შესახებ (საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის უფროსის 2004 წლის 28 ივლისის №95 ბრძანება); მონიტორინგის განმახორციელებელი პირების შიდა ინსტრუქციები, რომლებითაც განსაზღვრულია მათი ვალდებულებები შიდა კონტროლის განხორციელებასთან დაკავშირებით. მაგალითად, საკრედიტო ორგანიზაციის შიდა კონტროლის წესებით შემუშავებულია კრიტერიუმები

უჩვეულო გარიგებების გამოსავლენად. იქვე მოცემულია კლიენტის მიერ დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაციის განხორციელების რისკის შეფასების კრიტერიუმები, ანუ საქმიანობის სახეები, რომლებიც დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაციის განხორციელების მაღალ რისკს შეიცავს, კერძოდ: იმ იურიდიული პირების (არასაკრედიტო ორგანიზაციების) საქმიანობა, რომლებიც ახორციელებენ ფულადი საშუალებების გაგზავნას ოფშორულ ზონებში, დარეგისტრირებული იურიდიული პირების და მათი ქვედანაყოფების საქმიანობა, ტურისტული საქმიანობა, სათამაშო ბიზნესი, ხელოვნების საგნებით და ანტიკვარიატით ვაჭრობა, ძვირფასი ლითონებითა და ქვებით ვაჭრობა, უძრავი ქონებით ვაჭრობა (შუამავლობა), ნებისმიერი საქმიანობა, რომელიც ნაღდი ფულის ინტენსიურ ბრუნვასთანაა დაკავშირებული (საცალო ვაჭრობა, ნავთობპროდუქტებით ვაჭრობა, საზოგადოებრივი კვება), საგარეო ეკონომიკური ოპერაციების განხორციელება და სხვ.

2005 წლის 28 დეკემბრის კანონით ცვლილება შევიდა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლში, რომელშიც უკვე იყო საუბარი დანაშაულებრივი გზით მოპოვებულ ქონებაზე. აღნიშნული კანონის თანახმად, უკანონო შემოსავლად არ ჩაითვლება საგადასახადო სფეროში ჩადენილი დანაშაულით მიღებული შემოსავალი, აგრეთვე შემოსავალი ხუთი ათას ლარამდე. ამრიგად, პრედიკატულ დანაშაულთა სიიდან (იარაღით ვაჭრობა, ნარკოტიკული დანაშაული, ტრეფიკინგი, ტერორიზმი) ამოღებულ იქნა საგადასახადო და საბაჟო სფეროებში დანაშაულის ჩადენის შემთხვევები.

FATF-ისა და MONEYVAL-ის რეკომენდაციების გათვალისწინებით 2007 წლის 4 ივლისს „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ კანონში შევიდა ცვლილება, რომლითაც „უკანონო შემოსავალი“ განიმარტა „პირის საკუთრებაში ან მფლობელობაში არსებულ უკანონო ან/და დაუსაბუთებელ ქონებად“, ანუ „დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონება“ შეიცვალა „უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონებით“, რითაც მეტისმეტად გაფართოვდა 194-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის საგანი (46, 715–890).

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ფულის გათეთრების ინსტიტუტი წარმოდგენილია სამი ნორმით:

1. 186-ე მუხლი – წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა ან გასაღება (28.10.2011. №5170);
2. 194-ე მუხლი – უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია (ფულის გათეთრება) (25.07.2006. №3530);
3. 194¹ მუხლი – უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობა, ქონების შეძენა, ფლობა ან გასაღება (28.10.2011. №5170).

2.3. შეჯამება

განხილულ იქნა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სისტემის აგების საკითხი. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბსუმციის საკითხი უშუალოდაა დაკავშირებული ამ დანაშაულის სისტემის აგების საკითხთან. ჩვენ წინაშე დასმული ამოცანის შესაბამისად პასუხი უნდა გავცეთ კითხვებს: როგორ უნდა გაიმიჯნოს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენისაგან ან გასაღებისაგან? როგორ აიგება ამ ქმედების ობიექტური და სუბიექტური შემადგენლობები?

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობა მეტად თავისებურია. ერთი მხრივ, ის დაკავშირებულია დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენასთან ან განკარგვასთან. ამიტომ შეიძლება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობის ცალკე გამოყოფისადმი ნიჰილისტური დამოკიდებულება წარმოიშვას. მეორე მხრივ, როგორც მსოფლიოს ქვეყნების დანაშაულთან ბრძოლის პრაქტიკა ცხადყოფს, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ამსრულებელს შეიძლება ჰქონდეს სპეციფიკური მიზანი, რომელიც არ ემთხვევა პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის მიზანს. ამიტომ დგება მათი გამიჯვნის და დასაბუთების საკითხი.

ამ კუთხით რამდენიმე კითხვა წარმოიშობა:

- რომელ სამართლებრივ სიკეთეს ხელყოფს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია? ანუ ნორმათა რომელ სისტემაში უნდა მოვაქციოთ აღნიშნული დანაშაული – ეკონომიკურ

დანაშაულთა შესახებ ნორმების სისტემაში თუ მართლმსაჯულების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა შესახებ ნორმების სისტემაში?

- რომელი ქმედება უნდა ვიგულისხმოთ ე. წ. „პრედიკატული დანაშაულის“ ცნებაში: უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია თუ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების ლეგალიზაცია?

- როგორ უნდა გადაწყდეს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის საკითხი, განსაკუთრებით თანამონაწილეობის შემთხვევაში?

აღნიშნულ კითხვებს ჩვენ დეტალურად განვიხილავთ ნაშრომის მომდევნო თავებში ქმედების შემადგენლობის ანალიზის დროს.

თავი III

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტური შემადგენლობა

3.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტი და საგანი

3.1.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტი

სანამ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტის საკითხს შევხებით, მოკლედ განვიხილოთ ქმედების „ობიექტის“ ცნება, რათა მკითხველმა იცოდეს, რა მნიშვნელობით გამოიყენება იგი.

გ. მამულაშვილი „ობიექტის“ ცნების განსაზღვრას სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკის ამოცანებს უკავშირებს. ის აღნიშნავს: „ფულის გათეთრება მოთავსებულია სსკ-ს XXVI თავში – დანაშაული სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის წინააღმდეგ. თუმცა „ფულის გათეთრება“ არის დანაშაულის დაფარვის ფორმა და, შესაბამისად, არ უნდა იყოს მოთავსებული 26-ე თავში.

განსახილველი დანაშაულის სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტთან დაკავშირებით სპეციალურ ლიტერატურაში და სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობაში ურთიერთგანსხვავებულ მიდგომებს ვხვდებით: რომელია პრიორიტეტული იმ სიკეთეთა შორის, რომლის დასაცავადაც დადგენილია სისხლის სამართლის ნორმა – სახელმწიფოს სტრატეგიული ინტერესი (ეკონომიკური უსაფრთხოება), მართლმსაჯულების ინტერესი (დამნაშავის დევნა), მთლიანად ეკონომიკური სისტემა, თუ მისი ცალკეული სფერო, ლეგალური სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობა, ფულად-საკრედიტო სისტემა, საფინანსო სისტემა და სხვ. ამ საკითხზე ცალსახა პასუხი არ არსებობს. ვფიქრობ, ფულის გათეთრების ხელყოფის ობიექტი სერიოზულ გააზრებასა და შემდგომ შესწავლას მოითხოვს“ (46, 756-757).

მ. ტურავა იზიარებს ადრეული ლიბერალიზმის კონცეფციას, რომელიც გერმანულ დოქტრინაში ჩამოყალიბდა მე-19 საუკუნეში და განვითარდა ი. ბაუმანის, უ. ვებერის და

სხვა მეცნიერთა ნაშრომებში. ის აღნიშნავს: „სამართლებრივი სიკეთე უნდა განვასხვავოთ კონკრეტული ქმედების ობიექტისაგან, რომელსაც წარმოადგენს, მაგალითად, „ადამიანი“ სსკ-ს 108-ე მუხლში, „სხვისი მოძრავი ნივთი“ სსკ-ს 177-ე მუხლში, „დოკუმენტი“ სსკ-ს 362-ე მუხლში და ა. შ. ჰ. ჰ. იეშეკისა და თ. ვაიგენდის მიხედვით, სამართლებრივი სიკეთე და ქმედების ობიექტი არის, როგორც იდეა და მისი გამოვლენა. მათ შორის დამოკიდებულება ცალკეულ შემთხვევებში განსხვავებულია. არსებობს სამი სხვადასხვა მიდგომა ... ასე მაგალითად, ქურდობის (სსკ-ს 177-ე მუხლი) ქმედების ობიექტია „სხვისი მოძრავი ნივთი“, მაგრამ დაცულ სამართლებრივ სიკეთეს წარმოადგენს „საკუთრება“ და „მფლობელობა“. ასევე ყალბი დოკუმენტის დამზადების დროს ქმედების ობიექტია გაყალბებული დოკუმენტი (სსკ-ს 362-ე მუხლი), მაგრამ დაცულ სამართლებრივ სიკეთეს წარმოადგენს მმართველობის დადგენილი წესი. საფრთხის დელიქტებში სამართლებრივი სიკეთე ანუ სამართლებრივი დაცვის ობიექტი და ქმედების ობიექტი, ზოგიერთ შემთხვევაში, ემთხვევა ერთმანეთს, ხოლო ზოგიერთ შემთხვევაში, პირიქით, განსხვავდება ერთმანეთისაგან. ეს განსხვავება განსაკუთრებით თვალსაჩინოდ ვლინდება აბსტრაქტულ საფრთხის დელიქტებში, მაგალითად, როდესაც ხდება ფრენის საერთაშორისო წესის დარღვევა (სსკ-ს 280-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი) და იქმნება ადამიანთა სიცოცხლის ან სხვა სამართლებრივ სიკეთეთა ხელყოფის აბსტრაქტული საფრთხე“ (7, 22-23).

ჩვენ ვიზიარებთ გ. მამულაშვილის პოზიციას, რომ ქმედების ობიექტია „სახელმწიფოს სტრატეგიული ინტერესი“ და ამ მნიშვნელობით არის „დანაშაულის სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტი“. ნაშრომში „ობიექტის“ ცნებას ამ მნიშვნელობით გამოვიყენებთ.

თანამედროვე პირობებში ძნელია გადაჭარბებულად შეაფასო დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციის (გათეთრების) წინააღმდეგ ეფექტიანი ბრძოლის მნიშვნელობა. საშიში მასშტაბები შეიძინა ტერორიზმმა, რომლის დაფინანსებისას დაახლოებით ისეთივე ხერხები და მეთოდები გამოიყენება, როგორც დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრებისას. საზოგადოებაში ჩამოყალიბდა იმის შეგნება, რომ დამნაშავეობისა და ტერორიზმის წინააღმდეგ გადამწყვეტი მოქმედებების გარეშე შეუძლებელია ფინანსური მიმართულებით მართლწესრიგის განმტკიცება,

ეკონომიკის შემდგომი ლიბერალიზაცია, სხვა ქვეყნების განვითარებულ ეკონომიკებთან სრულფასოვანი პარტნიორობა.

უნდა ვაღიაროთ, რომ მრავალ ქვეყანაში საბაზრო რეფორმების მხოლოდ ათწლეულის მიწურულს შეიქმნა დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრების საწინააღმდეგო ქმედუნარიანი სისტემა. თუმცა ისიც აღსანიშნავია, რომ სამართალდამცავ ორგანოებს არ ჰყოფნით კვალიფიციური კადრები, არ აქვთ საჭირო გამოცდილება. ამ სფეროში დამაკმაყოფილებელი სამართლებრივი რეგულირების ხანგრძლივმა არარსებობამ შეუძლებელი გახადა მდგრადი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბება. სამეცნიერო წრეებშიც ჯერჯერობით ვერ ჩამოყალიბდა საერთო შეხედულებები მრავალ მნიშვნელოვან პრობლემაზე, რომლებიც დაკავშირებულია დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაციის და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ მიმართული მოქმედებების საკითხებთან. გასაგებია, რომ ფულის გათეთრებასთან ბრძოლას ამ მოვლენის არსში გარკვევა უნდა უძღოდეს წინ.

ამასთან დაკავშირებით ზოგიერთი ქვეყნის დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაციის და ტერორიზმის დაფინანსების წინააღმდეგ მიმართული მოქმედებების ეროვნული სტრატეგიის კონცეფცია მოწოდებულია, პასუხი გასცეს რამდენიმე ნამდვილად კონცეპტუალურ კითხვას. მათგან ყველაზე მნიშვნელოვანია კითხვა: საკუთრივ რომელი სამართლებრივი სიკეთის დასაცავადაა მოწოდებული დანაშაულებრივი (უკანონო) შემოსავლების ლეგალიზაციის ამკრძალავი ნორმა? ამ კუთხით უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტის განსაზღვრის ცენტრალური საკითხია, გაირკვეს, რომელ პრიორიტეტულ სიკეთეს ხელყოფს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია – სახელმწიფოს ეკონომიკურ უსაფრთხოებას თუ მართლმსაჯულების ინტერესს.

აღნიშნულ საკითხებზე მსჯელობისას მრავალი ქვეყნის მეცნიერები დეტალურად განიხილავენ ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ისეთ მნიშვნელოვან ელემენტს, როგორცაა ქმედების ობიექტი. ობიექტის განსაზღვრის პრობლემა მეცნიერებაში დღემდე განსაკუთრებული დისკუსიის საგანია.

გამოთქმულია მოსაზრება, რომ უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაციის ობიექტია *სასაქონლო ბრუნვა*. კერძოდ, რუსი მეცნიერის, ვ. ლარიჩევის, აზრით, სისხლის

სამართლის კოდექსის ამ მუხლის მიზანია სახელმწიფოს ეკონომიკური სისტემის დაცვა ბრუნვაში დიდი მოცულობის უკონტროლო ფულადი სახსრების და სხვა ქონების შედინებისაგან, აგრეთვე იმ უკანონო ქმედებათა აღკვეთა, რომლებიც ლეგალური და არალეგალური სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელების გზით მოგების მიღებისკენაა მიმართული. ასეთი პასუხისმგებლობის შემოტანა ნიშნავს განზრახ არაკანონიერი გზით მიღებული ფულადი სახსრების, სხვა ქონების ლეგალური საფინანსო და ეკონომიკური ურთიერთობებისათვის საზოგადოებრივად საშიშად აღიარებას (37, 111–120).

აღნიშნული მოსაზრება სადავოა ორი მიზეზის გამო. ჯერ ერთი, საბაზრო ეკონომიკის კანონები ობიექტურია. ისინი დამოკიდებული არ არის ადამიანის ან ადამიანთა ჯგუფის ნებაზე. ეს კანონზომიერება ფულის ბრუნვასაც ეხება. ამ საქმიანობით ძირითადად ბანკია დაკავებული. მაგრამ ეკონომიკის აღორძინებაში, ბანკების გარდა, წარმოებაც მონაწილეობს. ამიტომ ფულის ლეგალიზაცია შესაძლებელია როგორც მისი ბრუნვის პროცესში, ისე წარმოებაში დაბანდების სახით. ამდენად, ფულის ლეგალიზაცია მისი ბრუნვის ეტაპით არ ამოიწურება. ეკონომიკის ეს თავისებურება გაითვალისწინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსმა, როდესაც გვარეობით ობიექტად სამეწარმეო და სხვა ეკონომიკური საქმიანობა გამოაცხადა.

ამის გარდა, აღნიშნული შემადგენლობის ეკონომიკურ დანაშაულთა ნუსხაში მოთავსება მის ბუნებას ეწინააღმდეგება. მსოფლიოს ქვეყნების კანონმდებლობებისა და საერთაშორისო აქტების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაციის ობიექტად ხშირად ცხადდება მართლმსაჯულება, რადგან უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაცია დანაშაულის დაფარვის ფორმაა.

საპირისპირო მოსაზრების თანახმად, ძირითად ობიექტად *სამეწარმეო საქმიანობა* უნდა გამოდიოდეს. ამ შეხედულების საწინააღმდეგოდ გერმანელი მეცნიერი, ბ. ბრაუნინგი, დანაშაულის ობიექტად სამეწარმეო და საბანკო საქმიანობას განიხილავს. როგორც ავტორი აღნიშნავს, ფულის და სხვა ქონების გათეთრება შეიძლება მოხდეს არა მარტო სამეწარმეო საქმიანობის სფეროში, არამედ სხვა სფეროებშიც (13, 34).

რამდენად შეესაბამება ეს მოსაზრება „ფულის გათეთრების“ თავისებურებას? მაგალითად, როცა საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების სახელმწიფო ინსპექციის თანამშრომელთა დახმარებით ფორმდება ლეგალური დოკუმენტები გატაცებულ ავტომობილზე. ამ დროს

სამართალდამრღვევები არანაირად არ ხელყოფენ სამეწარმეო და სხვა ეკონომიკური საქმიანობის დადგენილ წესს. ამ წესის ხელყოფისას დამნაშავემ აუცილებლად უნდა დაარღვიოს კანონმდებლობის ესა თუ ის ნორმა. მაგრამ პრობლემა სწორედ ისაა, რომ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრების ლეგალიზაციისას დამნაშავე, როგორც წესი, ცდილობს თავი აარიდოს დარღვევებს, რათა მაკონტროლებელი და სამართალდამცავი ორგანოების ყურადღება არ მიიქციოს. უფრო მეტიც, ლეგალიზაციის წარმატება პირდაპირაა დამოკიდებული იმაზე, თუ რამდენად ზუსტად შეძლებს დამნაშავე, მიუახლოვდეს სამეწარმეო საქმიანობის შესახებ კანონმდებლობის მოთხოვნათა დაცვას.

ამასთანავე, რა თქმა უნდა, გარდაუვალია დამნაშავის მიერ მართლზომიერი გარიგებების იმიტაცია, მაგალითად, ფიქციური ანგარიშების წარდგენით ან თვითდაკრედიტების ოპერაციების განხორციელებით. მაგრამ გარეგნულად ასეთი მოჩვენებითი გარიგებები სავსებით ჩვეულებრივად გამოიყურება, თავისთავად კი, როგორც წესი, არ აყენებს ზიანს მესამე პირის კანონიერ უფლებებს და ქონებრივ ინტერესებს. „ჭუჭყიანი“ ფულის ლეგალიზაცია (გათეთრება) სამეწარმეო სფეროში გამოიყურება, როგორც მოქმედებების (გარიგებების) ჯაჭვი, რომელთაგან თითოეული, ცალკე აღებული, დანაშაული არ არის. მხოლოდ გამოძიებას შეუძლია იმის დადგენა, რომ დამნაშავის ეს, ერთი შეხედვით მართლზომიერი გარიგებები ერთობლივად არის „ჭუჭყიანი“ ფულის გათეთრება და სისხლისსამართლებრივად აკრძალულია. მაგრამ სისხლის სამართლის კანონი არ არეგულირებს სამეწარმეო საქმიანობას და არ განსაზღვრავს მისი განხორციელების წესს.

ნაკლებად საეჭვოა, რომ „ჭუჭყიანი“ ფულის ძირითადი მოცულობა ბიზნესის სფეროში კეთდება; ამასთანავე, ძალიან ხშირად ეს ხდება ამა თუ იმ დანაშაულის ჩადენის შედეგად, რომელიც ხელყოფს სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელების დადგენილ წესს. ბიზნესის სფეროში „ჭუჭყიანი“ ფული, როგორც წესი, ლეგალიზაციის პროცედურებსაც გადის და, თუ თანამიმდევრულად გამოვალთ იქიდან, რომ დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაციის ხელყოფის ობიექტი იგივე საზოგადოებრივი ურთიერთობებია, მაშინ დამნაშავეთა პასუხისგებაში მიცემის შემთხვევების უმეტესობაში დიდწილად საეჭვო გახდება სისხლის სამართლის ერთ-ერთი ფუძემდებლური პრინციპის, „non bis in idem“ (არა ორჯერ დასჯა ერთი და იმავესთვის), მოქმედება.

დაბოლოს, აღნიშნული შეხედულების საწინააღმდეგოდ უნდა გავიმეოროთ, რომ უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაცია დანაშაულის დაფარვის ფორმაა. ამიტომ ნორმათა სისტემაში მან სულ სხვა ადგილი უნდა დაიკავოს.

ყურადსაღებია ასევე მესამე მიმართულება, რომელიც ფულის „გათეთრების“ ობიექტად **სამართალდამცავი და სასამართლო სისტემის ქმედუნარიანობას** განიხილავს. ეს ტენდენცია გამოიკვეთა სამართლის ანგლოამერიკულ სისტემაში. აღსანიშნავია, რომ ამ სისტემის გავლენის ქვეშაა მოქცეული საერთაშორისო ორგანიზაციათა გადაწყვეტილებები, რომლებშიც ობიექტად ასევე სამართალდამცავი და სასამართლო სისტემის ქმედუნარიანობაა გამოყოფილი (50, 29–37).

როგორც ცნობილია, „ჭუჭყიანი“ ფულის გათეთრება თანამედროვე სახით მე-20 საუკუნის პირველ მესამედში ორგანიზებული დამნაშავეობის მიერ აშშ-ის ხელისუფლების ძალისხმევისათვის წინააღმდეგობის გაწევის ნიადაგზე წარმოიშვა. ეს ძალისხმევა კი იმისკენ იყო მიმართული, რომ ციხეში ჩაესვათ „ნათლიები“, არა განგსტერებისთვის შემოსავლების მომტანი პრედიკატული დანაშაულებისათვის (რეკეტი, მკვლელობები, თანამდებობის პირთა მოსყიდვა, ალკოჰოლური სასმელებით არალეგალური ვაჭრობა და სხვ.), არამედ გადასახადების გადაუხდელობის გამო მაინც. „ჭუჭყიანი“ ფულის გათეთრება აშშ-ში დანაშაულად ნარკოვაჭრობასთან ბრძოლის ნიადაგზე იქნა აღიარებული (50, 29–37).

1988 წელს გაეროს ფარგლებში ხელმოსაწერად გაიხსნა ვენის კონვენცია, რომელმაც საერთაშორისო დონეზე პირველად გამოაცხადა ნარკოტიკებით ვაჭრობით მიღებული დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაცია დამოუკიდებელ დანაშაულად. ვენის კონვენციის პრეამბულიდან ჩანს, რომ ასეთი გადაწყვეტილების მიღების ძირითადი მიზანი იყო, ნარკოდამნაშავეობის ფინანსური ბაზა მოწყვლადი გაეხადა.

1993 წელს ამოქმედდა სტრასბურგის კონვენცია, რომელმაც დაავალდებულა მონაწილე ქვეყნები, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, დანაშაულად განეხილათ ნებისმიერი დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაცია. სტრასბურგის კონვენციის პრეამბულაში პირდაპირაა მითითებული, რომ დამნაშავეობის იმ საშიში ფორმების წინააღმდეგ ბრძოლა, რომლებიც სულ უფრო მეტად იძენს საერთაშორისო ხასიათს, საერთაშორისო მასშტაბით ეფექტიანი და თანამედროვე

მეთოდების გამოყენებას მოითხოვს, და მონაწილე ქვეყნები ვარაუდობენ, რომ ამ მეთოდთაგან ერთ-ერთი დამნაშავეებისთვის მათი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების ჩამორთმევაა (50, 29–37).

ამრიგად, იქ, სადაც ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის იდეა წარმოიშვა, ამ ქმედების კრიმინალიზაციის მეშვეობით დამნაშავეობის ყველაზე საშიშ სახეობებთან ბრძოლაში არა ეკონომიკას, არამედ საკუთარი სამართალდამცავი და სასამართლო სისტემის ქმედუნარიანობას იცავენ.

მაგრამ არ არსებობს არავითარი დაბრკოლება იმისათვის, რომ საქართველოს სისხლის სამართალმა უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაცია სასამართლო ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულად გამოაცხადოს. ამ კუთხით გასათვალისწინებელია, რომ დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაციის მექანიზმის საშუალებით შემდეგი საზოგადოებრივად საშიში შედეგები მიიღწევა:

- ინიღბება მამხილებელი კავშირი ფულის (ქონების) ფლობის ფაქტსა და ჩადენილ დანაშაულს შორის, რომლის შედეგადაცაა მიღებული ეს ფული (ქონება);
- აღმოიფხვრება საბაზი კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოების მიერ შესაძლო შემოწმებისა და იმის გამოძიებისა, აქვს თუ არა დამნაშავეს დიდი ოდენობით ფულადი თანხა (ქონება), რომლის წარმოშობის წყარო სახელმწიფო ორგანოებისათვის გარკვეულ მომენტამდე უცნობია;
- დამნაშავეს უჩნდება შესაძლებლობა, თავისუფლად განკარგოს დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლები, კაპიტალის ლეგალური გაზრდის და ახალი დანაშაულების დასაფინანსებლად გამოყენების შესაძლებლობის ჩათვლით.

ამრიგად, დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაცია მართლმსაჯულებისთვის წინააღმდეგობის გაწევის ხერხია. ამიტომ ფულის „გათეთრების“ ობიექტია არა სამეწარმეო და სხვა საქმიანობა, არამედ სამართალდამცავი და სასამართლო სისტემის ქმედუნარიანობა. ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ეს მოსაზრება პირველად გამოთქვა პროფესორმა გ. მამულაშვილმა გერმანიის და საფრანგეთის კანონმდებლობების ანალიზისას. ამ კუთხით იგი ყურადღებას შემდეგ გარემოებებზე ამახვილებს:

- გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსში ფულის გათეთრების ამკრძალავი ნორმა მოთავსებულია 21-ე თავში – „უმართლობით მოპოვებული ქონებრივი ღირებულებების დაფარვა“. ამრიგად, ფულის გათეთრება მართლმსაჯულების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულია. 261-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული ნორმის დაცვის მიზანია მართლმსაჯულების ინტერესი, რაც, გაბატონებული მოსაზრებით, პრედიკატული დანაშაულის შედეგად დარღვეული ინტერესების დაცვასაც გულისხმობს.

- საფრანგეთის სისხლის სამართლის კოდექსს 1996 წელს დაემატა ცალკე თავი „ფულის გარეცხვის“ შესახებ (3241-ე–3249-ე მუხლები), რომელშიც „ფულის გათეთრება“ დანაშაულის დაფარვაში დახმარების ფორმად არის მიჩნეული (46, 758).

ამრიგად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის (ფულის გათეთრების) შემადგენლობა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მეთორმეტე კარში უნდა მოთავსდეს, რადგან ის დანაშაულის დაფარვაში დახმარების ფორმად უნდა იყოს მიჩნეული.

პროფესორ ს. ასანიძეს მიაჩნია, რომ ეს საკითხი პრობლემურია და სერიოზულ კვლევას მოითხოვს. ის აღნიშნავს: „მკვლევართა შორის აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს ფულის გათეთრების ხელყოფის ობიექტთან მიმართებით. სსკ 194-ე მუხლი მოთავსებულია მე-8 კარში – ეკონომიკურ, კონკრეტულად კი სამეწარმეო ან სხვა ეკონომიკური საქმიანობის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს შორის. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია უდავოდ ეკონომიკური საქმიანობის სფეროში ხდება. თუმცა მითითებული სფეროს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ინტერესების, როგორც ფულის გათეთრების ხელყოფის ძირითადი ობიექტის გამოყოფა, გარკვეულ ეჭვს სამართლიანად იწვევს“ (92).

ს. ასანიძის აზრით, „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სისხლისსამართლებრივი არსი არ შემოიფარგლება ეკონომიკური ურთიერთობების სფეროზე ზემოქმედებით. ეს დანაშაული ასევე ხელყოფს მართლმსაჯულების ინტერესებს, ხელს უწყობს დანაშაულებრივი საქმიანობის ფაქტების დაფარვას, ამას გარდა, კონკრეტულ გარემოებაში საფრთხეს უქმნის საზოგადოებრივ მორალს, საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას. ბუნებრივია, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზებით დამნაშავე თავს არიდებს პასუხისმგებლობას პრედიკატული ქმედებისათვის და აგრძელებს უკანონო გზით მიღებული ფასეულობის ფლობას. ასეთ შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, არ არის მიღწეული მართლმსაჯულების მიზნები. თუკი კანონმდებლის მიერ ეკონომიკური

ურთიერთობები მიიჩნევა ხელყოფის ობიექტად, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, დანაშაულის ჩადენის მოტივად ასევე მითითებულ იქნას ლეგალურ ეკონომიკურ ბრუნვაში ჩართვა შემდგომი მოგების მიღების მიზნით (სხვა შემთხვევაში უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია დანაშაულის დაფარვის ერთ-ერთ ხერხად/საშუალებად გამოდის მხოლოდ, რაც ამ მოვლენის არსს სრულად არ ასახავს). აქვე უნდა დავამატოთ, რომ გაეროს ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის შესახებ კონვენციის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტით ფულის გათეთრება ტრანსნაციონალურ დანაშაულადაა განსაზღვრული. „მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის პირობებში უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შედეგები მხოლოდ ერთ სახელმწიფოში არ ვლინდება. ტრანსნაციონალური ხასიათის გათვალისწინებით ის პირდაპირ აზიანებს საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობებს. არსებობს მოსაზრება, რომ მისი უშუალო ობიექტია სოციალური ურთიერთობები, რომელიც ეფუძნება საერთაშორისო ეკონომიკურ საქმიანობაში კრიმინალური ქცევების აკრძალვის პრინციპს; ლეგალიზაციის მხოლოდ შიდა ეკონომიკური დანაშაულისათვის მიკუთვნება, რასაც ახლა აქვს ადგილი, სათანადოდ არ ასახავს ამ დანაშაულის სოციალურ საშიშროებას“ (92).

3.1.2. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის საგანი

„უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის საგნის“ ცნება როგორც უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციასთან ბრძოლის პრაქტიკაში, ისე მეცნიერებაში არაერთგვაროვნად ესმით. მაგალითად, გერმანელი მეცნიერი, ჰ. არცტი, „სიკეთის“ ცნებას ფულზე და ქონებრივი ხასიათის სხვა ნებისმიერ საგანზე ავრცელებს (48, 17). გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფში გამოიყენება ტერმინი „ქონებრივი ფასეულობა“.

„უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის საგნის“ ამგვარი განმარტება გარკვეულწილად სადავოა. ჯერ ერთი, განსაზღვრებიდან გამომდინარე, აქ არსებითად საუბარია არა სამართლებრივ სიკეთეზე, არამედ დანაშაულის საგანზე. უკვე აღვნიშნეთ, რომ სამართლებრივი სიკეთე, უპირველეს ყოვლისა, არის გარკვეული ინტერესი, რომელსაც სახელმწიფოს სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკა გამოყოფს, როგორც პრიორიტეტულს.

მეორეც, „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის საგნის“ მოცემული განსაზღვრება ძალზე აბსტრაქტულია, რამდენადაც შემსრულებელმა შეიძლება მიმართოს სრულიად განსხვავებულ მეთოდებს, რომლებიც არ თავსდება „ქონებრივი ფასეულობის“ ცნებაში.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 28-ე, 30-ე და 31-ე მუხლებში გამოიყენება ტერმინი „სამართლებრივი სიკეთე“. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში მოცემულია „არამატერიალური ქონებრივი სიკეთის“ ცნება. კერძოდ, 152-ე მუხლის თანახმად, არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე არის ის მოთხოვნები და უფლებები, რომლებიც შეიძლება გადაეცეს სხვა პირებს, ან გამიზნულია საიმისოდ, რომ მათ მფლობელს შეეძმნას მატერიალური სარგებელი, ანდა მიენიჭოს უფლება მოსთხოვოს სხვა პირებს რაიმე. ამ დეფინიციას ეყრდნობა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, რომლის 52-ე მუხლის მე-3 ნაწილში აღნიშნულია: დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების ჩამორთმევა ნიშნავს მსჯავრდებულისთვის დანაშაულებრივი გზით მიღებული ქონების (ყველა ნივთი და არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე, ასევე იურიდიული დოკუმენტები, რომლებიც იძლევა უფლებას ქონებაზე), აგრეთვე ამ ქონებიდან მიღებული ნებისმიერი ფორმის შემოსავლების ან მათი ღირებულების ეკვივალენტური ქონების სახელმწიფოს სასარგებლოდ უსასყიდლოდ ჩამორთმევას. დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების ჩამორთმევა სასამართლოს მიერ ინიშნება ამ კოდექსით გათვალისწინებული ყველა განზრახი დანაშაულისათვის, იმ შემთხვევაში, თუ დამტკიცდება, რომ ეს ქონება დანაშაულებრივი გზითაა მოპოვებული.

გასათვალისწინებელია კიდევ ერთი გარემოება. როგორც გ. მამულაშვილი აღნიშნავს, დანაშაულის საგანი ფართოდაა განსაზღვრული, რადგან, სსკ-ის 194-ე მუხლის მიხედვით, ლეგალიზაციის საგანია უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონება (46, 759–761).

როგორც ვხედავთ, სისხლისსამართლებრივ ლიტერატურაში დანაშაულის საგანთან დაკავშირებული საკითხი ჯერ კიდევ საკამათოა. დანაშაულის საგნის განსაზღვრის საკითხს პრინციპული მნიშვნელობა აქვს, რამდენადაც მის ზუსტ განსაზღვრაზეა დამოკიდებული ლეგალიზაციის (გათეთრების) სწორი სუბსუმცია. ამ საკითხში გასარკვევად, პირველ რიგში, მოვლენების ის სახეები განვიხილოთ, რომლებიც თეორიასა და პრაქტიკაში დანაშაულის საგნის ფორმებადაა განსაზღვრული.

განვიხილოთ ქონებრივი ფასეულობის მქონე სიკეთე, როგორც დანაშაულის საგანი. სტრასბურგის კონვენცია დანაშაულის საგნად აცხადებს „კონვერსირებულ ან გადაცემულ მატერიალურ ფასეულობებს“ (85). ეს მიდგომა გარკვეულწილად მართებულია. თუმცა იგი არ ითვალისწინებს, რომ ფინანსური ოპერაციები არის არა მატერიალური ფასეულობები, არამედ ამგვარი ფასეულობების მიღების საშუალება. მიუხედავად ამისა, ისინიც გამოიყენება ლეგალიზაციისათვის.

დანაშაულის საგნად ფულად სახსრებსაც განვიხილავენ. მე-20 საუკუნის 80-იანი წლების დასაწყისში საერთაშორისო ფინანსური ბაზრის გაფართოების პირობებში „ფულადი სახსრები“ დანაშაულის ძირითად საგნად განისაზღვრა. სწორედ ამ დროიდან ჩაერთვნენ განვითარებული ქვეყნები ფულის გათეთრებასთან ბრძოლაში.

ფულის გათეთრების წინააღმდეგ საერთაშორისო დონეზე ბრძოლისთვის საბანკო ოპერაციების კონტროლის მეთოდებისა და წესების კომიტეტის („ბაზელის კომიტეტი“) მიერ რეკომენდაციების შემუშავების პროცესში „ფულადი სახსრები“ დანაშაულის საგნად განისაზღვრა. „ბაზელის კომიტეტში“ ბელგიის, დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, იტალიის, აშშ-ის, საფრანგეთის, შვეიცარიის, შვედეთისა და იაპონიის ცენტრალური ბანკების წარმომადგენლები შედიან. 1988 წლის დეკემბერში ამ კომიტეტმა მიიღო დეკლარაცია „დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ფულის გათეთრების მიზნით საბანკო სისტემის გამოყენების პრევენციის შესახებ“ (84).

ამ დეკლარაციის შესაბამისად ხდებოდა საერთაშორისო აქტების შემუშავება, რომლებიც ასაბუთებდა აღნიშნულ ინსტიტუტს. მათ მიეკუთვნება: ვენის კონვენცია; „დიდი რვიანის“ მინისტრთა სამიტის უფროსი ექსპერტების ჯგუფის რეკომენდაციები ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის შესახებ (პარიზი, 1996 წლის 12 აპრილი); სტრასბურგის კონვენცია; სხვა დოკუმენტები.

ფულის გათეთრების პრობლემისადმი საერთაშორისო ინტერესი თავდაპირველად ნარკოტიკებით ვაჭრობის გამო წარმოიშვა, რადგან ფულის საზღვრებზე მოძრაობა ნარკობიზნესიდან მიღებული ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებული ოპერაციების დამახასიათებელი ნიშანია.

ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის სფეროში არსებულ საერთაშორისო დოკუმენტებს შორის, პირველ რიგში, უნდა დავასახელოთ ვენის კონვენცია, რომელიც ასზე მეტი ქვეყნის მიერაა რატიფიცირებული.

ეს კონვენცია, ეროვნულ კანონმდებლობაში ნარკოტიკების დამზადებასთან, გადაზიდვასთან და გასაღებასთან, ასევე ნარკოტიკებით უკანონო ოპერაციების ორგანიზებასთან, დაფინანსებასთან ან მართვასთან დაკავშირებული დანაშაულებისათვის პასუხისმგებლობის გათვალისწინებასთან ერთად, მონაწილე ქვეყნებისგან მოითხოვს, ნარკოტიკებთან დაკავშირებული ფულის გათეთრება დანაშაულად განსაზღვრონ. კონვენციის მონაწილე ქვეყნები, საკუთარი სამართლებრივი სისტემების ძირითადი დებულებებისა და კონსტიტუციური პრინციპების გათვალისწინებით, ვალდებულებას იღებენ, ქონების შეძენა, ქონების ფლობა ან ქონებით სარგებლობა განსაზღვრონ დანაშაულად, თუ ამ ქონების მიღების დროს ცნობილი იყო, რომ ის დანაშაულებრივი გზით, ნარკოტიკებთან დაკავშირებული დანაშაულების შედეგადაა შეძენილი (88).

„დანაშაულის საგნის“ მრავალ სახეობას შორის ყველაზე გავრცელებულია ფულადი სახსრების ინსტიტუტი. ჩვეულებრივ, ლეგალიზაციის (გათეთრების) საგნად მოიაზრება დანაშაულებრივი გზით ან დანაშაულის ჩადენის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრები ან სხვა ქონება. ფულად სახსრებად ითვლება ნაღდი და უნაღდო ფული ნებისმიერ ეროვნულ ვალუტაში: ა) ეროვნული ვალუტა: მიმოქცევაში მყოფი ეროვნული ფულის ნიშნები სახელმწიფო ბანკის საბანკო ბილეთების (ბანკნოტების) და მონეტების სახით; მიმოქცევიდან ამოღებული ან ამოღების პროცესში მყოფი ეროვნული ფულის ნიშნები, რომლებიც გამოცვლას ექვემდებარება; საბანკო ანგარიშებზე ეროვნულ ფულად ერთეულებში არსებული სახსრები; ბ) უცხოური ვალუტა: მიმოქცევაში მყოფი ფულის ნიშნები ბანკნოტების, სახაზინო ბილეთების და მონეტების სახით, რომლებიც არის ნაღდი ანგარიშსწორების კანონიერი საშუალება შესაბამისი უცხო ქვეყნის ან უცხო ქვეყნების ჯგუფის ტერიტორიაზე; მიმოქცევიდან ამოღებული ან ამოღების პროცესში მყოფი ფულის ნიშნები, რომლებიც გამოცვლას ექვემდებარება; საბანკო ანგარიშებზე უცხო ქვეყნების ფულად ერთეულებში და საერთაშორისო ფულად ან საანგარიშსწორებო ერთეულებში არსებული სახსრები.

დანაშაულის საგანი შეიძლება იყოს ქვეყნის შიდა ფასიანი ქაღალდები. ეს არის საემისიო ფასიანი ქაღალდები, რომელთა ნომინალური ღირებულება მითითებულია ეროვნულ ვალუტაში და რომელთა გამოშვებაც რეგისტრირებულია ქვეყნის შიგნით, ვალუტის მიღების უფლების დამადასტურებელი სხვა ფასიანი ქაღალდები, საგარეო ფასიანი ქაღალდები, ანუ ფასიანი ქაღალდები (მათ შორის, არადოკუმენტური ფორმით), რომლებიც შესაძლოა არ მიეკუთვნებოდეს ქვეყნის შიდა ფასიან ქაღალდებს და სხვ. (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის შენიშვნის პირველი ნაწილის თანახმად, ამ მუხლის მიზნებისათვის უკანონო ქონებად ითვლება ქონება, აგრეთვე ამ ქონებიდან მიღებული შემოსავალი, აქციები (წილი), რომელიც/რომლებიც პირს, მისი ოჯახის წევრს, ახლო ნათესავს ან დაკავშირებულ პირს მოპოვებული აქვთ კანონის მოთხოვნათა დარღვევით. იმავე მუხლის შენიშვნის მე-2 ნაწილის მიხედვით, ამ მუხლის მიზნებისათვის დაუსაბუთებელ ქონებად ითვლება ქონება, აგრეთვე ამ ქონებიდან მიღებული შემოსავალი, აქციები (წილი), რომლის/რომელთა კანონიერი საშუალებებით მოპოვების დამადასტურებელი დოკუმენტები პირს, მისი ოჯახის წევრს, ახლო ნათესავს ან დაკავშირებულ პირს არ გააჩნია ან იგი მოპოვებულია უკანონო ქონების გასხვისების შედეგად მიღებული ფულადი სახსრებით).

სავსებით ვეთანხმებით გ. მამულაშვილის მოსაზრებას, რომ სსკ-ის 194-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის საგნად დაუსაბუთებელი ქონების გათვალისწინება საქართველოს პირობებში არ არის მიზანშეწონილი. იგი არ არის სამართლიანი, რადგან არ შეესაბამება საქართველოს რეალობას. ასეთ პირობებში ნახევარი საქართველო შეიძლება დასაჭერი გახდეს. მით უფრო, რომ დანაშაულთან ბრძოლის მოტივით ზოგჯერ სასამართლო პრაქტიკა კანონის უკუძალის აკრძალვასაც კი უგულებელყოფს. ანდა დავუშვათ განგრძობადი ფორმით ხდება ნივთის ფლობა. ან კიდევ რა ვუყოთ იმ რეალობას, როცა ქვეყანაში არსებული 250 000 დევნილიდან რომელიმე ვერ წარმოადგენს თავისი ქონების კანონიერი საშუალებებით მოპოვების დამადასტურებელ დოკუმენტებს? დაუსაბუთებელ ქონებად ჩავუთვალოთ და ჩამოვართვათ?! ჯოჯობეთს გამოქცეულ ადამიანებს რა დოკუმენტების წამოღებაზე უნდა ეფიქრათ? (46, 769).

ფულადი სახსრები შეიძლება იყოს სალაროში, საკრედიტო ორგანიზაციების ანგარიშსწორებისა და სავალუტო ანგარიშებზე, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მისი საზღვრების გარეთ. ფულადი სახსრების მიღების ძირითადი წყაროებია: საქონლის,

სამუშაოს და მომსახურების გაყიდვებიდან მიღებული შემოსავლები; ფინანსური ოპერაციებიდან მიღებული შემოსავლები; ბანკების კრედიტები და სესხის სხვა საშუალებები; მიზნობრივი ასიგნებები და შემოსავლები.

„ფულის“ ცნება უფრო ვიწროა, ვიდრე „ფულადი სახსრების“ ცნება. „ფულად სახსრებად“ უნდა ვაღიაროთ ეროვნულ და უცხოურ ვალუტებში არსებული სახსრები, რომლებიც განთავსებულია სალაროში, ქვეყნის და საზღვარგარეთის ბანკების საანგარიშსწორებო, სავალუტო და სხვა ანგარიშებზე, ფასიან ქაღალდებში, საგადასახადო და ფულად დოკუმენტაციაში. ამიტომ „ფულად სახსრებში“ უნდა ვიგულისხმოთ არა მარტო ფული და ვალუტა, არამედ საბანკო და სამგზავრო ჩეკები, ფულადი გადარიცხვები, საინვესტიციო ფასიანი ქაღალდები, ობლიგაციები, სერტიფიკატები, საქონლის განმანაწილებელი საბუთები, რომელთა წარდგენაც საკმარისია უფლების მოსაპოვებლად, ყიდვა-გაყიდვის ხელშეკრულებები, სესხის ხელშეკრულებები, დაკრედიტების დოკუმენტები.

ფულადი სახსრების გათეთრება ნიშნავს უკანონოდ მიღებული ნაღდი ფულის სხვა აქტივებში გადაყვანას, იმ რეალური წყაროს ან საკუთრების დაფარვას, რომლისგანაც უკანონოდ იქნა მიღებული ფული, და წყაროსა და საკუთრებისთვის კანონიერი სახის მიცემას. ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს დანაშაულებრივ საქმიანობასთან, რომელიც ითვალისწინებს ფულადი სახსრების („კრიმინალური“ ფულის) გამოყვანას „ჩრდილოვანი“ კაპიტალის სფეროდან და მათ შეყვანას კანონიერი მიმოქცევის სფეროში, ანუ ფულადი სახსრებისთვის ან სხვა ქონებისთვის გარკვეული იურიდიული ან ფიზიკური პირის კანონიერი ქონების სტატუსის მინიჭებას.

უცხო ქვეყნების სისხლის სამართლის თეორიებში „ქონება“ არაერთმნიშვნელოვნადაა გაგებული. ამას დიდწილად უწყობს ხელს სამოქალაქო კანონმდებლობის ხარვეზები, რომელშიც არ არსებობს მოცემული ცნების ლეგალური განსაზღვრება (73, 81-83).

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 147-ე მუხლის თანახმად, ქონება არის ყველა ნივთი და არამატერიალური ქონებრივი სიკეთე, რომელთა ფლობა, სარგებლობა და განკარგვა შეუძლიათ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს და რომელთა შექმნაც შეიძლება შეუზღუდავად, თუკი ეს აკრძალული არ არის კანონით ან არ ეწინააღმდეგება ზნეობრივ ნორმებს.

„ქონებაში“ იგულისხმება მოძრავი და უძრავი „ნივთები“. უძრავ ნივთებს (უძრავი ქონება) მიეკუთვნება მიწის ნაკვეთები, წიაღისეული, წყლის ცალკეული ობიექტები და ყველაფერი ის, რაც მყარადაა დაკავშირებული მიწასთან, ანუ ობიექტები, რომელთა გადაადგილება მათი დანიშნულებისთვის ზიანის მიყენების გარეშე შეუძლებელია, მათ შორის, ტყეები, მრავალწლიანი ნარგავები, შენობა-ნაგებობები, საჰაერო და საზღვაო ხომალდები, შიდა ნაოსნობის გემები, კოსმოსური ობიექტები. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, მოძრავ ქონებად აღიარებულია ნივთები, რომლებიც არ მიეკუთვნება უძრავ ქონებას, მათ შორის, ფული და ფასიანი ქაღალდები.

ყველაზე ხშირად „ქონებაში“ ნივთი ან ნივთების ერთობლიობა იგულისხმება. ზოგჯერ ეს არის ფულადი შეფასების მქონე ნივთებისა და ქონებრივი უფლებების გაერთიანება. როგორც ჩანს, ცნებებს „ქონება“ და „ფულადი სახსრები“ ისეთივე კავშირი აქვს ერთმანეთთან, როგორც ცნებებს „მთელი“ და „ნაწილი“, ანუ პირველი მეორეზე ფართო ცნებაა; ამიტომ მათი განცალკევება არ ღირს.

კიდევ ერთხელ ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ შემდეგი: ჯერ ერთი, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის არაერთი მუხლის დისპოზიციასში თავად კანონმდებელმა დასვა მოცემულ ცნებებს შორის ტოლობის ნიშანი, როცა მიუთითა, რომ „ფულადი სახსრები“ არის თუმცა „სხვა“, მაგრამ მაინც „ქონება“. მეორეც, „ქონების“ ცნება მოიცავს ფულსაც, რომელიც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისად, მოძრავ ქონებას განეკუთვნება. და მესამე – საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ტერმინი „ქონება“ დიდი ხანია, დანაშაულის სხვადასხვა შემადგენლობის (მაგალითად, დანაშაული საკუთრების წინააღმდეგ) კონსტრუირებისას იმ საგნის აღსანიშნავად გამოიყენება, რომელიც ხელყოფის ობიექტია. ამასთანავე, მასში იგულისხმება ფულადი სახსრებიც და სხვა ქონებაც. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის საგანი ასევე არ არის გაყოფილი „ფულად სახსრებად“ და „ქონებად“, თუმცა ერთსაც შეიცავს და მეორესაც.

სტრასბურგის კონვენციის 1-ლ მუხლში „ქონება“ განმარტებულია, როგორც „ნებისმიერი სახის ქონება, მატერიალური თუ არამატერიალური, უძრავი თუ მოძრავი, აგრეთვე იურიდიული აქტები და დოკუმენტები, რომლებიც იძლევა უფლებას ამ ქონებაზე ან მისგან სარგებლის მიღებაზე“ (85). „ქონების“ თითქმის ასეთივე განმარტებას შეიცავს

„ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ“ გაეროს კონვენციის მე-2 მუხლი (89). ეს კონვენცია მიღებულ იქნა 2000 წლის 10-17 აპრილს ვენაში, სადაც გაიმართა გაეროს X კონგრესი დანაშაულის პრევენციისა და სამართალდამრღვევებთან მოპყრობის საკითხებზე (87).

ყურადსაღებია ასევე ქონებრივი უფლებები, როგორც დანაშაულის საგანი. ქონების გარდა, დანაშაულის საგანი შეიძლება იყოს ქონებრივი უფლებები. ლეგალიზაციის დროს დამნაშავემ შეიძლება გამოიყენოს მამკვიდრებლის ქონებაზე საკუთრების უფლება, საავტორო ქონებრივი უფლებები, რომლებიც მემკვიდრეებს გადაეცემათ და სხვ. ამ კუთხით, ჩვეულებრივ, გამოიყენება კომერციულ ორგანიზაციებში მონაწილეობის უფლება, ქალაქგარეთ სახლზე საკუთრების უფლება, პრივატიზებული ბინა, საავტორო უფლება ლიტერატურულ ან მუსიკალურ ნაწარმოებზე, გამოგონებაზე, კომპიუტერულ პროგრამაზე და სხვ. (48, 24).

ზოგადად უნდა აღვნიშნოთ, რომ ასეთი დანაშაულის ჩადენის პირობებად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს საკუთრების უფლება, ოპერატიული მართვის, სამეურნეო გაძღოლის და სხვა უფლებები. მათთან ერთად შესაძლებელია ზოგიერთი სხვა ვალდებულებითი უფლების გამოყენებაც, მაგალითად, აქციონერობისა და სხვა მსგავსი უფლებებისა (17, 54).

„ქონებისა“ და „ქონებრივი უფლებების“ გამიჯვნას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს სასამართლო პრაქტიკისთვის. საქართველოში არსებული სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის გამოყენების სასამართლო პრაქტიკა, ასევე 180-ე მუხლის გამოყენების სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ საკითხი ამ ორი ცნების გამიჯვნის შესახებ ჯერჯერობით აქტუალურია (1, 129).

განვიხილოთ სამოქალაქო უფლებების სხვა ობიექტები, როგორც დანაშაულის საგანი. შეიძლება დავეთანხმოთ იმ მეცნიერთა მოსაზრებას, რომლებიც გვთავაზობენ, ლეგალიზაციის (გათეთრების) საგნებში შევიტანოთ სამოქალაქო უფლებების სხვა ობიექტებიც, რომლებიც სამოქალაქო კანონმდებლობითაა გათვალისწინებული, კერძოდ, სამუშაოები და მომსახურება, ინფორმაცია, ინტელექტუალური საკუთრების შედეგები, მათ შორის, მათზე ექსკლუზიური უფლებები (ინტელექტუალური საკუთრება), სამოქალაქო უფლებათა სხვა ობიექტები (9, 62). სამოქალაქო სამართლის თეორიაში მომსახურების ხელშეკრულებები ქონებრივ ხელშეკრულებებს განეკუთვნება, ხოლო

სისხლის სამართლის კანონმდებლობით „ქონებრივი მომსახურება“ შესაძლებელია განხილულ იქნეს, როგორც ზოგიერთი დანაშაულის საგანი (მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 203-ე და 221-ე მუხლები).

ამ საკითხთან დაკავშირებით გ. მამულაშვილი აღნიშნავს: რაც შეეხება დანაშაულის საგანს, სსკ-ის 194-ე მუხლის მიხედვით, ლეგალიზაციის საგანია უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონება. მასში იგულისხმება როგორც მოძრავი და უძრავი ნივთები, ასევე ქონებაზე უფლება (ქონებრივი უფლებები), რომელიც სისხლისსამართლებრივი დაცვის დამოუკიდებელი საგანია (სსკ-ის 180-ე, 181-ე, 192-ე მუხლები) და სსკ-ის 194-ე მუხლში ნახსენები არაა. თუმცა ლეგალიზაციის საგანში ქონებრივი უფლებების ჩართვის აუცილებლობაზე ხაზგასმულია ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო 1990 წლის ევროპულ კონვენციაშიც და ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის შესახებ გაეროს 2000 წლის კონვენციაშიც. საქართველოს სსკ-ის 194-ე მუხლის ამ ხარვეზს ავსებს კანონი შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ, რომელშიც ხაზგასმულია, რომ „ქონებაში“ იგულისხმება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებული ქონება (მუხლი 147) (46, 759–761).

განვიხილოთ შემოსავალი, როგორც დანაშაულის საგანი. „შემოსავლის“ განმარტება მოცემულია სტრასბურგის კონვენციის (85) პირველი მუხლის „ა“ ქვეპუნქტში და ეხება ნებისმიერ მატერიალურ სარგებელს, რომელიც მიიღება სისხლისსამართლებრივი სამართალდარღვევის ჩადენის შედეგად. ამ სარგებელში შეიძლება იგულისხმებოდეს ნებისმიერი სახის ქონება. ანალოგიურ დებულებას – შემოსავალი დანაშაულისგან ან ქონებისგან, რომლის ღირებულება შეესაბამება ასეთ შემოსავალს – შეიცავს „ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ“ გაეროს კონვენციის მე-2 მუხლი. ეს მუხლი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას მხოლოდ ფინანსური ოპერაციების (მაგალითად, საბანკო დეპოზიტებზე სახსრების განთავსება) და სხვაგვარი ქონებრივი გარიგებების განხორციელებისათვის, აგრეთვე არაკანონიერი სახსრების სამეწარმეო და სხვა ეკონომიკური საქმიანობისთვის გამოყენებისათვის. ფულადი სახსრებით და სხვა ქონებით ტრანზაქციების და სხვა ოპერაციების შესრულება მოცემული ნორმის მოქმედების სფეროს გარეთ რჩება.

ამ კუთხით აღსანიშნავია, რომ, სამართლებრივი თვალსაზრისით, „ქონების“ ცნება შეიცავს ნივთებს, მათ შორის, ფულს და ფასიან ქალაქებს, აგრეთვე ქონებრივ უფლებებს. ამასთანავე, განზოგადებული ცნება – „შემოსავალი“ – რამდენადმე უფრო ფართოა, ვიდრე „ქონება“. ამიტომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლში ის სწორადაა მითითებული. არაკანონიერი გზით მიღებულ შემოსავლად უნდა ჩაითვალოს ნებისმიერი შემოსავალი, რომელიც კანონმდებლობის დარღვევითაა მიღებული.

დანაშაულებრივი გზით მიღებულ შემოსავლებს უნდა მივაკუთვნოთ კანონმდებლობის დარღვევით მიღებული მატერიალური სიკეთე, რომელიც სამოქალაქო სამართლის ობიექტად გვევლინება: უძრავი ნივთები (უძრავი ქონება); მოძრავი ქონება, ანუ ნივთები, რომლებიც არ მიეკუთვნება უძრავ ქონებას, მომსახურება, ინფორმაცია, ინტელექტუალური მოღვაწეობის შედეგები, მათ შორის, მათზე განსაკუთრებული (ექსკლუზიური) უფლებები, რომელიც მატერიალური სარგებლის მომტანია.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, „დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლები“ შემდეგნაირად შეიძლება განიმარტოს: დანაშაულის ჩადენის ან სხვა სამართალდარღვევის შედეგად შეძენილი ნივთები, ფულისა და ფასიანი ქალაქების ჩათვლით; სხვა ქონება, მათ შორის, ქონებრივი უფლებები; სამუშაო და მომსახურება, ინფორმაცია, ინტელექტუალური მოღვაწეობის შედეგები, მათ შორის, მათზე განსაკუთრებული (ექსკლუზიური) უფლებები (ინტელექტუალური საკუთრება) და სამოქალაქო უფლებების სხვა ობიექტები.

სადავოა დაუსაბუთებელი ქონების ინსტიტუტი, რადგან ცნებები „უკანონო ქონება“ და „დაუსაბუთებელი ქონება“ ერთმანეთს არ ემთხვევა. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის ტექსტში ისინი ერთ სიბრტყეზე განიხილება, რაც დაუშვებელია.

დაუსაბუთებელი ქონება შეიძლება კანონიერი იყოს, მაგრამ გარკვეული გარემოებების გამო პირი ვერ ასაბუთებდეს მის წარმომავლობას. მიგვაჩნია, რომ დაუსაბუთებელი ქონება არ შეიძლება დანაშაულის საგნად გამოცხადდეს და რომ იგი ამოღებული უნდა იქნეს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლიდან.

დაბოლოს, უნდა აღვნიშნოთ გარკვეული სირთულე, რომელიც დაკავშირებულია ე. წ. პრედიკატული დანაშაულის საგანთან. თავდაპირველად განვიხილოთ, რა ადგილი

დაიკავა ამ ინსტიტუტმა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის ევოლუციაში. დავეყრდნოთ გ. მამულაშვილის ისტორიულ ანალიზს.

ავტორი წერს: აღსანიშნავია, რომ ლეგალიზაციის საგანთან დაკავშირებით რამდენჯერმე შეიცვალა საქართველოს კანონმდებლობის პოზიცია. 1996 წლის 29 ოქტომბრის კანონში, რომლითაც კრიმინალიზებულ იქნა არაკანონიერი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრების ლეგალიზება, საუბარია არაკანონიერი გზით მოპოვებულ ფულად სახსრებზე ან ქონებაზე, ყოველგვარი დათქმების გარეშე (სსკ-ის 165¹-ე მუხლი, 1960 წ.); 2005 წლის 28 დეკემბრის კანონით ცვლილება შევიდა სსკ-ის 194-ე მუხლში, რომელშიც უკვე საუბარი იყო დანაშაულებრივი გზით მოპოვებულ ქონებაზე. ამავე კანონით უკანონო შემოსავლად არ ითვლება საგადასახადო სფეროში ჩადენილი დანაშაულით მიღებული შემოსავალი, აგრეთვე შემოსავალი 5 ათას ლარამდე.

2003 წლის 6 ივნისის საქართველოს კანონში „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ „უკანონო შემოსავალი“ განმარტებულია, როგორც „პირის საკუთრებაში ან მფლობელობაში არსებული ფულადი სახსრები, სხვა ქონება ან ქონებრივი უფლებები, რომლებიც მან მიიღო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული დანაშაულის (მათ შორის, იარაღით ვაჭრობის, ნარკოტიკული დანაშაულების, ტრეფიკინგის, ტერორიზმის) ჩადენის შედეგად, გარდა საგადასახადო და საბაჟო სფეროებში დანაშაულის ჩადენის შემთხვევებისა“. ანუ აქ უფრო შევიწროებულია დანაშაულის საგანი და საუბარია მხოლოდ დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიღებულ უკანონო შემოსავალზე, ფინანსური დანაშაულების გამოკლებით. გავრცელებული ინფორმაციით, საქართველოში ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო კანონის მიღებისას სსკ-ის 194-ე მუხლის პრედიკატულ დანაშაულთა წრიდან საბაჟო და საგადასახადო სფეროებში ჩადენილ დანაშაულთა ამორიცხვას ლობირება გაუწია პარლამენტართა ერთმა ჯგუფმა, ვინც ამ ცვლილებით ისარგებლა. ისინი ასაბუთებდნენ, რომ გადასახადების დამალვამდე ქონება ლეგალური გზით იყო მოპოვებული. თუმცა, გადასახადების დამალვით მიღებული ქონების კვლავ ლეგალურ ბრუნვაში მოქცევა რომ გათეთრებას ნიშნავს, არ იქნა გათვალისწინებული (46, 759–761).

3.2. ქმედების განსაზღვრის პრობლემატიკა

3.2.1. ქმედების განსაზღვრის ცენტრალური საკითხი

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლი დღესაც დაუხვეწავია და ამიტომ პრედიკატული დანაშაულის შემადგენლობა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობა გაიგივებულია. აქედან გამომდინარეობს ქმედების განსაზღვრის ცენტრალური საკითხი: დასაშვებია თუ არა პირის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის, თუ იგი პასუხისგებაში ქონების დანაშაულებრივი გზით მოპოვებისათვის უნდა მიეცეს? ამ საკითხის გარკვევა აუცილებელია, რადგან პრედიკატული დანაშაულის უმართლობა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის უმართლობა ერთმანეთს არ ემთხვევა.

ამ საკითხისადმი ორი კონცეპტუალური მიდგომა არსებობს. იმ კონცეფციის თანახმად, რომელიც ლეგალიზაციის წყაროდ უკანონო შემოსავალს აცხადებს, ფულის გათეთრების წყაროდ ნებისმიერი უკანონო შემოსავალი მიიჩნევა. დანაშაულის შემადგენლობის დამტკიცებას მნიშვნელობა არ აქვს. ქართველმა კანონმდებელმა ეს გზა აირჩია. როგორც ცნობილია, 2006 წლის 25 ივლისის კანონით გათვალისწინებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის რედაქციით ქმედების ობიექტური შემადგენლობა შემდეგნაირად განისაზღვრა: უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ესე იგი დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემა (შეძენა, ფლობა, სარგებლობა, კონვერსია, გადაცემა ან სხვა მოქმედება) მისი უკანონო წარმოშობის დაფარვის მიზნით, აგრეთვე მისი ნამდვილი ბუნების, წარმოშობის წყაროს, ადგილმდებარეობის, განთავსების, მოძრაობის, მასზე საკუთრების ან/და მასთან დაკავშირებული სხვა უფლებების დამალვა ან შენიღბვა. 2007 წლის 4 ივლისის რედაქცია კი „უკანონო შემოსავალში“ „უკანონო ან/და დაუსაბუთებელ ქონებას“ გულისხმობს.

იმ კონცეფციის მიხედვით, რომელიც ლეგალიზაციის წყაროდ დანაშაულებრივი გზით მიღებულ ქონებას აცხადებს, ჯერ პრედიკატული დანაშაულის შემადგენლობა უნდა დადგინდეს და ამის შემდეგ უნდა გადაწყდეს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის

საკითხი. როგორც ცნობილია, ევროპის ზოგიერთმა ქვეყანამ ფულის გათეთრების წყაროდ უკანონო შემოსავლის ნაცვლად დანაშაული გამოაცხადა. ეს პოზიცია უკავია გერმანიის (261-ე პარაგრაფი), შვეიცარიის (305-ე მუხლი), ბელგიის (505-ე მუხლი), ესპანეთის (301-ე მუხლი) სისხლის სამართლის კოდექსებს და სხვ. ანალოგიური მიდგომა აქვს ზოგიერთ საერთაშორისო ორგანიზაციას. მაგალითად, ამერიკის სახელმწიფოთა ორგანიზაციას უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია დანაშაულის დაფარვის „კვალიფიციურ“ ფორმად მიაჩნია (86, 19-20). სტრასბურგის კონვენციაც დანაშაულს ფულის გათეთრების წყაროდ განიხილავს („proceeds“ means any economic advantage from criminal offences) (85).

ა) კონცეფცია, რომელიც ლეგალიზაციის წყაროდ დანაშაულებრივი გზით მიღებულ ქონებას აცხადებს.

ამ კონცეფციის ფარგლებში სადისკუსიო საკითხია, როგორ უნდა იქნეს გაგებული „დანაშაული“. ერთ-ერთი მიდგომის თანახმად, საკმარისია, რომ „დანაშაულებრივი გზით“ მოპოვებული ქონება გულისხმობდეს ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების დანაშაულის ჩადენის შედეგად მოპოვების ფაქტის მტკიცებას. ასე, მაგალითად, საერთაშორისო სავალუტო ფონდს მიაჩნია, რომ ფულის გათეთრების საკითხი მხოლოდ დანაშაულის დადგენის ფაქტთან უნდა იყოს დაკავშირებული. სტრასბურგის კონვენციაში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა მიზანს, როგორც შემადგენლობის ელემენტს. კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საკმარისია პრედიკატული დანაშაულის ფაქტობრივი გარემოებების და მიზნის დადგენა (17, 120-138). მაგალითად, სამართალდამცავ ორგანოებს აქვთ ოპერატიული ინფორმაცია, რომ ხორციელდება ნარკობიზნესის საშუალებით მოპოვებული ფულის ლეგალიზაცია.

რამდენადმე განსხვავებული მოსაზრება აქვთ იმ მეცნიერებს, რომლებსაც მიაჩნიათ, რომ ქონება აუცილებლად უნდა იყოს დაკავშირებული სისხლის სამართლის დანაშაულთან, მაგრამ „დანაშაულად“ მხოლოდ იმ ქმედებას განიხილავენ, რომელიც სპეციალურადაა მითითებული დანაშაულის „კატალოგში“, ანუ დადგენილია იმ დანაშაულთა ნუსხა, რომლებსაც უნდა დავუკავშიროთ ფულის გათეთრების ლეგალიზაცია.

ასე, მაგალითად, გ. მამულაშვილის აზრით, FATF-ისა და MONEYVAL-ის რეკომენდაციების გათვალისწინებით, 2007 წლის 4 ივლისს „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ კანონში შევიდა ცვლილება, რომლითაც

„უკანონო შემოსავალი“ განიმარტა „პირის საკუთრებაში ან მფლობელობაში არსებულ უკანონო ან/და დაუსაბუთებელ ქონებად“, ანუ „დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონება“ შეიცვალა „უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონებით“, რითაც მეტისმეტად გაფართოვდა 194-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის საგანი.

ამავე დროს, საქართველოს სსკ-ის 52-ე მუხლის მიხედვით, ქონების ჩამორთმევა სასამართლოს მიერ ინიშნება ამ კოდექსით გათვალისწინებული ყველა განზრახი დანაშაულისთვის, იმ შემთხვევაში, თუ დამტკიცდება, რომ ეს ქონება დანაშაულებრივი გზითაა მოპოვებული. მაშასადამე, 194-ე მუხლის მიმართ დამატებით სასჯელად ქონების ჩამორთმევის გამოსაყენებლად სავალდებულოა პრედიკატული დანაშაულის დამტკიცება. გამოდის, რომ, თუ შემოსავალი დანაშაულებრივი გზით არ არის მოპოვებული, მისი გათეთრებისათვის ისეთ ეფექტიან სასჯელს, როგორც ქონების ჩამორთმევაა, ვერ გამოვიყენებთ (46, 761–767).

საინტერესოა იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრება საერთაშორისო აქტების არგუმენტაციასთან დაკავშირებით. ის აღნიშნავს, რომ ამ საკითხთან მიმართებაში ერთმნიშვნელოვანი მიდგომა არ არსებობს არც საერთაშორისო აქტებში და არც ნაციონალურ კანონმდებლობაში. ასე, მაგალითად, გაეროს 2000 წლის 12 დეკემბრის კონვენცია ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ მოითხოვს დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლების გათეთრების კრიმინალიზაციას (მუხლი 6). ამ კონვენციის მიზნებისთვის „დანაშაულით მიღებული შემოსავალი“ ნიშნავს რაიმე დანაშაულის ჩადენის გზით პირდაპირ ან არაპირდაპირ შეძენილ ან მიღებულ ნებისმიერ ქონებას. თითოეულმა მონაწილე სახელმწიფომ პრედიკატულ სამართალდარღვევებს (ანუ ლეგალიზაციის პრედიკატულ დანაშაულებს – გ. მ.) უნდა მიაკუთვნოს ყველა მძიმე დანაშაული. „მძიმე დანაშაული“, კონვენციის მე-2 მუხლით, ნიშნავს დანაშაულს, რომელიც ისჯება თავისუფლების აღკვეთის მაქსიმალური ვადით, არანაკლებ 4 წლისა, ან სასჯელის უფრო მკაცრი ზომით. იმ სახელმწიფოებმა, რომელთა კანონმდებლობაც ადგენს სპეციფიკური პრედიკატული დანაშაულების ჩამონათვალს, მათ მინიმუმ ასეთ სიებში (კატალოგში) უნდა შეიტანონ იმ სამართალდარღვევათა ამომწურავი ჩამონათვალი, რომლებიც დაკავშირებულია ორგანიზებულ დანაშაულებრივ ჯგუფებთან (46, 761–767).

ამ მიმართულებით იურიდიულ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ, FATF-ის პირველი რეკომენდაციის მიხედვით, პრედიკატული სამართალდარღვევების განსაზღვრის დროს გამოყენებული უნდა იქნეს ისეთი კრიტერიუმები, როგორცაა სამართალდარღვევის სერიოზულობის კატეგორია, თავისუფლების აღკვეთის ვადა, ან პრედიკატული სამართალდარღვევების ჩამონათვალი ანდა ამგვარი მიდგომის კომბინაცია. ყოველმა სახელმწიფომ უნდა განსაზღვროს, ფულის გარეცხვასთან დაკავშირებული რომელი სამართალდარღვევა უნდა ჩაითვალოს მძიმე დანაშაულად.

ამავე დროს, გ. მამულაშვილი განიხილავს პრედიკატული დანაშაულის განსაზღვრის საკითხებს. არგუმენტის საფუძველად მას ის ფაქტი მიაჩნია, რომ ევროკავშირის საბჭოს ჩარჩო გადაწყვეტილებებში, რომლებიც ფულის გათეთრებასთან ბრძოლას ეხება (91/308/EVG, 2001/97/EG, 2005/60/EG და სხვ.), დასჯად ქმედებათა კატალოგი მიაჩნდება, რომ მხედველობაშია ორგანიზებული დანაშაულის გამოვლენის ფორმები და არა ნებისმიერი სამართალდარღვევა.

ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებულმა პრედიკატულ დანაშაულთა ჩამონათვალმა უნდა მოიცვას შემდეგი კატეგორიის ქმედებები: ორგანიზებულ დანაშაულებრივ ჯგუფში და რეკეტში მონაწილეობა, ტერორიზმი – მისი დაფინანსების ჩათვლით, ადამიანებით ვაჭრობა, სექსუალური ექსპლუატაცია – ბავშვთა ექსპლუატაციის ჩათვლით, ნარკოტიკული საშუალებებით და ფსიქოტროპული ნივთიერებებით ვაჭრობა, იარაღით ვაჭრობა, მოპარული ნივთებით და სხვა საკუთრებით უკანონო ვაჭრობა, კორუფცია, მოტყუება და თაღლითობა, ფულის გაყალბება, საავტორო უფლებების დარღვევა და ინტელექტუალური პროდუქტის მეკობრეობა, დანაშაული გარემოს წინააღმდეგ, მკვლელობა და სხეულის მძიმე დაზიანება, მოტაცება, თავისუფლების უკანონო აღკვეთა და მძევლად ხელში ჩაგდება, ქურდობა, კონტრაბანდა, გამოძალვა, დოკუმენტების გაყალბება, მეკობრეობა, მანიპულაციები ბაზარზე (46, 761–767).

ამასთანავე, იურიდიულ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ შემოსავლის ლეგალიზაციის პრედიკატულ დანაშაულთა წრიდან გამონაკლისებს საქართველოს კანონმდებლობაც ითვალისწინებდა, რაც ამჟამად უკვე გაუქმებულია. MONEYVAL-ის რეკომენდაციების საფუძველზე, 2007 წლის 4 ივლისს სსკ-ის 194-ე მუხლიდან ამოღებულ იქნა ლეგალიზაციის საგნის ფინანსური ღირებულების ბარიერი (5000 ლარი). ამით

საგადასახადო სფეროში ჩადენილი დანაშაულის მიმართ ლიბერალიზმს ბოლო მოეღო. უფრო შეურიგებელი დამოკიდებულებაა გადასახადების დამალვის მიმართ საზღვარგარეთის ქვეყნების სამართალში. ამ გზით მიღებულ შემოსავალს ყველა „ჭუჭყიან“ ფულად აღიარებს. საქართველოს კანონმდებლობა ლეგალიზაციისთვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის მინიმალურ ფინანსურ ზღვარს არ ადგენს, მაგრამ ლეგალიზებული შემოსავლის რაოდენობა, ვთქვათ, „დიდი ოდენობა“, პასუხისმგებლობის დამძიმების საფუძველია. ეს მიდგომაც მართებულია, რადგან ლეგალიზატორებს შეუძლიათ დიდი თანხების დაქუცმაცება და პასუხისმგებლობისგან თავის დაღწევა. ფინანსური ოპერაციების სტრუქტურირების მექანიზმები კარგად აქვს ათვისებული დამნაშავეთა სამყაროს, მაგრამ, ამავე დროს, არ შეიძლება არ აღინიშნოს, რომ ჩვენმა კანონმდებელმა მეტისმეტად გააფართოვა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საზღვრები, როცა ლეგალიზაციის საგნად აღიარა უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონება და ამით პრედიკატულ დანაშაულთა შორის ნებისმიერი სამართალდარღვევა მოიაზრა, მათ შორის, ადმინისტრაციული გადაცდომა ან სამოქალაქო დელიქტიც. ამან ბევრ უსამართლობას და უკანონობას შეიძლება დაუდოს სათავე. ჩვენ ისეთ სახელმწიფოში ვიცხოვრეთ ათეული წლები, სადაც ქონების შეძენა კანონის მოთხოვნათა დარღვევით პრობლემას არ წარმოადგენდა. მხედველობაში გვაქვს სამოქალაქო კანონმდებლობის დარღვევით უძრავი ქონების შეძენა, ფლობა, სარგებლობა, გადაცემა და მისთ.

ყოველივე აღნიშნულიდან იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ჩვენი კანონმდებელი დანაშაულის საგნად მიიჩნევს არა მარტო დანაშაულებრივი, არამედ სხვაგვარი კანონდარღვევის გზით მოპოვებულ ქონებას. დანაშაულის საგნის ამგვარი განსაზღვრა გაუმართლებლად აფართოებს დანაშაულის შემადგენლობას, ამავე დროს, ეწინააღმდეგება სტრასბურგის კონვენციის პირველი თავის პირველი მუხლის შინაარსს, რომლის მიხედვითაც, ქონება აუცილებლად დაკავშირებული უნდა იყოს სისხლის სამართლის დანაშაულთან. ვინაიდან ნორმატიული აქტების იერარქიაში საერთაშორისო კონვენცია ქვეყნის შიდა მიმდინარე კანონზე მაღლა დგას, სსკ-ის 194-ე მუხლის შენიშვნაში სიტყვები „კანონის მოთხოვნათა დარღვევით“ უნდა გავიგოთ, როგორც სისხლის სამართლის კანონის მოთხოვნათა დარღვევა. ამდენად, ქონება ან მისგან

მიღებული შემოსავალი პირს მიღებული უნდა ჰქონდეს დანაშაულებრივი გზით (46, 761–767).

ბ) კონცეფცია, რომელიც განიხილავს საკითხს: აუცილებელია თუ არა, რომ პრედიკატული დანაშაულის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი იყოს დადგენილი.

რუს მეცნიერს, ა. ვასილიევს, მიაჩნია, რომ გათეთრებული ფული ან სხვა ქონება დანაშაულის ჩადენის შედეგად უნდა იყოს მოპოვებული. ფულის ლეგალიზაციას (გათეთრებას) ახორციელებს სპეციალური ამსრულებელი – პირი, რომელმაც სწორედ ის დანაშაული ჩაიდინა, რომელიც საკუთრივ გათეთრებული ფულადი სახსრების წყარო გახდა. ავტორის აზრით, მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინება, რომ საუბარია დანაშაულის კონკრეტული პირის მიერ ჩადენის ფაქტზე, მასში კი იგულისხმება „... ბრალეულად ჩადენილი საზოგადოებრივად საშიში ქმედება, რომელიც ამ კოდექსით დასჯადია“. მამასადამე, მისი აზრით, მხოლოდ პრედიკატული დანაშაულის ჩამდენი პირი შეიძლება იყოს რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ამსრულებელი (68, 32–38).

ამ მიდგომის საფუძველზე ა. ვასილიევი შემდეგი საკითხის გარკვევას ცდილობს: შეიძლება თუ არა, პრედიკატული დანაშაულის ჩადენისათვის ბრალი „ჭუჭყიანი“ ფულის გათეთრებისათვის განაჩენის გამოტანასთან ერთად დადგინდეს? ამ კითხვას ავტორი უარყოფით პასუხს სცემს, რადგან, როგორც ის აღნიშნავს, რუსეთის კონსტიტუციის 49-ე მუხლის თანახმად, დანაშაულის ჩადენაში ყოველი ბრალდებული უდანაშაულოდ ითვლება, ვიდრე მისი ბრალეულობა არ იქნება დამტკიცებული ფედერალური კანონით გათვალისწინებული წესით და დადგენილი სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენით. თუ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალი მხოლოდ დამტკიცების სტადიაშია, უდანაშაულობის პრეზუმფციიდან უნდა გამოვიდეთ და, კონსტიტუციის მოთხოვნების თანახმად, გამამტყუნებელი განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლამდე უნდა ჩავთვალოთ, რომ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში ბრალდებული პირი უდანაშაულოა. ამ შემთხვევაში არ წარმოიშობა კანონიერი საფუძველი ფულადი სახსრების გათეთრებისათვის ამავე პირის სისხლისსამართლებრივი დევნისთვის, რადგანაც ამ პირს მითითებულ მომენტამდე არ აქვს დანაშაულის ამსრულებლის იურიდიული სტატუსი (68, 37).

ამრიგად, მეცნიერს მიაჩნია, რომ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობის საკითხი გადაწყვეტია რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობის თავისებურებათა გარკვევისათვის. ეს ბრალეულობა უნდა გადაწყდეს და დადგინდეს სასამართლოს განაჩენში, რომელიც იმ მომენტისათვის, რომელიც წინ უსწრებს ფულადი სახსრების გათეთრებისათვის პირის სისხლისსამართლებრივ დევნას, კანონიერ ძალაში უნდა შევიდეს. მხოლოდ ასეთი პრეიუდიციის შემთხვევაში შეიძლება, პირი იყოს სისხლის სამართლის კანონის მითითებული ნორმით გათვალისწინებული დანაშაულის სათანადო ამსრულებელი.

აღნიშნული მოსაზრების შედეგად კეთდება დასკვნა, რომ, წინააღმდეგ შემთხვევაში, არა მარტო შეუძლებელია, პირი გადაეცეს სასამართლოს ფულადი სახსრების ლეგალიზაციისათვის (გათეთრებისათვის), არამედ მას არ შეიძლება წაეყენოს არც ასეთი დანაშაულის ჩადენის ბრალდება რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლის დისპოზიციით მოთხოვნილი სპეციალური ამსრულებლის არარსებობის გამო. თუ ამსრულებელი არ არის, მაშინ დანაშაულის შემადგენლობაც არ არსებობს. გამოდის, რომ სისხლის სამართლის საქმე, რომელზედაც გამოძიება დაწყებულია ფულადი სახსრების ლეგალიზაციის (გათეთრების) ნიშნებით (აღსანიშნავია, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე კანონიერი გამოძიების დაწყება შესაძლებელია დანაშაულის ამსრულებლის არარსებობის შემთხვევაშიც), უნდა შეწყდეს.

როგორც ვხედავთ, ა. ვასილიევი არ განასხვავებს პრედიკატული დანაშაულის უმართლობას და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის უმართლობას. მის მოსაზრებას არ იზიარებს მეცნიერთა ის ნაწილი, რომელთაც მიაჩნიათ, რომ გამამტყუნებელი განაჩენის ფაქტის დადგენა ზოგიერთ შემთხვევაში შეუძლებელია. ამიტომ, მათი აზრით, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ფაქტის განხილვისას სასამართლომ ასევე უნდა დაადგინოს შემოსავლის კრიმინალური წარმოშობა. როგორც რუსი მეცნიერი, ი. კლეპიციკი, აღნიშნავს, პრედიკატული დანაშაულისათვის პირის წინასწარ მსჯავრდება ფულის გათეთრების შესახებ ნორმის გამოსაყენებლად აუცილებელი არ არის (მაგალითად, დანაშაული შეიძლება ჩადენილ იქნეს რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის მოქმედების ფარგლების გარეთ, ამასთანავე, უცხოური სასამართლოს განაჩენს რუსეთის სამართალში არ აქვს პრეიუდიციული მნიშვნელობა,

დანაშაულის ჩამდენი პირი შეიძლება გარდაიცვალოს). მითითებული წესები, რომლებიც უშუალოდ გამომდინარეობს საერთაშორისო ხელშეკრულებიდან, არ ეწინააღმდეგება რუსეთის ფედერაციის კონსტიტუციაში დაფიქსირებულ უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპს. ასეთ სიტუაციაში თავად პრედიკატული დანაშაულის ჩადენის ფაქტი შეიძლება ფულის გათეთრების შესახებ საქმეზე განაჩენით დადგინდეს. ამასთანავე, არ დგინდება მის ჩადენაში კონკრეტულ პირთა ბრალეულობა (74, 44).

ტ. უსტინოვას მიაჩნია, რომ დანაშაული, როგორც ეს გამომდინარეობს რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის მე-14 მუხლის დებულებებიდან, არის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული ბრალეული, საზოგადოებრივად საშიში ქმედება. რუსეთის ფედერაციის კონსტიტუციის 49-ე მუხლის შესაბამისად, ამა თუ იმ დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობა უნდა იქნეს დამტკიცებული კანონით გათვალისწინებული წესით და დადგენილი კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს განაჩენით. მაგრამ თუ რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე და 174.1 მუხლების რედაქციას მივმართავთ, მათში საუბარია არა ამა თუ იმ დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობაზე, არამედ მხოლოდ იმაზე, რომ ხდება დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული საგნების ლეგალიზაცია. კანონმდებლის ასეთი მიდგომისას მართლზომიერად წარმოგვიდგება სისხლის სამართლის საქმეზე გამოძიების დაწყება რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე და 174.1 მუხლებით გათვალისწინებულ დანაშაულთა ნიშნების მიხედვით, პირველ დანაშაულზე სასამართლოს განაჩენის გამოტანამდე – იმ გარემოებათა არსებობისას, რომლებიც იმაზე მიუთითებს, რომ არსებობდა საზოგადოებრივად საშიში ქმედება, რომელიც დანაშაულებრივი შემოსავლების მიღების წყარო იყო (78, 34).

გ) კონცეფცია, რომლის მიხედვით, პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობის დამტკიცება შესაძლებელია ფულადი სახსრების ლეგალიზაციაში (გათეთრებაში) მისი ბრალის დადგენასთან ერთად

ამ კონცეფციის მომხრეებს მიაჩნიათ, რომ მოცემული სიტუაციიდან რაციონალური გამოსავალი საკმაოდ ნათელია. მათი აზრით, უახლოეს მომავალში აუცილებელია ჩამოყალიბდეს რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174.1 მუხლის

ახალი რედაქცია, რომელიც შესაძლებელს გახდის, პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობის საკითხი მოცემული მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობის ფარგლების გარეთ იქნეს გატანილი. შემოთავაზებულია ასეთი რედაქცია: „იმ ფულით ან სხვა ქონებით განხორციელებული ფინანსური ოპერაციების და სხვა გარიგებების შესრულება, რომელიც პირის მიერ ამ კოდექსით აკრძალული ქმედებების ჩადენის შედეგადაა მოპოვებული“. ამ შემთხვევაში პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობის დამტკიცება შესაძლებელი იქნებოდა ფულადი სახსრების ლეგალიზაციაში (გათეთრებაში) მისი ბრალის დადგენასთან ერთად (67, 72–78).

დ) კონცეფცია, რომლის მიხედვით, ლეგალიზაცია შეიძლება იყოს ორი სახის: პრედიკატული დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიღებული ფულის ლეგალიზაცია და ლეგალიზაცია, რომელიც განხორციელებულია სხვა პირების მიერ

ამ კონცეფციის მომხრეებს ასეთი მაგალითი მოჰყავთ: ნარკოდილერი ნარკოტიკის გაყიდვით მიღებულ ფულს გადასცემს მესამე პირს, რათა მან ამ ფულის ლეგალიზაცია მოახდინოს. ამ შემთხვევაში ლეგალიზატორზე საუბრობენ, როგორც პირზე, რომელმაც ფული „დანაშაულებრივი გზით“ მოიპოვა. მაგრამ შესაძლებელია, ნარკოდილერმა თვითონ მოახდინოს ფულის ლეგალიზაცია. მაშინ დანაშაულის ჩადენის შედეგად ფულის მოპოვებასა და ლეგალიზაციაზეა საუბარი. პირველი ვარიანტი გათვალისწინებულია, მაგალითად, რუსეთის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლში, ხოლო მეორე ვარიანტი – 174.1 მუხლში. აღსანიშნავია, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის 174-ე მუხლი (ლეგალიზაცია, რომელიც განხორციელებულია სხვა პირების მიერ) სასამართლო პრაქტიკას სერიოზულ სირთულეებს უქმნის. 174-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი თანაამსრულებლობას არ უნდა ითვალისწინებდეს. როგორც აღნიშნავენ, ასეთი დასკვნა უნდა გავაკეთოთ, რადგან ამ მუხლის მე-3 ნაწილი მაკვალიფიცირებელ ნიშნად „წინასწარი შეთანხმებით ჯგუფის მიერ განხორციელებულ ლეგალიზაციას“ განსაზღვრავს (73, 81–83).

ი. კლეპიციკის აზრით, ამ შემთხვევაში რთული წარმოსადგენია, რომ ვინმე დამოუკიდებლად დაიწყებს სხვისი „ჭუჭყიანი“ ფულის გათეთრებას, ისე, რომ ამ პროცესს წინასწარ არ შეუთანხმებს მის პატრონს. ამიტომ აქ არ არის გათვალისწინებული ლეგალიზაციის მართლწინააღმდეგობის შეგნების საკითხი, რადგან პირს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს „ფულის გათეთრებისათვის“ განკუთვნილი თანხის

კრიმინალური წარმოშობა. ამიტომ 174-ე მუხლი ხელოვნურადაა შემუშავებული (74, 38–46).

გასათვალისწინებელია, რომ არსებობს ფულის გათეთრების სხვადასხვა ხერხი, მაგალითად, კვალის არევის მეთოდი. ეს არის „ჭუჭყიანი“ ფულთან დაკავშირებული რამდენიმე ოპერაცია (სპეციალურად შექმნილი „ფილტრი“ ფირმების ანგარიშებზე მისი გადარიცხვის ჩათვლით), რომელთა შედეგადაც წარმომავლობის რეალური გარემოებების დადგენა პრაქტიკულად შეუძლებელია.

არსებობს საბუღალტრო, საბანკო, საბროკერო და სხვა ანგარიშების დამახინჯების მეთოდი, ე. ი. საანგარიშსწორებო დოკუმენტებში წინასწარ ყალბი ინფორმაციის შეტანა. სწორედ აქ შეუძლიათ თავიანთი ძალისხმევის გამოყენება აუდიტორებს. გავრცელებულია ყალბი ხელშეკრულებების დადება (მაგალითად, კრედიტის ფიქციური მიღების შესახებ). არსებობს სხვა ხერხებიც. ყველა გათეთრებად კვალიფიცირდება. მხოლოდ „ჭუჭყიანი“ ფულის „უბრალო“ შენახვა ლეგალიზაციად არ ფასდება.

აღნიშნული კონცეფციის ფარგლებში მეცნიერები სადავოდ ხდიან პრედიკატული დანაშაულისადმი დამოკიდებულების საკითხს, რაც იმითაა გამოწვეული, რომ პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკების სისხლის სამართლის კოდექსების მუხლები, რომლებშიც ფულის გათეთრებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობაა რეგლამენტირებული, დასავლეთის ქვეყნებთან შედარებით გვიან არის მიღებული.

ი. კლეპიციკის აზრით, ყველა შემთხვევაში, როდესაც პირი ოპერაციებს სხვისი „ჭუჭყიანი“ ფულით ახორციელებს, სამართალდამცავმა ორგანოებმა უნდა დაამტკიცონ, რომ მან წინასწარ იცოდა თანხის „დანაშაულებრივი გზით“ მოპოვების შესახებ. მართლწინააღმდეგობის შეგნების საკითხი საგამომიებო-სასამართლო პრაქტიკისათვის ათვლის წერტილი უნდა იყოს, რაზედაც მიუთითებს ლეგალიზაციის შედარებითი სისხლისსამართლებრივი კვლევები (74, 38–46). ა. კოჩარიანს კი მიაჩნია, რომ „დანაშაულებრივი გზის“ ცნება სულაც არ ითვალისწინებს იმ პრედიკატული დანაშაულისათვის გამამტყუნებელი განაჩენის სავალდებულო არსებობას, რომელიც „ჭუჭყიანი“ ფულის წარმოშობის წყარო გახდა. ე. ი. სხვისი „ჭუჭყიანი“ ფულის გამთეთრებელი ვალდებული არ არის, წინასწარ იცოდეს მისი დანაშაულებრივი წარმომავლობის დეტალები და, მით უმეტეს, გათეთრებამდე ცოტა ხნით ადრე მოისმინოს

სასამართლოს განაჩენი საქმეზე, მაგალითად, ამ ფულის მითვისების შესახებ. საკმარისია, რომ მისი მეშვეობით ოპერაციების განხორციელებამდე მან ზოგადად იცოდეს, რომ ეს კრიმინალური შემოსავალია (75, 23).

ე) კონცეფცია, რომლის მიხედვით, ლეგალიზაციის ობიექტური მხარის ძირითადი ელემენტია უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ანუ შემოსავლისთვის კანონიერი სახის მიცემა

ამ კონცეფციის ფარგლებში „კანონიერი სახის მიცემის“ ცნება ორი ასპექტით უნდა იქნეს განხილული:

- როგორც თავად ქმედების მახასიათებელი, ანუ პროცესი, რომელიც შედგება ერთი ან რამდენიმე ქმედებისგან (მათ შორის, ქონების გათეთრების მიზნით ერთი ან რამდენიმე ფინანსური ოპერაციის ან/და გარიგების განხორციელება);
- როგორც შედეგი, რომლისკენაც მიისწრაფოდა შემსრულებელი, ანუ ისეთი პირობების შექმნა, რომელთა არსებობის დროსაც მოქალაქეებს, საზოგადოებასა და სახელმწიფოს ექმნებათ მცდარი შთაბეჭდილება ლეგალიზებადი ქონების წარმოშობის წყაროს კანონიერების შესახებ.

ზოგიერთი მეცნიერის, მაგალითად, ი. მონზენის, აზრით, ლეგალიზაციის განსხვავებული საშუალებების მიუხედავად, ყველა ერთ მიზანს ისახავს და, ამ თვალსაზრისით, ისინი „იდენტურია“ (24, 45–61). სხვები, მაგალითად, კ. როტი და ჰ. შმიდტი, კომერციული გარიგებების გაანალიზებისას სადავოდ ხდიან დებულებას, რომლის მიხედვით, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფი არ უნდა იქნეს გავრცელებული იმ შემთხვევებზე, როდესაც მიღებული ფული საყოფაცხოვრებო პრობლემების მოგვარებისათვის (ბინის ქირა და სხვ.) დაიხარჯა, ან როდესაც პირი იღებს კრიმინალურად მოპოვებულ ფულს, მაგრამ ის გარკვეული სითხით დამუშავებულია სამართალდამცავი ორგანოების მიერ, და ა. შ. (27, 33–37).

ჩვენი აზრით, ასეთი საკითხების გადაწყვეტა მიეკუთვნება არა ქმედების შემადგენლობის ანალიზს, არამედ ბრალის სფეროს.

ასევე გასათვალისწინებელია, რომ „ლეგალიზაცია“ კრებითი ცნებაა და გულისხმობს უკანონოდ მიღებული შემოსავლის ფლობისა და განკარგვისათვის და შემოსავლით სარგებლობისათვის კანონიერი სახის მიცემას.

გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ქმედების შემადგენლობის განსაზღვრისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მიზანს. აქ მთავარ როლს უკანონოდ მიღებული შემოსავლისთვის კანონიერი სახის მიცემა ასრულებს. ამასთანავე, იგულისხმება არა დანაშაულის ჩამდენი და შემდგომ მიღებული შემოსავლის განმკარგველი პირის მიზანი, არამედ მეორე პირის მიზანი, რომელსაც წინმსწრები დანაშაული არ ჩაუდენია და დამოუკიდებლად ახორციელებს ახალი დანაშაულის შემადგენლობას.

და ბოლოს, შევებოთ ტერმინოლოგიურ საკითხს. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლში გამოიყენება ორი ტერმინი – „შემოსავლის ლეგალიზაცია“ და „ფულის გათეთრება“. საქართველოს კანონმდებლობაში „ლეგალიზაციის“ და „გათეთრების“ სინონიმებად გამოყენება გაუმართლებლად მიგვაჩნია. შეიძლება შეგვედავონ, რომ აღნიშნული ტერმინებიდან პირველი ეროვნული თვალსაზრისით არის დატვირთული სამართლებრივი შინაარსით, მაშინ, როდესაც მეორე საერთაშორისო სამართლებრივი ტერმინია. მაგრამ საქმე მხოლოდ ტერმინებს არ ეხება.

ტერმინი „გათეთრება“ დანაშაულის საგნის მხოლოდ ერთ ფორმას – ფულად სახსრებს – ასახავს. აღსანიშნავია, რომ „გათეთრებას“ არ აქვს სამართლებრივი შინაარსი, რის გამოც დანაშაულებრივი ქცევის მეცნიერული კრიმინალიზაციის პროცესში მისი გამოყენება არ შეიძლება. მას შეუძლია პრაქტიკოსი მუშაკების დეზორიენტაცია გამოიწვიოს. ამიტომაც ეს ტერმინი უნდა გამოირიცხოს.

რაც შეეხება ტერმინ „ლეგალიზაციას“, ის ასახავს დანაშაულის საგნების მრავალფეროვნებას, რომელთა „ფულადი სახსრების“ ცნებაში ჩატევა რთულია. ძნელია არ დაეთანხმო რუს მეცნიერს, კ. ალიოშინს, რომელსაც მიაჩნია, რომ ტერმინ „ლეგალიზაციის“ გამოყენება არცთუ სავსებით კორექტულია, რამდენადაც გათეთრების პროცესში დანაშაულებრივი გზით დაგროვებულ ქონებას მხოლოდ გარეგნულად ეძლევა ლეგიტიმური სახე, მაგრამ თავისი არსით, შინაგანად ის არ ხდება „ლეგალური“ (66, 16–24). მოცემული დანაშაულის მთელი თავისებურება სწორედ ისაა, რომ უკანონო შემოსავალი ლეგალური ხდება.

აუცილებელია ასევე იმის აღნიშვნა, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლში ქმედებები საკმაოდ კაზუსტიკურადაა აღწერილი და არაერთ წინააღმდეგობას წარმოშობს. ვგულისხმობთ ობიექტური მხარის მნიშვნელოვანი ინსტიტუტის – ქმედების შემადგენლობის არაზუსტ აღწერას.

პირველ რიგში, ეს ეხება სამოქალაქო-სამართლებრივი ცნებების გაუცნობიერებელ გამოყენებას. ამას მოწმობს ისეთი ქმედებების კაზუსტიკური ჩამოთვლა, როგორებიცაა „კონვერსია“ და „ქონების გადაცემა“. თუ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსს მივმართავთ, ნათელი გახდება, რომ ასეთი დეტალური ჩამოთვლა ზედმეტია. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-60 მუხლი კონვერსიას გარიგების ფორმად განიხილავს, ხოლო 186-ე მუხლის თანახმად, ნივთის გადაცემა დაშვებულია ხელშეკრულების საფუძველზე. აქედან გამომდინარე, „კონვერსია“ და „ქონების გადაცემა“ არის განსაზღვრული ეკონომიკური ოპერაციების სხვადასხვა იურიდიულ ფორმაში ფიქსირების ნაირსახეობები (თუმცა განსხვავებული მასშტაბებისა). სხვათა შორის, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლში მითითებული სამოქალაქო-სამართლებრივი ქმედებები (ქონებით სარგებლობა, ქონების შექმნა, ფლობა) სრულად ფარავს „კონვერსიას“ და „ქონების გადაცემას“.

„ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ“ გაეროს კონვენციაში ტერმინები „კონვერსია“ და „ქონების გადაცემა“ რამდენადმე განსხვავებული მნიშვნელობითაა გამოყენებული. ასე, მაგალითად, კონვენციის მე-6 მუხლით („დანაშაულების შედეგად მიღებული შემოსავლების გათეთრების კრიმინალიზაცია“) შემოთავაზებულია, სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯადად იქნეს მიჩნეული დანაშაულებრივი შემოსავლების გათეთრებისაკენ მიმართული ისეთი განზრახვი ქმედებები, როგორებიცაა კონვერსია და ქონების გადაცემა, თუ ცნობილია, რომ ეს ქონება დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავალია, თუკი აღნიშნული ქმედებები ხორციელდება ამ ქონების დანაშაულებრივი წარმოშობის დაფარვის ან დამალვის მიზნით ან პრედიკატულ სამართალდარღვევაში მონაწილე ნებისმიერი სხვა პირის დახმარების მიზნით, რათა ამ უკანასკნელმა შეძლოს საკუთარი ქმედებისათვის პასუხისმგებლობისთვის თავის არიდება (90).

ამასთან დაკავშირებით არ შეიძლება არ აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო სამართლებრივი აქტები ანგლოამერიკული სამართლის საწყისებზეა აგებული. ამიტომ შეიცავს ისინი კაზუსტიკურ ჩამონათვალთა ელემენტებს, რაც ეწინააღმდეგება რომანულ-გერმანული ტრადიციების მქონე სამართლის ბუნებას. რამდენადმე საკამათოა სისხლის სამართლის საქმეების გამომძიებლების სახელმძღვანელოს (23, 24–37) პოზიცია, რომელშიც ძირითადი ქმედება „ფინანსური ოპერაციის“ საკმაოდ აბსტრაქტული ცნებითაა დახასიათებული. ამასთანავე, ჯ. მადინგერი მხარს უჭერს ამ პოზიციის საკანონმდებლო დონეზე განმტკიცებას. აღნიშნული მოსაზრების გაზიარება ძნელია. როგორც ვნახეთ, შესაფერისი დაზუსტებების გარეშე იგი საკმაოდ რთული გასაგები და არაერთმნიშვნელოვანია.

ამრიგად, ჩვენ მიერ განხილული ნორმის დანაშაულის ჩადენის საშუალებების დეტალური აღწერის გზით კონსტრუირება გაუმართლებელია. განსაკუთრებულად უნდა შევაჩეროთ ყურადღება დანაშაულის მიზანზე. ჩვეულებრივ, დანაშაულის მიზანი სუბიექტური შემადგენლობის ანალიზის პროცესში განიხილება. ზოგიერთ შემთხვევაში ის ქმედების შემადგენლობის კონსტიტუტიურ ნიშანს წარმოქმნის. ამიტომ იგი, სისხლისსამართლებრივი დოგმატიკის თვალსაზრისით, სწორედ ქმედების შემადგენლობის კვლევისას უნდა განიხილებოდეს.

3.3. ე. წ. პრედიკატული დანაშაულის განსაზღვრის პრობლემა

3.3.1. ე. წ. პრედიკატული დანაშაულის განსაზღვრის პრობლემა საერთაშორისო აქტების მიხედვით

ამ თემის აქტუალობა იმითაა განპირობებული, რომ ზოგიერთი საერთაშორისო ორგანიზაცია სპეციალურად არ გამოყოფს პრედიკატულ დანაშაულს. გარდა ამისა, ისინი ცდილობენ გააფართოონ პრედიკატულ დანაშაულთა წრე. ასეთი მიდგომის შედეგად პრედიკატული დანაშაულის უმართლობა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის

უმართლობისაგან ზუსტად არ გაიმიჯნება. მაგალითად, საერთაშორისო სავალუტო ფონდი ამ გზას მიმართავს (16, 9–17).

სტრასბურგის კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულია, რომ ქმედება არის „კონვერსია“ ან „ქონების გადაცემა“, თუ ცნობილია, რომ ეს ქონება დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავალია, თუკი მიზანია ამ ქონების არაკანონიერი წარმომავლობის დაფარვა ან პრედიკატული სამართალდარღვევის ჩამდენი პირის დახმარება მისი ქმედებების შესაბამისი სამართლებრივი შედეგებისაგან თავის დაღწევაში. ერთი შეხედვით, აქ არაფერია ურთიერთსაწინააღმდეგო. მაგრამ ეს ნორმა ურთიერთგამომრიცხავ ცნებებს შეიცავს, რადგან საუბარია არა „დანაშაულზე“, არამედ „დანაშაულებრივ გზაზე“, ანუ მოცემულია არა სისხლისსამართლებრივი, არამედ კრიმინოლოგიური განმარტება. მეტიც, აღნიშნული ქვეპუნქტი ეწინააღმდეგება იმავე პუნქტის „ც“ ქვეპუნქტს, რომლითაც გათვალისწინებულია „მონაწილეობა ან თანამონაწილეობა ნებისმიერ სამართალდარღვევაში, რომელიც განსაზღვრულია მოცემული ქვეპუნქტით, ან ამ ქმედების ჩადენის მცდელობა, ასევე ამ დანაშაულის ჩადენაში დახმარება, წაქეზება, ხელშეწყობა და ნებისმიერი სახის კონსულტაცია“. ამგვარად, „დანაშაულებრივი გზა“ სისხლისსამართლებრივი ტერმინი არ არის. „ც“ ქვეპუნქტში მითითებულია არა დანაშაულზე, არამედ სამართალდარღვევაზე.

აღნიშნული საკითხის გაურკვეველობის გამო ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში წინააღმდეგობრივი დასკვნები გაკეთდა. მაგალითად, ს. ასანიძის აზრით, „ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულობის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“ გაეროს კონვენცია მხარეებს ავალდებულებს პრედიკატულ ქმედებად განიხილონ ყველა „სერიოზული დანაშაული“ (დანაშაული, რომლისთვისაც გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა 4 წლით და მეტი ვადით) ასევე, ორგანიზებულ დანაშაულებრივ ჯგუფში მონაწილეობა, კორუფცია და მართლმსაჯულების აღსრულებისთვის ხელის შეშლა, ხოლო იმ შემთხვევაში თუ ეროვნული კანონმდებლობის სპეციალური მუხლით განსაზღვრულია იმ ქმედებების კონკრეტული ჩამონათვალი, რომლებიც წარმოადგენენ პრედიკატს ფულის გათეთრებისთვის, ეს ჩამონათვალი მინიმუმ უნდა მოიცავდეს ორგანიზებული დანაშაულებრივი ჯგუფების საქმიანობასთან დაკავშირებულ ყველა დანაშაულს. ამდენად, მიმაჩნია, რომ უკანონობის ისეთი ფართო გაგება როგორც ჩვენი

კანონმდებლობითაა გათვალისწინებული საჭიროებს გარკვეულ შემოსაზღვრას, ვინაიდან, საკითხის ამგვარი გადაწყვეტა არ შეესაბამება ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ამოცანებს“ (92).

ს. ასანიძის აზრით, „ვენის, სტრასბურგის, პალერმოს კონვენციები ფულის გათეთრებად აფასებენ პრედიკატული დანაშაულის დაფარვაში დახმარებასაც და ფულის გათეთრებაში დახმარებასაც, კერძოდ, თუ ადამიანმა იცის შემოსავლის უკანონო წარმომავლობა, და მისი ქმედება – საკუთრების კონვერსია ან გადაცემა მიზნად ისახავს პრედიკატული სამართალდარღვევის მონაწილისთვის დახმარებას, რათა მან თავი აარიდოს საკუთარი ქმედების სამართლებრივ შედეგებზე პასუხისმგებლობას, გაცნობიერებული აქვს, რომ მისი ქმედება გამოიწვევს შემოსავლების ლეგალიზებას და სურს ეს შედეგი, ან ითვალისწინებს ასეთი შედეგის გარდაუვალობას ანდა შესაძლებლობას, მაშინ ეს შემოსავლის გათეთრებაში თანამონაწილეობაა“ (92).

დაბოლოს, განვიხილოთ პრედიკატული დანაშაულის ადგილი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შესახებ ნორმათა სისტემაში. გ. მამულაშვილი აღნიშნავს: „ლეგალიზაციის საგანთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია პრედიკატული დანაშაულების non bis in idem პრინციპთან თავსებადობის საკითხი. ორმაგი დასჯის აკრძალვა აქტუალურია ევროპულ სისხლის სამართალშიც. ამ პრინციპზე არც საქართველოს ახალ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსს უთქვამს უარი. (იხ. მუხლი 18.)“ (46, 770).

გ. მამულაშვილი ყურადღებას იმ ფაქტზე ამახვილებს, რომ საერთაშორისო აქტები ცალკე გამოყოფენ პრედიკატულ დანაშაულს, რომელიც არ უნდა ეხებოდეს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას. ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ გაეროს კონვენციის მე-6 მუხლის მეორე პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის მიხედვით, ეს დებულება დაცულია. ფულის გათეთრების საწინააღმდეგო ევროკონვენციის მე-6 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, შეიძლება დათქმულ იქნეს, რომ პირველ პუნქტში მითითებული დანაშაულები (ანუ ფულის გარეცხვისკენ მიმართული ქმედებები) არ შეეხება იმ პირებს, რომლებმაც ჩაიდინეს პრედიკატული დანაშაული (46, 769–771). როგორც ავტორი აღნიშნავს, საქართველოს, შესაბამისი კანონმდებლობით, არც პრედიკატულ დანაშაულთა ჩამონათვალი და არც არავითარი დათქმა კონვენციებთან მიმართებით არ გაუკეთებია.

დღევანდელი რეალობით, ნებისმიერი სამართალდარღვევის ჩადენით მიღებული შემოსავალი შეიძლება იქცეს ლეგალიზაციის საგნად (46, 771).

3.3.2. ე. წ. პრედიკატული ქმედების მართლწინაარმდეგობის საკითხი

საკმარისია თუ არა, ქმედება, რომელიც წინ უსწრებს ლეგალიზაციას, სამართლის რომელიმე სხვა დარგით მართლსაწინააღმდეგო იყოს, თუ ის აუცილებლად სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული მართლსაწინააღმდეგო ქმედებაა?

როგორც ფულის გათეთრებისათვის, ისე პრედიკატული ქმედებისადმი არსებობს შემდეგი შეკითხვები:

ა) შეიძლება თუ არა, ქმედება, რომელიც წინ უსწრებს „ფულის გათეთრებას“, იყოს მართლსაწინააღმდეგო, მაგრამ არა აუცილებლად სისხლის სამართლის კანონით დასჯადი?

ბ) აუცილებელია თუ არა, ქმედება, რომელიც წინ უსწრებს „ფულის გათეთრებას“, დანაშაულებრივი იყოს?

ამ კითხვების პასუხებზე და მოკიდებული არა მარტო ნორმის შემუშავების გზები, არამედ სუბსუმბციის არაერთი პრობლემის გადაწყვეტა.

როგორც ვნახეთ, მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში „ფულის გათეთრების“ სამართლებრივი შეფასება არაერთმნიშვნელოვანია. ამასთან დაკავშირებით, სისხლისსამართლებრივი დოგმატიკის თვალსაზრისით, შეიძლება ორი მიდგომა გამოიყოს. ერთი მიდგომის თანახმად, „ფულის გათეთრება“ მართლსაწინააღმდეგო უნდა იყოს. ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ ქმედებას წინ უნდა უსწრებდეს არა იმდენად დანაშაული, რამდენადაც მართლსაწინააღმდეგო ქმედება. ამ კუთხით თანამიმდევრულია გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსი, რომლის 261-ე პარაგრაფში გამოყენებულია ტერმინი „უმართლობა“. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლში გამოიყენება ტერმინი „უკანონო“.

გარკვეულწილად ანალოგიური მიდგომაა საფრანგეთის სისხლის სამართლის კოდექსში, რომლის 324.1 მუხლის მიხედვით, აუცილებელია მხოლოდ პრედიკატული დანაშაულის არსებობის კონსტატირება, მიუხედავად იმისა, სრულად არის თუ არა გარკვეული სხვა გარემოებები (40, 36-37).

„ფულის გათეთრების“ სუბსუმციის დროს პრედიკატული დანაშაულის სუბსუმციის საკითხი სპეციალურად არ უნდა განიხილებოდეს, რადგან პრედიკატულ დანაშაულთან დაკავშირებით განაჩენის გამოტანამდე შეუძლებელი იქნება „ფულის გათეთრების“ შესახებ მსჯელობა. ეს კი დიდ სირთულეებს გამოიწვევს ქმედებათა ერთობლიობის, თანამონაწილეობის, დანაშაულის დაფარვის და სხვათა შემთხვევის სუბსუმციის პროცესში.

ვ. ბუკარიოვს მიაჩნია, რომ „ფულის გათეთრების“ დამტკიცებისათვის საკმარისია იმ ხერხების მართლსაწინააღმდეგო ხასიათის დადგენა, რომელთა გამოყენებითაც პირმა გარკვეული სარგებელი მიიღო. იგი აღნიშნავს, რომ ეს იდეაა წარმოდგენილი საფრანგეთის სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში, რომელშიც ცნებები „სამართალდარღვევა“ და „დანაშაული“ იურიდიული თვალსაზრისით იდენტურია (36, 102).

განვიხილოთ კიდევ ერთი საკითხი. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მიხედვით, პასუხისმგებლობა ასევე ეკისრება პირს, რომელსაც არ შეუძლია თავისი ქონების კანონიერების დამტკიცება. ნორმის არსებული რედაქცია ასახავს პოლიციური სახელმწიფოს პოლიტიკას, რომელსაც მოცემულ შემთხვევაში ხელები აქვს გახსნილი საგამომიებო ორგანოების თვითნებობისა და რეპრესიებისთვის. უეჭველია, რომ ეს დებულება ამოღებული უნდა იქნეს 194-ე მუხლიდან. ანალოგიურ მოსაზრებას გამოთქვამს გ. მამულაშვილი. როგორც ის აღნიშნავს, უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონება იმდენად ფართოა, რომ, თუ ნივთის მპოვნელმა არ დაიცვა სამოქალაქო კოდექსის 191-ე მუხლით დადგენილი მოთხოვნები და გამოიყენა, გარდაქმნა ან სხვა ქმედება განახორციელა ნაკოვარი ნივთის მიმართ, მან ფულის გათეთრებისათვის უნდა აგოს პასუხი, რადგან ეს შემოსავალი უკანონოა (46, 769–771).

ამგვარად, ქმედება, რომელიც წინ უსწრებს ლეგალიზაციას, შეიძლება იყოს მართლსაწინააღმდეგო, მაგრამ არა აუცილებლად სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული ქმედება.

3.3.3.ე. წ. პრედიკატული ქმედების სუბსუმციის სპეციალური საკითხები

პრედიკატული ქმედების სუბსუმციის პრობლემა არცერთ ქვეყანაში არ არის ერთგვაროვნად გადაჭრილი, რაც მეცნიერებსა და სასამართლო გადაწყვეტილებებს შორის უთანხმოების საგანია. ამასთან დაკავშირებით ჩნდება სხვადასხვა საკითხი, რომლებიც მეცნიერებაში ჯერ გადაწყვეტილი არ არის.

მათ შორის ცენტრალური საკითხია: რა იგულისხმება „დანაშაულში“, როდესაც ვამბობთ, რომ ლეგალიზაციის („ფულის გათეთრების“) წყარო დანაშაულია? ეს კითხვა, თავის მხრივ, შემდეგი საკითხების გარკვევას მოითხოვს:

ა) რა ქმედებაზეა საუბარი: ქმედებაზე, რომელზედაც დადგენილია გამამტყუნებელი განაჩენი, თუ ქმედებაზე, რომელიც, ოპერატიული სამსახურების მონაცემების მიხედვით, „კრიმინალურია“, მაგრამ რომელზედაც გამოძიება ჯერ არ დაწყებულა? დასაშვებია თუ არა პირის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა ფულის ლეგალიზაციისათვის (გათეთრებისათვის), თუ არ არსებობს სასამართლოს განაჩენი პრედიკატულ დანაშაულზე?

ბ) დადგება თუ არა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა, თუ აღმოჩნდება, რომ გათეთრება მცირე მნიშვნელობის მქონე ქმედებაა?

გ) როგორ უნდა მოხდეს დანაშაულის სუბსუმცია, თუ პირმა დანაშაულებრივი გზით (მაგალითად, ქურდობით) შეიძინა საგანი და შემდგომ მის დაფარვას ან რეალიზაციას აპირებს?

აღნიშნული საკითხების სწორი გადაწყვეტა დაკავშირებულია ე. წ. ორმაგი პასუხისმგებლობის აცილების პრობლემასთან. ამ კუთხით ყურადსაღებია ზოგიერთი მეცნიერის (კ. ალტენჰანის, ჰ. შნაიდერის, რ. შმიდტის და სხვათა) მოსაზრება, რომ ფულის

გათეთრებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში დგება, თუ ის ჩადენილია არა ქონების დანაშაულებრივი გზით მიმღები პირის (მმარცველის, თაღლითის და სხვ.), არამედ სხვა პირის მიერ (25, 1355-1356). როგორც ა. ჟალინსკი აღნიშნავს, ეს პოზიცია დადასტურებულია გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის უმაღლესი სასამართლოს მიერ 2002 წლის 20 სექტემბერს მიღებული გადაწყვეტილებით. განსასჯელი მონაწილეობდა სიგარეტების დაუბეგრავ და განუბაჟებელ იმპორტში. ეს ქმედებები ფედერაციული მხარის (მიწის) სასამართლომ შეაფასა, როგორც „რეწვის“ საშუალებით გადასახადების გადახდისთვის თავის არიდების ხელშეწყობა და უარი თქვა სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფით მსჯავრის გამოტანაზე, რამდენადაც სუბიექტი მონაწილეობდა წინმსწრებ ქმედებაში და ამით გამოირიცხა მისი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ფულის გათეთრების ბრალდებით (38, 490).

ჯერ კიდევ 3. კერნერი ცდილობდა, ფულის გათეთრების პრობლემებთან დაკავშირებულ კვლევაში გაერკვია სადისკუსიო საკითხი: რამდენად ზუსტად და კონკრეტულად უნდა იყოს დადგენილი და დადასტურებული ქმედება, რომელიც „შავი“ ფულის წყაროდ გვევლინება? 3. კერნერის აზრით, საწყისი ქმედების სისხლისსამართლებრივად დასჯადი ხასიათის დასადასტურებლად საკმარისი არ არის მხოლოდ „დაპატიმრებული“ ფულის ან აღმოჩენილი საბანკო აქტივების დანაშაულებრივი წარმომავლობის შესაძლებლობის არსებობა. ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია, საქმეში არსებული მტკიცებულებებიდან გამომდინარეობდეს, რომ ფული კონკრეტული დანაშაულის შედეგადაა მიღებული. თუ არსებობს მხოლოდ ეჭვი იმის შესახებ, რომ ქონება დანაშაულებრივი წარმომავლობისაა ან მიღებულია გადაცდომის (მოტყუება, ნდობით სარგებლობა, გადასახადების გადაუხდელობა) შედეგად, ეს არ არის მტკიცებულება (40, 36-37).

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 187-ე მუხლის თანახმად, მოძრავი ნივთის შემძენი ვერ იქნება კეთილსინდისიერი, თუ ეს ნივთი მესაკუთრემ დაკარგა, მას მოჰპარეს ან მისი ნების წინააღმდეგ სხვაგვარად გავიდა მისი მფლობელობიდან, ანდა შემძენმა ის უსასყიდლოდ მიიღო. ეს შეზღუდვები არ მოქმედებს ფულის, ფასიანი ქაღალდებისა და აუქციონზე გასხვისებული ნივთების მიმართ. როგორც ვხედავთ, ეს ნორმა ნივთის წარმოშობის მართლსაწინააღმდეგო ხასიათზე (არაკეთილსინდისიერებაზე) მიუთითებს.

3.4. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ფორმების პრობლემა

3. 4.1. უკანონო შემოსავლის განთავსების სტადია

უკანონი შემოსავლის ლეგალიზაცია, როგორც ავღნიშნეთ, ხორციელდება მრავალი აქტით. ნებისმიერი აქტის შესრულებით ამსრულებელი ახორციელებს ქმედების ობიექტურ შემადგენლობას. ამიტომ ქმედების სუბსუმციისათვის მნიშვნელოვანია ობიექტური შენადგენლობაში შემავალი აქტების ანუ უკანონი შემოსავლის ლეგალიზაციის ფორმების განხილვა.

უკანონი შემოსავლის ლეგალიზაციის პროცესის საწყის სტადიაზე ხდება არალეგალური შემოსავლების ლეგალურ ფორმებში გადაყვანა. ამიტომ ფულის განთავსება (Placement) წარმოადგენს უკანონი შემოსავლის ლეგალიზაციის პირველ მოქმედებას ანუ სტადიას. განთავსება - გულისხმობს ნაღდი ფულადი საშუალებების ფაზიკურ მოთავსებას საფინანსო ინსტიტუტში, წარმოშობის ადგილიდან მოშორებულ ტერიტორიაზე, რადგან ამ სტადიაზე დამნაშავეს ძირითადი მიზანია ნაღდი ფულის ამოღება შეძენის ადგილმდებარეობიდან და მისი სხვა ფორმებში გადაყვანა (მობილურ ფინანსურ ინსტრუმენტებში განთავსება). ფულის განთავსებისათვის გამოიყენება ბანკები, არასაბანკო საფინანსო-საკრედიტო ინსტიტუტები - საინვესტიციო ფონდები, სადაზღვევო კომპანიები, საპენსიო ფონდები, საფინანსო კომპანიები და სხვ. (46, 776).

როგორც აღნიშნავს გ. მამულაშვილი, ფულის განთავსება შეიძლება განხორციელდეს ფულის დეპონირებით ადგილობრივ ბანკებში ან სხვა ფინანსურ დაწესებულებებში. ნაღდი ფული შეიძლება გადატანილი იქნეს საზღვარგარეთ, იქაურ საფინანსო დაწესებულებებში დეპონირებისთვის ან გამოყენებულ იქნეს ძვირფასი ნივთების შესაძენად. საკრედიტო ორგანიზაციებში ლეგალიზაცია იწყება ბანკში საკრედიტო ანგარიშის გახსნით. ამის გარდა, ფიქტიური ან ლიკვიდირებული ორგანიზაციის ბეჭდის, ბლანკის ან სხვა საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების გამოყენებით

ლეგალიზატორები ხსნიან ანგარიშს ანგარიშსწორებისთვის უკანონო ფულის ჩასარიცხად, ან ამ ორგანიზაციის სახელით ბანკიდან ფულის შემდგომი გადარიცხვისთვის ფიქტიური კონტრაქტის შესასრულებლად, ახორციელებენ ფიქტიურ საბანკო ოპერაციებს ერთი და იმავე პირის მიერ დაფუძნებულ რამდენიმე ორგანიზაციას შორის, ფიზიკურად გააქვთ ფული და ათავსებენ საზღვარგარეთულ ბანკებში და ა. შ. (46, 777).

არსებობს საფინანსო დაწესებულებებში ფულის განთავსების მრავალი ხერხი: ნაღდი ფულის გარდაქმნა ფინანსურ ინსტრუმენტებად, წვრილი ბანკნოტების გადაცვლა მსხვილ კუპიურებზე ან ფულის გადაცვლა სხვა ვალუტაზე, ნაღდი ფულით ოპერაციების სტრუქტურირება (ანაბრების დანაწევრების ტექნიკა), საფინანსო დაწესებულებაზე კონტროლის დამყარება, ბანკებს შორის საკორესპონდენტო ურთიერთობების გამოყენება, ყალბი აუდიტორული კვალის შექმნა, უკანონო საშუალებების საზღვარგარეთ გადაყვანა, სატრანზიტო ანგარიშების გამოყენება, სესხის გარანტიის მექანიზმი, კანონიერი და უკანონო საშუალებების შერწყმა და სხვ. (46, 777).

ექსპერტები ფულის გარეცხვის პირველ სტადიაზე გავრცელებულ მეთოდად თვლიან ნაღდი ფულით ოპერაციების სტრუქტურირებას. განხორციელებული საფინანსო ოპერაციების მასშტაბების შეზღუდვა (ანაბარი, ფულადი ინსტრუმენტის შესყიდვა, ვალუტის გაცვლა) საფინანსო ინსტიტუტის მონიტორინგს დაქვემდებარებული ოპერაციის (გარიგების) ანგარიშგების სპეციალური ფორმების შევსებისგან თავის დაღწევის მიზნით ხდება. შემდეგ, ფულის გადატანა ხდება სხვა ანგარიშზე, როგორც წესი, სხვა ქვეყანაში. მაგალითად, საქართველოში ბანკების მონიტორინგს ექვემდებარება პირის მიერ დადებული ან შესრულებული გარიგება ანდა მისი დანაწევრების მიზნით დადებულ ან შესრულებულ გარიგებათა ერთობლიობა, თუ გარიგების ან გარიგებათა ერთობლიობის თანხა აღემატება 30000 ლარს, ან მის ეკვივალენტს სხვა ვალუტაში. აქედან გამომდინარე, დამნაშავე შეიძლება შეეცადოს კანონმდებლობით დადგენილ ზღვარს ზემოთ არ დადოს გარიგება, საფინანსო ინსტიტუტის თვალის ასახვევად დაანაწევროს იგი (46, 778).

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, როგორც წესი, ხორციელდება ჯგუფურად, რადგან ნაღდი ფულით ოპერაციების სტრუქტურირებაში დამნაშავეებს დიდ დახმარებას უწევს საფინანსო დაწესებულებაზე ან მის პერსონალზე დანაშაულებრივი ორგანიზაციის მხრიდან კონტროლის დამყარება. ამ შემთხვევაში ფულის გარეცხვაში ერთვებიან ბანკების ხელმძღვანელები და მოსამსახურეები, რომლებიც ეხმარებიან კრიმინალებს ანგარიშებზე ფულის დანაწევრებაში, საბანკო ანგარიშის გამოჩენებაში, ანაბრებით მრავალჯერადი ოპერაციების განხორციელებაში და ფულის მოხსნაში. ფულის გასათეთრებლად ბანკებს შორის საკორესპონდენტო ურთიერთობების გამოყენების დროს ხდება უკანონო თანხების ბანკ-კორესპონდენტებთან გადაგზავნა და ბანკთაშორისი გადაყვანის გარეგნული სახის მიცემა. ასეთი მეთოდი დამნაშავეებს შესაძლებლობას აძლევს განსაკუთრებით დიდი თანხები გადაადგილონ და დოკუმენტურად ოპერაციის ნამდვილი არსი მიჩქმალონ (46, 778).

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბსუმციის პროცესში გასათვალისწინებელია ის გარემოებაც, რომ დამნაშავეები ხშირად დოკუმენტების გაყალბებას მიმართავენ. როგორც აღნიშნავს გ. მამულაშვილი, ყალბი აუდიტორული კვალის შექმნა გულისხმობს განზრახ ისეთი დოკუმენტების გამოყენებას, რომლებიც ნიღბავენ უკანონოდ მიღებული შემოსავლების ნამდვილ წყაროს, მესაკუთრეებს და ადგილმდებარეობას. ექსპერტების დაკვირვებით, კლიენტების იდენტიფიკაციის სისტემის სრულყოფასთან დაკავშირებით ცრუმაგიერ პირებზე¹ გახსნილი ანგარიშების გამოყენების შემთხვევები რამდენადმე შემცირდა, მაგრამ გახშირდა ანგარიშების გახსნის შემთხვევები მშობლების, ნათესავების, კომპანიების და ნებისმიერი სხვა პირების სახელზე, რომლებიც დამნაშავეთა მითითებებით მოქმედებენ (46, 779).

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია წარმოადგენს რთულ კრიმინალურ მოქმედებას, რომელიც შეიძლება ცრუმაგიერი მაკონტროლებელი კომპანიების შექმნას მოიცავდეს. აღნიშნული ტიპის კომპანია, როგორც წესი, სხვა ქვეყნებშია დარეგისტრირებულია

¹ ცრუმაგიერი პირის განმარტება მოცემულია საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 91-ე მუხლში, სადაც აღნიშნულია: თუ სასამართლო დაადგენს, რომ პრაქტიკულად შეუძლებელია გადასახადის გადამხდელის/საგადასახადო აგენტის ან სხვა ვალდებული პირის განსხვავება სხვა პირისაგან იმის გამო, რომ ეს უკანასკნელი გამოყენებულია გადასახადებისაგან თავის ასარიდებლად, აღნიშნული პირები წარმოადგენენ ერთიმეორის ცრუმაგიერ პირებს

ბუღალტერიის საქარველოს ხელისუფლებისთვის ხელმიუწვდომელობის გამო. ეს კომპანიები, როგორც წესი, გამოიყენება უძრავი ქონების შესაძენად ფულის დასაგროვებლად და ცრუ გაკოტრების განსახორციელებლად.

უკანონო შემოსავლების საზღვარგარეთის ქვეყნებში განთავსება ხორციელდება სხვადასხვა ფინანსური გარიგებების მეშვეობით ისეთი ინსტრუმენტების გამოყენებით, როგორცაა სატელეგრაფო გზავნილი, ჩეკი, აკრედიტივი, თამასუქი და სხვ. სესხის გარანტიის გამოყენებით ზოგიერთ ქვეყანაში ნაღდი ფულის კონტრაბანდისათვის გამოიყენება. მისი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ნაღდი ფული სხვა ქვეყანაში გადაიტანება, ხოლო შემდეგ გამოიყენება გარანტიად საბანკო სესხისათვის, რომელიც ჭუჭყიანი ფულის წარმოშობის ქვეყანაში გადაიყვანება. ეს მეთოდი გარეცხილ ფულს არა მარტო ნამდვილი სესხის სახეს აძლევს, არამედ გარკვეული საგადასახადო შეღავათებიც ახლავს (46, 780).

როგორც ცხადყოფს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციასთან ბრძოლის პრაქტიკა, დამნაშავეები ხშირად იყენებენ სატრანზიტო ანგარიშებს, თანხების დანაწევრებას, ტრანზაქციის მონიტორინგის საბანკო კონტროლის სირთულეებს და სხვ. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციაში ჩართულია სავალუტო ბირჟები, ფასიანი ქაღალდებისა და ძვირფასი ლითონების ბროკერები, კაზინოები, სატელეგრაფო საფოსტო მომსახურების ორგანიზაციები, სადაზღვევო კომპანიები და სხვა სახის ინსტიტუტები, რომლებიც ახორციელებენ საფინანსო ოპერაციებს (46, 781).

როგორც გ. მამულაშვილი აღნიშნავს, საქართველოში ამჟამად სასაქონლო ბირჟა არ არის, ხოლო საფონდო ბირჟა ვერ ფუნქციონირებს. არსებული მდგომარეობით საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარი ადრეული განვითარების პროცესშია და კომპანიებისთვის ჯერ კიდევ ვერ იქცა კაპიტალის მოძიების მნიშვნელოვან წყაროდ. ამიტომ ეს ინსტრუმენტი, ჩვენი ეკონომიკის მასშტაბებიდან გამომდინარე, ნაკლებად გამოსაყენებელია შემოსავლების გათეთრებაშიც. რაც შეეხება ბროკერებს, რამდენადაც ბროკერის ძირითადი საქმიანობა შუამავლობაა, მას შეუძლია, მაგალითად, ძვირფასი ლითონის შესყიდვის ხელშეკრულება კლიენტისთვის ხელსაყრელ ფასად დადოს, რისთვისაც მომსახურებაში დიდ თანხას მოითხოვს (საკომისიო) , ამ თანხას კი შემდეგ ისევ კლიენტს, ანუ ფულის ლეგალიზატორს დაუბრუნებს. მაშასადამე, ბროკერებმა

სავაჭრო შუამავლობით შეიძლება დიდი ფული იშოვნონ, მაღალი მომსახურების ფასით, რომელსაც გაუნაწილებენ ფულის „გამთეთრებელს“. ამ სქემის გამოყენება საქართველოშიც შესაძლებელია. ექსპერტები თვლიან, რომ ბოლო პერიოდში, არატრადიციულ საფინანსო ორგანიზაციებს უფრო ხშირად იყენებენ უკანონო შემოსავლების გასათეთრებლად, რაც საბანკო სექტორში არსებული სამართლებრივი ხარვეზებითაა გამოწვეული (46, 781).

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია შეიძლება განხორციელდეს კანონიერი და უკანონო ფონდების შერწყმის გზით. აღნიშნული კრიმინალური პროცესი იოლად ხორციელდება რესტორნებში, ბარებში, სასტუმროებში და სხვა საწარმოთა გამოყენებით. თუმცა, როგორც გ. მამულაშვილი აღნიშნავს, საქართველოში რესტორნების და კაფე ბარების გამოყენება ფულის გათეთრების სქემებში ნაკლებად სავარაუდოა, რადგანაც მათ დიდი შემოსავლები არ აქვთ და როგორც კი დიდ ბრუნვას აჩვენებენ, მაშინვე თვალში საცემი გახდება. ამასთანავე, ჩვენს ხელისულებას ასეთი საგადასახადო სტრატეგია აქვს არჩეული: თუ რაღაც პერიოდში საწარმომ დიდი ბრუნვა აჩვენა, შემდეგ კი ჩააგდო (ან ჩაუვარდა) ბიზნესი, ბოლო პერიოდის დაბეგრვას იმავე განაკვეთით უკეთებენ როგორც წინა, მომგებიანი საანგარიშო პერიოდის დროს. შემოსავლების სამსახური რესტორნებსა და საზღვების ობიექტებს ქრონომეტრაჟის წესით ამოწმებს, რაც შემდეგში მდგომარეობს: საგადასახადო ორგანოები გარკვეული პერიოდის განმავლობაში აკვირდებიან საწარმოს მუშაობას, სწავლობენ შემოსავალს და ადარებენ მას გასული პერიოდის შემოსავალთან, სხვაობის აღმოჩენის შემთხვევაში, სოლიდური ჯარიმაა დადგენილი. ფინანსთა მინისტრის 2009 წლის 8 სექტემბრის ბრძანებით, საგადასახადო ორგანოებს დაევალიათ ქრონომეტრაჟის შედეგები წინა წლებზე გავერცელებინათ, ანუ თუ მიმდინარე წელს რესტორნის ბრუნვა გაცილებით უფრო მაღალი იყო, ვიდრე გასულ წელს, მის მეპატრონეს უზარმაზარი თანხით აჯარიმებდნენ, რის გამოც არაერთი ბიზნესმენი გაკოტრდა. მოგვიანებით მთავრობამ აღიარა, რომ ეს წესი უსამართლო იყო და ახალ საგადასახადო კოდექსში ცვლილება შეიტანა, სახელდობრ, საწარმოს ერთი კვირის შემოსავალს წინა კვირის ბრუნვასთან ადარებენ. თუ შემოსავლების სამსახურის თანამშრომელი აღრიცხავს, რომ სხვაობა 10%-ით მეტია, მეწარმე სხვაობის თანხის ოცმაგი ოდენობით აჯარიმდება - საგადასახადო კოდექსის 257-ე მუხლი. ამიტომ რესტორნების ბიზნესს ნაკლებად უღირთ დიდი მასშტაბის ფულის გათეთრების ოპერაციებში ჩართვა, არარეალურად დიდი შემოსავლების ჩვენებით, რაც მაშინვე თვალში საცემი გახდება საგადასახადო

ორგანოებისთვის. ამგვარად, ეს ბიზნესი იმდენად კონტროლირებადია ჩვენისთანა პატარა ქვეყანაში, რომ ნაკლებად მოსალოდნელია ფულის გათეთრების სქემებში მათი ჩართვა. რაც შეეხება სასტუმროების ბიზნესს, აქ ექსპერტებს გარკვეული ეჭვები აქვთ, ისინი თვლიან რომ სასტუმროები უკანონო შემოსავლის გათეთრების ერთ-ერთი საშუალებაა ჩვენთან. 2004 წელს ერთ-ერთი საერთაშორისო ორგანიზაცია დაინტერესდა, თუ რა ხდებოდა ჩვენს სასტუმროებში. ჩამოვიდა 28 ექსპერტი, რომლებიც განაწილდნენ სხვადასხვა სასტუმროებში. ისინი მონაცვლეობდნენ ერთიდან მეორე სასტუმროში. ერთი წლის შემდეგ დაიღო დასკვნა, ცხადია, საიდუმლოდ, თუ რა რაოდენობის შემოსავალი ჰქონდათ მათ და საიდან. ამ დასკვნით, სასტუმროების რეალური შემოსავალი არ შეიძლება იყოს იმდენი, რაც მათ აქვთ დაფიქსირებული. დასკვნაში ისიც წერია, რომ სასტუმროების ერთ-ერთი ძირითადი შემოსავლის წყარო არის პროსტიტუცია. მოგვიანებით შემოსავლების სამსახურმა სასტუმროების შემოწმებაც ქრონომეტრაჟის წესით დაიწყო. ამჟამად რა ვითარებაა იქ, საგანგებო შესწავლას მოითხოვს (46, 784).

მანქანების, იახტების, აქციების, ფუფუნების საგნების და სხვა სახის ქონების შეძენა წარნოდგენს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ერთ-ერთ ხერხს. როგორც გ. მამულაშვილი აღნიშნავს, საქართველოში ფულის გათეთრების საუკეთესო საშუალება იყო მშენებლობის ბიზნესი, რომელიც დღეს კრიზისშია. წლების მანძილზე შავი ფული იდებოდა ბინების მშენებლობებში, შემდეგ ეს ბინები იყიდებოდა და ამ სქემით ჭუჭყიანი ფული თეთრდებოდა. აღსანიშნავია, რომ საქართველოში სესხის უზრუნველყოფის სახეებში 54% უკავია ქონებას. თუ ეს ქონება ჭუჭყიანი ფულით არის შეძენილი და შემდგომ საბანკო სესხის გარანტიად გამოყენებული, ეს ფულის გათეთრების სქემაა. ვინ უწყის ჭუჭყიანი ფულით შეძენილი უძრავი ქონების უზრუნველყოფით, რამდენი საბანკო სესხია გატანილი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზებისთვის ? (46, 785).

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია შეიძლება განხორციელდეს ვალუტის უკანონო გატანის ფორმით. ეს დანაშაული თანხის ფიზიკური გატანით შეიძლება განხორციელდეს. მაგრამ, როგორც წესი, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის ტიპიურია სავალუტო ოპერაცია, რომელიც შეიძლება წვრილი კუპიურების მსხვილზე გადაცვლის, ევროჩეკების, სამგზავრო ჩეკების ფულზე გადაცვლის და სხვ. სავალუტო ოპერაციის სახით განხორციელდეს.

როგორც ავლნიშნეთ, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია შეიძლება განხორციელდეს კაზინოს, იპოდრომების, სპორტული ტოტალიზატორების და აზარტული თამაშების სხვა დაწესებულებების მეშვეობით, სადაც ნაღდი ფულის ბრუნვას ადგილი აქვს. როგორც ცხადყოფს საზღვარგარეთის ქვეყნების უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციასთან ბრძოლის პრაქტიკა, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის მიზნით სათამაშო სახლები სპეციალურდ იქმნება (43, 31).

გ. მამულაშვილი ამახვილებს ყურადღებას იმ გარემოებაზე, რომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის კიდევ უფრო ეფექტურ საშუალებას წარმოადგენს ონლაინ კაზინო. ვირტუალური კაზინოების უმრავლესობა ბევრ შეკითხვებს არ უსვამს მომხმარებელს, რომელიც ანგარიშს ხსნის. ხშირად თამაშის დაწყება შეიძლება საკუთარი სახელისა და ელექტრონული ფოსტის მითითებით. ფულის გარეცხვის უმარტივეს ხერხად თვლიან ანგარიშის გახსნას, მასზე ფულის ჩარიცხვას და შემდეგ მის მოხსნას. ამის შემდეგ შეიძლება ამტკიცო, რომ ეს ფული მოგებულა ონლაინ კაზინოში. აღსანიშნავია, რომ სათამაშო ბიზნესის პოპულარობა ქსელში სწრაფი ტემპით იზრდება. ასეულობით სათამაშო საიტები იხსნება ოფშორულ ზონებში, რითაც ეს კომპანიები თავს აღწევენ საკუთარი ქვეყნების იურისდიქციას, განვითარებული საკანონმდებლო და პოლიციური სისტემით და ხელს უწყობენ ჭუჭყიანი ფულის გარეცხვაში სხვადასხვა დანაშაულებრივ დაჯგუფებებს. საქართველოში სათამაშო ბიზნესი საკამაოდ დიდი გადასახადით იბეგრება. მაგალითად, თბილისში კაზინო ყოველწლიურად იხდის ლიცენზიის გადასახადს 5 მილიონი ლარის ოდენობით და ყოველკვარტალურად ფიქსირებულ გადასახადს 30000 ლარის ოდენობით თითოეულ მაგიდაზე. თუმცა ისიც აღსანიშნავია, რომ ეს ადგილობრივი გადასახადია და სხვადასხვა ტარიფით იბეგრება სხვადასხვა რეგიონში. კაზინოები ტურისტულ ზონებში გათავისუფლებულია ამ გადასახადისაგან. საქართველოში რამდენად ჩართულია სათამაშო სახლები ფულის გარეცხვის სქემებში, ძნელი სათქმელია, რადგან კონკრეტული ინფორმაცია ვერ მოვიპოვეთ (46, 787).

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის პროცესში ხშირ შემთხვევაში ჩართულია სხვადასხვა სახის სპეციალისტი (ადვოკატები, ეკონომისტები და ა.შ.), რომლებზეც ვრცელდება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა, თუ მათ მიერ წინასწარი შეცნობით ქმედება ხორციელდება (41, 18-29). გ. მამულაშვილი სამართლიანად აღნიშნავს, ადვოკატებს შეუძლიათ სპეციალურ საბანკო ანგარიშზე, რომლებიც ჰონორარების

მისაღებად აქვთ გახსნილი, დიდი რაოდენობის დანაშაულებრივი წარმომავლობის ნაღდი ფული მიიღონ. ეს ანგარიშები რეგისტრირებულია ადვოკატის სახელზე და, როგორც წესი, ინფორმაცია თავისი კლიენტის შესახებ კონფიდენციალურია. ფულის გარეცხვის სქემის შესაბამისად, ადვოკატი კლიენტს ფულს უბრუნებს სხვა ფორმით (მაგალითად, ჩეკით ან სხვა ფულადი ინსტრუმენტით ან უძრავი ქონების შეძენით). კლიენტის კონფიდენციალობის პრივილეგიიდან გამომდინარე, ფულის წარმომავლობის და განხორციელებული ოპერაციების უკანონობის დამტკიცება ძალიან რთულია (46, 788).

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის მიზნით ფულადი სახსრების განთავსება შესაძლებელია კაფე-ბარებში, დისკოტეკებში, სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ცენტრებში, საუნებში, მასაჟის სალონებში და სხვა არასაფინანსო სექტორის დაწესებულებებში. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის ასევე გამოიყენება საავტომობილო ბიზნესთან დაკავშირებული დაწესებულებები, საცალო ვაჭრობა და სხვა საწარმოები (46, 789).

გ. მამულაშვილი აღნიშნავს, რომ საქართველოში რამდენად გამოიყენება ეს ბიზნესი ფულის გათეთრებაში, ძნელი სათქმელია, მით უფრო, როცა არანაირი სტატისტიკა არ არსებობს, ანდა თუ არსებობს ხელმიუწვდომელია, მაგრამ თეორიულად ჩვენთან დასაშვებია, უცხოური საქონლით მოვაჭრე მაღაზიებმა ძალიან მაღალი ფასი დადონ საქონელს, გააფორმონ, რომ თითქოს დიდი რაოდენობით შემოვიდა საქონელი და გაიყიდა ძვირად, მათ ანგარიშზე დაჯდება დიდი რაოდენობით შემოსავალი, რაც გათეთრების ერთ-ერთი მექანიზმია. განთავსება შესაძლებელია ქვეყნის ფარგლებს გარეთაც. უკანონო შემოსავლების საზღვარგარეთ განთავსება ოფიციალური საფინანსო დაწესებულებების ჩართვის გარეშე ხდება ფულის ფიზიკურად გატანით. იგი ხორციელდება სხვადასხვა მეთოდებით, რომელთაგან ყველაზე ტიპურია: ფულის ფარულად გატანა კურიერის მიერ (კონტრაბანდა), ფულის გატანა სატრანსპორტო საშუალებებში მოწყობილი სამალავებით, საფოსტო გზავნილებით, იატაკქვეშა საბანკო სისტემის გამოყენებით (46, 789).

3.4.2. უკანონო შემოსავლის განაწილების სტადია (Layering).

უკანონი შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტური შემადგენლობა მოცავს აგრეთვე ისეთ აქტებს, რომლებიც მიმართულია ამ ტიპის შემოსავლის დაშლასთან ან გაფანტვასთან. ამ სტადიაზე ლეგალიზატორი მიზნად ისახავს დანაშაულებრივი წყაროსაგან უკანონო ფულის დაშორებას და რთული ფინანსური ოპერაციების მეშვეობით ფულის წარმომავლობის კვალის წაშლას.

როგორც იურიდიულ ლიტერატურაში აღნიშნულია, ეს სტადია მოიცავს ისეთ ოპერაციებს, როგორცაა: დეპონირებული ნაღდი ფულის გადაგზავნა, დეპონირებული ნაღდი ფულის კონვერტაცია ფულად-საკრედიტო ინსტრუმენტებში (ობლიგაციები, აქციები, ჩეკები და სხვ.) ინვესტიციები უძრავ ქონებაში და ლეგალურ ბიზნესში. ლეგალიზაციის მეორე სტადიაზე, ექსპერტების დაკვირვებით, გამოიყენება, შემდეგი მეთოდები: ნაღდი ფულის გადაყვანა ფულად ინსტრუმენტებში. მას შემდეგ, რაც უკანონო შემოსავლები წარმატებით განთვსდება საფინანსო დაწესებულებებში, ისინი გარდაიქმნება ფულად ინსტრუმენტებად (საბანკო ჩეკები, ობლიგაციები, ფულადი გზავნები და სხვ.), რაც აადვილებს უკანონო შემოსავლების ქვეყნიდან გატანას (46, 792).

აღნიშნულ სტადიაზე გავრცელებული ხერხია ქონების შეძენა და გაყიდვა. როცა გამთეთრებელი ფულს დებს შეძენილ ქონებაში, ეს უკანასკნელი შეიძლება ხელახლა გაიყიდოს ქვეყნის შიგნით ან გატანილ და გაყიდულ იქნეს საზღვარგარეთ. ამ ოპერაციის მეშვეობით რთულდება ლეგალიზატორი პირის ძებნა და, შესაბამისად, ქონების მოძებნა და კონფისკაცია. კვალის წაშლის მიზნით ფულადი საშუალებების ელექტრონული გადაგზავნაც ხორციელდება, რასაც ხელს უწყობს მაღალი ანონიმურობა და შემოწმების სიმძნელები. შესაძლებელია სხვა ფირმების ანგარიშებზე ფულის მრავალჯერადი გადაგზავნა. მსგავსი გზავნილი, რომელიც შენიღბულია ფსევდო ოპერაციებით და შემდგომ ფირმების თვითლიკვიდაციის მეშვეობით, შესაძლებლობას იძლევა ეფექტურად დაიფაროს ფინანსური საშუალებების წარმოშობის წყარო. ექსპერტების დაკვირვებით, ფულის გარეცხვის მეორე ეტაპზე წარმატებით იყენებენ იატაკქვეშა საბანკო სისტემას. დღეისთვის, მეორე ფაზის საფინანსო ოპერაციების განსახორციელებლად დიდ როლს თამაშობენ ოფშორული ზონები, აგრეთვე, მსუბუქი

საგადასახადო რეჟიმისა და სუსტი ფინანსური კონტროლის სისტემის მქონე ქვეყნები და ა.შ. (46, 793-794). გ. მამულაშვილი გამოყოფს, ასევე, მესამე სტადიას - ინტეგრაციას (46, 795). მაგრამ ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ამ სტადიას მოიცავს აღნიშნული მეორე სტადია.

3.5. შეჯამება

განხილულ იქნა ფულის გათეთრების ობიექტური შემადგენლობის ელემენტები – ობიექტი, საგანი და ქმედება. ნაშრომში წარმოდგენილია თვალსაზრისი, რომ ნებისმიერი ქმედების ობიექტია „სახელმწიფოს სტრატეგიული ინტერესი“ და ამ მნიშვნელობით არის „დანაშაულის შემადგენლობის სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტი“. დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაცია მართლმსაჯულებისთვის წინააღმდეგობის გაწევის ხერხია. ამიტომ ფულის „გათეთრების“ ობიექტია არა სამეწარმეო და სხვა საქმიანობა, არამედ სამართალდამცავი და სასამართლო სისტემის ქმედუნარიანობა. ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ეს მოსაზრება პირველად გამოთქვა პროფესორმა გ. მამულაშვილმა გერმანიის და საფრანგეთის კანონმდებლობების ანალიზისას. ამ კუთხით კრიტიკულადაა გაანალიზებული კონცეფციები, რომლებიც ფულის გათეთრების ობიექტად სასაქონლო ბრუნვას ან სამეწარმეო საქმიანობას განიხილავს.

ნაშრომში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ დანაშაულის საგანი ფართოდაა განსაზღვრული, რადგან სსკ-ის 194-ე მუხლის მიხედვით ლეგალიზაციის საგანია უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონება. სისხლისსამართლებრივ თეორიაში, ასევე მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის პრაქტიკოსებს შორის დანაშაულის საგანთან დაკავშირებული საკითხი ჯერ კიდევ საკამათოა. დანაშაულის საგნის განსაზღვრის საკითხს პრინციპული მნიშვნელობა აქვს, რამდენადაც მის ზუსტ განსაზღვრაზეა დამოკიდებული ლეგალიზაციის (გათეთრების) სწორი სუბსუმცია. ამ საკითხში გასარკვევად, პირველ რიგში, მოვლენების ის სახეებია განხილული, რომლებიც თეორიასა და საერთაშორისო პრაქტიკაში დანაშაულის საგნის ფორმებადაა განსაზღვრული.

დაუსაბუთებელი ქონება შეიძლება კანონიერი იყოს, მაგრამ გარკვეული გარემოებების გამო პირი ვერ ასაბუთებდეს მის წარმომავლობას. მიგვაჩნია, რომ დაუსაბუთებელი ქონება არ შეიძლება დანაშაულის საგნად გამოცხადდეს და რომ იგი ამოღებული უნდა იქნეს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლიდან.

ქმედების თავისებურების განსაზღვრისას დიდი ყურადღება ექცევა იმ კონცეფციის განხილვას, რომელიც ლეგალიზაციის წყაროდ დანაშაულებრივი გზით მიღებულ ქონებას აცხადებს. ამ კონცეფციის ფარგლებში სადისკუსიო საკითხია, როგორ უნდა იქნეს გაგებული „დანაშაული“. დასაშვებია თუ არა პირის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის, თუ იგი პასუხისგებაში ქონების დანაშაულებრივი გზით მოპოვებისათვის უნდა მიეცეს?

ამ საკითხის გარკვევისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს სტრასბურგის კონვენციას. კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საკმარისია პრედიკატული დანაშაულის ფაქტობრივი გარემოებების და მიზნის დადგენა. მაგალითად, სამართალდამცავ ორგანოებს აქვთ ოპერატიული ინფორმაცია, რომ ხორციელდება ნარკობიზნესის საშუალებით მოპოვებული ფულის ლეგალიზაცია.

აღნიშნული თვალსაზრისით კრიტიკულადაა გაანალიზებული:

- კონცეფცია, რომელიც განიხილავს საკითხს: აუცილებელია თუ არა, რომ პრედიკატული დანაშაულის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი იყოს დადგენილი?
- კონცეფცია, რომლის მიხედვით, პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობის დამტკიცება შესაძლებელია ფულადი სახსრების ლეგალიზაციაში (გათეთრებაში) მისი ბრალის დადგენასთან ერთად;
- კონცეფცია, რომლის მიხედვით, ლეგალიზაცია შეიძლება იყოს ორი სახის: პრედიკატული დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიღებული ფულის ლეგალიზაცია და ლეგალიზაცია, რომელიც განხორციელებულია სხვა პირების მიერ.

ქმედების პრობლემის სწორად გაგებისა და გადაწყვეტისათვის გასათვალისწინებელია, რომ ქმედების შემადგენლობის განსაზღვრისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მიზანს. აქ მთავარ როლს უკანონოდ მიღებული შემოსავლისთვის კანონიერი სახის მიცემა ასრულებს. ყველა შემთხვევაში გასათვალისწინებელია, რომ პრედიკატული

დანაშაულის უმართლობა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის უმართლობა ერთმანეთს არ ემთხვევა.

თავი IV

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობა

4.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის განსაზღვრის საკითხი იურიდიულ ლიტერატურაში

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობა იმასთანაა დაკავშირებული, რომ ამგვარი ქმედების ჩამდენი პირი აცნობიერებს თავისი მოქმედებების ხასიათს და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, დანამდვილებითაა ინფორმირებული ფულადი სახსრების თუ სხვა ქონების არაკანონიერი წარმომავლობის შესახებ, ანუ განზრახ ახდენს შემოსავლების ლეგალიზაციას. ეს საკითხი მეცნიერთა მიერ ერთმნიშვნელოვნად გადაწყვეტილი არ არის. განსხვავებული მიდგომების განზოგადებით შესაძლებელია გამოიყოს ქმედების სუბიექტური მხარის სამი მოდელი: მოდელი, რომელიც პირდაპირ განზრახვას ეფუძნება, მოდელი, რომელიც არაპირდაპირი განზრახვის არსებობას უშვებს, და მოდელი, რომელიც გაუფრთხილებლობასაც ითვალისწინებს.

4.1.1. პირდაპირ განზრახვაზე დაფუძნებული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის მოდელი

იურიდიულ-ტექნიკური თვალსაზრისით აღნიშნული მოდელის რამდენიმე ვარიანტი გამოიყოფა. ქვეყნების ერთი ჯგუფის (ყაზახეთი, ყირგიზეთი, მოლდოვა, ტაჯიკეთი, თურქმენეთი, ლატვია და სხვ.) სისხლის სამართლის კოდექსებში ყურადღება გამახვილებულია მოცემული სახსრების ან ქონების შეძენის დანაშაულებრიობის გაცნობიერებაზე (42, 113–144), სხვა ქვეყნების (შვეიცარია, ჩინეთი, სომხეთი, მოლდოვა და

სხვ.) სისხლის სამართლის კოდექსებში კი – მიზანზე, რომელიც მოცემულ ნიშანს წარმოაჩენს, როგორც ძირითადს, არაკანონიერი შემოსავლების ლეგალიზაციის შემადგენლობაში. მაგალითად, ჩინეთის სისხლის სამართლის კოდექსში საუბარია ქმედების დანაშაულებრივი საქმიანობის წყაროებისა და ხასიათის დაფარვის მიზნით ჩადენაზე. შვეიცარიის სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით, პასუხისმგებლობა ეკისრება მას, ვინც სჩადის ქმედებას, გამიზნულს იმისათვის, რომ ხელი შეუშალოს ქონებრივი ფასეულობების წარმომავლობის, ადგილმდებარეობის დადგენას და კონფისკაციას (39, 28–35).

ამგვარად, ფულადი სახსრების ან ქონების არაკანონიერი წარმომავლობის უეჭველი ცოდნა, ისევე, როგორც გათეთრების მიზანი – შემოსავლებისთვის კანონიერი სახის მიცემა, პირდაპირ განზრახვაზე მიუთითებს. პირდაპირ განზრახვაზე დაფუძნებული მოდელი მეცნიერთა უმეტესობისთვის დავის საგანი არ არის (31, 82–108).

კ. როტს და ჰ. შმიდტს მიაჩნიათ, რომ ლეგალიზაცია შესაძლებელია განხორციელდეს მხოლოდ პირდაპირი განზრახვით. ლეგალიზაციისას პირდაპირი განზრახვა იმას ნიშნავს, რომ პირი აცნობიერებს საკუთარი ქმედების მართლწინააღმდეგობას, წინასწარ განჭვრეტს მართლსაწინააღმდეგო შედეგის დადგომის შესაძლებლობას და სურს მისი დადგომა ან აცნობიერებს ამგვარი შედეგის დადგომის გარდაუვალობას. თუ დამნაშავე „ჭუჭყიან“ ფულს, მაგალითად, უძრავ ქონებაში აბანდებს, ან ამ ფულით უცხოურ ვალუტას ყიდულობს და გარკვეული დროის განმავლობაში აყოვნებს მის გაყიდვას, რათა თავიდან აიცილოს ინფლაცია, ან კაპიტალის სარფიანად დაბანდებს ელოდება, მაშინ მის ქმედებებში არის ლეგალიზაციის ნიშნები (27, 33–37).

პირდაპირი განზრახვის მოდელი გავრცელებულია არა მარტო სამართლის რომანულ-გერმანულ სისტემაში, არამედ საერთო სამართლის სისტემაშიც. ასე, მაგალითად, სუბიექტური მხარის ძირითად ნიშნებს შეიცავს აშშ-ის 1986 წლის კანონი ფულის გათეთრების კონტროლის შესახებ. ამ ნორმატიული აქტის შესაბამისად, საქმე გვაქვს ფულის „გათეთრებასთან“, თუ პირმა იცის, რომ ასეთ ოპერაციაში გამოყენებული სახსრები უკანონო შემოსავლის წყაროა, და თუ ეს პირი ახორციელებს ფინანსურ საქმიანობას, ან:

– განზრახ უწყობს ხელს ასეთ უკანონო საქმიანობას;

– იცის, რომ ფინანსური ოპერაცია შემოსავლის წყაროს ნამდვილი ბუნების, ადგილმდებარეობის, ფლობისა და განკარგვის დაფარვისა და მითვისებისთვის ხორციელდება;

– იცის, რომ ოპერაციის განხორციელება აუცილებელია იმ კანონის მოთხოვნათა შესრულებისთვის თავის ასარიდებლად, რომელიც ოპერაციის შესახებ ანგარიშის წარდგენას ეხება (62, 515–534).

აშშ-ის კანონმდებლობა პირდაპირი განზრახვის მოდელისაკენ იხრება. ასე, მაგალითად, გადაზიდვა, გადარიცხვა, საგადასახადო დოკუმენტების გაგზავნა ასევე ფულის „გათეთრებად“ ითვლება. ზემოხსენებულ კანონში აღნიშნულია, რომ გადაზიდვა დანაშაულია, თუ პირს მართლსაწინააღმდეგოდ გადააქვს საკრედიტო-ფულადი დოკუმენტი ერთი ქვეყნიდან მეორეში, ან:

– განზრახ უწყობს ხელს ასეთ უკანონო საქმიანობას;

– იცის, რომ ასეთი დოკუმენტი უზრუნველყოფს უკანონო შემოსავლის მიღებას;

– იცის, რომ ასეთი გადაზიდვა აუცილებელია შემოსავლის წყაროს ნამდვილი ბუნების, ადგილმდებარეობის, ფლობისა და განკარგვის დაფარვისა და მითვისებისთვის;

– იცის, რომ გადაზიდვა იმ კანონის მოთხოვნათა შესრულებისთვის თავის ასარიდებლად ხორციელდება, რომელიც ოპერაციის შესახებ ანგარიშის წარდგენას ეხება (59, 181–185).

სტრასბურგის კონვენციის მე-6 მუხლში მითითებულია, რომ დამნაშავეს უნდა ეგულისხმება, რომ ქონება დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავალია. ამგვარად, კონვენციაში ქონების წარმოშობის სამართლებრივი შეფასება ანალოგიურადაა გაგებული, რამდენადაც იგი ქონების წარმოშობის დანაშაულებრივ ხასიათზე მიუთითებს (91, 324–344).

4.1.2. არაპირდაპირ განზრახვაზე დაფუძნებული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის მოდელი

ეს მოდელი არაერთი ქვეყნის სისხლის სამართლის კოდექსშია წარმოდგენილი. კერძოდ, პოლონეთის სისხლის სამართლის კოდექსის (292-ე მუხლი) მიხედვით, დამნაშავედ მიიჩნევა ბანკის, საფინანსო ან საკრედიტო დაწესებულების პასუხისმგებელი პირი, რომელიც ვალდებულია სამართლებრივი განკარგულებების შესაბამისად აცნობოს ფინანსური მეთვალყურეობის ორგანოს ნებისმიერი ფინანსური ოპერაციის შესახებ, თუ ასეთი ოპერაციის ჩატარების გარემოებები ფულის წარმოშობის წყაროს შესახებ საფუძვლიან ეჭვს იწვევს; ანუ პოლონეთის კანონმდებლობაში სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა არაპირდაპირი განზრახვის შემთხვევაშიც დგება (109).

ბულგარეთის სისხლის სამართლის კოდექსი (253-ე მუხლი) დამნაშავედ აღიარებს მას, ვინც დაარღვევს ან არ შეასრულებს ფულის გათეთრების წინააღმდეგ მიმართულ დებულებას, კერძოდ, პირს, რომელსაც, თუმცა არ სურდა, მაგრამ შეგნებულად უშვებდა, რომ გათეთრების საგანი მართლსაწინააღმდეგო ქმედების განხორციელების შედეგადაა მიღებული (108).

არაპირდაპირი განზრახვის მოდელის პრობლემა იმ შემთხვევაში წარმოიშობა, როდესაც შეუძლებელი ხდება რამდენიმე საკითხის გადაწყვეტა, მათ შორის, შემდეგისა: მიაღწია თუ არა დამნაშავემ სასურველ მიზანს? შეიძლება თუ არა, ვისაუბროთ ლეგალიზაციაზე, თუ პირი ჯერ მიზნად ისახავს კრიმინალური წარმომავლობის ნივთის შეძენას, რომ ოდესმე ამ ნივთით ისარგებლოს?

საკუთარი პოზიციის არგუმენტირებისას არაპირდაპირი განზრახვის მოდელის მომხრეებს ასეთი მაგალითი მოჰყავთ: როდესაც დამნაშავე დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ფულადი სახსრებით ან სხვა ქონებით ფინანსურ ოპერაციას ან გარიგებას ახორციელებს, აუცილებელი არ არის, მისი უშუალო მიზანი მათთვის მართლზომიერი სახის მიცემა იყოს – იგი შესაძლოა გაცნობიერებულად უშვებდეს მათთვის მართლზომიერი სახის მიცემის ფაქტს ან გულგრილი იყოს მის მიმართ, რაც არაპირდაპირი განზრახვის ნიშნებია. მაგალითად, „ჭუჭყიანი“ ფულის უძრავ ქონებაში დაბანდებისას, ამ ფულით უცხოური

ვალუტის შეძენისას და სხვა შემთხვევებში დამნაშავეს სურს, მაგალითად, დაიცვას ის ინფლაციისგან, ან, უბრალოდ, მიაჩნია, რომ კაპიტალდაბანდების ამგვარი ხერხი ყველაზე სარფიანია. ამასთანავე, იგი გულგრილია იმის მიმართ, რომ მითითებული ოპერაციების შესრულებისას ობიექტურად ხდება ფულის ან ქონების შემდგომი აღმოჩენის გამწვანება, მისი შენიღბვა, მისთვის მართლზომიერი სახის მიცემა და სხვ. (69, 4–45). ამიტომ კანონში ლეგალიზაციის მიზანზე საგანგებო მითითება ზედმეტია. ისედაც ნათელია, რომ „ჭუჭყიანი“ ფულისა თუ სხვა ქონებისთვის მართლზომიერი სახის მიცემა ობიექტურად ხდება, როცა ამ ქონებით ფინანსური ოპერაციები ან გარიგებები ხორციელდება და იგი ლეგალურ ბრუნვაში შეიტანება, იმისგან დამოუკიდებლად, ისახავდა თუ არა დამნაშავე ამგვარ მიზანს. აქედან გამომდინარე, შესაძლებლად მიიჩნევენ ლეგალიზაციის განხორციელებას არაპირდაპირი განზრახვითაც (4, 238).

არაპირდაპირი განზრახვის მოდელის მომხრეთა აზრით, მოცემული დანაშაული (ლეგალიზაცია) შეიძლება განხორციელდეს როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი განზრახვით, იმის მიუხედავად, რომ კომენტარებადი შემადგენლობა ე. წ. ფორმალურ შემადგენლობებს განეკუთვნება; მით უმეტეს, რომ განზრახვის ობიექტური გამოვლინების არარსებობისას მისი დაზუსტების გადაუღახავი სირთულეები წარმოიქმნება. ასეთ სიტუაციაში გამოდის, რომ დამნაშავე პასუხისგებაში მხოლოდ იმის გამო მიეცემა, რასაც თავად აღიარებს. ამავე დროს, დამნაშავემ შესაძლოა არც კი იცოდეს ისეთი სიტყვები, როგორცაა „ლეგალიზაციის მიზანი“ (69, 4–45).

ანალოგიური პოზიცია უკავია ზოგიერთ გერმანელ მეცნიერს, რომლებსაც მიაჩნიათ, რომ სუბიექტური მხარის არაპირდაპირი განზრახვის ხარჯზე გაფართოებას მნიშვნელოვანი შედეგები ექნება კრიმინალიზაციისთვის (15, 29; 22, 88).

რამდენად სწორია მოცემული პოზიცია? დანაშაულის დასრულების აღიარებისთვის არ აქვს მნიშვნელობა, მიაღწია თუ არა დამნაშავემ სასურველ მიზანს. მაგალითად, ხდება თუ არა ლეგალიზაცია მაშინ, როდესაც „ჭუჭყიანი“ ფულის უძრავ ქონებაში დაბანდებისას, ამ ფულით უცხოური ვალუტის შეძენისას და სხვა შემთხვევებში დამნაშავეს სურს, მაგალითად, დაიცვას ის ინფლაციისგან, ან, უბრალოდ, მიაჩნია, რომ კაპიტალდაბანდების ასეთი მეთოდი ყველაზე სარფიანია? რა თქმა უნდა, ხდება: ამ შემთხვევაში არ აქვს

მნიშვნელობა, რა სარგებელს მოუტანს დამნაშავეს განხორციელებული „ოპერაცია“ მომავალში. მთავარია, რომ ლეგალიზაციის შემადგენლობა უკვე განხორციელდა.

სხვა მაგალითიც მოვიყვანოთ: კოლექციონერი ხელოვნების მოპარული ნიმუშების შეძენისას მიზნად არ ისახავს მის ლეგალიზაციას. ამ შემთხვევაში შეიძლება საუბარი კრიმინალური წარმოშობის ნივთების შეძენაზე, დაფარვაზე და სხვა მსგავს ქმედებებზე, მაგრამ არა ლეგალიზაციაზე.

ამგვარად, არაპირდაპირი განზრახვის მოდელის გაზიარება რთულია, ვინაიდან ის უგულებელყოფს მოქმედების მიზანს და დანაშაულის დასრულების მომენტის თავისებურებებს.

4.1.3. გაუფრთხილებლობაზე დაფუძნებული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის მოდელი

ეს მოდელი ასევე ხშირად გვხვდება სხვადასხვა ქვეყნის კოდექსში. ასე, მაგალითად, ფულის გათეთრების შესახებ შვეიცარიის სისხლის სამართლის კოდექსის 305bis მუხლში მოცემული ნორმის მიხედვით, ქონებრივი ფასეულობების წარმომავლობის ან ადგილმდებარეობის დაფარვისაკენ მიმართული ქმედებისთვის პასუხისმგებლობა დგება როგორც განზრახვის, ისე გაუფრთხილებლობის შემთხვევაში, ანუ მაშინაც, როცა პირმა იცის ან უნდა ვარაუდობდეს მაინც, რომ ეს ფასეულობები დანაშაულის ჩადენის შედეგადაა მოპოვებული (111).

მითითებული მუხლის გარდა, შვეიცარიის სისხლის სამართლის კოდექსი ითვალისწინებს ისეთი დანაშაულის შემადგენლობას, როგორცაა ფინანსურ გარიგებებსა და საცხოვრებელში რეგისტრაციისას არასაკმარისი კეთილსინდისიერება (305ter მუხლი). იგი კოდექსში შეტანილია, როგორც „უხეში გაუფრთხილებლობით“ ფულის გათეთრების დანაშაულებრივი ქმედების შემადგენლობის ალტერნატივა, და მართლმსაჯულების ინტერესების წინააღმდეგ მიმართული, აბსტრაქტული საფრთხის შემცველი დელიქტია.

შვეიცარიის სისხლის სამართლის კოდექსის 305-ე მუხლის თანახმად, ის, ვინც პროფესიონალურად იღებს სხვ პირთა ქონებრივ ფასეულობებს, ინახავს მათ, ეხმარება მათ დაბანდებასა და გადაცემაში და საქმის გარემოებებით მოთხოვნილი კეთილსინდისიერებით ვერ ახერხებს ქონების ფაქტობრივი მფლობელის ინდენტიფიცირებას, ისჯება ერთ წლამდე თავისუფლების აღკვეთით, დაპატიმრებით ან ჯარიმით. 1-ლი პარაგრაფით გათვალისწინებული პირები უფლებამოსილი არიან, აცნობონ უცხო ქვეყნის სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოებს და კანონში აღნიშნულ ფედერალურ ორგანოებს მონაცემები, რომელთა საფუძველზედაც შეიძლება იმის შესახებ დასკვნის გამოტანა, რომ ქონებრივი ფასეულობები დანაშაულის ჩადენის შედეგად წარმოიშვა (111).

მაკედონიაში სისხლისსამართლებრივად დასჯადად არის აღიარებული „ფულის გათეთრება“, განხორციელებული არა მარტო პირდაპირი განზრახვით (გარიგებების იმ შემოსავლებით განხორციელება, რომელთა შესახებაც პირმა იცის, რომ ისინი ნარკოტიკების უკანონო ბრუნვის, იარაღით ვაჭრობის ან სხვა დასჯადი ქმედების შედეგადაა მოპოვებული), არამედ ასევე გაუფრთხილებლობით (დაუდევრობის სახით). მაკედონიის სისხლის სამართლის კოდექსის 273-ე მუხლის მე-3 ნაწილში მითითებულია, რომ პირი, რომელმაც მოახდინა გათეთრება და ამ დროს ვალდებული იყო, სცოდნოდა ან შეეძლო სცოდნოდა, რომ ფული და სხვა საქონელი დასჯადი ქმედებების საშუალებით იყო შეძენილი, ექვემდებარება სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემას (101).

ანალოგიური დებულებაა ესპანეთის სისხლის სამართლის კოდექსში (301-ე მუხლის მე-3 ნაწილი), რომელიც ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას ლეგალიზაციისთვის, თუ ის უხეში გაუფრთხილებლობითაა განხორციელებული (107).

გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფის მე-5 ნაწილში ჩამოყალიბებულია გაუფრთხილებლობით ჩადენილი „ფულის გათეთრების“ დამოუკიდებელი შემადგენლობა: თუ პირი დაუფიქრებლობის გამო ვერ აცნობიერებს, რომ საგნები კანონით გათვალისწინებული დანაშაულის შედეგად წარმოიშვა (112).

მ. პროშუნინის აზრით, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციაზე „გაუფრთხილებლობის“ ინსტიტუტის გავრცელების მოთხოვნილება „ლეგალიზაციაში“ შესაძლო

მონაწილეობასთან დაკავშირებით საკრედიტო ორგანიზაციების თანამშრომლების გაფრთხილებისას წარმოიშვა. ამ მხრივ, მაგალითად, საკრედიტო ორგანიზაციის თანამშრომელი ვალდებულია უარი თქვას ფასიანი ქაღალდების ყიდვის ან გაყიდვის შესახებ დავალების მიღებაზე, თუ მან იცის, ეჭვობს ან აქვს საფუძველი, ეჭვობდეს, რომ საკრედიტო ორგანიზაციის კლიენტის ოპერაციისთვის მოზიდული ფულადი სახსრები და სხვა ქონება მართლსაწინააღმდეგო გზითაა მიღებული. საკრედიტო ორგანიზაციები ვალდებული არიან, განახორციელონ ღონისძიებები მართლსაწინააღმდეგო გზით მიღებული სახსრების პრევენციისათვის. როგორც ავტორი აღნიშნავს, გაუფრთხილებლობით ჩადენილი ლეგალიზაციისთვის პასუხისმგებლობა დადგება, თუ საკრედიტო ან სხვა ორგანიზაციის თანამშრომელმა იცის ფულადი სახსრების ან სხვა ქონების უკანონო წარმომავლობის შესახებ, ამასთანავე, არ გამოორიცხავს მართლსაწინააღმდეგო შედეგების დადგომის შესაძლებლობას, მაგრამ საკმარისი არგუმენტაციის გარეშე იმედოვნებს, რომ ეს შედეგები არ დადგება (77, 25–30).

ი. კლეპიციკის აზრით, მოტივი შეიძლება იყოს ასევე საკრედიტო დაწესებულების თანამშრომლის თავდაჯერებულობა, რომ მოცემული შემთხვევა არ მიიპყრობს შიდა კონტროლის სამსახურების ყურადღებას, რომელთაც შეუძლიათ გაათავისუფლონ იგი სამსახურიდან, ან პასუხისგებაში მისცენ კლიენტი და სხვ. (74, 11).

გაუფრთხილებლობის მოდელის ნაკლი ისაა, რომ აქ ძირითადი ტვირთი ლეგალიზაციის შედეგებისადმი დამოკიდებულებაზეა გადატანილი. არადა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობის გარკვევისათვის მნიშვნელოვანია მიზანი.

4.2. ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის თავისებურება

როგორ არის გადაწყვეტილი აღნიშნული საკითხი ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში? ქართველი მეცნიერები სადავოდ ხდიან არაპირდაპირი განზრახვის დასაშვებობის საკითხს. უპირველეს ყოვლისა, ყურადღებას გავამახვილებთ ზოგიერთი მეცნიერის მოსაზრებაზე, რომლის თანახმად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას რაიმე სპეციალური მიზანი არ უნდა ახასიათებდეს.

არაპირდაპირი განზრახვით დახმარების ერთ-ერთ მაგალითად დასახელებულია შემთხვევა, როდესაც დამხმარე ნეიტრალურ ქმედებას ახორციელებს, იცის, რომ ამ ქმედებით შეიძლება ამსრულებელს დანაშაულის განხორციელებაში დაეხმაროს, და შეგნებულად უშვებს ან გულგრილად ეკიდება ამ შედეგის დადგომას (შემთხვევა: ბანკის თანამშრომელმა იცის, რომ შესაძლებელია, კლიენტმა შეტანილი თანხა გაათეთროს, და მაინც ასრულებს თავის მოვალეობას) (4, 238). ამ პოზიციის მოწინააღმდეგეები არაერთ არგუმენტს იშველიებენ. დეტალურად განვიხილოთ ქართულ მეცნიერებაში გამოყენებული არგუმენტაცია.

პირველი არგუმენტი. გ. მამულაშვილი აღნიშნულ დებულებას კრიტიკულად განიხილავს და მისი არსებობის ერთ-ერთ პირობად საერთაშორისო აქტებში არსებულ წინააღმდეგობებს ასახელებს. ის ყურადღებას ამახვილებს სტრასბურგის კონვენციის თავისებურებაზე, რომლის მიხედვით, ფულის გათეთრებისთვის დანაშაულის კვალიფიკაციის მიცემა შეიძლება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც დამნაშავე:

ა) ვალდებული იყო ევარაუდა, რომ მან შეიძინა მართლსაწინაარმდეგო გზით წარმოშობილი ფული;

ბ) მოქმედებდა მოგების მიღების მიზნით;

გ) მოქმედებდა შემდგომი დანაშაულებრივი საქმიანობის განხორციელებისათვის ხელშეწყობის მიზნით. ზემოთ ხსენებული პირველი პირობიდან („ვალდებული იყო ევარაუდა“) გამომდინარეობს, რომ არაა აუცილებელი, პირს გაცნობიერებული ჰქონდეს ქონების დანაშაულებრივი წარმომავლობა. მთავარია, მას ევალდებოდეს (მაგალითად, სამსახურებრივად) ამის გაცნობიერება (46, 807–813).

გ. მამულაშვილი სწორად შენიშნავს, რომ საკითხის ამგვარი გადაწყვეტა არ უნდა ჩაითვალოს მართებულად, რადგან ფულის გამთეთრებელს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს დანაშაულის საგნის უკანონო წარმომავლობა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მას ფულის გათეთრებას ბრალად ვერ შევრაცხავთ. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ამ სამი პირობიდან მეორე და მესამე პირობაში აშკარად ჩანს, რომ ქმედება ჩადენილი უნდა იყოს პირდაპირი განზრახვით, თანაც გამიზნულად. ასეთ ვითარებაში კი პირველი პირობა აშკარად შეუსაბამობაში მოდის დანარჩენ ორ პირობასთან.

როგორ შეიძლება ერთმანეთთან შევათავსოთ ვითარება, როცა პირს არა აქვს გაცნობიერებული, რომ საქმე აქვს დანაშაულებრივი გზით მიღებულ ქონებასთან (თუმცა ევალეზა ამის ვარაუდი) და, ამავე დროს, იგი მოქმედებს შემდგომი დანაშაულებრივი საქმიანობის განხორციელებისათვის ხელშეწყობის მიზნით. თუ ფულის გათეთრებელს პრედიკატული დანაშაულებრივი ქმედება არა აქვს გაცნობიერებული, მაშინ მას არც ის ექნება გაცნობიერებული, რომ მისი ქმედება იქნება ხელის შეწყობა „შემდგომი“ დანაშაულებრივი საქმიანობის განხორციელებისთვის (46, 807–813).

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობა ფინალურია, რადგან მიზანი შედის შემადგენლობაში. ამიტომ სავსებით მართებულად აღნიშნავს გ. მამულაშვილი: მიზნის ელემენტი ნათლად მიუთითებს, რომ აქ მხოლოდ პირდაპირი განზრახვაა შესაძლებელი. ამრიგად, განზრახვა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციაში გულისხმობს მიზნის არსებობას და სწორედ ამ მიზანთან დაკავშირებით ირჩევს ამსრულებელი განზრახვის რეალიზაციის ხერხსა და საშუალებას. შემოსავლის ლეგალიზაციისთვის განხორციელებული ყველა მოქმედება ამ მიზნის მიღწევის სურვილით უნდა იყოს ნაკარნახები.

არაპირდაპირ განზრახვასთან სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკავშირება უსაფუძვლოდ და უსამართლოდ გააფართოვებდა რეპრესიის ფარგლებს და ეს არც ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ამოცანებს შეესაბამება (46, 807–813).

მტკიცების თვალსაზრისით, განზრახვის კომპონენტები ასე გამოიყურება: შემოსავლის უკანონო წარმომავლობის ცოდნა (ინტელექტუალური ელემენტი), მისთვის კანონიერი სახის მიცემის სურვილი (ნებელობის ელემენტი), მართლწინააღმდეგობის შეგნება (46, 807–813).

მეორე არგუმენტი. რამდენადაც ფულის გათეთრება დანაშაულის დაფარვის სპეციალური ფორმაა, დანაშაულის დაფარვა არ შეიძლება არაპირდაპირი განზრახვით განხორციელდეს (46, 807–813).

მესამე არგუმენტი. ფულის გათეთრებას სწორედ სპეციალური მიზანი განასხვავებს ისეთი მომიჯნავე დანაშაულის შემადგენლობისგან, როგორიცაა სსკ-ის 186-ე მუხლით აღწერილი ქმედება (46, 807–813).

მეოთხე არგუმენტი. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია ფორმალური დანაშაულია, რომლის არაპირდაპირი განზრახვით განხორციელების შესაძლებლობა საკამათო თემაა სისხლის სამართლის თეორიაში (46, 807–813).

მეხუთე არგუმენტი. განზრახვის საკანონმდებლო ფორმულიდან ჩანს, რომ „დაშვება“ მიზეზობრიობის პროცესს, სახელდობრ, მავნე შედეგის დადგომას შეეხება. არაპირდაპირი განზრახვა დასაშვებია უკანონო შემოსავლის გათეთრების შედეგის მიმართ. მაგალითად, შესაძლებელია ესა თუ ის ფინანსური ოპერაცია უკანონო შემოსავლის გათეთრებით დამთავრდეს და ეს დაუშვას დამნაშავემ, მაგრამ ეს შედეგი ფულის გათეთრების შემადგენლობის გარეთაა. დასჯადია თავისთავად შემოსავლის ლეგალიზაციის მიზნით განხორციელებული ქმედება, მიუხედავად იმისა, მოხდება მისი გათეთრება თუ არა. თუ კანონმა გარკვეული შედეგი არ შეიტანა შემადგენლობაში, მაშასადამე, არც ის აინტერესებს, თუ როგორი იყო დამნაშავის ფსიქიკური დამოკიდებულება ამ შედეგისადმი, ყოველ შემთხვევაში, ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის, შემდეგ კი ბრალის დასაბუთებისთვის ამას მნიშვნელობა არა აქვს (46, 807–813).

მეექვსე არგუმენტი. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის დროს არაპირდაპირი განზრახვის დაშვებით ხდება თანამონაწილეობის ინსტიტუტის უარყოფა. გ. მამულაშვილი ყურადღებას იმ ფაქტზე ამახვილებს, რომ საერთაშორისო კონვენციები უშვებენ არაპირდაპირი განზრახვით როგორც ამსრულებლობის, ისე თანამონაწილეობის შესაძლებლობას. მაგალითად, რომელიმე ფინანსური ინსტიტუტის თანამშრომელმა (ბანკის, სადაზღვევო კომპანიის) ივარაუდოს ამა თუ იმ ქმედების (ფინანსური ოპერაციის) განხორციელებისას შემოსავლის კრიმინალურ წარმომავლობაზე და შეგნებულად დაუშვას მისი ლეგალიზების შესაძლებლობა. ანალოგიური დასაშვებია ასევე მონიტორინგის განმახორციელებელი სხვა პირების მხრიდან საექვო და უჩვეულო გარიგებებთან მიმართებაში, როცა ისინი გონივრულ ზომებს არ იღებენ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთისთვის. მსგავსი სქემა კიდევ უფრო მყარდება, თუკი ამგვარ დაშვებას წინ უძღვის კორუფციული გარიგება. მაგალითად, ბანკის მოსამსახურემ გარკვეული გასამრჯელოს სანაცვლოდ სასწრაფოდ განახორციელა ფინანსური ოპერაცია, რომლის დროსაც დაუშვა იმის შესაძლებლობა, რომ ეს ქმედება შემოსავლის ლეგალიზაციისთვის გაკეთდა.

ამ მოსაზრებას იზიარებს ქ. მჭედლიშვილი-ჭედრიხი, რომელიც, გ. მამულაშვილის მსგავსად, აღნიშნავს, რომ თანამონაწილეები ერთიანი უმართლობით და ერთიანი განზრახვით არიან შეკავშირებული და ამიტომაც დამხმარე ყოველთვის პირდაპირი განზრახვით მოქმედებს. მხოლოდ ეჭვი ამსრულებლის მიერ შესაძლო დანაშაულის ჩადენის შესახებ დამხმარის დასჯადობას ვერ დააფუძნებს (4, 238).

4.3. შეჯამება

რა ძირითადი თავისებურება უნდა ახასიათებდეს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტურ შემადგენლობას? ამ საკითხის გარკვევისათვის აუცილებელია გავითვალისწინოთ, რომ ფულის გათეთრება დანაშაულის დაფარვის სპეციალური ფორმაა (46, 811). შესაბამისად უნდა იქნეს აგებული ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობა. ამ კუთხით გასათვალისწინებელია, რომ პირს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს ფულის გათეთრების მართლწინააღმდეგობა. მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერება რთული პროცესია, რომელიც მოიცავს როგორც დანაშაულის დაფარვის მართლწინააღმდეგობის, ისე პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერებას.

პირს გათვალისწინებული უნდა ჰქონდეს, რომ პრედიკატულ დანაშაულს, როგორც პირობას, იყენებს დანაშაულის – ფულის გათეთრების – მიზნის მისაღწევად. ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობისადმი ასეთი მიდგომა იმითაა განპირობებული, რომ პრედიკატული დანაშაული და ფულის გათეთრება სხვადასხვა უმართლობაა. მათი აღრევა დაუშვებელია, რადგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, თავს იჩენს არსებითი შეცდომა დანაშაულის სტადიების და თანამონაწილეობის ინსტიტუტის გამოყენების პროცესში. ამ საკითხს ნაშრომის მომდევნო თავში შევხებით.

პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერების შეფასებისას საკმარისია, გამოძიებამ დაამტკიცოს დამნაშავის მიერ იმის ცოდნა, რომ მან ფულის გათეთრების წყაროდ სხვისი მართლწინააღმდეგო ქმედება გამოიყენა. პრედიკატული დანაშაულის დეტალური სუბსუმციის საკითხები მას არ მოეკითხება.

სუბიექტური შემადგენლობის მნიშვნელოვანი მომენტია ფულის გათეთრების შესაძლებლობის გათვალისწინება. საკმარისია, რომ ამსრულებელი ფულის გათეთრების შესაძლებლობას ითვალისწინებდეს და ლეგალიზაციის სურვილი ჰქონდეს. ყურადსაღებია, რომ ამ ფსიქოლოგიურ აქტს არავითარი კავშირი არ აქვს პრედიკატული დანაშაულის განხორციელების შესაძლებლობის გათვალისწინებასთან. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჩვენ შევიჭრებით ბრალის პრობლემატიკაში, რომელიც პრედიკატულ დანაშაულს ეხება და არავითარი კავშირი არ აქვს ფულის გათეთრებასთან.

ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობის აუცილებელი ელემენტია ქმედების შემადგენლობის რეალურ ცხოვრებაში განხორციელების სურვილი. ამ შემთხვევაში კვლავ უნდა გავითვალისწინოთ უმართლობის საკითხი. ფულის გათეთრება ისეთი ტიპის უმართლობას მიეკუთვნება, რომელიც ფორმალური შემადგენლობის სახით ვლინდება. ამიტომ ქმედების განხორციელების სურვილი მნიშვნელოვანია. აქედან გამომდინარე, ქმედების აღნიშნული შემადგენლობის გარეთ რჩება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობა, ქონების შექმნა, ფლობა ან გასაღება. შესაბამისად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობის, ქონების შექმნის, ფლობის ან გასაღების სურვილს ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობისათვის არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს. შესაბამისად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194¹ მუხლი ზედმეტია.

სუბიექტური შემადგენლობის დახასიათებისათვის მნიშვნელოვანია ასევე, რომ პირი ითვალისწინებდეს ფულის გათეთრების განხორციელების გარდაუვალობას. როგორ უნდა იყოს გაგებული ამ შემთხვევაში „შედეგის განხორციელების გარდაუვალობა“, თუ საქმე ფორმალურ შემადგენლობასთან გვაქვს? განსახილველი უმართლობის ბუნების გათვალისწინებით, უნდა ვიგულისხმოთ არა ფულის გათეთრების შედეგი, არამედ ქმედების განხორციელების გარდაუვალობა. მაგალითად, ამსრულებელმა უნდა გაითვალისწინოს ფულის გათეთრების განხორციელების ამა თუ იმ ეტაპის, ხერხის გამოყენების და სხვაგვარი გარდაუვალობა.

თავი V

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბსუმციის სპეციალური საკითხები

5.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის კვალიფიციური შემადგენლობები

5.1.1. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ჯგუფურად

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი ამბობს პასუხისმგებლობას, თუ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია ჯგუფურადაა ჩადენილი.

განვიხილოთ პრობლემური სიტუაცია, რომელიც თანამონაწილეობის სუბსუმციის საკითხებთან არის დაკავშირებული. ამასთან დაკავშირებით გ. მამულაშვილი აღნიშნავს, რომ FATF-ის და MONEYVAL-ის რეკომენდაციების (56, 7–18; 53, 78) უპირობო იმპლემენტაციამ შესაძლებელია რიგი პრობლემები წამოჭრას ქმედების ამა თუ იმ დანაშაულად კვალიფიკაციის თვალსაზრისით; ასე, მაგალითად, სად უნდა გაივლოს ზღვარი, ერთი მხრივ, პრედიკატულ დანაშაულში თანამონაწილეობასა და, მეორე მხრივ, საკუთრივ ფულის გათეთრებაში ან მის შემდგომ ქმედებებში (მხედველობაშია სსკ-ის 186-ე და 375-ე მუხლები) მონაწილეობას შორის? მტკიცების თვალსაზრისით რთული შესაფასებელია, ესა თუ ის ქმედება უკანონო შემოსავლის გათეთრებას ემსახურებოდა თუ სხვა რამეს (46, 803–807).

მეორე მნიშვნელოვანი პრობლემა მდგომარეობს იმაში, რომ საერთაშორისო შეთანხმებებში გამიჯნული არაა პრედიკატული დანაშაული და ე. წ. „ფულის გათეთრების“ შემადგენლობა. ამიტომ ვენის (82) და სტრასბურგის (85) კონვენციებში ფულის გათეთრებად აფასებენ პრედიკატული დანაშაულის დაფარვაში დახმარებასაც

(ანუ უკვე ჩადენილი დანაშაულის დაფარვაში დახმარებასაც) და საკუთრივ ფულის გარეცხვაში დახმარებასაც. სახელდობრ, თუ ადამიანმა იცის შემოსავლის უკანონო წარმომავლობა და მისი ქმედება – საკუთრების გარდაქმნა (კონვერსია) ან გადაცემა მიზნად ისახავს ძირითადი სამართალდარღვევის მონაწილისთვის დახმარებას, რათა მან თავი აარიდოს საკუთარი ქმედების სამართლებრივ შედეგებზე პასუხისმგებლობას, გაცნობიერებული აქვს, რომ მისი ქმედება გამოიწვევს შემოსავლის ლეგალიზებას და სურს ეს შედეგი, ან ითვალისწინებს ასეთი შედეგის გარდაუვალობას ანდა შესაძლებლობას, მაშინ ეს შემოსავლის გათეთრებაში თანამონაწილეობაა. აღნიშნული კონვენციების მიხედვით, დანაშაულად და, შესაბამისად, ფულის გათეთრებად უნდა შეფასდეს ასევე ქონების შექმნა, ფლობა ან გამოყენება იმის შეცნობით, რომ მისი მიღების მომენტისთვის ეს ქონება წარმოადგენს დანაშაულის გზით მიღებულ ქონებას (46, 803–807).

უნდა დავეთანხმოთ გ. მამულაშვილს, რომელიც აღნიშნავს, რომ, სსკ-ის მიხედვით, ანალოგიური ქმედებების შეფასება შემდეგნაირად უნდა მოხდეს: თუ პირი წინასწარი შეპირებით შეიძენს ან გაასაღებს დანაშაულებრივი გზით მოპოვებულ ნივთს, მაშინ ის შესაბამისი დანაშაულის თანამონაწილეა (დამხმარეა) და ამ ქმედების 194-ე მუხლით (ფულის გათეთრება) კვალიფიკაცია ზედმეტია (46, 803–807).

მაგრამ სადავოდ გვეჩვენება გ. მამულაშვილის მოსაზრება, რომ შესაძლებელია დახმარება პრედიკატულ დანაშაულში, დახმარება საკუთრივ ლეგალიზაციაში (194-ე მუხლი) და დახმარება უკვე ჩადენილი დანაშაულის დაფარვაში (186-ე ან 375-ე მუხლები). ავტორს მიაჩნია, რომ, თუ დამხმარე წინასწარი შეთანხმებით მონაწილეობს პრედიკატულ დანაშაულში, ის ჩვეულებრივი დამხმარეა (ე. ი. თანამონაწილეა), თუ დამხმარე პრედიკატული დანაშაულის ჩადენის შემდეგ იძენს, ფლობს, იყენებს ნივთებს იმის შეცნობით, რომ ეს ქონება დანაშაულის გზითაა მიღებული – მაშინ ის 186-ე მუხლით აღწერილი დანაშაულის ამსრულებელია (ცხადია, ეს ქმედებები არც შემოსავლის გათეთრებას და არც დანაშაულის დაფარვას არ უნდა ისახავდეს მიზნად), თუ დამხმარის ანალოგიური ქმედებები, ე. ი. დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შექმნა, ფლობა, სარგებლობა, გასაღება და სხვ., შემოსავლების გათეთრებას ემსახურება, მაშინ ეს დახმარება ან ამსრულებლობა 194-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულში. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია ხშირად განგრძობადი ფორმით ხორციელდება. ამიტომ, განგრძობადი დანაშაულის სპეციფიკიდან გამომდინარე, თანამონაწილეები

შესაძლებელია უკვე დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებას შეურთდნენ და შეასრულონ დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის ნაწილი; ისინი მაინც დასრულებული დანაშაულისათვის აგებენ პასუხს, მაშინ, როცა, თუ ერთი პირი ერთი და იმავე ქონებასთან მიმართებით ახორციელებს ქმედებებს ლეგალიზაციისათვის, ერთიან დანაშაულთან გვაქვს საქმე (46, 803).

თანამონაწილეობა გულისხმობს მიზნის ერთიანობას. მოცემულ შემთხვევაში კი ჩვენ საქმე გვაქვს სხვადასხვა უმართლობის შესრულებასთან და, შესაბამისად, სხვა მიზნებთან. დანაშაულებრივი გზით ქონების მოპოვებას „ემსახურება“ ერთი მიზანი, ხოლო ფულის გათეთრებას კი – სხვა მიზანი. ამიტომ აქ საქმე გვაქვს დამოუკიდებელი უმართლობების შესრულებასთან და ამიტომ თანამონაწილეობის ინსტიტუტის გამოყენება შეუძლებელია. მაგრამ თანამონაწილეობა შესაძლებელია როგორც პრედიკატული დანაშაულის შესრულებაში, ასევე ფულის გათეთრებისას.

ამასთან ერთად, თუ პირი წინასწარი შეპირების გარეშე, მაგრამ წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებულ ნივთს იძენს, სარგებლობს, ფლობს ან ასაღებს პირადი მოტივით, მაშინ ის 186-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულს ახორციელებს (46, 803–807). ამრიგად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის მთავარი დამახასიათებელი კონსტრუქციაა მისი მიზანი, რომელიც შედის შემადგენლობაში და საშუალებას გვაძლევს, ზუსტად გადავწყვიტოთ თანამონაწილეობის პრობლემა. გ, მამულაშვილი სწორად შენიშნავს, რომ, თუ დამხმარე წინასწარი შეთანხმებით მონაწილეობს პრედიკატულ დანაშაულში, ის ჩვეულებრივი დამხმარეა (ე. ი. თანამონაწილეა), თუ დამხმარე პრედიკატული დანაშაულის ჩადენის შემდეგ იძენს, ფლობს, იყენებს ნივთებს იმის შეცნობით, რომ ეს ქონება დანაშაულის გზითაა მიღებული – მაშინ ის 186-ე მუხლით აღწერილი დანაშაულის ამსრულებელია (ცხადია, ეს ქმედებები არც შემოსავლის გათეთრებას და არც დანაშაულის დაფარვას არ უნდა ისახავდეს მიზნად) (46, 802-803).

მაგრამ სადავოა დებულება: თუ დამხმარის ანალოგიური ქმედებები, ე. ი. დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა, ფლობა, სარგებლობა, გასაღება და სხვ., შემოსავლების გათეთრებას ემსახურება, მაშინ ეს დახმარება ან ამსრულებლობა 194-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულში (46, 802-803). ჩვენ ზემოთქმულთან დაკავშირებით საპირისპირო მოსაზრება გვაქვს: თუ პრედიკატული დანაშაულის

ამსრულებელი მონაწილეობს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციაში, ის მაინც პრედიკატული დანაშაულის შემადგენლობის ფარგლებში მოქმედებს. დამხმარედ შეიძლება ჩაითვალოს ნებისმიერი სხვა პირი, რომელიც ეხმარება ლეგალიზატორს. ჩვენ ვეთანხმებით გ. მამულაშვილს, რომ პრედიკატული დანაშაულის უმართლობა არსებითად განსხვავდება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის უმართლობისაგან (46, 803).

აღსანიშნავია, რომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია მეტად რთული პროცესია. როგორც ითქვა, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია ხშირად განგრძობადი ფორმით ხორციელდება. ამიტომ, განგრძობადი დანაშაულის სპეციფიკიდან გამომდინარე, თანამონაწილეები შესაძლებელია უკვე დაწყებულ დანაშაულებრივ ქმედებას შეუერთდნენ და შეასრულონ დანაშაულის ობიექტური შემადგენლობის ნაწილი (მაგალითად, რომელიმე ფინანსური ოპერაცია ან გარიგება). მაგრამ ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია, რომ პრედიკატული დანაშაულის განხორციელებისას თანამონაწილეობა თავისი ბუნებით განსხვავდება ფულის გათეთრებაში თანამონაწილეობისაგან.

5.1.2. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი არაერთგზის

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტიც ამძიმებს პასუხისმგებლობას, თუ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია არაერთგზისაა ჩადენილი. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-15 მუხლში 2007 წლის 4 ივლისს შეტანილი ცვლილების თანახმად, არაერთგზისი დანაშაული ნიშნავს წინათ ნასამართლევ პირის მიერ ამ კოდექსის იმავე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენას. ამ კოდექსის სხვადასხვა მუხლით გათვალისწინებული ორი ან მეტი დანაშაული მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება არაერთგზის დანაშაულად, თუ ამის შესახებ მითითებულია ამ კოდექსის შესაბამის მუხლში. მე-15 მუხლის მე-2 ნაწილში აღნიშნულია: დანაშაული არაერთგზის ჩადენილად არ ჩაითვლება, თუ კანონით დადგენილი წესით პირი წინათ ჩადენილი დანაშაულისათვის გათავისუფლებული იყო

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან ანდა თუ მას წინათ ჩადენილი დანაშაულისათვის ნასამართლობა მოხსნილი ან გაქარწყლებული ჰქონდა.

აქედან გამომდინარე, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლი მხოლოდ იდენტურ ქმედებებს ითვალისწინებს – დაშვებულია მხოლოდ ამ კოდექსის იმავე მუხლით გათვალისწინებული ორი ან მეტი დანაშაულის ჩადენა. ამის გარდა, 194-ე მუხლში არ არის მითითებული, რომელი დანაშაული ჩაითვლება არაერთგზის ჩადენილად.

ჩვენ ვაწყდებით სხვა პრობლემასაც, რომელიც, როგორც ვნახავთ, ხშირია სასამართლო პრაქტიკაში. იმის გამო, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლი პრედიკატულ დანაშაულს არ ითვალისწინებს, სასამართლოები პრედიკატულ დანაშაულს და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას ყველა შემთხვევაში აკვალიფიცირებენ ქმედებათა ერთობლიობით, მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 214-ე („საქართველოს საბაჟო საზღვარზე საქონლის გადაადგილებასთან დაკავშირებული წესის დარღვევა“) და 194-ე მუხლებით. თუ პირი ამ მუხლებითაა ნასამართლევ და შემდეგ მან კვლავ ჩაიდინა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, მაშინ მისი ქმედება 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით უნდა დაკვალიფიცირდეს.

5.1.3. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, რასაც თან ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი ითვალისწინებს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას, რასაც თან ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება, ხოლო 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი – უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას, რასაც თან ახლდა განსაკუთრებით დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება.

194-ე მუხლის შენიშვნის თანახმად, ამ მუხლში დიდ ოდენობად ითვლება შემოსავალი ოცდაათი ათასი ლარიდან ორმოცდაათ ათას ლარამდე, ხოლო განსაკუთრებით დიდ ოდენობად – შემოსავალი ორმოცდაათი ათასი ლარის ზევით.

აღნიშნულ დანაშაულთან მსოფლიოს ქვეყნების ბრძოლის პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ პასუხიმგებლობისაგან თავის დაღწევის მიზნით დამნაშავენი ხშირად მიმართავენ თანხების დაქუცმაცებას. ამიტომ დგება ამ შემთხვევების სუბსუმციის საკითხი.

ამ საკითხის გარკვევისას უნდა გავითვალისწინოთ, რომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია განგრძობადი ფორმით ხორციელდება. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-14 მუხლის თანახმად, განგრძობადია ამ კოდექსის ერთი მუხლით ან მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული, რომელიც მოიცავს ერთიანი მიზნითა და საერთო განზრახვით ჩადენილ ორ ან მეტ ქმედებას. განგრძობადი დანაშაული დამთავრებულია უკანასკნელი ქმედების ჩადენის მომენტიდან. დავუშვათ, რომ ლეგალიზატორმა მიიღო შეკვეთა, მოეხდინა 50 ათასი ლარის ლეგალიზაცია. პასუხისმგებლობისთვის თავის არიდების მიზნით მან ეს თანხა 5 ნაწილად დააქუცმაცა. შესაბამისად ნაწილდება ის შემოსავალიც, რომელიც მან უნდა მიიღოს. ვთქვათ, ის დაკავებულია მეორე ეპიზოდის განხორციელებისას. მაშინ მისი ქმედება ვერ შეფასდება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით, რადგან მისი შემოსავალი არ აღემატება 30 ათას ლარს.

აქ უნდა გავითვალისწინოთ აღნიშნული დამამძიმებელი გარემოების შესახებ რ. კვარაცხელიას მიერ გამოთქმული საინტერესო მოსაზრება. ის მიუთითებს, რომ ყაჩაღობის დროს თავდამსხმელს შეიძლება ჰქონდეს დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზანი. იგი წაიღებს თუ არა დიდ ოდენობას, ამას კვალიფიკაციისათვის მნიშვნელობა არა აქვს. ე. ი. პროცესუალური მოქმედებით უნდა დადგინდეს ნივთის დიდი ოდენობით მისაკუთრების განზრახვა. მაგრამ არის სხვა შემთხვევაც, როცა პირს არა აქვს დიდი ოდენობით ნივთის მისაკუთრების განზრახვა. „მაგალითად, შელია ითვალისწინებს, რომ ავტომანქანა, რომლის გატაცებასაც ყაჩაღური თავდასხმის გზით ის აპირებს, არის 2000-დან 3000 ლარამდე ღირებულების. სინამდვილეში მისი ღირებულება არის 20 000 ლარი. ამ შემთხვევაში შელია არ შეიძლება მივცეთ პასუხისგებაში დიდი ოდენობით ნივთის დაუფლების მიზნით ჩადენილი ყაჩაღობისათვის, რადგან კანონმდებელმა ყაჩაღობის

დროს თავდასხმის მიზნად გაითვალისწინა დიდი ოდენობა. ამდენად, შელიას წინასწარი განზრახვით უნდა ჰქონოდა დიდი ოდენობით ნივთის მისაკუთრების მიზანი. მაგრამ, - როგორც რ. კვარაცხელია აღნიშნავს,- პრაქტიკაში საგამომძიებლო და სასამართლო ორგანოები პირის მიზანს არ ითვალისწინებენ. მთავარი შეფასების კრიტერიუმი არის ის, რომ პირმა წაიღო დიდი ოდენობით ნივთი, და მათთვის მნიშვნელობა არა აქვს იმას, დამნაშავეს ჰქონდა თუ არა ამის მიზანი. ანუ შელია დაისჯება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 179-ე მუხლის III ნაწილის „გ“ პუნქტით. პირთა ჯგუფის მიერ ჩადენილი ყაჩაღობის დროს გასარკვევია, დიდი ოდენობით ნივთის მისაკუთრებას ყველას განზრახვა მოიცავდა თუ არა. თუ არ მოიცავდა ყველას განზრახვა და მხოლოდ ერთმა მოითხოვა დიდი ოდენობით ნივთი, მაშინ ადგილი ექნება ამსრულებლის ექსცესს“ (3, 204-205).

აღნიშნული საკვებით შეესაბამება ფულის ლეგალიზაციასთან ბრძოლის პრაქტიკას, რადგან აქაც წარმოიშობა კანონის მოთხოვნისა და სუბიექტური შემადგენლობის დადგენის ურთიერთკავშირის პრობლემა.

გასათვალისწინებელია კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემა. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლში „დიდი ოდენობა“ გათვალისწინებულია შემოსავლის მიღების ჭრილში, 194¹ მუხლში კი – ხერხის სახით. კანონმდებელი ვერ გვიხსნის, რითაა განპირობებული „დიდი ოდენობის“ ასე სხვადასხვაგვარად განსაზღვრა.

ყურადღება კიდევ ერთ მნიშვნელოვან დეტალზე უნდა გამახვილდეს. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194¹ მუხლით გათვალისწინებული ქმედება უდავოდ არის პრედიკატული დანაშაული, რომელიც სხვა ნებისმიერი პრედიკატულ დანაშაულზე ნაკლებად ისჯება.

5.1.4. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი ამძიმებს პასუხისმგებლობას, თუ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია ორგანიზებული ჯგუფის მიერაა ჩადენილი.

ჯგუფური დანაშაულის ეს ფორმა განსაზღვრულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 27-ე მუხლის მე-3 ნაწილში: დანაშაული ორგანიზებული ჯგუფის მიერაა ჩადენილი, თუ იგი განახორციელა დროის განსაზღვრულ პერიოდში არსებულმა, შეთანხმებულად მოქმედმა, სტრუქტურული ფორმის მქონე ჯგუფმა, რომლის წევრები წინასწარ შეკავშირდნენ ერთი ან რამდენიმე დანაშაულის ჩასადენად ან რომლის მიზანია პირდაპირ ან არაპირდაპირ ფინანსური ან სხვა მატერიალური სარგებლის უკანონოდ მიღება.

27-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, ამ კოდექსის შესაბამისი მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევაში სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ორგანიზებული ჯგუფის შექმნისათვის ან ხელმძღვანელობისათვის დაეკისრება იმას, ვინც შექმნა ასეთი ჯგუფი ან ხელმძღვანელობდა მას. მასვე დაეკისრება პასუხისმგებლობა ამ ჯგუფის მიერ ჩადენილი ყველა დანაშაულისათვის, თუ მათ მოიცავდა მისი განზრახვა. ორგანიზებული ჯგუფის სხვა მონაწილე პასუხს აგებს ჯგუფის მონაწილეობისათვის ამ კოდექსის შესაბამისი მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, აგრეთვე იმ დანაშაულისათვის, რომლის მომზადებაშიც ან ჩადენაშიც იგი მონაწილეობდა.

27-ე მუხლის შენიშვნაში კი აღნიშნულია: ამ მუხლის მე-3 ნაწილის მიზნებისათვის, სტრუქტურული ფორმის მქონე ჯგუფად მიიჩნევა ჯგუფი, რომელიც არ არის შემთხვევით შექმნილი დანაშაულის დაუყოვნებლივ ჩასადენად და რომელშიც არ არის აუცილებელი, ფორმალურად იყოს განაწილებული როლები მის წევრთა შორის, წევრობას ჰქონდეს უწყვეტი ხასიათი ან ჩამოყალიბებული იყოს განვითარებული სტრუქტურა. ტექსტიდან გამომდინარეობს, რომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია შეიძლება განხორციელდეს ერთი ან რამდენიმე დანაშაულის ჩასადენად.

5.1.5. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი ამძიმებს პასუხისმგებლობას, თუ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებითაა ჩადენილი. ამ შემთხვევაში კანონმდებელი სპეციალურ ამსრულებელზე მიუთითებს. ასეთად შეიძლება მოგვევლინონ როგორც თანამდებობის პირები, ისე ისინი, ვინც ასრულებენ მმართველობით ფუნქციებს კომერციულ და სხვა ორგანიზაციებში, აგრეთვე ისეთი პირები, რომლებიც არ არიან აღჭურვილი თანამდებობის პირის სტატუსით, მაგალითად, სახელმწიფო და მუნიციპალური სამსახურების თანამშრომლები, საწარმოთა მუშაკები და სხვ. (10, 79). აღნიშნულ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ის, რომ მათ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისას მითვისებულ ქონებასთან დაკავშირებით თავიანთი სამსახურებრივი მდგომარეობა და უფლებამოსილება გამოიყენეს.

ამრიგად, ამ შემთხვევაში ამსრულებელი შეიძლება იყოს ნებისმიერი პირი, რომელიც უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისას თავის სამსახურებრივ უფლებამოსილებას იყენებს. იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ამსრულებელი თანამდებობის პირი უნდა იყოს. ამ შეხედულების საწინააღმდეგოდ რუსი მეცნიერი, ა. ბოიცოვი, მართებულად აღნიშნავს, რომ სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენება ნიშნავს დანაშაულისათვის არა თანამდებობის, არამედ სამსახურებრივი მოვალეობის გამოყენებას. შესაძლებელია, რომ დანაშაული ჩაიდინოს რიგითმა მუშაკმა თავისი ფუნქციურად აღჭურვილი მოვალეობის ფარგლებში (35, 638-639).

აღნიშნული მაკვალიფიცირებელი ნიშანი ახასიათებს არა მარტო უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას, არამედ სხვა ქმედებებსაც. თუმცა ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ ქმედების შემადგენლობის თავისებურება ამ ნიშნის ინტერპრეტაციის თავისებურებასაც განაპირობებს. მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 182-ე მუხლის („მითვისება ან გაფლანგვა“) თანახმად, „სამსახურებრივი მდგომარეობა“ დაკავშირებული

უნდა იყოს ორგანიზაციაში მომუშავე პირისათვის მინდობილი ქონების განკარგვის უფლებამოსილებასთან. სულ სხვანაირად უნდა იქნეს განხილული ეს ნიშანი სისხლის სამართლის კოდექსის 180-ე მუხლის („თაღლითობა“) მიხედვით. თაღლითობის დროს არ არის აუცილებელი, რომ დანაშაულის დაწყებამდე ნივთი ან ქონებრივი უფლება მიმთვისებლის მართლზომიერ მფლობელობაში ან გამგებლობაში იმყოფებოდეს.

5.2. ფულის გათეთრება და მომიჯნავე დანაშაულები

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობის გამიჯვნა მსგავსი დანაშაულების შემადგენლობათაგან პრაქტიკულად მნიშვნელოვანი საკითხია. მისი ზუსტი გადაწყვეტა ხელს უწყობს სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილის მრავალი ინსტიტუტის სწორ გაგებასა და გამოყენებას.

5.2.1. წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა ან გასაღება

განვიხილოთ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე და 186-ე მუხლების მიმართების პრობლემატიკა. ორივე შემთხვევაში საქმე გვაქვს დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის შეძენასთან ან გასაღებასთან. მაგრამ აღნიშნული შემადგენლობები ერთმანეთისაგან მიზნით განსხვავდება. 186-ე მუხლით გათვალისწინებული ქმედება ხორციელდება დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის დაუფლების მიზნით, 194-ე მუხლით გათვალისწინებული ქმედება კი – დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ან დაუსაბუთებელი ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემის მიზნით.

გ. მამულაშვილს მიაჩნია, რომ, თუ სსკ-ის 186-ე მუხლში აღწერილი ქმედებები (ნივთის შეძენა, სარგებლობა, ფლობა ან გასაღება) ემსახურება შემოსავლის გათეთრებას, მაშინ ეს დახმარება (ან ამსრულებლობა) 194-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულში (ანუ ფულის გათეთრებაში).

ამის გარდა, თუ პირი მიზნად ისახავს პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის დახმარებას, რათა მან თავი აარიდოს თავისი ქმედების იურიდიულ შედეგებს, მაშინ ის დანაშაულის დაფარვას ახორციელებს (მუხლი 375-ე). ამრიგად, 375-ე მუხლი (დანაშაულის დაფარვა) და 194-ე მუხლი (ფულის გათეთრება) ზოგადი და სპეციალური დაფარვის სახეებია, ორივე ერთად კი – დანაშაულთან შემხებლობის ფორმები. თუ დანაშაულებრივი გზით ნაშოვნი ქონების დაფარვა მიზნად ისახავს მისთვის კანონიერი სახის მიცემას, მაშინ ეს ფულის გათეთრებაა, ხოლო თუ დაფარვის მიზანია მხოლოდ დახმარება, რათა პრედიკატული დანაშაულის ჩამდენმა თავიდან აიცილოს პასუხისმგებლობა, მაშინ ეს დანაშაულის დაფარვაა (მუხლი 375-ე). ყველა კონვენციის ცალსახა მოთხოვნაა, საკუთრების გარდაქმნისა და გადაცემის დროს პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის დამხმარემ იცოდეს, რომ მისი ქმედება გამოიწვევს შემოსავლის ლეგალიზაციას, და სურდეს ეს შედეგი ან ითვალისწინებდეს ასეთი შედეგის გარდაუვალობას ან ასეთი შედეგის შესაძლებლობას. აქედან გამომდინარე, თუ ეს წინასწარ შეცნობილი არ არის, ამგვარი დახმარება დანაშაულის დაფარვის ზოგად შემადგენლობას მოგვცემს (მუხლი 375-ე) (46, 805).

სსკ-ის 186-ე მუხლით აღწერილი ქმედების შეფასებისას კი უნდა გაირკვეს, რას ემსახურებოდა ის, ფულის გათეთრებაში დახმარებას, დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ნივთის დაფარვაში დახმარებას თუ პირადი სარგებლის მიღებას. თუ პირს არც შემოსავლის გათეთრების და არც პრედიკატული სამართალდარღვევის მონაწილის დახმარების მიზანი არ ამოძრავებს და წინასწარი შეპირების გარეშე, მაგრამ წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებულ ნივთს შეიძენს, ფლობს, სარგებლობს ან ასაღებს პირადი მოტივით, მაშინ ის სსკ-ის 186-ე მუხლით აღწერილ დანაშაულს ახორციელებს (46, 803).

უნდა დავეთანხმოთ გ. მამულაშვილს, რომელიც ქმედების სუბსუმციის დროს მნიშვნელოვან როლს ანიჭებს „მიზანს“. მაგრამ სადავოა მის მიერ გამოთქმული მოსაზრება, რომ, თუ სსკ-ის 186-ე მუხლში აღწერილი ქმედებები (ნივთის შეძენა, სარგებლობა, ფლობა ან გასაღება) ემსახურება შემოსავლის გათეთრებას, მაშინ ეს დახმარებაა (ან ამსრულებლობა) 194-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულში (ანუ ფულის გათეთრებაში). საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის განხორციელებისას ამსრულებელი, როგორც წესი,

შემოსავლის გათეთრებისათვის იყენებს ქმედებას, რომლის ნიშნები 186-ე მუხლშია აღწერილი. ამიტომ ამ შემთხვევაში არსებობს 194-ე მუხლით გათვალისწინებული შემადგენლობა, რომელიც შთანთქავს 186-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემადგენლობას. ამ შემთხვევაში დახმარება, როგორც თანამონაწილეობის ფორმა, გამოირიცხება.

5.2.2. დანაშაულის დაფარვა

განვიხილოთ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე და 375-ე მუხლების მიმართების პრობლემატიკა. ამ საკითხთან დაკავშირებით გ. მამულაშვილი აღნიშნავს: თუ აღამიანი, ამა თუ იმ ფორმით, დაფარავს დანაშაულებრივი გზით ნაშოვნ ქონებას იმის გაუცნობიერებლად, რომ ამგვარმა გარიგებამ შეიძლება გამოიწვიოს შემოსავლების გარეცხვა, მაგრამ მიზნად ისახავს პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის დახმარებას, რათა მან თავი აარიდოს თავისი ქმედების იურიდიულ შედეგებს, მაშინ ის დანაშაულის დაფარვას ახორციელებს (მუხლი 375-ე). ამრიგად, 375-ე მუხლი (დანაშაულის დაფარვა) და 194-ე მუხლი (ფულის გათეთრება) ზოგადი და სპეციალური დაფარვის სახეებია, ორივე ერთად კი – დანაშაულთან შემხებლობის ფორმები. თუ დანაშაულებრივი გზით ნაშოვნი ქონების დაფარვა მიზნად ისახავს მისთვის კანონიერი სახის მიცემას, მაშინ ეს ფულის გათეთრებაა, ხოლო თუ დაფარვის მიზანია მხოლოდ დახმარება, რათა პრედიკატული დანაშაულის ჩამდენმა თავიდან აიცილოს პასუხისმგებლობა, მაშინ ეს დანაშაულის დაფარვაა (მუხლი 375-ე). ყველა კონვენციის ცალსახა მოთხოვნაა, საკუთრების გარდაქმნისა თუ გადაცემის დროს პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის დამხმარემ იცოდეს, რომ მისი ქმედება გამოიწვევს შემოსავლის ლეგალიზაციას, და სურდეს ეს შედეგი ან ითვალისწინებდეს ასეთი შედეგის გარდაუვალობას ან ასეთი შედეგის შესაძლებლობას. აქედან გამომდინარე, თუ ეს წინასწარ შეცნობილი არ არის, ამგვარი დახმარება დანაშაულის დაფარვის ზოგად შემადგენლობას მოგვცემს (მუხლი 375-ე) (46, 803–807).

მიგვაჩნია, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლით გათვალისწინებული შემადგენლობა მოიცავს დანაშაულის დაფარვას. ამიტომ საკითხის სხვაგვარი გადაწყვეტა სადავოა.

5.2.3. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობა, ქონების შექმნა, ფლობა ან გასაღება

2011 წლის 28 ოქტომბერს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში განხორციელდა 194¹-ე მუხლის ახალი რედაქცია, რომელმაც კიდევ უფრო გაართულა განსახილველი ქმედების შემადგენლობის გაგება.

1) სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის თანახმად, უკანონო ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემა წინასწარი შეცნობით უნდა განხორციელდეს, რაც 194¹ მუხლშიც არის აღნიშნული.

2) უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია ითვალისწინებს ამ გზით შექმნილ ქონებას, ხოლო ამ გზით შემდგომი „გამდიდრება“ – ასეთი ქონებით სარგებლობას. დანაშაული დამთავრებულად ითვლება მაშინ, როდესაც პირმა აღნიშნული გზით შეიძინა ქონება. ისმება კითხვა: რა მნიშვნელობა აქვს 194¹ მუხლის ამოქმედებას, თუ დანაშაული დამთავრდა?

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მსოფლიო მეცნიერებასა და პრაქტიკაში დღემდე არ არის დაზუსტებული განსხვავება პრედიკატულ ქმედებასა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას შორის. ჩვენი აზრით, საკითხის არასწორი გადაწყვეტის ძირითადი მიზეზი ისაა, რომ მეცნიერები, როგორც წესი, ერთმანეთში ურევენ პრედიკატული დანაშაულის და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის უმართლობებს. საკითხის განმარტების მიზნით მივმართეთ სამოძილო მაგალითებს.

პირველი მაგალითი: მურმანსკის ოლქის ადმინისტრაციამ მედიკამენტების და სამედიცინო ტექნიკის შესასყიდად 40 მილიარდი რუბლი გამოყო. ადმინისტრაციის თანამშრომლებმა დანადგარების შესასყიდად ფულადი სახსრები ხელშეკრულების

შესაბამისად გადაურიცხეს პეტერბურგში მდებარე ორ ფირმას, რომლებიც ერთ პირს ეკუთვნოდა. ფირმების მფლობელმა ფული მიიღო, მაგრამ წამლების შესყიდვის ნაცვლად თანხის სხვა ვალუტაში კონვერტაცია მოახდინა და იგი შვეიცარიასა და ფინეთში მისი კუთვნილი ფირმების ანგარიშებზე გადარიცხა. ფულის ნაწილი ლიხტენშტაინში, ლუქსემბურგსა და ვირჯინის კუნძულებზე ასევე მისი კუთვნილი ფირმების ლეგალურ საქმიანობაში ჩაიდო (36, 101).

მეორე მაგალითი: მარსელის ცენტრალურმა სასამართლომ, საფრანგეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 324.1 მუხლის 1-ლი და მე-2 პარაგრაფებისა და 324-ე მუხლის 1-ლი პარაგრაფის შესაბამისად, სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მისცა რუსეთიდან გადმოსახლებული ორი მოქალაქე, პ. და კ., იმის გამო, რომ მათ რუსეთიდან მიღებული კრიმინალური წარმომავლობის ფული უძრავი ქონების სექტორში დააბანდეს. ზემოხსენებულმა პირებმა შექმნეს რამდენიმე კომპანია, მათ შორის, ორი ოფშორული, და საფრანგეთში ფიზიკურ და იურიდიულ პირებზე გახსნეს საბანკო ანგარიშები იმისათვის, რომ დაეფარათ ფულის რეალური წარმომავლობა და განეხორციელებინათ ფართომასშტაბიანი ინვესტიციები უძრავ ქონებაში როგორც ლაჟვარდოვან სანაპიროზე (საფრანგეთის რივიერა), ისე პარიზის რეგიონში. კერძოდ, 2001 წლის 15 თებერვალს ბატონმა პ.-მ შეიძინა 3000 კვ. მ მამული, რისთვისაც 8 მილიონი ფრანკის ოდენობის კრედიტი აიღო. კრედიტის მისაღებად ბანკში გირაოდ პ.-ის და მისი მეუღლის წილები ჩაიდო (36, 102).

ორივე მაგალითში აშკარად ჩანს ფულის გათეთრების ნიშნები. თუმცა მათ შორის არის განსხვავება. პირველ შემთხვევაში ეს ნიშნები უკანონო, მაგრამ არაკრიმინალური ხასიათისაა, მეორეში კი საქმე გვაქვს ფულის კრიმინალურ წარმომავლობასთან. აქედან გამომდინარე, ფულის გათეთრების არსი არ იცვლება იმის მიხედვით, თუ როგორი მართლსაწინააღმდეგო ხასიათი აქვს ლეგალიზებული ფულის წყაროს. მოქმედების ბუნების საკითხის განსაზღვრისას ჩვენ არ უნდა ვიკვლიოთ იმ ქმედებების იურიდიული თავისებურებანი, რომელთა შედეგადაც არის მიღებული შემოსავალი.

მოკლედ შევხვით ქმედების შემადგენლობის აგების კუთხით მიზნის საკითხს, რადგან იგი დეტალურად განვიხილეთ ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის აღწერისას.

ქმედების შემადგენლობის აგების კუთხით მიზანი შესაძლებელია ქმედების შემადგენლობის რამდენიმე მოდელში იყოს წარმოდგენილი. შეიძლება გამოიყოს მარტივი და რთული მოდელები. მარტივ მოდელში აღწერილი ობიექტური მხარის ერთი სახე და მიზანი წარმოდგენილია, როგორც მისი კონსტიტუტიური ნიშანი, მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლში.

რთულ მოდელში სულ სხვა სურათი გვაქვს. ასე, მაგალითად, დანაშაულის პროვოცირებისას შემსრულებლის მიზანი პირის პასუხისმგებლობაში მიცემაა, „წაქეზებულ“ პირს კი სხვა მიზანი ამომრავებს, კერძოდ, დანაშაულის ჩადენა. ამ მოდელს უნდა მივაკუთვნოთ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ეს საკითხი იურიდიულ ლიტერატურაში სუსტად არის დამუშავებული. თუმცა, გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფით პრაქტიკულად გამორიცხულია ქონების უკანონოდ შეძენი პირის პასუხისმგებლობა ამ ქონების შემდგომი გათეთრებისთვის. ამასთანავე, ქმედების ობიექტური მხარის ნიშნები აღწერილია, როგორც დაფარვა და არა როგორც ჩვეულებრივი საქმიანობა (გარიგებების, ოპერაციების განხორციელება).

მოცემული ქმედების შემადგენლობის განხილვისას უნდა გავითვალისწინოთ, რომ უკანონოდ შეძენილი ქონების ლეგალიზაციის არსია უკანონო გზით შეძენილი ქონების ფლობისა და განკარგვისათვის და ქონებით სარგებლობისათვის კანონიერი სახის მიცემა. სწორედ ამ ქმედებების განხორციელების მიზანი განსაზღვრავს ქმედების შემადგენლობის სპეციფიკას. ამასთან დაკავშირებით რთული კითხვები წარმოიშობა მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერების დროს. მაგრამ ეს კითხვები სცილდება ჩვენი თემის ფარგლებს, რადგან ბრალის პრობლემატიკასთან ერთად უნდა განიხილებოდეს.

მოცემული საკითხის შეჯამებისას უნდა აღვნიშნოთ, რომ „მიზნის“ ზუსტი გაგების წყალობით შესაძლებელია „დანაშაულთა ერთობლიობის“ სუბსუმციის პრობლემების გადაჭრა. ამასთანავე, „მიზნის“ სწორი გაგების შედეგად შეიძლება თავიდან იქნეს აცილებული საგამოძიებო ორგანოების თვითნებობა. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, განსაკუთრებულ საშიშროებას ქმნის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის დებულება იმის შესახებ, რომ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას ექვემდებარება პირი, რომელსაც არ შეუძლია ქონების წარმომავლობის დასაბუთება.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კანონმდებლობაში ამ მუხლის კონსტრუქცია სრულად არის გადმოტანილი რუსეთის კანონმდებლობიდან და გზას უხსნის საგამომიებო ორგანოების თვითნებობას. მოვიყვანოთ მაგალითი რუსეთის სასამართლო პრაქტიკიდან: 2005 წლის დეკემბერში შინაგან საქმეთა ორგანოებმა მოსკოვის ლომბარდ „კრედექსში“ დააკავეს კურიერი, რომელიც ცდილობდა, 20 კგ-ზე მეტი ოქროს საიუველირო ნაკეთობები ჩაებარებინა. მათი წარმომავლობის დასაბუთება კურიერმა ვერაფრით მოახერხა. ამასთანავე, ლომბარდიდან ამოიღეს 60 კგ-ზე მეტი ვერცხლის საიუველირო ნაკეთობები: მათზე დოკუმენტები ან არ არსებობდა, ან საეჭვო იყო. ამის შედეგად პირი მსჯავრდებულ იქნა მუხლით, რომელიც უკანონოდ მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციას ითვალისწინებს. ყურადსაღებია ის ფაქტი, რომ საიუველირო ნაკეთობები შეიძლება რემონტის დროს ოთახის კედელში იყოს ნაპოვნი, ან უცნობი პირის მიერ იყოს ნაჩუქარი. დავუშვათ, რომ მსჯავრდებულმა ოდესღაც უცნობი პირის შვილი მანქანის დაჯახებისგან იხსნა და გარკვეული დროის შემდეგ ამ უცნობმა პირმა ვინაობის გამხელის გარეშე, მადლიერების ნიშნად დაუტოვა მას საიუველირო ნაკეთობები (33, 98).

ჩვენ მიერ განხილული შემადგენლობა ე. წ. ფორმალურ შემადგენლობებს მიეკუთვნება. ამრიგად, დანაშაულის დასრულების მომენტი იქნება ნებისმიერი ქმედება (მოქმედება), რომელიც მართლსაწინააღმდეგოდ მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციასთანაა დაკავშირებული. ამ მოქმედებების რთული ხასიათი დღემდე სუბიექტური მხარის გარშემო კამათის საგნად რჩება (25, 56).

მიგვაჩნია, რომ „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის“ ცნება წინასწარი შეცნობით სხვის მიერ მართლსაწინააღმდეგო გზით მოპოვებული ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემას გულისხმობს. რაც შეეხება ისეთ პრედიკატებს, როგორებიცაა ქონებით სარგებლობა, ქონების შეძენა, ფლობა, კონვერსია, გადაცემა ან სხვა მოქმედება, აგრეთვე მისი ნამდვილი ბუნების, წარმოშობის წყაროს, ადგილმდებარეობის, განთავსების, მოძრაობის, მასზე საკუთრების ან/და მასთან დაკავშირებული სხვა უფლებების დამალვა ან შენიღბვა, ისინი ამოღებული უნდა იქნეს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლიდან.

აღნიშნული მიდგომის შედეგად რამდენიმე საკითხი წყდება:

1) ხორციელდება პრედიკატული ქმედების და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გამიჯვნის საკითხი. ამ შემთხვევებში საქმე გვაქვს სხვადასხვაგვარ უმართლობებთან.

2) უფრო თანამიმდევრულად წყდება ქმედებათა ერთობლიობის საკითხი. ქმედებათა ერთობლიობა გამოირიცხება იმ შემთხვევაში, თუ, მაგალითად, პირმა თვითონ მოახდინა დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავლის ლეგალიზაცია. ამ შემთხვევაში არსებობს პრედიკატული დანაშაული და არა ქმედებათა ერთობლიობა.

3) შესაბამისად, ადვილად წყდება საკითხი: შემოსავალი დანაშაულებრივი გზით უნდა იყოს შეძენილი თუ არა? როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საკმარისია, რომ პირს შეგნებული ჰქონდეს მის მიერ ჩადენილი ქმედების სოციალური არსი. ბრალის დონეზე უნდა გადაწყდეს, წინასწარ ჰქონდა თუ არა შეცნობილი პირს შემოსავლის წარმოშობის მართლწინააღმდეგობა, პირის დამოკიდებულება ქმედების ნეგატიური სოციალური არსისადმი.

4) შესაბამისად უნდა გადაწყდეს თანამონაწილეობის საკითხი. მას დეტალურად შევხებით ჯგუფური დანაშაულის ანალიზისას. აქვე აღვნიშნავთ, რომ თანამონაწილეობის საკითხის გადაწყვეტისას არ უნდა იქნეს აღრეული პრედიკატული ქმედების ამსრულებელი და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ამსრულებელი და, შესაბამისად, ამ სხვადასხვაგვარი უმართლობების განხორციელებაში მონაწილეობა.

5.3. შეჯამება

ამ თავში ცალ-ცალკეა განხილული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის კვალიფიციური შემადგენლობები: უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ჯგუფურად; უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი არაერთგზის; უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, რასაც თან ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება; უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ; უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით.

ჯგუფურად ჩადენილი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობების გარკვევისას დიდი ყურადღება ექცევა დამხმარის ინსტიტუტის გამოყენებას. ამ კუთხით კრიტიკულადაა განხილული დებულება, რომლის თანახმად, თუ დამხმარის ანალოგიური ქმედებები, ე. ი. დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შექმნა, ფლობა,

სარგებლობა, გასაღება და სხვ., შემოსავლების გათეთრებას ემსახურება, მაშინ ეს დახმარება ან ამსრულებლობა 194-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულში. ჩვენი აზრით, პრობლემის სწორად გადაჭრა მნიშვნელოვანია, რადგან, თუ პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებელი მონაწილეობს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციაში, ის მაინც პრედიკატული დანაშაულის შემადგენლობის ფარგლებში მოქმედებს. დამხმარედ შეიძლება ჩაითვალოს ნებისმიერი სხვა პირი, რომელიც ეხმარება ლეგალიზატორს. აქ კვლავ უნდა გვახსოვდეს, რომ პრედიკატული დანაშაულის უმართლობა არსებითად განსხვავდება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის უმართლობისაგან.

ანალოგიური მიდგომა უნდა არსებობდეს ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობების გარკვევისას.

არაერთგზის ჩადენილი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობების გარკვევისას დიდი ყურადღება ექცევა იმ გარემოებას, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლი მხოლოდ იდენტურ ქმედებებს ითვალისწინებს – დაშვებულია მხოლოდ ამ კოდექსის იმავე მუხლით გათვალისწინებული ორი ან მეტი დანაშაულის ჩადენა. ამის გარდა, 194-ე მუხლში არ არის მითითებული, რომელი დანაშაული ჩაითვლება არაერთგზის ჩადენილად.

პრობლემის სწორად გადაჭრისათვის აუცილებელია, ყურადღება შემდეგ საკითხზე გამახვილდეს: იმის გამო, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლი პრედიკატულ დანაშაულს არ ითვალისწინებს, სასამართლოები პრედიკატულ დანაშაულს და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას ყველა შემთხვევაში აკვალიფიცირებენ ქმედებათა ერთობლიობით, მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 214-ე („საქართველოს საბაჟო საზღვარზე საქონლის გადაადგილებასთან დაკავშირებული წესის დარღვევა“) და 194-ე მუხლებით. თუ პირი ამ მუხლებითაა ნასამართლევნი და შემდეგ მან კვლავ ჩაიდინა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, მაშინ მისი ქმედება 194-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით უნდა დაკვალიფიცირდეს.

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის იმ შემადგენლობების გარკვევისას, რომლებიც დაკავშირებულია დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღებასთან ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღებასთან, დიდი ყურადღება ექცევა იმ ფაქტს, რომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია განგრძობადი ფორმით ხორციელდება. შესაბამისად,

გათვალისწინებული უნდა იქნეს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-14 მუხლის მოთხოვნა, რომლის თანახმად, განგრძობადია ამ კოდექსის ერთი მუხლით ან მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული, რომელიც მოიცავს ერთიანი მიზნითა და საერთო განზრახვით ჩადენილ ორ ან მეტ ქმედებას. განგრძობადი დანაშაული დამთავრებულია უკანასკნელი ქმედების ჩადენის მომენტიდან.

სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის პრობლემის სწორად გადაწყვეტისათვის აუცილებელია, ყურადღება შემდეგ საკითხზე გამახვილდეს: ამ შემთხვევაში კანონმდებელი სპეციალურ ამსრულებელზე მიუთითებს. ასეთად შეიძლება მოგვევლინონ როგორც თანამდებობის პირები, ისე ისინი, ვინც ასრულებენ მმართველობით ფუნქციებს კომერციულ და სხვა ორგანიზაციებში, აგრეთვე ისეთი პირები, რომლებიც არ არიან აღჭურვილი თანამდებობის პირის სტატუსით, მაგალითად, სახელმწიფო და მუნიციპალური სამსახურების თანამშრომლები, საწარმოთა მუშაკები და სხვ. აღნიშნულ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ის, რომ მათ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისას მითვისებულ ქონებასთან დაკავშირებით თავიანთი სამსახურებრივი მდგომარეობა და უფლებამოსილება გამოიყენეს.

ამ თავში ასევე განხილულია ფულის გათეთრების და მომიჯნავე დანაშაულების განსხვავების პრობლემა. ცალ-ცალკეა გაანალიზებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 186-ე, 375-ე და 194¹ მუხლები.

თუ პირი წინასწარი შეპირების გარეშე, მაგრამ წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებულ ნივთს იძენს, ფლობს ან ასაღებს ან ნივთით სარგებლობს პირადი მოტივით, მაშინ ის 186-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულს ახორციელებს. ამრიგად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის მთავარი დამახასიათებელი კონსტრუქციაა მისი მიზანი, რომელიც შედის ქმედების შემადგენლობაში და საშუალებას გვაძლევს, ზუსტად გადავწყვიტოთ თანამონაწილეობის პრობლემა.

ანალოგიურად უნდა გადაწყდეს 194-ე და 375-ე მუხლების მიმართების პრობლემატიკა. თუ ადამიანი ამა თუ იმ ფორმით დაფარავს დანაშაულებრივი გზით ნაშოვნ ქონებას იმის გაუცნობიერებლად, რომ ამგვარმა გარიგებამ შეიძლება გამოიწვიოს შემოსავლების „გარეცხვა“, მაგრამ მიზნად ისახავს პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის დახმარებას, რათა მან თავი აარიდოს თავისი ქმედების იურიდიულ შედეგებს, მაშინ ის

დანაშაულის დაფარვას ახორციელებს (მუხლი 375-ე). ამრიგად, 375-ე მუხლი (დანაშაულის დაფარვა) და 194-ე მუხლი (ფულის გათეთრება) ზოგადი და სპეციალური დაფარვის სახეებია, ორივე ერთად კი – დანაშაულთან შემხებლობის ფორმები. თუ დანაშაულგებრივი გზით ნაშოვნი ქონების დაფარვა მიზნად ისახავს მისთვის კანონიერი სახის მიცემას, მაშინ ეს ფულის გათეთრებაა, ხოლო თუ დაფარვის მიზანია მხოლოდ დახმარება, რათა პრედიკატული დანაშაულის ჩამდენმა თავიდან აიცილოს პასუხისმგებლობა, მაშინ ეს დანაშაულის დაფარვაა (მუხლი 375-ე).

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლით გათვალისწინებული შემადგენლობა ე. წ. ფორმალურ შემადგენლობებს მიეკუთვნება. ამრიგად, დანაშაულის დასრულების მომენტი იქნება მართლსაწინააღმდეგოდ მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციასთან დაკავშირებული ნებისმიერი ქმედება (მოქმედება). ამიტომ 194¹-ე მუხლის კონსტრუქცია (უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობა, ქონების შექმნა, ფლობა ან გასაღება) წინააღმდეგობაში მოდის 194-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემადგენლობასთან, რაც 194¹-ე მუხლის არსებობის საკითხს ზედმეტად ხდის.

თავი VI

სასამართლო პრაქტიკა ფულის გათეთრების შესახებ

6.1. ფულის გათეთრების შესახებ სასამართლო პრაქტიკის თავისებურება

აღნიშნული კატეგორიის საქმეებზე ჩვენ მიერ შესწავლილმა სასამართლო პრაქტიკამ შემდეგი სურათი წარმოაჩინა:

6.1.1. 2002 წლის 30 სექტემბერს კ. ჩ-მ, დ. ხ-მ, რ. ა-მ და ი. მ-მ დაარეგისტრირეს შპს „ვია ვიტა“, რომელიც 2006 წლიდან ექსკლუზიურად ახორციელებდა გერმანული კომპანიის, „Fresenius Medical Care“-ს, პროდუქციისა და ძირითადი საშუალებების (თირკმლის ქრონიკული უკმარისობით დაავადებულთა დიალიზით მომსახურების სფეროში) იმპორტსა და რეალიზაციას. შეთანხმდნენ, რომ კომპანია „Fresenius Medical Care“-ს პროდუქციის იმპორტის დროს ანგარიშ-ფაქტურაში, ე. წ. ინვოისში, გაზრდილი ფასი დაფიქსირდებოდა. აღნიშნული პროდუქციის რეალიზაციის შემდეგ შპს „ვია ვიტა“ გერმანულ კომპანიას ანგარიშზე გადაურიცხავდა ანგარიშ-ფაქტურაში მითითებულ თანხას. მიღებული თანხიდან შპს „Fresenius Medical Care“ კ. ჩ-ს სახელზე გერმანიაში, ქ. ბად ჰომბურგში, „Commerzbank“-ში გახსნილ საბანკო ანგარიშზე გადარიცხავდა თანხას, ე. წ. „ატკატს“, რომელიც დაფიქსირებული პროდუქციის ღირებულების დაახლოებით 10-20%-ს შეადგენდა. კ. ჩ. კი მიღებული თანხიდან, შეთანხმებული პროცენტული ოდენობის მიხედვით, ფულს შპს „ვია ვიტას“ დანარჩენ დამფუძნებლებს – დ. ხ-ს, რ. ა-ს და ი. მ-ს, გაუნაწილებდა. ე. წ. „ატკატის“ პროცენტის ოდენობა დროის, მოწოდებული მასალის ოდენობის და სახეობის მიხედვით განსხვავდებოდა. 2006 წელს კ. ჩ. გერმანიაში შეხვდა კომპანია „Fresenius Medical Care“-ს წამომადგენლებს, კერძოდ, კომპანიის ერთ-ერთ ვიცე-პრეზიდენტს, დ. ვ-ს, და პოსტსაბჭოთა ქვეყნების რეგიონის მენეჯერს, ა. შ-ს. მათ თანხის ზემოაღნიშნული გზით დაბრუნებაზე მოილაპარაკეს.

მითითებული სქემით ანგარიშწორება 2009 წლამდე ხდებოდა. 2009 წელს შპს „ვია ვიტაში“ დამფუძნებლებს შორის წილები თანაბრად – 25-25%-ის ოდენობით გადანაწილდა. იმავე

წელს კ. ჩ-მ, დ. ხ-მ, რ. ა-მ და ი. მ-მ მიღებული უკანონო შემოსავლის დაფარვის მიზნით საბანკო ანგარიშები გახსნეს გერმანიაში მოქმედ სხვადასხვა ბანკში. კომპანია „Fresenius Medical Care“-ს მიერ კ. ჩ-ს საბანკო ანგარიშებზე დარიცხული ე. წ. „ატკატის“ თანხები უკვე გერმანიაში გახსნილ შპს „ვია ვიტას“ დამფუძნებელთა ანგარიშებზე ირიცხებოდა.

2006 წლიდან 2010 წლის 25 ნოემბრამდე აღნიშნული დანაშაულებრივი სქემით შპს ვია ვიტამ“ კომპანია „Fresenius Medical Care“-სგან 15 000 000 ლარის ღირებულების პროდუქციის იმპორტი განახორციელა, რომლიდანაც დაახლოებით 1 500 000 ლარის – განსაკუთრებით დიდი ოდენობის – შემოსავალი იქნა მიღებული კ. ჩ-ის, დ. ხ-ის, რ. ა-ის და ი. მ-ის მიერ. კ. ჩ., დ. ხ., რ. ა. და ი. მ. ცნობილ იქნენ დამნაშავეებად საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტითა და მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულების ჩადენაში.

ერთი შეხედვით, ეს კვალიფიკაცია სწორია, თუკი გავითვალისწინებთ, რომ დამნაშავეებმა პროდუქციის ნამდვილი ფასი დამალეს და იმპორტი კანონის დარღვევით მომატებული ფასით განახორციელეს. მაგრამ ამ მიდგომას ერთი მნიშვნელოვანი გარემოება უშლის ხელს: ნივთი – „თირკმლის ქრონიკული უკმარისობით დაავადებულთა დიალიზი“ – კანონიერი წარმოშობის იყო. ამიტომ ძნელია იმის თქმა, რომ დამნაშავეებმა ფასის მომატებით ამ საქონელს კანონიერი სახე მისცეს. გასათვალისწინებელია, რომ „წამლისა და ფარმაცევტული საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის 37⁴ მუხლის თანახმად, იკრძალება სამკურნალო საშუალების აღრიცხვის, წარმოების, სტანდარტიზაციის, მარკირების, გადაზიდვა-გადაგზავნის, იმპორტ-ექსპორტის, რეექსპორტის, სერიული აღრიცხვის და განადგურების დადგენილი წესების დარღვევა. აქვე გასათვალისწინებელია, რომ სამკურნალო საშუალების აღრიცხვისა და გადაზიდვა-გადაგზავნის დაფინანსების მეთოდოლოგიასა და ანაზღაურების წესზე მიუთითებს საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 15 მარტის №92 დადგენილებით დამტკიცებული „2012 წლის ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამების“ მე-4 მუხლი, ხოლო მე-6 მუხლი მოითხოვს, რომ გათვალისწინებული მომსახურების მიწოდება აკმაყოფილებდეს შესაბამისი სამედიცინო საქმიანობისათვის კანონმდებლობით დადგენილ (ე. ი. ლიცენზირების) მოთხოვნებს. ამ ნორმატიული აქტების გათვალისწინებით სასამართლოს უკანონო სამეწარმეო საქმიანობის შესახებ უნდა ემსჯელა, რადგან საქართველოს სისხლის

სამართლის კოდექსის 192-ე მუხლი ითვალისწინებს სანებართვო პირობების ისეთ დარღვევას, რასაც ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება. ამის გარდა, როგორც აღვნიშნეთ, კვალიფიკაციას გარკვეულწილად ის გარემოება ართულებს, რომ 194-ე მუხლში არ არის გამიჯნული პრედიკატული დანაშაული და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობები.

6.1.2. განსახილველი საკითხის საილუსტრაციოდ ასევე მოვიყვანთ თბილისის საქალაქო სასამართლოს კოლეგიის 2011 წლის 25 დეკემბრის №1/389-11 განაჩენს. 2007 წლის 13 თებერვალს გ. ბ-ა, „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 23-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, დაინიშნა საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების – სატყეო დეპარტამენტის ტყის მართვის სამსახურის ტყის აღრიცხვის განყოფილების უფროსის თანამდებობაზე. 2010 წლის 2 აგვისტოს ის დანიშნულ იქნა საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სატყეო სააგენტოს მონიტორინგის დეპარტამენტის გეოინფორმაციული სამსახურის უფროსად.

გ. ბ-ა, „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის თანახმად, იყო მოხელე და, იმავე კანონის 66-ე მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, ეკრძალებოდა ქონებრივი გარიგების დადება იმ დაწესებულებასთან, სადაც საქმიანობდა. 2007 წლის 25 დეკემბერს მან საქმიანობის შენიღბვის და სამომავლოდ უკანონოდ მიღებული შემოსავლის ლეგალიზების მიზნით შპს „გრინლაიფი“ დააფუძნა. აღნიშნული ფირმის დამფუძნებლად და 100%-იანი წილის მფლობელად სადამფუძნებლო დოკუმენტაციაში ფორმალურად გაფორმებულ იქნა გ. ბ-ას დეიდა, ი. ხ-ლი, რომელსაც სინამდვილეში არანაირი შეხება არ ჰქონია შპს „გრინლაიფის“ საქმიანობასთან. მითითებული ფირმის დირექტორად დაინიშნა გ. ბ-ას მეგობარი, გ. გ-ძე, ბუღალტრად კი – გ. ბ-ას და, ნ. ბ-ა. სინამდვილეში შპს „გრინლაიფის“ როგორც ფინანსურ მხარეს, ისე საკადრო პოლიტიკას და მენეჯმენტს ერთპიროვნულად წარმართავდა გ. ბ-ა.

დაფუძნების დღიდან შპს „გრინლაიფის“ საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები იყო როგორც სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსებული შესყიდვების, ისე კერძო პირების

დაკვეთის საფუძველზე, საქართველოს მასშტაბით სატყეო მეურნეობასთან დაკავშირებული საქმიანობა, ტყის ინვენტარიზაცია, ტყითსარგებლობის გეგმების შედგენა, ტყეკაფების გამოყოფა, კორომთა გეგმების (რუკების) შედგენა და სხვ.

2009 წლის 15 მაისს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებას – სატყეო დეპარტამენტსა და შპს „გრინლაიფს“ შორის სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით გაფორმდა №1584/58-041 ხელშეკრულება შიდა ქართლის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე, ხაშური-ქარელის სატყეო უბნის კვარტალებში 5 664 ჰექტარ ფართობზე ტყის საერთო შესწავლისა და საექსპლუატაციო ტყის ფონდის დადგენის მიზნით.

2009 წლის 29 ივნისს გ. ბ-ამ, რომელიც იმ პერიოდში საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების – სატყეო დეპარტამენტის ტყის მართვის სამსახურის ტყის აღრიცხვის განყოფილების უფროსად მუშაობდა, აღნიშნული ხელშეკრულების ფარგლებში, საჯარო ინტერესის საწინააღმდეგოდ, სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებით შეადგინა ინსპექტირების ჯგუფის დასკვნა, რომლის მიხედვითაც, მისი კუთვნილი ფირმის, შპს „გრინლაიფს“, მიერ ზემოხსენებული ხელშეკრულების ფარგლებში შესრულებული სამუშაოები სრულად აკმაყოფილებდა მოთხოვნებს და მასალების სავსე გადამოწმებას არ საჭიროებდა. მან თვითონვე გააფორმა მიღება-ჩაბარების აქტი შპს „გრინლაიფთან“. მითითებული ხელშეკრულების ფარგლებში სახელმწიფო ბიუჯეტიდან შპს „გრინლაიფს“ ანგარიშზე საერთო ჯამში 39 648 ლარი გადაირიცხა, რითაც გ. ბ-ამ განსაკუთრებით დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავალი მიიღო.

2009 წლის 31 ივლისს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებას – სატყეო დეპარტამენტსა და შპს „გრინლაიფს“ შორის სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით გაფორმდა №1584/88-041 ხელშეკრულება სამეგრელო-ზემო სვანეთის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე, ხაიშის სატყეო უბნების კვარტალებში 10 366 ჰექტარ

ფართობზე ტყის საერთო შესწავლისა და საექსპლუატაციო ტყის ფონდის დადგენის მიზნით.

2009 წლის 20 აგვისტოს გ. ბ-ამ აღნიშნული ხელშეკრულების ფარგლებში, საჯარო ინტერესის საწინააღმდეგოდ, სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებით შეადგინა ინსპექტირების ჯგუფის დასკვნა, რომლის მიხედვითაც, მისი კუთვნილი ფირმის, შპს „გრინლაიფის“, მიერ ზემოხსენებული ხელშეკრულების ფარგლებში შესრულებული სამუშაოები სრულად აკმაყოფილებდა მოთხოვნებს და მასალების საველე გადამოწმებას არ საჭიროებდა. მან თვითონვე გააფორმა მიღება-ჩაბარების აქტი შპს „გრინლაიფთან“. ამის შედეგად სახელმწიფო ბიუჯეტიდან შპს „გრინლაიფის“ ანგარიშზე საერთო ჯამში 72 562 ლარი გადაირიცხა, რითაც გ. ბ-ამ განსაკუთრებით დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავალი მიიღო. გ. ბ-ა ცნობილ იქნა დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტებით და 332-ე მუხლის პირველი ნაწილით.

სასამართლოს მიერ აღნიშნული საქმის შეფასება გარკვეულწილად სადავოა. როგორც საქმის მასალებიდან ირკვევა, გ. ბ-ამ სატყეო დეპარტამენტსა და შპს „გრინლაიფს“ შორის გააფორმა თვალთმაქცური გარიგება სახელმწიფო შესყიდვის წესის დარღვევით. კერძოდ, მან დაარღვია „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის მე-6 პუნქტის მოთხოვნა: „მიმწოდებელთან დადებული ხელშეკრულების პირობების შეცვლა დაუშვებელია, თუ ამ ცვლილების შედეგად შემსყიდველი ორგანიზაციისათვის იზრდება ხელშეკრულების ღირებულება ან უარესდება ხელშეკრულების პირობები, გარდა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 398-ე მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევებისა“. როგორც ვხედავთ, გ. ბ-ამ კანონის მოთხოვნის საწინააღმდეგოდ გაზარდა ხელშეკრულების ღირებულება. უფრო მეტიც, მან საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 398-ე მუხლის საწინააღმდეგოდ შეცვალა ხელშეკრულების პირობები, როდესაც შეადგინა ინსპექტირების ჯგუფის დასკვნა, რომლის მიხედვითაც, ზემოაღნიშნული ხელშეკრულების ფარგლებში შესრულებული სამუშაოები სრულად აკმაყოფილებდა მოთხოვნებს და მასალების საველე გადამოწმებას არ საჭიროებდა. ამით მან სამოქალაქო კოდექსის 398-ე მუხლის საწინააღმდეგოდ მოახდინა ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი, ე. ი. თავისი დასკვნა იმ გარემოებების ცვლილებით

დაასაბუთა, რომლებიც არ არსებულა ხელშეკრულების დადების შემდეგ. ამ გარემოებათა ცვლილება მან თავიდანვე გაითვალისწინა თვალთმაქცურ გარიგებაში.

აქედან გამომდინარე, გ. ბ-ას ქმედებაში იკვეთება იმ ქმედების შემადგენლობა, რომელიც გათვალისწინებულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 195¹ მუხლით („სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილეობის წესის დარღვევა“). ამის გარდა, სასამართლომ სხვა შეცდომაც დაუშვა, როდესაც გ. ბ-ას ქმედება სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტებით და 332-ე მუხლის პირველი ნაწილით დააკვალიფიცირა. 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი (ქმედება, ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით) მოიცავს სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებას. ამიტომ 332-ე მუხლის („სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება“) მითითება ზედმეტია.

6.1.3. ჩვენი აზრით, ანალოგიური მდგომარეობაა თბილისის საქალაქო სასამართლოს კოლეგიის 2011 წლის 17 ივნისის №1/1781-11 განაჩენში. 2006–2010 წლების განმავლობაში შპს „ექსპრესდიაგნოსტიკამ“ 5-ჯერ გაიმარჯვა საქართველოს სოციალური დაზღვევის ერთიანი სახელმწიფო ფონდის მიერ ფენილკეტონურიით დაავადებულ ბავშვთა და მოზრდილთა საკვები დანამატით უზრუნველყოფის ფარგლებში გამოცხადებულ ტენდერში და გაუფორმდა ხელშეკრულება დადგენილი თანხის ფარგლებში. ვალდებულების შესასრულებლად შპს „ექსპრესდიაგნოსტიკამ“ „Stratford Group Management“-ისაგან ფენილკეტონურიით დაავადებულთათვის საკვები დანამატი, „MD mil PKU“, შეიძინა. წინასწარი შეთანხმებისამებრ, „Stratford Group Management“-ის მიერ მოწოდებულ ინვოისებში ხელოვნურად გაზრდილი ერთეულის ღირებულება დაფიქსირდა, რის საფუძველზედაც დეკლარაციაში ყალბი მონაცემები იქნა შეტანილი. ამის შედეგად ორგანიზებული დანაშაულებრივი ჯგუფის წევრებმა საქართველოს საბაჟო საზღვარზე 1 334 985 ლარის ღირებულების განსაკუთრებით დიდი ოდენობის მოძრავი ნივთი შემოიტანეს. ინვოისებში მითითებული თანხის „Stratford Group Management“-ის მიერ გადახდის შემდეგ ს. მ-მ თ. ა-ს დაუბრუნა 686 279 ლარი, რომელიც მან თანაბრად გაუნაწილა ორგანიზებული დანაშაულებრივი ჯგუფის წევრებს – პ. გ-ს და რ. თ-ს. სასამართლოს განაჩენით თ. ა., რ. თ. და პ. გ. ცნობილ იქნენ დამნაშავეებად საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე და 214-ე მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაულების ჩადენაში.

როგორც 2011 წლის 1 მარტის №1/881-11 განაჩენში, აქაც იკვეთება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 195¹ მუხლით გათვალისწინებული ქმედება და არა 194-ე მუხლით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობა.

6.1.4. თბილისის საქალაქო სასამართლოს კოლეგიის 2011 წლის 14 თებერვლის №1/677-11 განაჩენის მიხედვით, ვ. ჯ-ემ, რომელიც შპს „ჯავას“ დირექტორი იყო, 2007–2010 წლებში ორგანიზაციის სახელით სამშენებლო-სარემონტო სამუშაოების შესრულებაზე ხელშეკრულებები გააფორმა როგორც ქ. თბილისის მერიის მიერ დაფუძნებულ შპს „თბილსერვის ჯგუფთან“, ისე თბილისის მერიასთან. აღნიშნული ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული სამუშაოების შესრულებისათვის, ხარჯთაღრიცხვების შესაბამისად, თბილისის მერიამ და შპს „თბილსერვის ჯგუფმა“ შპს „ჯავას“ სხვა თანხებთან ერთად ჩაურიცხეს მუშა-მოსამსახურეებზე გასაცემი ხელფასების თანხები, რომლებიდანაც ვ. ჯ-ე 2007–2010 წლებში უკანონოდ დაეუფლა 145 904,8 ლარს. უკანონოდ დაუფლებული თანხისთვის კანონიერი სახის მიცემის, ანუ წარმოშობის წყაროს შენიღბვის და მასზე საკუთრების უფლების დამალვის, მიზნით ვ. ჯ-ემ შეადგინა ყალბი სახელფასო უწყისები, რომლებშიც ცალკეულ მუშა-მოსამსახურეებზე რეალურად გაცემული ხელფასები ხელოვნურად, 145 904,8 ლარით გაზარდა და გაცემულად, 234 673 ლარის ნაცვლად, 380 578,46 ლარი დააფიქსირა, რის შემდეგაც ხსენებული სახელფასო უწყისები ორგანიზაციის ბუღალტრულ დოკუმენტაციაში მოაქცია.

ვ. ჯ-ემ 2010 წლის 16 ოქტომბერს, შპს „ჯავას“ სახელით, გარდაბნის რაიონის სოფელ ნორიოში ნაგავსაყრელი პოლიგონის მშენებლობაზე ხელშეკრულება გააფორმა ქ. თბილისის მერიის მიერ დაფუძნებულ შპს „თბილსერვის ჯგუფთან“. ვ. ჯ-ე აღნიშნული ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამუშაოების შესასრულებლად შპს „ჯავასათვის“ ჩარიცხული თანხიდან უკანონოდ დაეუფლა 325 508 ლარს. უკანონოდ დაუფლებული თანხისთვის კანონიერი სახის მიცემის მიზნით ვ. ჯ-მ 2010 წლის 1 სექტემბერს ქვიშა-ხრემის შესყიდვაზე ფიქციური ხელშეკრულება გააფორმა თავის მეგობართან, ინდივიდუალურ მეწარმე გ. ჩ-ესთან, რომელმაც მას თითქოს 619 927 ლარის ღირებულების 42 029 კუბური მეტრი ქვიშა-ხრეში (ბალასტი) მიაწოდა. სინამდვილეში ვ. ჯ-ემ ქვიშა-ხრეში (საერთო თანხით 60 942 ლარი) თვითონვე შეისყიდა შპს „პაუელ შულერ

ენდ ირაო გრუპისაგან“, ხოლო სატრანსპორტო მომსახურების გაწევაზე უშუალოდ შეუთანხმდა შპს „ლოდი ოვის“ დირექტორს, ბ. პ-ეს (აღნიშნული მომსახურების ღირებულება 233 477 ლარით განისაზღვრა). ვ. ჯ-ემ ქვიშა-ხრემის შესყიდვაზე რეალურად სულ 294 419 ლარი დახარჯა, ხოლო ყალბი ხელშეკრულების საფუძველზე, ფიქციურად 619 927 ლარი იქნა გაწერილი, რითაც ვ. ჯ-ემ უკანონოდ დაუფლებულ 325 508 ლარს კანონიერი სახე მისცა.

ვ. ჯ-ემ 2010 წლის 1 ოქტომბერს, შპს „ჯავას“ სახელით, გარდაბნის რაიონის სოფელ ნორიოს მიმდებარე ტერიტორიაზე მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონის მშენებლობაზე ხელშეკრულება გააფორმა თბილისის მერიის მიერ დაფუძნებულ შპს „თბილსერვის ჯგუფთან“. ხსენებული ხელშეკრულების ფარგლებში შპს „ჯავას“, სხვა სამუშაოების შესრულებასთან ერთად, ზემოხსენებული პოლიგონის ტერიტორია ლითონის ღობით უნდა შემოეღობა და გრუნტის დამუშავებითი სამუშაოები უნდა ჩატარებინა. ვ. ჯ-ე უშუალოდ აბარებდა დამკვეთს შესრულებული სამუშაოების სიას, რომელშიც სხვადასხვა პუნქტში დაფიქსირებული ერთეულის ფასები არ შეესაბამება იმ პერიოდისთვის არსებულ ფასებს. კერძოდ, მშენებლობის შემფასებელთა კავშირის „სამშენებლო რესურსების ფასების“ კრებულის 2010 წლის მე-2 და მე-4 კვარტალების შესაბამისი მონაცემებისა და ბაზარზე არსებული ფასების შესწავლით დადგინდა, რომ წარმოდგენილ შესრულებულ სამუშაოთა აქტებში მითითებულ ზემოხსენებულ სამუშაოებზე გაზრდილია ერთეულის ფასები და საერთო ჯამში 799887,36 ლარს შეადგენს. აღნიშნული სხვაობის თანხა სრულად მიითვისა ვ. ჯ-ემ.

ვ. ჯ-ეს ქმედება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით, 362-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით და 182-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით დაკვალიფიცირდა.

როგორც ვხედავთ, სასამართლომ არ გაითვალისწინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 195¹ და 194-ე მუხლებს შორის არსებული განსხვავება. მაგრამ საინტერესოა ის გარემოება, რომ სასამართლომ დაუსაბუთებლად გამოიყენა სისხლის სამართლის კოდექსის 182-ე მუხლი. ამ მუხლის გამოყენება შესაძლებელია იმ შემთხვევაში, თუ პირი ისაკუთრებს მინდობილ ქონებას. თანხა, რომელიც დამნაშავის მიერ

მართლსაწინააღმდეგოდ არის გაზრდილი, არის არა მფლობელობის, არამედ ყიდვა-გაყიდვის საგანი, რომელიც სულ სხვა ეკონომიკური ბუნებისაა.

6.1.5. მაგალითად მოვიყვანოთ ასევე თბილისის საქალაქო სასამართლოს კოლეგიის 2011 წლის 15 თებერვლის №1/155-10 განაჩენი. 2005 წლის 7 აპრილიდან ხ. პ-ი საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სისტემაში სხვადასხვა თანამდებობაზე მუშაობდა. 2005 წლის 1 სექტემბერს იგი დაინიშნა გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების – გარემოს დაცვის ინსპექციის უფროსის პირველი მოადგილის თანამდებობაზე, რომელზედაც 2007 წლის 1 თებერვლამდე მუშაობდა.

ხ. პ-ი 2006 წლის გაზაფხულზე დაუკავშირდა გარემოს დაცვის ინსპექციის მაშინდელ თანამშრომლებს, მ. ვ-ს და დ. შ-ს, და მათთან ერთად, „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა უხეში დარღვევით, ყალბი დოკუმენტების დამზადებისა და გამოყენების გზით განიზრახა, კანონის დარღვევით მოეპოვებინა სახელმწიფო ლიცენზია მცხეთის რაიონში, მდინარე არაგვის მარჯვენა ჭალის ტერასაზე, „წიწამური 2“-ის საბადოდან ქვიშა-ხრეშის მოპოვების მიზნით და შემდგომ ამ ლიცენზიის კერძო მეწარმეზე გასხვისების გზით მისთვის კანონიერი სახე მიეცა, რათა დიდი ოდენობით შემოსავალი მიეღო.

ვინაიდან ლიცენზიის მოსაპოვებლად გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში შესაბამისი პროცედურების გავლა და აუქციონის ჩატარება იყო საჭირო, ხ. პ-მა 2006 წლის 10 მაისს თავისი მეგობარი, დ. ბ-ი, ინდივიდუალურ მეწარმედ დაარეგისტრირა, რათა მათ ინდემწარმე „დ. ბ-ის“ სახელით და მისივე მეშვეობით მონაწილეობა მიეღოთ აუქციონში. შესაბამისი პროცედურების გავლისა და ყალბი დოკუმენტების დამზადების შემდეგ ხ. პ-მა 2006 წლის 7 სექტემბერს ინდემწარმე „დ. ბ-ის“ სახელით გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში მართლაც შეიტანა განცხადება მცხეთის რაიონში, მდინარე არაგვის მარჯვენა ჭალის ტერასაზე, „წიწამური 2“-ის საბადოდან ქვიშა-ხრეშის მოპოვების და, შესაბამისად, მასზე ქონებრივი უფლებამოსილების დამადასტურებელი დოკუმენტის, ლიცენზიის, მიღების თაობაზე. 2006 წლის 9 სექტემბერს კი მათ „საქართველოს ბანკის“ ცენტრალურ ფილიალში ასევე დ.

ბ-ის სახელით შეიტანეს წინასწარ განსაზღვრული თანხა, 2 907 ლარი, და აუქციონში მონაწილეობის მისაღებად დამზადებულ სხვა ყალბ დოკუმენტებთან ერთად წარადგინეს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში, რის შემდეგაც აუქციონი დაინიშნა.

2006 წლის 22 სექტემბერს ჩატარებულ აუქციონში გამარჯვებულად ინდმეწარმე „დ. ბ-ი“ გამოცხადდა. შესაბამისად, საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2006 წლის 29 ნოემბრის №1318 ბრძანებით ინდმეწარმე „დ. ბ-ს“ მიეცა უფლება, მცხეთის რაიონში, მდინარე არაგვის მარჯვენა ჭაღის ტერასაზე, „წიწამური 2“-ის საბადოდან 100 000 კუბური მეტრის ოდენობის სასარგებლო წიაღისეული, ქვიშა-ხრეში, საერთო ჯამში 91 124 ლარის საფასურად მოეპოვებინა და, შესაბამისად, მის სახელზევე გაიცა ქონებრივი უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტი, წიაღისეულის მოპოვების ლიცენზია. თავისი შინაარსით ყალბი ქონებრივი უფლებამოსილების დამადასტურებელი დოკუმენტის ჯგუფურად დამზადების შემდეგ ხ. პ-მა მისი გამოყენება გადაწყვიტა.

დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონებისთვის კანონიერი სახის მიცემის და მისი უკანონო წამოშობის დაფარვის მიზნით ხ. პ-მა ჯგუფთან ერთად აღნიშნული ლიცენზია 150 000 ლარის საფასურად საკუთრების უფლებით გადასცა ფიზიკურ პირს, თ. ფ-ს. 2006 წლის 8 ნოემბერს აღნიშნული თანხიდან 89 117 ლარი თ. ფ-ს დ. ბ-ის სახელით შეატანინეს „საქართველოს ბანკის“ შესაბამის ანგარიშზე. დარჩენილი თანხის ნაწილი, 60000 ლარი, 2006 წლის ნოემბრის ბოლოს თ. ფ-მა ხელზე გადასცა ხ. პ-ს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს შენობის მიმდებარე ტერიტორიაზე, რითაც ხ. პ-მა ჯგუფთან ერთად დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავალი მიიღო.

სასამართლოს განაჩენის მიხედვით, ხ. პ-მა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებით (2006 წლის 22 აგვისტოს რედაქციით), 210-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით და 362-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაულები ჩაიდინა.

მიგვაჩნია, რომ ფულის გათეთრების ფაქტი მაშინ დაფიქსირდებოდა, თუ აღნიშნულ დანაშაულში „საქართველოს ბანკის“ რომელიმე თანამშრომელი იქნებოდა ჩართული, რაც

საქმის მასალებით არ დასტურდება. სასამართლომ არ გაითვალისწინა, რომ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონებისთვის კანონიერი სახის მიცემა ხდება მაშინაც, როდესაც პირი უკანონო სამეწარმეო საქმიანობას სალიცენზიო პირობების დარღვევით ახორციელებს (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 192-ე მუხლი), მაგალითად, როდესაც უკანონო სამეწარმეო საქმიანობის გზით მიღებული თანხა ხელფასის სახით გაიცემა ან სხვა საქმეში ბანდდება. ჩვენი აზრით, სასამართლომ სისხლის სამართლის კოდექსის 192-ე მუხლი 194-ე მუხლისაგან ვერ განასხვავა. საინტერესოა, რომ ამ კუთხით სასამართლომ სწორად დაიწყო მსჯელობა, როდესაც აღნიშნა, რომ, „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის თანახმად, ხ. კ-ი იყო მოხელე, იმავე კანონის 63-ე მუხლის შესაბამისად, მას არ ჰქონდა სამეწარმეო საქმიანობაში მონაწილეობის უფლება, ხოლო 66-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, როგორც მოხელეს და საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს მოსამსახურეს, ეკრძალებოდა ქონებრივი გარიგების დადება იმ დაწესებულებასთან, სადაც საქმიანობდა, ასევე გარიგების დადებაში ნებისმიერი სახით მონაწილეობა და გარიგების დასადებად აღნიშნული დაწესებულების ქონების შეძენა. მაგრამ საბოლოოდ სასამართლომ რატომღაც გვერდი აუარა ამ მსჯელობას და ქმედებას სულ სხვა კვალიფიკაცია მისცა.

6.1.6. სასამართლო პრაქტიკის შესწავლამ სხვა პრობლემებიც გამოავლინა. თბილისის საქალაქო სასამართლოს კოლეგიის 2011 წლის 21 აპრილის №1/15781-11 განაჩენის მიხედვით, ინდემწარმე „გ. კ. – ვესტა“ საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული წესით საგადასახადო ორგანოში გადასახადის გადამხდელად 1998 წლის 11 თებერვალს დარეგისტრირდა და მიენიჭა საიდენტიფიკაციო ნომერი – 104912622. მისი საქმიანობის სფეროა სხვადასხვა დასახელების საკანცელარიო პროდუქციის საქართველოში იმპორტი და რეალიზაცია.

გ. კ-ის მიერ წარმოებული „შავი ჩანაწერების“ ჟურნალისა და ოფიციალური საფინანსო-ბუღალტრული დოკუმენტაციის შედარების შედეგად დადგინდა, რომ ინდემწარმე „გ. კ. – ვესტას“, „შავი ჩანაწერების“ ჟურნალის მიხედვით, 1 313 705 ლარის ოდენობის შემოსავალი ჰქონდა მიღებული, ხოლო ოფიციალურად, ბუღალტრულ დოკუმენტაციაში დაფიქსირებული შემოსავლის ოდენობა 198 693 ლარი იყო. აღნიშნულის

გათვალისწინებით, „შავ ჩანაწერებსა“ და ბულალტრულად დაფიქსირებულ შემოსავლებს შორის სხვაობამ 1 115 013 ლარი შეადგინა.

ბრალის დასაბუთებისას სასამართლომ სწორად აღნიშნა, რომ არსებობდა უკანონოდ მიღებული განსაკუთრებით დიდი ოდენობით აღურიცხავი ქონება. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ ქმედებას საპირისპირო კვალიფიკაცია მისცა: გ. კ-მა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დანაშაული ჩაიდინა. სასამართლომ მიიჩნია, რომ გ. კ. შემოსავლის წარმოშობის დაფარვის და მისთვის კანონიერი სახის მიცემის მიზნით მოქმედებდა, იძენდა სხვადასხვა სახის უძრავ და მოძრავ ქონებას, რითაც უკანონო შემოსავლის ლეგალიზებას ახდენდა.

მიგვაჩნია, რომ სასამართლოს განაჩენში სულ სხვა სურათი იკვეთება. გამოძიებამ გამოავლინა ე. წ. „შავი ჩანაწერების“ ჟურნალი, რომელშიც შემოსავლების შემცირება დაფიქსირდა. განაჩენში ეს ფაქტი უარყოფილი არ არის. სასამართლომ დაადგინა გადასახადისათვის თავის არიდება – დანაშაული, გათვალისწინებული საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 218-ე მუხლით, რომელსაც არავითარი კავშირი არ აქვს 194-ე მუხლთან.

6.1.7. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზმა ორი ტენდენცია გამოავლინა: 1) საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის გამოყენებისადმი ერთიანი მიდგომა არ არსებობს; 2) საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის ხარვეზის გამო სასამართლო იძულებულია, პრედიკატული დანაშაულის და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობები ერთდროულად დააკვალიფიციროს. ამ დროს ხდება შეცდომის დაშვება როგორც უკანონოს შემოსავლის ლეგალიზაციის, ისე პრედიკატული დანაშაულის კვალიფიკაციის შემადგენლობის შეფასების დროს. საბოლოოდ ბრალის ქმედებათა ერთობლიობით დასაბუთება პრობლემურია და სინამდვილეს არ შეესაბამება. ამის მაგალითია თბილისის საქალაქო სასამართლოს კოლეგიის 2011 წლის 15 თებერვლის №1/459-11 განაჩენი.

2005 წლის 5 აპრილს პ. ხ-მე სამცხე-ჯავახეთის მხარეში საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებულის მოადგილედ დაინიშნა. ის აღნიშნული თანამდებობიდან

პირადი განცხადების საფუძველზე, 2009 წლის 1 იანვარს გათავისუფლდა. 2009 წლის 5 იანვარს პ. ხ-მე დანიშნულ იქნა საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების – სატყეო დეპარტამენტის თავმჯდომარედ, ხოლო 2010 წლის 1 აგვისტოს – იმავე სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სატყეო სააგენტოს თავმჯდომარედ.

2007 წლის დასაწყისში პ. ხ-ისთვის ცნობილი გახდა, რომ ბორჯომის მუნიციპალიტეტის გამგეობას სახელმწიფო შესყიდვის გზით დაახლოებით 50000 ლარის ღირებულების კომპიუტერული ტექნიკის შეძენა და ქსელის მოწყობა უნდა განეხორციელებინა.

იმავე წლის თებერვალში პ. ხ-მე თავის მეგობარს, შპს „კომპიუტერული სამყარო“ გაყიდვების მენეჯერს, დ. ვ-ს, დაუკავშირდა და 5000 ლარის ოდენობის ქრთამის სანაცვლოდ ბორჯომის მუნიციპალიტეტის გამგეობასთან ზემოაღნიშნული სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში კომპიუტერული ტექნიკის შეძენაზე ხელშეკრულების გაფორმება შესთავაზა, რასაც ის დათანხმდა. პ. ხ-მის მიერ შემუშავებული სქემის მიხედვით, დ. ვ-ი ბორჯომის მუნიციპალიტეტის გამგეობას კომპიუტერული ტექნიკის საცალო ფასთან შედარებით ხელოვნურად გაზრდილ ფასებს შესთავაზებდა, სახელმწიფო შესყიდვის განხორციელების შემდეგ კი პროდუქციის რეალურ ღირებულებასა და შეთავაზებულ ფასებს შორის სხვაობის თანხა პ. ხ-მეს ქრთამის სახით დაუბრუნდებოდა.

2007 წლის 20 თებერვალს ბორჯომის მუნიციპალიტეტის გამგეობამ კომპიუტერული ტექნიკისა და მისი ქსელის გამართვის შესასყიდად ტენდერი გამოაცხადა. აღნიშნულ ტენდერში უკონკურენტო პირობებში გამარჯვებულად შპს „კომპიუტერული სამყარო“ გამოცხადდა. 2007 წლის 21 მარტს ბორჯომის მუნიციპალიტეტის გამგეობასა და შპს „კომპიუტერულ სამყარო“ შორის გაფორმდა ხელშეკრულება 46514 ლარის ღირებულების კომპიუტერული ტექნიკის შესყიდვაზე. ტექნიკის მიწოდებისა და ხელშეკრულებით გათვალისწინებული თანხის გადმორიცხვის შემდეგ დ. ვ-მა პ. ხ-მეს ქრთამის სახით 5000 ლარის ღირებულების კომპიუტერული ტექნიკა გადასცა.

სასამართლოს განაჩენის მიხედვით, პ. ხ-მემ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 338-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული ჩაიდინა.

აღნიშნულ ეპიზოდში პ. ხ-მემ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 195¹ მუხლით („სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილეობის წესის დარღვევა“) გათვალისწინებული ქმედება ჩაიდინა, მაგრამ სასამართლოს ამ ფაქტის შესახებ არ უმსჯელია. ამის გარდა, ეჭვს იწვევს ქმედების სისხლის სამართლის კოდექსის 338-ე მუხლით დაკვალიფიცირება. პ. ხ-მემ შპს „კომპიუტერული სამყაროს“ გაყიდვების მენეჯერს, დ. ვ-ს, თანხა იმ მიზნით შესთავაზა, რომ მას ბორჯომის მუნიციპალიტეტის გამგეობის მიერ გამოცხადებულ ტენდერში მართლსაწინააღმდეგო გზით მიეღო მონაწილეობა, ე. ი. გაეფორმებინა ხელშეკრულება კომპიუტერული ტექნიკის ხელოვნურად გაზრდილი ფასით შესყიდვაზე, რითაც პ. ხ-მემ არასწორი ინფორმაციის საფუძველზე დ. ვ-ს გარკვეული სამეურნეო ქმედებისაკენ უბიძგა. ამ მოქმედებით პ. ხ-მემ და დ. ვ-მ დაარღვიეს „მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მოთხოვნა. როგორც ვხედავთ, დ. ვ-ს მიერ შეთავაზებული თანხა თავისი ბუნებით მართლსაწინააღმდეგო სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელებასთანაა დაკავშირებული. ამიტომ განხილულ ეპიზოდში საქმე გვაქვს კომერციულ მოსყიდვასთან (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 221-ე მუხლი) და არა ქრთამის მიცემასთან.

2007 წლის 20 აპრილს პ. ხ-მემ თავის მეგობართან, სამცხე-ჯავახეთის მხარეში საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაციის კომპიუტერული უზრუნველყოფის სპეციალისტთან, ი. თ-სთან, ერთად დააარსა ინდივიდუალური საწარმო სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელების – კომპიუტერული ტექნიკის შეძენა-რეალიზაციის და შესაბამისი მომსახურების გაწევის – მიზნით. ინდივიდუალურ მეწარმედ ფორმალურად დარეგისტრირებულ იქნა ი. თ-ის მეუღლე, მ. ი-მე, რომელსაც მოცემულ საქმიანობასთან არანაირი შეხება არ ჰქონდა. პ. ხ-მე თავისი თანამდებობის გამოყენებით უზრუნველყოფდა აღნიშნულ საწარმოსთან სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში კომპიუტერული ტექნიკისა და აქსესუარების შეძენაზე, ასევე შესაბამისი მომსახურების გაწევაზე ხელშეკრულებების გაფორმებას სამცხე-ჯავახეთის მხარეში საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაციასა და მუნიციპალიტეტების გამგეობებს შორის. კომპიუტერული ტექნიკის დიდ ნაწილს ინდმეწარმე „მ. ი-მის“ სახელით იძენდნენ ქ. თბილისში რეგისტრირებული შპს

„კომპიუტერული სამყაროსგან“, რომლის გაყიდვების მენეჯერი იყო დ. ვ-ი, შემდეგ კი პროდუქციას 58,62%-იანი ფასნამატით აწვდიდნენ სახელმწიფო ორგანოებს. აღნიშნული საქმიანობიდან მოგება თანაბრად ნაწილდებოდა პ. ხ-ძეს, ი. თ-სა და პ. ხ-ძის ძმას, ბ. ხ-ძეს, შორის.

2007-2008 წლებში აღნიშნული სქემით, ინდემწარმე „მ. ი-ძის“ სახელით პ. ხ-ძემ და ი. თ-მა სახელმწიფო ორგანოებთან, კერძოდ, სამცხე-ჯავახეთის მხარეში საქართველოს პრეზიდენტის სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაციასთან, ახალციხის, ადიგენისა და ასპინძის მუნიციპალიტეტების გამგეობებთან, სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით 38183 ლარის ღირებულების კომპიუტერული ტექნიკისა და მომსახურების რეალიზაცია მოახდინეს, რითაც 14111 ლარის უკანონო შემოსავალი მიიღეს.

სასამართლომ 2007-2008 წლებში განხორციელებულ სქემაში მართებულად დაინახა სამეწარმეო საქმიანობაში უკანონო მონაწილეობის ფაქტი, ე. ი. მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ პირადად ან სხვისი მეშვეობით საწარმოს, ორგანიზაციის ან დაწესებულების დაარსება სამეწარმეო საქმიანობის მიზნით ანდა მის მართვაში მონაწილეობა კანონით დადგენილი აკრძალვის მიუხედავად, თუ ეს დაკავშირებულია მისთვის უკანონო შეღავათის ან უპირატესობის დაწესებასთან ან მის სხვა ფორმით მფარველობასთან (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 337-ე მუხლი). ამავე დროს, ზევით განხილული ეპიზოდებისაგან განსხვავებით, სასამართლომ ეს ეპიზოდი ქმედებათა ერთობლიობით დააკვალიფიცირა, როდესაც საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი და იმავე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი გამოიყენა. აღსანიშნავია, რომ ამ და სხვა ეპიზოდებში 194-ე მუხლის გამოყენებისადმი სასამართლოს მიდგომა გაურკვეველია – ერთიანი პოზიცია არ ჩანს. საილუსტრაციოდ დეტალურად მოვიყვანთ სხვა ეპიზოდებსაც.

2007 წლის 25 დეკემბერს პ. ხ-ძის მეგობარმა, საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სატყეო სააგენტოს მონიტორინგის დეპარტამენტის გეოინფორმაციული სამსახურის უფროსმა, გ. ბ-ამ, საქმიანობის შენიღბვის და სამომავლოდ უკანონოდ მიღებული შემოსავლის

ლეგალიზების მიზნით შპს „გრინლაიფი“ დააფუძნა. აღნიშნული ფირმის დამფუძნებლად და 100%-იანი წილის მფლობელად მან ფორმალურად გააფორმა თავისი დეიდა, ი. ხ-ლი, ფირმის დირექტორად მეგობარი, გ. გ-ძე, დანიშნა, ბუღალტრად კი – და, ნ. ბ-ა. სინამდვილეში შპს „გრინლაიფის“ როგორ ფინანსურ მხარეს, ისე საკადრო პოლიტიკას და მენეჯმენტს იგი თავად წარმართავდა. ანალოგიური მიზნით 2007 წლის 26 აპრილს გ. ბ-ამ და მისმა მეგობრებმა შპს „ტყეპროექტი“ დააფუძნეს. ფირმის დამფუძნებლად გაფორმებულ იქნა გ. ბ-ას მეგობარი, გ. ტ-ძე.

დაფუძნების დღიდან შპს „გრინლაიფის“ და შპს „ტყეპროექტის“ საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები იყო კერძო პირების დაკვეთის საფუძველზე, საქართველოს მასშტაბით სატყეო მეურნეობასთან დაკავშირებული საქმიანობა, ტყის ინვენტარიზაცია, ტყითსარგებლობის გეგმებისა და კორომთა გეგმების (რუკების) შედგენა და სხვ.

2009 წელს, საქართველოს მთავრობის დადგენილების საფუძველზე, სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოიყო დაფინანსება – 150 000 ლარი, რომელიც საქართველოს მასშტაბით წინასწარ განსაზღვრულ რეგიონებში საექსპლუატაციო ტყის ფონდის დადგენას უნდა მოხმარებოდა. ანალოგიურად, 2009 წლის გაზაფხულზე, საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს გადაწყვეტილებით, სვანეთში, მესტია-ხაიშის სატყეო უბანში, 30000 ჰექტარზე ტყის ინვენტარიზაცია უნდა ჩატარებულიყო, რისთვისაც სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დამატებით 250 000 ლარი გამოიყო. უნდა დადგენილიყო რეალურად არსებული მოსაჭრელი ხე-ტყის მოცულობა. სატყეო დეპარტამენტს ინფორმაცია ეკონომიკის სამინისტროსთვის უნდა მიეწოდებინა და აღნიშნულ რეგიონებში ხე-ტყის ლიცენზიები აუქციონის წესით უნდა გაცემულიყო. საკითხის მოგვარება, სამუშაოს შემსრულებელი კომპანიების მოძიება და მათთან სახელმწიფო შესყიდვის ხელშეკრულებების გაფორმება უშუალოდ საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სატყეო სააგენტოს თავმჯდომარეს, პ. ხ-ძეს, დაევალა. ვინაიდან ვადები მცირე იყო, პირველ ეტაპზე საქართველოს მთავრობის დადგენილებით, ხოლო მეორე ეტაპზე – პ. ხ-ძის ინიციატივით, აღნიშნული სამუშაოები სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ტენდერის ჩატარების ნაცვლად ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით განხორციელდა. პ. ხ-ძემ, თავის მხრივ, აღნიშნული საკითხის ორგანიზება გ. ბ-ას დაავალა.

პ. ხ-ძეს გ. ბ-ასგან წინასწარ ჰქონდა ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ შპს „გრინლაიფი“ და შპს „ტყეპროექტი“ მისი კუთვნილი ფირმები იყო. გ. ბ-ამ პ. ხ-ძეს შეთავაზა, რომ, თუკი სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში სამუშაოების 2/3 შპს „გრინლაიფსა“ და შპს „ტყეპროექტს“ გაუფორმდებოდა, საქმიანობის დასრულების და თანხების ჩარიცხვის შემდეგ იგი მას ქრთამის სახით თანხის გარკვეულ ნაწილს გადასცემდა. ამას პ. ხ-ძე დათანხმდა და გ. ბ-ას დაავალა, შესასრულებელი სამუშაოები თავისი შეხედულებისამებრ გაენაწილებინა.

შეთანხმებისამებრ, 2009 წლის 15 მაისს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს – სატყეო სააგენტოსა და შპს „გრინლაიფს“ შორის სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით გაფორმდა №1584/58-041 ხელშეკრულება შიდა ქართლის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე, ხაშური-ქარელის სატყეო უბნის კვარტალებში 5 664 ჰექტარ ფართობზე ტყის საერთო შესწავლისა და საექსპლუატაციო ტყის ფონდის დადგენის მიზნით.

2009 წლის 29 ივნისს გ. ბ-ამ აღნიშნული ხელშეკრულების ფარგლებში, საჯარო ინტერესის საწინააღმდეგოდ, სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებით შეადგინა ინსპექტირების ჯგუფის დასკვნა, რომლის მიხედვითაც, მისი კუთვნილი ფირმის, შპს „გრინლაიფის“, მიერ ზემოხსენებული ხელშეკრულების ფარგლებში შესრულებული სამუშაოები სრულად აკმაყოფილებდა მოთხოვნებს და მასალების სავსე გადამოწმებას არ საჭიროებდა. მან თვითონვე გაააფორმა მიღება-ჩაბარების აქტი შპს „გრინლაიფთან“. მითითებული ხელშეკრულების ფარგლებში სახელმწიფო ბიუჯეტიდან შპს „გრინლაიფის“ ანგარიშზე საერთო ჯამში 39 648 ლარი გადაირიცხა, რითაც გ. ბ-ამ პ. ხ-ძის დახმარებით განსაკუთრებით დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავალი მიიღო.

2009 წლის 31 ივლისს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს – სატყეო სააგენტოსა და შპს „გრინლაიფს“ შორის სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით გაფორმდა №1584/88-041 ხელშეკრულება, სამეგრელო-ზემო სვანეთის სახელმწიფო

ტყის ფონდის ტერიტორიაზე, ხაიშის სატყეო უბნების კვარტალებში 10 366 ჰექტარ ფართობზე ტყის საერთო შესწავლისა და საექსპლუატაციო ტყის ფონდის დადგენის მიზნით.

2009 წლის 20 აგვისტოს გ. ბ-ამ აღნიშნული ხელშეკრულების ფარგლებში, საჯარო ინტერესის საწინააღმდეგოდ, სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებით შეადგინა ინსპექტირების ჯგუფის დასკვნა, რომლის მიხედვითაც, მისი კუთვნილი ფირმის, შპს „გრინლაიფის“, მიერ ზემოხსენებული ხელშეკრულების ფარგლებში შესრულებული სამუშაოები სრულად აკმაყოფილებდა მოთხოვნებს და მასალების საველე გადამოწმებას არ საჭიროებდა. მან თვითონვე გააფორმა მიღება-ჩაბარების აქტი შპს „გრინლაიფთან“. მითითებული ხელშეკრულების ფარგლებში სახელმწიფო ბიუჯეტიდან შპს „გრინლაიფის“ ანგარიშზე საერთო ჯამში 72 562 ლარი გადაირიცხა, რითაც გ. ბ-ამ პ. ხ-ძის დახმარებით განსაკუთრებით დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავალი მიიღო.

შეთანხმებისამებრ, სამუშაოების დასრულებისა და ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული თანხების მიღების შემდეგ, 2009 წლის ოქტომბერში გ. ბ-ამ სატყეო სააგენტოს თავმჯდომარეს, პ. ხ-ძეს, შპს „გრინლაიფის“ და შპს „ტყეპროექტის“ ლობირებისათვის და სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში ხელშეკრულებების გაფორმებისათვის მის სამუშაო კაბინეტში ქრთამის სახით 5000 ლარი გადასცა.

სასამართლოს განაჩენის მიხედვით, პ. ხ-ძემ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 25-ე მუხლით, 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტებით და 338-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულები ჩაიდინა.

ანალოგიურად, 2007 წლის გაზაფხულზე პ. ხ-ძეს დაუკავშირდა მისი მეგობარი, გ. გულისაშვილის სახელობის სატყეო ინსტიტუტის დირექტორი, ნ. ბ-ლი, რომელმაც შესთავაზა, რომ, თუკი სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში სამუშაოების გარკვეული ნაწილი ინდემწარმე ლ. ა-ლს გაუფორმდებოდა, საქმიანობის დასრულების და თანხების ჩარიცხვის შემდეგ მისი ინტერესი გათვალისწინებული იქნებოდა და იგი შესაბამის

გასამრჯელოს მიიღებდა. ამას პ. ხ-მე დათანხმდა და გ. ბ-ას შესასრულებელი სამუშაოების ინდემწარმე ლ. ა-ისთვის გაფორმება დაავალა.

შეთანხმებისამებრ, 2009 წლის 15 მაისს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს – სატყეო სააგენტოსა და ინდემწარმე ლ. ა-ლს შორის სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით გაფორმდა №1584/57-041 ხელშეკრულება შიდა ქართლის, კახეთის, მცხეთა-მთიანეთის და სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო ტყის ფონდების ტერიტორიებზე, სულ 6 482 ჰექტარ ფართობზე, ტყის საერთო შესწავლისა და საექსპლუატაციო ტყის ფონდის დადგენის მიზნით, საერთო ჯამში 45 374 ლარის ღირებულების სამუშაოების შესრულებაზე.

2009 წლის 25 ივნისს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს – სატყეო სააგენტოსა და ინდემწარმე ლ. ა-ლს შორის სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით გაფორმდა №1584/76-041 ხელშეკრულება მცხეთა-მთიანეთის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე, სულ 1 406 ჰექტარ ფართობზე, ტყის საერთო შესწავლისა და საექსპლუატაციო ტყის ფონდის დადგენის მიზნით, საერთო ჯამში 9 842 ლარის ღირებულების სამუშაოების შესრულებაზე.

2009 წლის 31 ივლისს საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს – სატყეო სააგენტოსა და ინდემწარმე ლ. ა-ლს შორის სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში, ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით გაფორმდა №1584/87-041 ხელშეკრულება სამეგრელო-ზემო სვანეთის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე, ხაიშის სატყეო უბანზე, სულ 5 754 ჰექტარ ფართობზე, ტყის საერთო შესწავლისა და საექსპლუატაციო ტყის ფონდის დადგენის მიზნით, საერთო ჯამში 40 278 ლარის ღირებულების სამუშაოების შესრულებაზე.

შეთანხმებისამებრ, სამუშაოების დასრულებისა და ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული თანხების მიღების შემდეგ, 2009 წლის სექტემბერში ნ. ბ-მა სატყეო სააგენტოს თავმჯდომარეს, პ. ხ-მეს, ინდემწარმე ლ. ა-ლის ლობირებისათვის და

სახელმწიფო შესყიდვის ფარგლებში ხელშეკრულებების გაფორმებისათვის ქრთამის სახით გადასცა „ლონჟინესის“ ფირმის ძვირფასი მაჯის საათი, რომელიც მან 2000 ლარად შეიძინა ჭავჭავაძის გამზირზე.

როგორც სასამართლოს განაჩენიდან ირკვევა, პ. ხ-მე ერთი და იმავე კრიმინალური სქემით მოქმედებდა. მაგრამ სასამართლომ ცალკეული ეპიზოდები რატომღაც განსხვავებულად შეაფასა. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლი თვითნებურადაა გამოყენებული. ამის გარდა, შედომებია დაშვებული ე. წ. პრედიკატული დანაშაულის კვალიფიკაციისას.

6.1.8. სასამართლო პრაქტიკაში დაშვებული შეცდომები ხშირად საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლით გათვალისწინებული ქმედების სუბიექტური შემადგენლობის არასწორი გაგებითაა განპირობებული. თბილისის საქალაქო სასამართლოს კოლეგიის 2011 წლის 11 მარტის №1/1263 განაჩენის მიხედვით, ე. ჩ-მა, რომელიც შპს „ტელ ინდასტრი ჯორჯიას“ დირექტორი იყო, ორგანიზაციის სახელით 2009 წლის ელექტროსამონტაჟო სამუშაოების შესრულებაზე და საქონლის მიწოდებაზე ხელშეკრულებები გააფორმა როგორც კერძო ფირმებთან, ისე სახელმწიფო ორგანიზაციებთან. შპს „ტელ ინდასტრი ჯორჯიას“ მიერ აღნიშნული სამუშაოებიდან მიღებულმა ერთობლივმა შემოსავალმა 2009 წლის განმავლობაში 2526826,94 ლარი შეადგინა. ე. ჩ-მა 2009 წლის მარტში გადაწყვიტა ამ თანხიდან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავლის მიღება და შემდგომ მისი ლეგალიზება მისთვის კანონიერი სახით მიცემის, წარმოშობის წყაროს შენიღბვის და მასზე საკუთრების უფლების დამალვის მიზნით. განზრახვის აღსასრულებლად მან ყალბი შრომითი ხელშეკრულებები გააფორმა ცხრა სხვადასხვა პირის სახელზე, რომლებიც საერთოდ არ მუშაობდნენ შპს „ტელ ინდასტრი ჯორჯიაში“, მათსავე სახელზე დაამზადა ჯერ ყალბი სახელფასო უწყისები, ხოლო შემდეგ – საბანკო სახელფასო-საანგარიშსწორებო პლასტიკური ბარათები და მათზე რვა თვის განმავლობაში პერიოდულად ახორციელებდა ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული თანხის გაწერასა და ჩარიცხვას. იგი მთელ თანხას თვითონ იღებდა, ხოლო ნ. გ-ს, რომელიც ელექტროშემდულებლად მუშაობდა და ყოველთვიურად ხელფასის სახით 600 ლარს იღებდა, საანგარიშსწორებო ხელფასის უწყისში ხელს ვითომდა 1040 ლარის მიღებაზე აწერინებდა. ამ გზით ე. ჩ-მა უკანონოდ

მიიღო 103502 ლარის – განსაკუთრებით დიდი ოდენობის – შემოსავალი და მისი ლეგალიზება მოახდინა. ე. ჩ-ს წარედგინა ბრალდება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით და 210-ე მუხლის პირველი ნაწილით.

სასამართლოს განაჩენში აღწერილი ქმედების ნიშნები მთლიანად შეესაბამება სისხლის სამართლის კოდექსის 210-ე მუხლის შემადგენლობას. ამიტომ გაუგებარია, რით საბუთდება ის, რომ დამნაშავემ „გადაწყვიტა განსაკუთრებით დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავლის მიღება და შემდგომ მისი ლეგალიზება მისთვის კანონიერი სახით მიცემის, წარმოშობის წყაროს შენიღბვის და მასზე საკუთრების უფლების დამალვის მიზნით“; მით უმეტეს, რომ განაჩენში აღნიშნულია სისხლის სამართლის კოდექსის 210-ე მუხლით გათვალისწინებული ქმედების ნიშნები, მათ შორის: „ჩაიდინა ყალბი საანგარიშსწორებო ბარათისა და სხვა საგადასახადო დოკუმენტის დამზადება და გამოყენება, რაც გამოიხატა შემდეგში...“. ყურადღება უნდა გავამახვილოთ კიდევ ერთ გარემოებაზე: სისხლის სამართლის კოდექსის 210-ე მუხლი სპეციალურ მიზანს ითვალისწინებს. აღნიშნულ ეპიზოდში დამნაშავეს შეგნებული აქვს, რომ ყალბ საანგარიშსწორებო ბარათს ამზადებს, და სურს მისი დამზადება გამოყენების მიზნით. „გამოყენება“ უკანონო შემოსავლის მიღებასაც ნიშნავს. ეს მიზანი მოიცავს შემოსავლისათვის კანონიერი სახით მიცემის, წარმოშობის წყაროს შენიღბვის და მასზე საკუთრების უფლების დამალვის მიზანს. სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის გამოყენება კი იმას ნიშნავს, რომ ერთი და იმავე ქმედებისათვის პირი ორჯერ უნდა დაისაჯოს.

6.1.9. სასამართლო პრაქტიკის შესწავლით გაირკვა, რომ ქმედებათა ერთობლიობის საკითხი ზოგჯერ სწორად არ არის გაგებული. მაგალითად, 2010 წლის 8 ივნისს თბილისის საქალაქო სასამართლომ დამნაშავედ ცნო დ. გ-ია (და მისი ჯგუფის მონაწილე პირები) იმაში, რომ მან ჩაიდინა ქრთამის აღება – მოხელის მიერ, პირდაპირ განსაკუთრებით დიდი ოდენობით ფულის მიღება, არაერთგზის, თავის სასარგებლოდ, რათა ამ მოხელემ თანამდებობრივი უფლება-მოვალეობების შესრულებისას, ქრთამის მიმცემის სასარგებლოდ, განახორციელოს რაიმე ქმედება, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ (ნორმის 2007 წლის 2 აგვისტომდე მოქმედი რედაქცია); მანვე ჩაიდინა ქრთამის აღება – მოხელის მიერ პირდაპირ ქონების მოთხოვნა და მიღება თავის სასარგებლოდ, რათა ამ

მოხელემ თანამდებობრივი უფლება-მოვალეობების შესრულებისას ქრთამის მიმცემის სასარგებლოდ განახორციელოს რაიმე ქმედება, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ და განსაკუთრებით დიდი ოდენობით; მანვე ჩაიდინა ქრთამის აღება – მოხელის მიერ პირდაპირ არამართლზომიერი უპირატესობის მოთხოვნა და მიღება თავის სასარგებლოდ, რათა ამ მოხელემ თანამდებობრივი უფლება-მოვალეობების შესრულებისას ქრთამის მიმცემის სასარგებლოდ განახორციელოს რაიმე ქმედება ან თავი შეიკავოს რაიმე ქმედების განხორციელებისაგან, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ; მანვე ჩაიდინა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ე. ი. უკანონო ქონებისათვის კანონიერი სახის მიცემა (ქონების შექმნა) მისი უკანონო წარმოშობის დაფარვის მიზნით, აგრეთვე მისი ნამდვილი ბუნების, წარმოშობის წყაროს, მასზე საკუთრების და მასთან დაკავშირებული სხვა უფლების დამალვა და შენიღბვა, ჩადენილი ჯგუფურად (ორი ეპიზოდი); მანვე ჩაიდინა ქრთამის აღება – მოხელის მიერ პირდაპირ დიდი ოდენობით ფულის მიღება თავის სასარგებლოდ, რათა ამ მოხელემ თანამდებობრივი უფლება-მოვალეობების შესრულებისას ქრთამის მიმცემის სასარგებლოდ განახორციელოს რაიმე ქმედება ან თავი შეიკავოს რაიმე ქმედების განხორციელებისაგან, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ (ორი ეპიზოდი).

აღნიშნული ქმედებები ჩადენილი იყო შემდეგ გარემოებაში: 2003 წლის მარტში სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნულმა ცენტრმა – „საქპატენტმა“ გამოაცხადა ღია ტენდერი კომპიუტერული ტექნიკის, ავტომატიზებული სისტემის არსებული ლოკალური ქსელის ბირთვის ხელსაწყოებისა და მათ სისტემაში ინტეგრირება-მონტაჟის 598787 ლარის ფარგლებში შესყიდვაზე.

მითითებულ პერიოდში სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის – საქპატენტის“ გენერალური დირექტორი დ. გ-ია იყო. მან სახელმწიფო შესყიდვების მეშვეობით შპს „კომპისაგან“ ფინანსური სარგებლის უკანონოდ მიღება განიზრახა, რისთვისაც ზემოხსენებულ ტენდერში გამარჯვების და შემდგომი თანამშრომლობის სანაცვლოდ საწარმოს წარმომადგენელს, ნ. ქ-ს, სახელშეკრულებო ღირებულების გარკვეული პროცენტის ქრთამის სახით დაბრუნება მოსთხოვა.

ტენდერში უალტერნატივოდ გამარჯვებულად გამოცხადდა შპს „კომპი“ და 2013 წლის მარტშივე გაფორმდა ხელშეკრულება კომპიუტერული ტექნიკის, ავტომატიზებული

სისტემის არსებული ლოკალური ქსელის ბირთვის ხელსაწყოებისა და მათ სისტემაში ინტეგრირება-მონტაჟის შესყიდვაზე (თანხა – 598787 ლარი). დ. გ-იასა და ნ. ქ-ის წინასწარი შეთანხმებით, იმისათვის, რომ ნ. ქ-ს გაადვილებოდა ქრთამის სახით განსაზღვრული თანხის გადახდა, ხელშეკრულებაში კომპიუტერული ტექნიკისა და ავტომატიზებული სისტემის ინტეგრირება-მონტაჟის მომსახურების ხელოვნურად გაზრდილი ფასები დაფიქსირდა. ხელშეკრულების გაფორმების შემდეგ სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრმა – საქპატენტმა“ შპს „კომპის“ ანგარიშზე სრულად ჩარიცხა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული თანხა, რის შემდეგაც მითითებული თანხის „პროცენტი“ 10 000 ლარის ოდენობით ნ. ქ-მ ქრთამის სახით გადასცა დ. გ-იას.

2004 წლის აპრილში სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრმა – საქპატენტმა“ გამოაცხადა ღია ტენდერი „საქპატენტის“ ოფისის შიდა სამონტაჟო და მოსაპირკეთებელი სამუშაოების შესყიდვაზე (ღირებულება – 297 223 ლარი).

სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის – საქპატენტის“ მატერიალურ-ტექნიკური დეპარტამენტის უფროსის მოადგილე, ა. ლ-ი, რომელსაც ახლო ურთიერთობა ჰქონდა ხელმძღვანელებთან, „საქპატენტის“ გენერალური დირექტორის, დ. გ-იას, დავალებით დაუკავშირდა გ. ც-ს და „საქპატენტის“ მიერ გამოცხადებულ ტენდერში მონაწილეობა შესთავაზა. ამასთანავე, დ. გ-იამ გ. ც-ს მოსთხოვა, რომ ტენდერში გამარჯვების შემთხვევაში „საქპატენტის“ ოფისის შიდა სარემონტო სამუშაოების შესყიდვაზე გაფორმებული ხელშეკრულების ღირებულების 10-12% ქრთამის სახით დაებრუნებინა.

ანალოგიური სქემა ამოქმედდა 2004 წლის აპრილში, როდესაც სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრმა – საქპატენტმა“ გამოაცხადა ღია ტენდერი ორფერიანი ოფსეტური დანადგარის შესყიდვაზე (ღირებულება – 300 000 ევრო). ზემოხსენებულ ტენდერში გამარჯვების სანაცვლოდ სს „Heidelberg Druckmaschinen Osteuropa Vertriebs - GmbH“-ის წარმომადგენელს, გ. გ-ს, სახელშეკრულებო ღირებულების გარკვეული პროცენტის ქრთამის სახით დაბრუნება მოსთხოვეს.

2006 წლის დეკემბერში სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნულმა ცენტრმა – საქპატენტმა“ გამოაცხადა ღია ტენდერი საჭრელი დანადგარის შესყიდვაზე (ღირებულება – 130 000 ლარი). შესაბამისად, სს „Heidelberg Druckmaschinen Osteuropa Fertribs - GmbH“-ს უნდა გადაეხადა პროცენტი 5 000 ევროს ოდენობით.

2007 წლის საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სახსრებიდან შესყიდვების წლიური გეგმის შესაბამისად დაიგეგმა სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრისათვის – საქპატენტისათვის“ 400–500 კვადრატული მეტრი მზა ფართობის 650000 ლარის ფარგლებში შესყიდვა. პროექტის მიზანი იყო „საქპატენტის“ თანამშრომელთა დასასვენებელი პირობების გაუმჯობესება. ამასთან დაკავშირებით „საქპატენტის“ გენერალური დირექტორის, დ. გ-იას, 2007 წლის 27 ივნისის ბრძანების საფუძველზე შეიქმნა სატენდერო კომისია, რომლის შემადგენლობაში ი. ხ-ეც შედიოდა.

ი. ხ-ე, სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის – საქპატენტის“ გენერალურ დირექტორთან, დ. გ-იასთან, წინასწარი შეთანხმების საფუძველზე დაუკავშირდა შპს „ბორჯომ-ლიკანის დასასვენებელი სახლის“ დირექტორს, ქ. ჟ-ს, და ტენდერში მონაწილეობა შესთავაზა. შეთავაზების თანახმად, შპს „ბორჯომ-ლიკანის დასასვენებელ სახლს“ ზემოხსენებული თანხის ფარგლებში სსიპ „ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრისათვის – საქპატენტისათვის“ საკუთრებაში უნდა გადაეცა სასტუმრო-საცხოვრებელი კომპლექსის ბინები შეთანხმებული პირობებით. ამავე დროს, დ. გ-იამ და ი. ხ-ემ წინასწარი შეთანხმებით ქ. ჟ-ს ტენდერში გამარჯვებულად გამოცხადების და ზემოხსენებული სახელშეკრულებო თანხის წინასწარ, ავანსად, ერთდროული ჩარიცხვის სანაცვლოდ ქრთამის სახით სასტუმრო-საცხოვრებელი კომპლექსის ერთი ბინის უსასყიდლოდ გადაცემა მოსთხოვეს. 2006–2009 წლებში დ. გ-იამ და მისმა ჯგუფმა არაერთი ასეთი სქემა განახორციელეს.

ჩვენ ვერ დავეთანხმებით საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 338-ე და 194-ე მუხლებით გათვალისწინებული ქმედებების ერთობლიობით კვალიფიკაციას. ჯერ ერთი, საქმის ვითარებიდან გამომდინარე, იკვეთება სისხლის სამართლის კოდექსის 195¹ მუხლით („სახელმწიფო შესყიდვებში მონაწილეობის წესის დარღვევა“) განსაზღვრული ქმედების ნიშნები, ე. ი. „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონით

გათვალისწინებულ პროცედურებში მონაწილეობისას შესყიდვებში მონაწილე სუბიექტების მიერ წინასწარი შეთანხმება ან სხვა გარიგება თავისთვის ან სხვისთვის მატერიალური გამორჩენის ან უპირატესობის მიღების მიზნით, რამაც შემსყიდველი ორგანიზაციის კანონიერი ინტერესის არსებითი დარღვევა გამოიწვია.

უფრო მნიშვნელოვანია ის გარემოება რომელიც სისხლის სამართლის კოდექსის 338-ე მუხლის არასწორ გამოყენებას ეხება. დავუშვათ, რომ დავეთანხმეთ სასამართლოს გადაწყვეტილებას სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის გამოყენების ნაწილში. მაგრამ ამ შემთხვევაში სასამართლო ვარდება წინააღმდეგობაში, როდესაც 338-ე მუხლს იყენებს. დ. გ-ია დადებული გარიგების შედეგად თავის წილს იღებდა. წილის მიღება არის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ელემენტი და არ წარმოადგენს ქრთამის აღებას, როგორც სასამართლოს მიაჩნია. შესაძლებელია არეობდეს ქმედებათა ერთობლიობა, თუ თანამდებობის პირის „ანაზღაურების“ ოდენობა არ არის დამოკიდებული დამნაშავეთა მიერ მიღებულ სარგებელზე და ქრთამი აღებულია დანაშაულის ჩადენამდე. ამ კუთხით ჩვენ უნდა დავეთანხმოთ ბელარუსის რესპუბლიკის უზენაესი სასამართლოს პლენუმის დადგენილებას „О судебной практике по делам о взяточничестве“, რომელშიც დეტალურად არის გაანალიზებული ქრთამის აღების კვალიფიკაციის პრობლემატიკა (79.147–152).

როგორც ვხედავთ, სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის არასწორ გამოყენებას თან სდევს წინააღმდეგობა, რომელიც 338-ე მუხლის გამოყენების შემთხვევაში წარმოიშობა.

6.1.10. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის დროს გ. მამულაშვილი შეეხო მეტად მნიშვნელოვან პრობლემას, კერძოდ, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისას თანაამსრულებლობის პრობლემას. საქმე ეხება შემდეგ შემთხვევას: შპს „იუნിവესტის“, შპს „მირლანის“ და შპს „მეგატრანსის“ ანგარიშები სს „გაერთიანებულ ქართულ ბანკში“ საქართველოს კანონმდებლობის დარღვევით, იმავე ბანკის გენერალური დირექტორის, ი. თ-ის, დახმარებით გაიხსნა. დ. ბ-ეს არასოდეს ჰქონია შეხება შპს „მეგატრანსის“ საქმიანობასთან, საქართველოში საბანკო ანგარიშების გახსნასა და გადარიცხვებთან,

ხოლო შპს „მირლანისა“ და შპს „იუნივესტის“ საქმიანობის ფიქციურ ხასიათზე მიუთითებს ის ფაქტი, რომ აღნიშნული კომპანიები არასოდეს ყოფილან განთავსებული სადამფუძნებლო დოკუმენტებში მითითებულ მისამართებზე, ამ იურიდიული პირების ხელმძღვანელები, რ. ჩ. და ა. ე., არ ეწევიან სამეწარმეო საქმიანობას და სს „გაერთიანებულ ქართულ ბანკში“ ანგარიშების გახსნისას არ იმყოფებოდნენ საქართველოში. აღნიშნული კომპანიების სახელით სინამდვილეში დ. ბ-ე მოქმედებდა. თანხების მოძრაობის დანიშნულება არ შეესაბამება განხორციელებული ფულადი ოპერაციების ფორმას და აშკარად მიუთითებს აღნიშნული კომპონენტის ტრანზაქციების უკეთ შენიღბვის მიზნით გამოყენებაზე. მოსკოვში არსებული ბანკები – „დისკონტი“ და „ტორგოვოინვესტიციონნი“ – შპს „იუნივესტის“ და შპს „მირლანის“ ანგარიშებზე თანხების ჩარიცხვის დროს ლიკვიდაციის პროცესში იმყოფებოდნენ, მოგვიანებით კი ფინანსურ მაქინაციებსა და ფულის გათეთრებაში მონაწილეობის გამო საქმიანობის ლიცენზია შეუწყდათ. ყოველივე ზემოაღნიშნული, კერძოდ, ფიქციური კომპანიების შექმნა, მათ სახელებზე სს „გაერთიანებულ ქართულ ბანკში“ ანგარიშების კანონმდებლობის დარღვევით, იმავე ბანკის გენერალური დირექტორის დახმარებით გახსნა, ამ ანგარიშებზე განსაკუთრებით დიდი ოდენობის თანხების ობიექტური საფუძვლის გარეშე განთავსება, დანაწევრება და სხვადასხვა ოფშორული კომპანიისთვის გადარიცხვა, დასაბუთებულად ადასტურებს მითითებული თანხების უკანონო წარმომავლობას და ცხადყოფს, რომ ზემოთ აღწერილი სქემის მიხედვით თანხების მოძრაობის მიზანი იყო როგორც მოცემული თანხების ნამდვილი მესაკუთრის, ისე მათი წარმოშობის წყაროს, ბუნების, ადგილმდებარეობის, განთავსების და მოძრაობის დაფარვა და შენიღბვა.

წინასწარი გამოძიების დროს ი. თ-მა განაცხადა, რომ მან ისარგებლა თავისი თანამდებობით და საიდენტიფიკაციო პროცედურის გვერდის ავლით სამ არარეზიდენტ იურიდიულ პირს ანგარიში გაუხსნა ბანკში დიდი ოდენობით ფულადი თანხების გადარიცხვების განხორციელების მიზნით. მისთვის, როგორც ბანკის მმართველისთვის, საინტერესო აღმოჩნდა შეთავაზებული წინადადება – დიდი ოდენობის თანხების ბრუნვით პროცენტების მიღება, რადგან ეს ბანკისთვის სასარგებლო მოგება იქნებოდა. ი. თ-ისთვის ცნობილი იყო საქართველოს ეროვნული ბანკის ინსტრუქციით და „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის აღკვეთის ხელშეწყობის შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესები არარეზიდენტი იურიდიული პირის ანგარიშის გახსნის თაობაზე,

კერძოდ, ანგარიშის გახსნისას იურიდიული პირის წარმომადგენლის და მისი საქმიანობის ამსახველი დოკუმენტების იდენტიფიკაციის ვალდებულების შესახებ, მაგრამ მაინც გახსნა ანგარიშები კანონის დარღვევით. მისივე ჩვენებით, დ. ბ-ესთან საუბრისა და საბანკო სფეროში საკუთარი გამოცდილების გაანალიზების შემდეგ, ი. თ-ი ხვდებოდა, რომ აღნიშნული კომპანიების სახელით საბანკო ოპერაციების წარმოების მიზანი უნდა ყოფილიყო ფულის ლეგალიზაცია; დარწმუნებული არ იყო, თუმცა ვარაუდობდა.

ფიქციურ კომპანიებს თავად დ. ბ-ე მართავდა, ეს კომპანიები მას საბანკო სისტემაში დიდი ოდენობის თანხების ბრუნვისა და ლეგალიზებისთვის სჭირდებოდა. ი. თ-ს სრულყოფილი ინფორმაცია ჰქონდა დ. ბ-ის მიერ განხორციელებული ოპერაციების შესახებ, აკონტროლებდა საბანკო ოპერაციების მიმდინარეობას და მოგვიანებით აბსოლუტურად დარწმუნდა, რომ ზემოაღნიშნული ფიქციური კომპანიების ანგარიშებზე თანხების ბრუნვა ფულის გათეთრებას ემსახურებოდა, მაგრამ ამაზე რეაგირება არ მოუხდენია, რითაც ლეგალიზაციის პროცესის დამხმარედ იქცა.

გ. მამულაშვილს მიაჩნია, რომ ეს ჩვენება „ფულის გარეცხვაში“ თანაამსრულებლობაზე მიანიშნებს და არა დახმარებაზე. საერთაშორისო კონვენციები ამგვარ დახმარებას ფულის გათეთრების ამსრულებლობად განიხილავს, რადგან ამ შემთხვევაში განზრახვის არსებობისთვის საკმარისია გათეთრების შესაძლებლობის გაცნობიერებაც.

გარდა ამისა, ი. თ-ი თავისი თანამშრომლების მეშვეობით უშუალოდ ახორციელებდა ფულის გათეთრების ობიექტურ მხარეს. სახელდობრ, როგორც საქმის მასალებიდან ირკვევა, არაპირდაპირი განზრახვით დაწყებული თანამონაწილეობა, კერძოდ, ფულის გათეთრებაში დახმარება თანაამსრულებლობაში გადაიზარდა, რადგან, როცა ბანკის გენერალური დირექტორი დარწმუნდა, რომ თანხების ბრუნვა მათ გათეთრებას ემსახურებოდა, გააგრძელა პროცესში მონაწილეობა. იგი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ობიექტურ მხარეს უშუალოდ ახორციელებდა, რაც ამ ქონებით სარგებლობით, მისი კონვერსიით და გადაცემით გამოიხატებოდა, ეს კი უკვე არა დახმარებაზე, არამედ თანაამსრულებლობაზე მიანიშნებს.

ფიქციური იურიდიული პირებისთვის ბანკში იდენტიფიკაციის გარეშე ისეთი ანგარიშების გახსნა, რომლებზედაც დიდი ოდენობის საექვო თანხების რთული, სწრაფი, ატიპური და არაეკონომიკური მოძრაობა შეინიშნებოდა საზღვარგარეთის იურისდიქციებში, მათ შორის, ოფშორულ ზონებში, აშკარად მიანიშნებს, რომ უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაცია ხორციელდებოდა.

ამგვარი შედეგის გარდაუვალობა მით უფრო ნათელი უნდა ყოფილიყო პროფესიონალი ბანკირისთვის. დავუშვათ, რომ ბანკის მმართველი თავიდან მთლად გარკვეული არ იყო განხორციელებული ფინანსური ოპერაციების დანიშნულებაში. თუმცა როცა მან გააცნობიერა, რაც ხდებოდა, და გააგრძელა პროცესში მონაწილეობა, ის თანაამსრულებლად იქცა. მართალია, ფულის გათეთრება გამიზნითი დელიქტია, მაგრამ მისი თანაამსრულებლობისთვის სავალდებულო არ არის, რომ ფულის გათეთრების მიზანი თითოეულ მონაწილეს ჰქონდეს. შესაძლებელია გათეთრებას მხოლოდ ერთი ისახავდეს მიზნად, მეორე კი დანაშაულის შემადგენლობის წმინდა ობიექტურ მხარეს ახორციელებდეს. მიუხედავად ამისა, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის თანაამსრულებელია ისიც, ვისაც, თუმცა მისი გათეთრების მიზანი არა აქვს, მაგრამ იცის, რომ მეორე მონაწილე ამ მიზნით მოქმედებს და ეხმარება მას თავისი ქმედებით. რაც შეეხება სუბიექტურ მხარეს, თანაამსრულებლობა განზრახი ქმედებაა, მაგრამ აუცილებელი არ არის, ეს პირები წინასწარი შეთანხმებით მოქმედებდნენ. აუცილებელია მხოლოდ იმის ცოდნა, რომ ისინი ერთსა და იმავე სისხლისსამართლებრივ უმართლობას სჩადიან.

ჩვენ ვერ დავეთანხმებით გ. მამულაშვილის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებას. ვინმე დ. ბ-ე მართლსაწინააღმდეგოდ შეძენილი თანხების მოზიდვას ახდენდა. ის არის პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებელი, რადგან ასრულებს უმართლობას, რომელიც არ ემთხვევა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლით გათვალისწინებულ უმართლობას. სულ სხვა სიტუაცია გვაქვს ბანკის მმართველთან მიმართებით. ის არის სპეციალური ამსრულებელი, რადგან ის უფლებები, რომლებითაც მმართველია აღჭურვილი, არ აქვს დ. ბ-ეს. როგორც ო. გამყრელიძე აღნიშნავს, „ასეთი დანაშაულის თანაამსრულებლობა არ შეიძლება, როცა ერთი დამნაშავე სპეციალური მოვალეობითაა

აღჭურვილი ... და მეორე ასეთივე მოვალეობით არ არის აღჭურვილი“ (2.260–272). საექვოა ასევე თანამონაწილეობის თანამსრულებლობაში გადაზრდა.

6.1.11. ერთ-ერთი საქმის მასალების მიხედვით, ლ. ჩ-ემ და ჯ. ჩ-მ 2001 წლის 24 მაისს შპს „ნიუ ფარმაცევტიკალ სერვისი“ დააფუძნეს. კომპანიის საქმიანობის ძირითადი სფერო იყო საქართველოში რეგისტრირებული მედიკამენტებით და სამედიცინო ინვენტარით საბითუმო და საცალო ვაჭრობა. ორგანიზაციის დირექტორად დაინიშნა ლ. ჩ-ე, რომელიც შპს „ნიუ ფარმაცევტიკალ სერვისის“ სახელით მონაწილეობდა მესამე პირებთან ურთიერთობებში, ასევე იყო ორგანიზაციის ანგარიშვალდებული პირი.

ლ. ჩ-ემ განიზრახა, უკანონოდ დაუფლებოდა შპს „ნიუ ფარმაცევტიკალ სერვისის“ სალაროში არსებულ განსაკუთრებით დიდი ოდენობის თანხებს და მათთვის კანონიერი სახე მიეცა.

მან სხვადასხვა პერიოდში შპს „ნიუ ფარმაცევტიკალ სერვისის“ სალაროდან ხელზე გაიტანა 236 074.49 ლარი, რომლიდანაც 59 238 ლარის ხარჯვის დოკუმენტები 2009 წლის განმავლობაში ბუღალტერიაში წარადგინა, 22 374 ლარის ოდენობის ნაღდი ფული კი სალაროში დააბრუნა (2009 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით). რაც შეეხება დარჩენილ 154461 ლარს, ლ. ჩ-ემ კომპანიის ბუღალტერიაში აჩვენა, რომ ეს თანხა მას, როგორც ანგარიშვალდებულ პირს, გატანილად ერიცხებოდა.

2008–2011 წლებში მან შპს „ნიუ ფარმაცევტიკალ სერვისის“ სალაროდან გაიტანა ნაშთად არსებული 220 000 ლარი, რის შემდეგაც შპს „ნიუ ფარმაცევტიკალ სერვისთან“ გააფორმა ყალბი სესხის ხელშეკრულებები 220 000 ლარზე, თითქოსდა მან და დამფუძნებელმა, ჯ. ჩ-ემ, აღნიშნული თანხა კომპანიისაგან ისესხეს, ხელშეკრულებები ბუღალტერიაში განათავსა და აჩვენა, რომ ეს თანხა კომპანიის დამფუძნებლებს სესხად ერიცხებოდათ.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ლ. ჩ-ემ განიზრახა, უკანონოდ დაუფლებოდა კომპანიის საქმიანობის შედეგად მიღებულ თანხებს და მათთვის კანონიერი სახე მიეცა. ლ. ჩ-ე შპს „ნიუ ფარმაცევტიკალ სერვისის“ საქმიანობის ფარგლებში შპს „ვიტასაგან“ მედიკამენტების და სამედიცინო ინვენტარის მიწოდებას ახდენდა, შპს

„ვიტას“ მიერ პროდუქციის ღირებულების მიღების შემდეგ აღნიშნულ თანხებს უკანონოდ ეუფლებოდა, მათთვის კანონიერი სახის მიცემის და მათი ნამდვილი ბუნების დაფარვის მიზნით კი კომპანიის ბუღალტერიაში შპს „ვიტას“ ასახავდა, როგორც დებიტორს, 2008–2010 წლებში. აღნიშნული სქემით ლ. ჩ-ემ დანაშაულებრივი განზრახვა აღასრულა და 13 893 ლარის უკანონო შემოსავლის ლეგალიზება მოახდინა.

ლ. ჩ-ე შპს „ნიუ ფარმაცევტიკალ სერვისის“ საქმიანობის ფარგლებში ახდენდა შპს „ნიკესაგან“ მედიკამენტების და სამედიცინო ინვენტარის მიწოდებას, შპს „ნიკეს“ მიერ პროდუქციის ღირებულების მიღების შემდეგ აღნიშნულ თანხებს უკანონოდ ეუფლებოდა, მათთვის კანონიერი სახის მიცემის და მათი ნამდვილი ბუნების დაფარვის მიზნით კი კომპანიის ბუღალტერიაში შპს „ნიკეს“ ასახავდა, როგორც დებიტორს, 2008–2010 წლებში. აღნიშნული სქემით ლ. ჩ-ემ დანაშაულებრივი განზრახვა აღასრულა და 11 489.35 ლარის უკანონო შემოსავლის ლეგალიზება მოახდინა.

ლ. ჩ-ე ცნობილ იქნა დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით (ორი ეპიზოდი), 194-ე მუხლის პირველი ნაწილით (ორი ეპიზოდი) და 210-ე მუხლის პირველი ნაწილით.

6.1.12. სასამართლომ ასევე განიხილა საქმე დ. მ-ის მიმართ, რომელსაც ბრალი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით და 210-ე მუხლის პირველი ნაწილით ედებოდა.

საქმის მასალების მიხედვით, დ. მ-მა 2004 წლის 11 მაისს დაარეგისტრირა შპს „დაგი პროდუქტი“, რომლის 100%-იანი დამფუძნებელიც თვითონ იყო, და თავადვე უძღვებოდა შპს-ის საქმიანობას. 2008 წლის იანვრიდან 2009 წლის დეკემბრამდე პერიოდში შპს „დაგი პროდუქტს“ ისანი-სამგორის, დიდგორის და გლდან-ნამალადევის გამგეობებთან, ასევე ისანი-სამგორის ტერიტორიაზე არსებულ მიუსაფარ ბავშვთა ოჯახური ტიპის სარეაბილიტაციო ცენტრ „მომავლის სახლთან“ და საბავშვო ბაღებთან გაფორმებული ჰქონდა ხელშეკრულებები სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებისათვის და იმავე დაწესებულებებში ჩასახლებული იძულებით გადაადგილებული პირებისათვის კვების პროდუქტების შესყიდვაზე, რომელთა ღირებულებამ ჯამში 4 428 505,65 ლარი შეადგინა.

დ. მ-მა დაამზადა ყალბი საანგარიშსწორებო ბარათები და შესყიდვის აქტები, რომლებიც განათავსა კომპანიის ბუღალტერიაში, ასახა საგადასახადო დეკლარაციაში და აჩვენა, თითქოს საბავშვო ბაღების კვების პროდუქტების მომსახურებისთვის შეიძინა სხვადასხვა კვების პროდუქტი და გამყიდველს გადაუხადა მითითებული ოდენობის თანხა.

დ. მ-მ შესყიდვის აქტებში იმ პირებს უთითებდა, რომლებსაც პროდუქტი არ შეუძენია, ზოგიერთ შემთხვევაში კი შეძენილი პროდუქციის გაზრდილ ოდენობას აფიქსირებდა და მათ ხელმოწერებს აყალბებდა. აღნიშნული დანაშაულებრივი სქემით დ. მ-მა უკანონოდ მიიღო საერთო ჯამში 41576,43 ლარის – დიდი ოდენობის – შემოსავალი და შენიღბა მისი წარმოშობა და მასზე საკუთრების უფლება.

6.1.13. სასამართლომ ვ. მ-ის საქმეც განიხილა. ვ. მ-მ 2004 წლიდან მუშაობდა სს „ტუბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნული ცენტრის“ საწყობის გამგის თანამდებობაზე. მისი, როგორც ცენტრის საწყობის გამგის, უფლება-მოვალეობებში შედიოდა ცენტრისათვის განკუთვნილი კვების პროდუქტების მიღება, დასაწყობება და დანიშნულებისამებრ გაცემა.

2006 წელს სს „ტუბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნული ცენტრის“ მიერ სახელმწიფო შესყიდვის შესახებ გამოცხადებულ ტენდერში გაიმარჯვა შპს „ეი-პი-ჯი კომპანიმ“, რომლის დამფუძნებელი და დირექტორი იყო ვ. მ-ის მეზობელი, თ. დ-მე. ვ. მ-მე თ. დ-მეს შეუთანხმდა, რომ შპს „ეი-პი-ჯი კომპანის“ სახელით ცენტრის წინაშე ნაკისრ ვალდებულებებს თვითონ შეასრულებდა, აგრეთვე მოაწესრიგებდა მთელ იურიდიულ და ბუღალტრულ დოკუმენტაციას, თ. დ-მეს კი, როგორც შპს-ის დირექტორს, ფორმალურად იურიდიულ დოკუმენტებზე ხელის მოწერა მოუწევდა, რის სანაცვლოდაც ყოველთვიურად ხელფასს მიიღებდა.

აღნიშნულის პარალელურად, ანალოგიური პირობებით, ვ. მ-მემ დისშვილს, მ. ბ-ს, შპს „ბემი ნობათი“ დააარსებინა, ხოლო დეიდაშვილს, ი. გ-ს, – შპს „სეგა“. მან სს „ტუბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნულ ცენტრს“ აღნიშნულ შპს-ებთან გააფორმებინა ხელშეკრულებები და 2009–2011 წლებში მას საკვები პროდუქტებით ამარაგებდა, რა დროსაც ამ შპს-ებს ფაქტობრივად თვითონ მართავდა. კერძოდ, ვ. მ-მის დავალებით მ. ბ-ი, როგორც თავისი კომპანიის, შპს „ბემი ნობათის“, ისე შპს „ეი-პი-ჯი

კომპანის“ და შპს „სეგას“ სახელით, ახდენდა პროდუქციის შესყიდვას და ცენტრისათვის მიწოდებას.

გაფორმებული ხელშეკრულებების თანახმად, საკვები პროდუქტების მიწოდების თანხებს ცენტრი შპს-ების საბანკო ანგარიშებზე ჩარიცხვით ანაზღაურებდა. ცენტრიდან ჩარიცხული თანხები დირექტორებს – თ. დ-მეს, მ. ბ-ს და ი. გ-ს – საბანკო დაწესებულებებიდან გამოჰქონდათ და აძლევდნენ ვ. მ-მეს, რომელიც, შეპირებისამებრ, მათ ყოველთვიური ანაზღაურების სახით უბრუნებდა.

ყოველდღიურად ცენტრისთვის საკვები პროდუქტების მიწოდების თანხას ვ. მ-მე მ. ბ-ს აძლევდა, ხოლო დანარჩენ შემოსავლებს პირადად განკარგავდა. სასამართლოს განაჩენის მიხედვით, განხორციელებული დანაშაულებრივი სქემით ვ. მ-მემ შენიღბა დაუსაბუთებლად მიღებულ შემოსავალზე საკუთრების უფლება და 2010 წლის განმავლობაში საერთო ჯამში 43 886 ლარის – დიდი ოდენობის – უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია მოახდინა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ვ. მ-მეს წარედგინა ბრალდება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით.

6.1.14. სასამართლოს მიერ განხილული ერთ-ერთი სისხლის სამართლის საქმის მიხედვით, 2008 წლის 17 ივლისს დაფუძნებულ იქნა შპს „სამშენებლო კომპანია ოდი.“ მისი დამფუძნებელი და დირექტორი იყო მ. ჩ-ე, კომპანიის საქმიანობის ძირითადი სფერო კი – სპეციალური სამშენებლო სამუშაოების წარმოება.

2008 წლის ივლისში მ. ჩ-ემ გ. გ-ს სამსახური შეთავაზა. კერძოდ, მ. ჩ-ეს სამშენებლო საქმიანობის საწარმოებლად სამუშაოთა მწარმოებელი სჭირდებოდა. გ. გ-ის მოვალეობებში კომპანიის მუშა-მოსამსახურეების ზედამხედველობა და მათთვის ხელფასების დარიგება შედიოდა. 2008–2011 წლებში შპს „სამშენებლო კომპანია ოდის“ ხელშეკრულებები გაფორმებული ჰქონდა როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო კომპანიებთან. აღნიშნული სამუშაოებიდან შპს „სამშენებლო კომპანია ოდის“ მიერ მიღებულმა ერთობლივმა შემოსავალმა საერთო ჯამში 3552443 ლარი შეადგინა.

გ. გ-მა განიზრახა მითითებული თანხიდან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით უკანონო შემოსავლის მიღება ყალბი საანგარიშწორებო დოკუმენტების დამზადებისა და

გამოყენების გზით. დანაშაულებრივი განზრახვის აღსრულების მიზით იგი ამზადებდა ყალბ საანგარიშსწორებო ბარათებს, კერძოდ, სახელფასო უწყისებს, რომლებშიც კომპანიის მუშებზე აფიქსირებდა გაცილებით მეტ ხელფასს, ვიდრე მათ შპს „სამშენებლო კომპანია ოდი“ უხდიდა, მუშებზე ზედმეტად გამოწერილ თანხებს კი უკანონოდ თვითონ იღებდა.

გ. გ-ი ზემოაღნიშნულ ყალბ სახელფასო უწყისებს კომპანიის ბუღალტერიაში ათავსებდა. მინაცემები აისახებოდა ყოველთვიურ საგადასახადო დეკლარაციებში, რომელთა თანახმად, მან თითქოს უწყისებში მითითებული ოდენობის ხელფასები სხვადასხვა პირზე გასცა. 2008–2011 წლებში აღნიშნული დანაშაულებრივი სქემით გ. გ-მა უკანონოდ მიიღო 140 000 ლარის – განსაკუთრებით დიდი ოდენობის – შემოსავალი.

როგორც ანალოგიურ შემთხვევებში ბრალდებულ პირებს, გ. გ-საც იმაში დაედო ბრალი, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით და 210-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულები ჩაიდინა.

6.1.15. სასამართლოს მიერ განხილული კიდევ ერთი სისხლის სამართლის საქმის მიხედვით, 2005 წლის 3 თებერვალს დაფუძნებულ იქნა შპს „ალისა“. მისი დამფუძნებელი და დირექტორი იყო ა. კ-ა, კომპანიის საქმიანობის ძირითადი სფერო კი – სპეციალური სამშენებლო სამუშაოების წარმოება. სამშენებლო სამუშაოების წარმოების ფარგლებში 2007–2011 წლებში შპს „ალისას“ ხელშეკრულებები გაფორმებული ჰქონდა როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო კომპანიებთან. აღნიშნული სამუშაოებიდან შპს „ალისას“ მიერ მიღებულმა ერთობლივმა შემოსავალმა საერთო ჯამში 5 413 858 ლარი შეადგინა.

უკანონო შემოსავლის მიღების მიზით ა. კ-ა ამზადებდა ყალბ საანგარიშსწორებო ბარათებს, კერძოდ, სახელფასო უწყისებს, რომლებშიც კომპანიის მუშებზე აფიქსირებდა გაცილებით მეტ ხელფასს, ვიდრე მათ უხდიდნენ. მას უწყისებში ისეთი პირები შეჰყავდა, რომლებიც საერთოდ არ იღებდნენ ხელფასს შპს „ალისაში“. გარდა ამისა, იგი საქონლის შესყიდვის დამადასტურებელ სასაქონლო ზედნადებებში და შესყიდვის აქტებში საქონლის გაზრდილ ღირებულებას აფიქსირებდა და ისეთ პირებს უთითებდა, რომლებსგანაც საქონელი არ შეუძენია, აღნიშნული ფორმით ზედმეტად მიღებულ თანხებს კი უკანონოდ თვითონ იღებდა.

ა. კ-ა ზემოაღნიშნულ ყალბ სახელფასო უწყისებს, სასაქონლო ზედნადებებს და შესყიდვის აქტებს კომპანიის ბუღალტერიაში ათავსებდა და ასახავდა ყოველთვიურ საგადასახადო დეკლარაციებში, რომელთა თანახმად, მან თითქოს უწყისებში მითითებული ოდენობის ხელფასები სხვადასხვა პირზე გასცა და სასაქონლო ზედნადებებსა და შესყიდვის აქტებში დაფიქსირებული საქონელი შეისყიდა. 2007–2011 წლებში აღნიშნული დანაშაულებრივი საქმით ა. კ-ამ უკანონოდ მიიღო 213 772 ლარის უკანონო შემოსავალი, დამალა მისი წარმოშობა, შენიღბა მასზე საკუთრების უფლება და მოახდინა მისი ლეგალიზება. ა. კ-ა ცნობილ იქნა დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მე-3 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტით და 210-ე მუხლის პირველი ნაწილით.

6.2. შეჯამება

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლთან დაკავშირებით შესწავლილი სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის შედეგად შემდეგი ტენდენციები გამოვლინდა:

პრედიკატული ქმედების შემადგენლობა და ფულის გათეთრების შემადგენლობა გაიგივებულია. ამის გამო, როგორც წესი, უფრო მკაცრი სასჯელი ინიშნება (ძირითადი ქმედების შემადგენლობასთან დაკავშირებით ფულის გათეთრებისათვის უფრო მკაცრი სასჯელია დაწესებული). იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისით, მოსამართლეები ან ქმედებათა ერთობლიობას იყენებენ, ან ქმედებას პირდაპირ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მიხედვით აკვალიფიცირებენ, რაც არასწორია.

„აღსანიშნავია, რომ ფულის გათეთრების საქმეებში, უმეტეს შემთხვევაში, ფიქსირდება დანაშაულთა ერთობლიობა, ანუ პირი პასუხისგებაში მიცემულ და სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი გამოტანილ იქნა რამდენიმე (მათ შორის 194-ე) მუხლის ერთობლიობით. ძირითადად, ეს არის უკანონო სამეწარმეო საქმიანობა, განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გადასახადისათვის განზრახ თავის არიდება, ცრუ მეწარმეობა, სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება, დიდი ოდენობით ყალბი ფასიანი ქაღალდების დამზადება და შენახვა გასაღების მიზნით და სხვ.“ (92).

თავი VII. დასკვნა

„ფულის გათეთრების“ კვლევის აქტუალობის დასაბუთებისას გამოიყო რამდენიმე მიმართულება:

1. „ფულის გათეთრების“ განვითარება დაკავშირებულია ორგანიზებული დანაშაულობის განვითარებასთან. სწორედ ამიტომ ფულის გათეთრებასთან ბრძოლა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ბერკეტია ორგანიზებულ დანაშაულობასთან საბრძოლველად. ფულის გათეთრება ორგანიზებული დანაშაულობის ერთ-ერთი ელემენტია, რადგან დანაშაულებრივმა ორგანიზაციებმა კრიმინალური შემოსავლები გამოსაყენებლად ვარგის რესურსებად უნდა გარდაქმნან.

2. ფულის გათეთრება უარყოფითად მოქმედებს ეკონომიკური კონკურენციის პროცესებზე, რადგან ლეგალურ ბიზნესს დამატებით რისკებს და ხარჯებს უქმნის.

3. ფულის გათეთრებასთან დაკავშირებული ტრანზაქციები ამორებს ფინანსურ ნაკადებს რეალურ ვაჭრობასა და წარმოებას, რომლებიც ხელს უწყობს ქვეყნების ეკონომიკის განვითარებას. ამ გზით კრიმინალური სტრუქტურები რეალურად მოქმედებენ გლობალიზაციის პროცესებზე.

4. ფულის გათეთრებასთან ბრძოლის ეფექტიანობა დიდწილადაა დამოკიდებული სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკის ქმედითობაზე. ამ კუთხით მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ფულის გათეთრების ამკრძალავი ნორმის სიზუსტეს და მისი გამოყენების სასამართლო პრაქტიკას.

საერთაშორისო აქტების მიხედვით უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხის ანალიზმა გვიჩვენა, რომ ზემოაღნიშნულ კონვენციებში გამოყოფილია ზოგიერთი პრედიკატული დანაშაული, მაგრამ პრედიკატულ დანაშაულთა წრის განსაზღვრის საკითხი გადაწყვეტილი არ არის. ამის გარდა, კონვენციებში სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველი გაფართოებულია: დაშვებულია როგორც დანაშაულებრივი გზით მიღებული შემოსავლის, ისე უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია. და ბოლოს, კონვენციებში პრედიკატული

დანაშაულის და „ფულის გათეთრების“ შემადგენლობები გამიჯნული არ არის, რაც უარყოფითად მოქმედებს ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობაზე.

როგორც ანალიზმა გვიჩვენა, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის პრობლემის გადაწყვეტისას საზღვარგარეთის ქვეყნებში ყურადღება ექცევა შემდეგ მნიშვნელოვან საკითხებს:

- უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია ფულის გათეთრების ნაირსახეობაა თუ ეკონომიკური დანაშაული?
- მოიცავს თუ არა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია პრედიკატული დანაშაულის დაფარვას და მასში მონაწილეობას, აგრეთვე დანაშაულის ამსრულებლის მოქმედებებს? ექვემდებარებიან თუ არა პასუხისმგებლობას „ფულის გათეთრებისათვის“ ის პირები, რომლებიც მონაწილეობდნენ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში? თუ მათ პასუხი მხოლოდ პრედიკატული დანაშაულის ჩადენისათვის (ან მის ჩადენაში თანამონაწილეობისათვის, მაგალითად, წინასწარ შეპირებული ფულის გათეთრებისას) უნდა აგონ?

როგორც საზღვარგარეთის ქვეყნების სისხლის სამართლის კანონმდებლობის ანალიზმა გვიჩვენა, აღნიშნული საკითხები არაერთგვაროვნად წყდება. ზოგიერთ ქვეყანაში პრედიკატული დანაშაულის და „უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის“ უმართლობები გამიჯნული არ არის. მაგალითად, აშშ-ის კანონმდებლობის თანახმად, ფულის გათეთრება მოიცავს არა მარტო პრედიკატული დანაშაულის დაფარვას, არამედ მასში მონაწილეობასაც, აგრეთვე დანაშაულის ამსრულებლის მოქმედებებს. მეტად ბუნდოვანია რუსი კანონმდებლის პოზიციაც. რუსეთის კანონმდებლობის თანახმად, არსებობს ორი შემადგენლობა: 1) დანაშაულის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრების ან ქონების ლეგალიზაცია; 2) სხვა პირთა დანაშაულის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრების ან ქონების ლეგალიზაცია.

მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული ქვეყნების კანონმდებლობები, რომლებშიც გაურკვეველია უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობის არსი, ეკლექტიკურია. დანაშაულის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრების ან ქონების ლეგალიზაცია ხშირად პრედიკატული ქმედების შემადგენლობაა. ამიტომ მის შემდეგ განხორციელებული

ქმედება არ შეიძლება იყოს ცალკე აღებული შემადგენლობა. მაგალითად, ნაქურდალი ნივთის გასაღება არ შეიძლება იყოს დანაშაულის დაფარვის შემადგენლობა, რადგან ქურდობის დამთავრების მომენტია სხვისი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო დაუფლება. პირი ნაქურდალ ნივთს სახლში წაიღებს თუ გაყიდის, ამას ქურდობის შემადგენლობისათვის მნიშვნელობა არა აქვს. მაგრამ სხვა პირთა დანაშაულის შედეგად შეძენილი ფულადი სახსრების ან ქონების ლეგალიზაცია სულ სხვა სახის დანაშაულია. აქ იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისითაც სულ სხვა მოვლენასთან გვაქვს საქმე. მოყვანილ შემთხვევაში ქურდობა ეკონომიკური დანაშაულია, ხოლო „ლეგალიზაცია“ – სასამართლო ორგანოების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაული. არსებითი განსხვავებაა მიზნებშიც. მათი აღრევა ართულებს თანამონაწილეობის საკითხის გადაწყვეტას, რადგან თანამონაწილეთა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ერთი მიზნის მიღწევას ემყარება, რაც არ გვაქვს განსახილველ შემთხვევაში.

ანალოგიურად შეიძლება შეფასდეს საფრანგეთის კანონმდებლობა, რომელშიც „გათეთრებად“ განიხილება ასევე დანაშაულის ან გადაცდომის შედეგად, პირდაპირი ან არაპირდაპირი განზრახვით მიღებული შემოსავლის განთავსების, დამალვის ან შენიღბვის ოპერაციის ხელშეწყობა. ამდენად, პირველ შემთხვევაში ბრალდებამ უნდა დაამტკიცოს, რომ დამნაშავე აცნობიერებდა, რომ ხელს უწყობდა მართლსაწინააღმდეგო ქმედების ჩამდენს დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავლის გათეთრებაში. მეორე შემთხვევაში ეს საჭირო არ არის, მაგრამ აუცილებელია იმ ფაქტის დამტკიცება, რომ პირი აცნობიერებდა, რომ ესა თუ ის ფასეულობა დანაშაულის შედეგად მიღებული შემოსავალი იყო, ამასთანავე, ხელს უწყობდა ასეთი შემოსავლის განთავსების, დამალვის ან შენიღბვის ოპერაციას.

ევროპის ზოგიერთი ქვეყანა ცდილობს, ლეგალიზაციის შემადგენლობა ცალკე გამოყოს. ზემოთ მოყვანილი ქვეყნებისაგან განსხვავებით, შუალედური პოზიცია უკავია გერმანიის კანონმდებლობას. გერმანიის ფედერაციის სისხლის სამართლის კოდექსის 261-ე პარაგრაფის მე-9 ნაწილის მე-2 პუნქტში პირდაპირაა დაფიქსირებული, რომ პრედიკატული დანაშაულის თანამონაწილე ფულის გათეთრებისათვის არ ისჯება. მაგრამ ეს პოზიცია არათანამიმდევრულია, რადგან გერმანიის კანონმდებლობა უშვებს

პრედიკატული დანაშაულის თანამონაწილეთა პასუხისმგებლობას, რომლებიც თავიანთი დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებულ შემოსავლებს ათეთრებენ.

უფრო კატეგორიული პოზიცია უკავია ავსტრიის კანონმდებლობას, რომლითაც პასუხისმგებლობა მხოლოდ სხვა პირის მიერ ჩადენილი ქმედებების შედეგად მიღებული ფასეულობების გათეთრებისათვის დგება. ანალოგიური კონსტრუქციაა მოცემული შვეიცარიის კანონმდებლობაში: „ლეგალიზაციისათვის“ ისჯება ის, ვინც ჩაიდენს ქმედებას, რომელსაც შეუძლია დაბრკოლება შეუქმნას იმ ქონებრივი ფასეულობების წარმომავლობის დადგენას, გამოვლენას ან ამოღებას, რომლებიც, როგორც მან იცის ან უნდა ვარაუდობდეს, დანაშაულის შედეგადაა მიღებული. ასეთივე პრინციპულია პოლონეთის კანონმდებლობის პოზიცია, რომელმაც უარი თქვა „გათეთრების“ იმ პირისთვის ბრალად შერაცხვაზე, რომელიც პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში მონაწილეობდა.

ჩვენ წინაშე დასმული ამოცანის შესაბამისად, პასუხი უნდა გაგვეცა კითხვებზე: როგორ უნდა გაიმიჯნოს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია წინაწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შექმენისაგან ან გასაღებისაგან? როგორ აიგება ამ ქმედების ობიექტური და სუბიექტური შემადგენლობები? რომელ სამართლებრივ სიკეთეს ხელყოფს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია? ანუ ნორმათა რომელ სისტემაში უნდა მოვაქციოთ აღნიშნული დანაშაული – ეკონომიკურ დანაშაულთა შესახებ ნორმების სისტემაში თუ მართლმსაჯულების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთა შესახებ ნორმების სისტემაში? რომელი ქმედება უნდა ვიგულისხმოდეთ ე. წ. „პრედიკატული დანაშაულის“ ცნებაში: უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია თუ დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების ლეგალიზაცია? როგორ უნდა გადაწყდეს ორმაგი დასჯადობის საკითხი, განსაკუთრებით თანამონაწილეობის შემთხვევაში?

აღნიშნული საკითხების ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბსუმციის საკითხი უშუალოდაა დაკავშირებული ამ დანაშაულის სისტემის აგების საკითხთან. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობა მეტად თავისებურია. ერთი მხრივ, ის დაკავშირებულია დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შექმენასთან ან განკარგვასთან. ამიტომ შეიძლება უკანონო შემოსავლის

ლეგალიზაციის შემადგენლობის ცალკე გამოყოფისადმი ნიჰილისტური დამოკიდებულება წარმოიშვას. მეორე მხრივ, როგორც მსოფლიოს ქვეყნების დანაშაულთან ბრძოლის პრაქტიკა ცხადყოფს, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ამსრულებელს შეიძლება ჰქონდეს სპეციფიკური მიზანი, რომელიც არ ემთხვევა პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის მიზანს. ამიტომ დგება მათი გამიჯვნის და დასაბუთების საკითხი.

ქმედების ობიექტური შემადგენლობის კვლევის შედეგად ნაშრომში წარმოდგენილია თვალსაზრისი, რომ ნებისმიერი ქმედების ობიექტია „სახელმწიფოს სტრატეგიული ინტერესი“ და ამ მნიშვნელობით არის „დანაშაულის შემადგენლობის სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტი“. დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაცია მართლმსაჯულებისთვის წინააღმდეგობის გაწევის ხერხია. ამიტომ ფულის „გათეთრების“ ობიექტია არა სამეწარმეო და სხვა საქმიანობა, არამედ სამართალდამცავი და სასამართლო სისტემის ქმედუნარიანობა. ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ეს მოსაზრება პირველად გამოთქვა პროფესორმა გ. მამულაშვილმა გერმანიის და საფრანგეთის კანონმდებლობების ანალიზისას. ამ კუთხით კრიტიკულად იქნა გაანალიზებული კონცეფციები, რომლებიც ფულის გათეთრების ობიექტად სასაქონლო ბრუნვას ან სამეწარმეო საქმიანობას განიხილავს.

ნაშრომში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ დანაშაულის საგანი ფართოდაა განსაზღვრული, რადგან სსკ-ის 194-ე მუხლის მიხედვით ლეგალიზაციის საგანია უკანონო ან/და დაუსაბუთებელი ქონება. სისხლისსამართლებრივ თეორიაში, ასევე მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის პრაქტიკოსებს შორის დანაშაულის საგანთან დაკავშირებული საკითხი ჯერ კიდევ საკამათოა. დანაშაულის საგნის განსაზღვრის საკითხს პრინციპული მნიშვნელობა აქვს, რამდენადაც მის ზუსტ განსაზღვრაზეა დამოკიდებული ლეგალიზაციის (გათეთრების) სწორი სუბსუმცია. ამ საკითხში გასარკვევად, პირველ რიგში, მოვლენების ის სახეები იქნა განხილული, რომლებიც თეორიასა და საერთაშორისო პრაქტიკაში დანაშაულის საგნის ფორმებადაა განსაზღვრული.

დაუსაბუთებელი ქონება შეიძლება კანონიერი იყოს, მაგრამ გარკვეული გარემოებების გამო პირი ვერ ასაბუთებდეს მის წარმომავლობას. მიგვაჩნია, რომ დაუსაბუთებელი ქონება არ შეიძლება დანაშაულის საგნად გამოცხადდეს და რომ იგი ამოღებული უნდა იქნეს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლიდან.

ნაშრომში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ პრედიკატული დანაშაულის უმართლობა და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის უმართლობა ერთმანეთს არ ემთხვევა. ამ მიმართულებით გადაწყდა საკითხი: დასაშვებია თუ არა პირის სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მიცემა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისათვის, თუ იგი პასუხისგებაში ქონების დანაშაულებრივი გზით მოპოვებისათვის უნდა მიეცეს?

კონვენციის მე-6 მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, საკმარისია პრედიკატული დანაშაულის ფაქტობრივი გარემოებების და მიზნის დადგენა. მაგალითად, სამართალდამცავ ორგანოებს აქვთ ოპერატიული ინფორმაცია, რომ ხორციელდება ნარკობიზნესის საშუალებით მოპოვებული ფულის ლეგალიზაცია. კონვენციის მოთხოვნის საფუძველზე უარყოფილია კონვენცია, რომელიც ლეგალიზაციის წყაროდ დანაშაულებრივი გზით მიღებულ ქონებას აცხადებს. ამ კონცეფციის ფარგლებში სადისკუსიო საკითხია, როგორ უნდა იქნეს გაგებული „დანაშაული“. ამ საკითხის გარკვევისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს სტრასბურგის კონვენციას.

აღნიშნული თვალსაზრისით კრიტიკულად იქნა გაანალიზებული:

- კონცეფცია, რომელიც განიხილავს საკითხს, აუცილებელია თუ არა, რომ პრედიკატული დანაშაულის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი იყოს დადგენილი?
- კონცეფცია, რომლის მიხედვით, პრედიკატული დანაშაულის ჩადენაში პირის ბრალეულობის დამტკიცება შესაძლებელია ფულადი სახსრების ლეგალიზაციაში (გათეთრებაში) მისი ბრალის დადგენასთან ერთად;
- კონცეფცია, რომლის მიხედვით, ლეგალიზაცია შეიძლება იყოს ორი სახის: პრედიკატული დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიღებული ფულის ლეგალიზაცია და ლეგალიზაცია, რომელიც განხორციელებულია სხვა პირების მიერ.

ქმედების პრობლემის სწორად გაგებისა და გადაწყვეტისათვის გასათვალისწინებელია, რომ ქმედების შემადგენლობის განსაზღვრისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მიზანს. აქ მთავარ როლს უკანონოდ მიღებული შემოსავლისთვის კანონიერი სახის მიცემა ასრულებს. ამასთანავე, იგულისხმება არა დანაშაულის ჩამდენი და შემდგომ მიღებული შემოსავლის განმკარგველი პირის მიზანი, არამედ მეორე პირის მიზანი, რომელსაც წინმსწრები დანაშაული არ ჩაუდენია და დამოუკიდებლად ახორციელებს ახალი დანაშაულის შემადგენლობას.

როგორც ქმედების ობიექტური შემადგენლობის კვლევის შედეგად დადგინდა, დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაციის მექანიზმის საშუალებით შემდეგი საზოგადოებრივად საშიში შედეგები მიიღწევა:

- ინიღბება მამხილებელი კავშირი ფულის (ქონების) ფლობის ფაქტსა და ჩადენილ დანაშაულს შორის, რომლის შედეგადაცაა მიღებული ეს ფული (ქონება);
- აღმოფხვრება საბაზი კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოების მიერ შესაძლო შემოწმებისა და იმის გამოძიებისა, აქვს თუ არა დამნაშავეს დიდი ოდენობით ფულადი თანხა (ქონება), რომლის წარმოშობის წყარო სახელმწიფო ორგანოებისათვის გარკვეულ მომენტამდე უცნობია;
- დამნაშავეს უჩნდება შესაძლებლობა, თავისუფლად განკარგოს დანაშაულებრივი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლები, კაპიტალის ლეგალური გაზრდის და ახალი დანაშაულების დასაფინანსებლად გამოყენების შესაძლებლობის ჩათვლით.

ამრიგად, დანაშაულებრივი შემოსავლების ლეგალიზაცია მართლმსაჯულებისთვის წინააღმდეგობის გაწევის ხერხია. ამიტომ ფულის „გათეთრების“ ობიექტია არა სამეწარმეო და სხვა საქმიანობა, არამედ სამართალდამცავი და სასამართლო სისტემის ქმედუნარიანობა. ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში ეს მოსაზრება პირველად გამოთქვა პროფესორმა გ. მამულაშვილმა გერმანიის და საფრანგეთის კანონმდებლობების ანალიზისას. ამ კუთხით იგი ყურადღებას შემდეგ გარემოებებზე ამახვილებს:

- გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსში ფულის გათეთრების ამკრძალავი ნორმა მოთავსებულია 21-ე თავში – „უმართლობით მოპოვებული ქონებრივი ღირებულებების დაფარვა“. ამრიგად, ფულის გათეთრება მართლმსაჯულების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულია. 261-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული ნორმის დაცვის მიზანია

მართლმსაჯულების ინტერესი, რაც, გაბატონებული მოსაზრებით, პრედიკატული დანაშაულის შედეგად დარღვეული ინტერესების დაცვასაც გულისხმობს.

- საფრანგეთის სისხლის სამართლის კოდექსს 1996 წელს დაემატა ცალკე თავი „ფულის გარეცხვის“ შესახებ (3241-ე-3249-ე მუხლები), რომლებშიც „ფულის გათეთრება“ დანაშაულის დაფარვაში დახმარების ფორმად არის მიჩნეული.

ამრიგად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის (ფულის გათეთრების) შემადგენლობა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მეთორმეტე კარში უნდა მოთავსდეს, რადგან ის დანაშაულის დაფარვაში დახმარების ფორმად უნდა იყოს მიჩნეული.

ნაშრომში აღნიშნულია, რომ „კანონიერი სახის მიცემის“ ცნება ორი ასპექტით უნდა იქნეს განხილული:

ა) როგორც თავად ქმედების მახასიათებელი, ანუ პროცესი, რომელიც შედგება ერთი ან რამდენიმე ქმედებისგან (მათ შორის, ქონების გათეთრების მიზნით ერთი ან რამდენიმე ფინანსური ოპერაციის ან/და გარიგების განხორციელება);

ბ) როგორც შედეგი, რომლისკენაც მიისწრაფოდა შემსრულებელი, ანუ ისეთი პირობების შექმნა, რომელთა არსებობის დროსაც მოქალაქეებს, საზოგადოებასა და სახელმწიფოს ექმნებათ მცდარი შთაბეჭდილება ლეგალიზებადი ქონების წარმოშობის წყაროს კანონიერების შესახებ.

მოცემული ქმედების შემადგენლობის განხილვის შედეგად დადგინდა, რომ უკანონოდ შეძენილი ქონების ლეგალიზაციის არსია უკანონო გზით შეძენილი ქონების ფლობისა და განკარგვისათვის და ქონებით სარგებლობისათვის კანონიერი სახის მიცემა. სწორედ ამ ქმედებების განხორციელების მიზანი განსაზღვრავს ობიექტური მხარის სპეციფიკას.

ნაშრომში გამოკვლეულ იქნა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობა. კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის სუბიექტური შემადგენლობა იმასთანაა დაკავშირებული, რომ ამგვარი ქმედების ჩამდენი პირი აცნობიერებს თავისი მოქმედებების ხასიათს და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია,

დანამდვილებითაა ინფორმირებული ფულადი სახსრების თუ სხვა ქონების არაკანონიერი წარმომავლობის შესახებ, ანუ განზრახ ახდენს შემოსავლების ლეგალიზაციას. ეს საკითხი მეცნიერთა მიერ ერთმნიშვნელოვნად გადაწყვეტილი არ არის. განსხვავებული მიდგომების განზოგადებით გამოყოფილია ქმედების სუბიექტური მხარის სამი მოდელი: მოდელი, რომელიც პირდაპირ განზრახვას ეფუძნება, მოდელი, რომელიც არაპირდაპირი განზრახვის არსებობას უშვებს, და მოდელი, რომელიც გაუფრთხილებლობასაც ითვალისწინებს.

კვლევის შედეგად დადგენილია, რომ ფულის გათეთრება დანაშაულის დაფარვის სპეციალური ფორმაა. შესაბამისად უნდა იქნეს აგებული ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობა. ამ კუთხით გასათვალისწინებელია, რომ პირს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს ფულის გათეთრების მართლწინააღმდეგობა. მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერება რთული პროცესია, რომელიც მოიცავს როგორც დანაშაულის დაფარვის მართლწინააღმდეგობის, ისე პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერებას.

პირს გათვალისწინებული უნდა ჰქონდეს, რომ პრედიკატულ დანაშაულს, როგორც პირობას, იყენებს დანაშაულის – ფულის გათეთრების – მიზნის მისაღწევად. ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობისადმი ასეთი მიდგომა იმითაა განპირობებული, რომ პრედიკატული დანაშაული და ფულის გათეთრება სხვადასხვა უმართლობაა. მათი აღრევა დაუშვებელია, რადგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, თავს იჩენს არსებითი შეცდომა დანაშაულის სტადიების და თანამონაწილეობის ინსტიტუტის გამოყენების პროცესში.

პრედიკატული დანაშაულის მართლწინააღმდეგობის გაცნობიერების შეფასებისას საკმარისია, გამოძიებამ დაამტკიცოს დამნაშავის მიერ იმის ცოდნა, რომ მან ფულის გათეთრების წყაროდ სხვისი მართლსაწინააღმდეგო ქმედება გამოიყენა. პრედიკატული დანაშაულის დეტალური სუბსუმციის საკითხები მას არ მოეკითხება.

სუბიექტური შემადგენლობის მნიშვნელოვანი მომენტია ფულის გათეთრების შესაძლებლობის გათვალისწინება. საკმარისია, რომ ამსრულებელი ფულის გათეთრების შესაძლებლობას ითვალისწინებდეს და ლეგალიზაციის სურვილი ჰქონდეს.

ყურადსაღებია, რომ ამ ფსიქოლოგიურ აქტს არავითარი კავშირი არ აქვს პრედიკატული დანაშაულის განხორციელების შესაძლებლობის გათვალისწინებასთან. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჩვენ შევიჭრებით ბრალის პრობლემატიკაში, რომელიც პრედიკატულ დანაშაულს ეხება და არავითარი კავშირი არ აქვს ფულის გათეთრებასთან.

ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობის აუცილებელი ელემენტია ქმედების შემადგენლობის რეალურ ცხოვრებაში განხორციელების სურვილი. ამ შემთხვევაში კვლავ უნდა გავითვალისწინოთ უმართლობის საკითხი. ფულის გათეთრება ისეთი ტიპის უმართლობას მიეკუთვნება, რომელიც ფორმალური შემადგენლობის სახით ვლინდება. ამიტომ ქმედების განხორციელების სურვილი მნიშვნელოვანია. აქედან გამომდინარე, ქმედების აღნიშნული შემადგენლობის გარეთ რჩება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობა, ქონების შეძენა, ფლობა ან გასაღება. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194¹-ე მუხლი ზედმეტია, რადგან უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის გზით მოპოვებული ქონებით სარგებლობის, ქონების შეძენის, ფლობის ან გასაღების სურვილს ფულის გათეთრების სუბიექტური შემადგენლობისათვის არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს.

სუბიექტური შემადგენლობის დახასიათებისათვის მნიშვნელოვანია ასევე, რომ პირი ითვალისწინებდეს ფულის გათეთრების განხორციელების გარდაუვალობას. როგორ უნდა იყოს გაგებული ამ შემთხვევაში „შედეგის განხორციელების გარდაუვალობა“, თუ საქმე ფორმალურ შემადგენლობასთან გვაქვს? განსახილველი უმართლობის ბუნების გათვალისწინებით, უნდა ვიგულისხმოთ არა ფულის გათეთრების შედეგი, არამედ ქმედების განხორციელების გარდაუვალობა. მაგალითად, ამსრულებელმა უნდა გაითვალისწინოს ფულის გათეთრების განხორციელების ამა თუ იმ ეტაპის, ხერხის გამოყენების და სხვაგვარი გარდაუვალობა.

ნაშრომში შესაბამისად არის გადაწყვეტილი თანამონაწილეობის საკითხი. მისი გადაწყვეტისას არ უნდა იქნეს აღრეული პრედიკატული ქმედების ამსრულებელი და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის ამსრულებელი. ამასთანავე, გასათვალისწინებელია, რომ თანამონაწილეობა გულისხმობს მიზნის ერთიანობას. მოცემულ შემთხვევაში კი ჩვენ საქმე გვაქვს სხვადასხვა უმართლობის შესრულებასთან და, შესაბამისად, სხვა მიზნებთან. დანაშაულებრივი გზით ქონების მოპოვებას „ემსახურება“ ერთი მიზანი, ხოლო ფულის

გათეთრებას კი – სხვა მიზანი. ამიტომ აქ საქმე გვაქვს დამოუკიდებელი უმართლობების შესრულებასთან და ამიტომ თანამონაწილეობის ინსტიტუტის გამოყენება შეუძლებელია. მაგრამ თანამონაწილეობა შესაძლებელია როგორც პრედიკატული დანაშაულის შესრულებაში, ასევე ფულის გათეთრებისას.

ნაშრომში ცალ-ცალკე იქნა განხილული უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის კვალიფიციური შემადგენლობები: უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ჯგუფურად; უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი არაერთგზის; უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, რასაც თან ახლდა დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღება; უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი ორგანიზებული ჯგუფის მიერ; უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, ჩადენილი სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით.

ჯგუფურად ჩადენილი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობების გარკვევისას დიდი ყურადღება ექცევა დამხმარის ინსტიტუტის გამოყენებას. ამ კუთხით კრიტიკულადაა განხილული დებულება, რომლის თანახმად, თუ დამხმარის ანალოგიური ქმედებები, ე. ი. დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული ქონების შეძენა, ფლობა, სარგებლობა, გასაღება და სხვ., შემოსავლების გათეთრებას ემსახურება, მაშინ ეს დახმარება ან ამსრულებლობა 194-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულში. ჩვენი აზრით, პრობლემის სწორად გადაჭრა მნიშვნელოვანია, რადგან, თუ პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებელი მონაწილეობს უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციაში, ის მაინც პრედიკატული დანაშაულის შემადგენლობის ფარგლებში მოქმედებს. დამხმარედ შეიძლება ჩაითვალოს ნებისმიერი სხვა პირი, რომელიც ეხმარება ლეგალიზატორს. აქ კვლავ უნდა გვახსოვდეს, რომ პრედიკატული დანაშაულის უმართლობა არსებითად განსხვავდება უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის უმართლობისაგან.

ანალოგიური მიდგომა უნდა არსებობდეს ორგანიზებული ჯგუფის მიერ ჩადენილი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობების გარკვევისას.

არაერთგზის ჩადენილი უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის შემადგენლობების გარკვევისას დიდი ყურადღება ექცევა იმ გარემოებას, რომ საქართველოს სისხლის

სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლი მხოლოდ იდენტურ ქმედებებს ითვალისწინებს – დაშვებულია მხოლოდ ამ კოდექსის იმავე მუხლით გათვალისწინებული ორი ან მეტი დანაშაულის ჩადენა. ამის გარდა, 194-ე მუხლში არ არის მითითებული, რომელი დანაშაული ჩაითვლება არაერთგზის ჩადენილად.

პრობლემის სწორად გადაჭრისათვის აუცილებელია, ყურადღება შემდეგ საკითხზე გამახვილდეს: იმის გამო, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლი პრედიკატულ დანაშაულს არ ითვალისწინებს, სასამართლოები პრედიკატულ დანაშაულს და უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციას ყველა შემთხვევაში აკვალიფიცირებენ ქმედებათა ერთობლიობით, მაგალითად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 214-ე („საქართველოს საბაჟო საზღვარზე საქონლის გადაადგილებასთან დაკავშირებული წესის დარღვევა“) და 194-ე მუხლებით. თუ პირი ამ მუხლებითაა ნასამართლევნი და შემდეგ მან კვლავ ჩაიდინა უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია, მაშინ მისი ქმედება 194-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით უნდა დაკვალიფიცირდეს.

უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის იმ შემადგენლობების გარკვევისას, რომლებიც დაკავშირებულია დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღებასთან ან განსაკუთრებით დიდი ოდენობით შემოსავლის მიღებასთან, დიდი ყურადღება ექცევა იმ ფაქტს, რომ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაცია განგრძობადი ფორმით ხორციელდება. შესაბამისად, გათვალისწინებული უნდა იქნეს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-14 მუხლის მოთხოვნა, რომლის თანახმად, განგრძობადია ამ კოდექსის ერთი მუხლით ან მუხლის ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაული, რომელიც მოიცავს ერთიანი მიზნითა და საერთო განზრახვით ჩადენილ ორ ან მეტ ქმედებას. განგრძობადი დანაშაული დამთავრებულია უკანასკნელი ქმედების ჩადენის მომენტიდან.

სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის პრობლემის სწორად გადაწყვეტისათვის აუცილებელია, ყურადღება შემდეგ საკითხზე გამახვილდეს: ამ შემთხვევაში კანონმდებელი სპეციალურ ამსრულებელზე მიუთითებს. ასეთად შეიძლება მოგვევლინონ როგორც თანამდებობის პირები, ისე ისინი, ვინც ასრულებენ მმართველობით ფუნქციებს კომერციულ და სხვა ორგანიზაციებში, აგრეთვე ისეთი პირები, რომლებიც არ არიან აღჭურვილი თანამდებობის პირის სტატუსით,

მაგალითად, სახელმწიფო და მუნიციპალური სამსახურების თანამშრომლები, საწარმოთა მუშაკები და სხვ. აღნიშნულ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ის, რომ მათ უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციისას მითვისებულ ქონებასთან დაკავშირებით თავიანთი სამსახურებრივი მდგომარეობა და უფლებამოსილება გამოიყენეს.

ნაშრომში ასევე განხილულ იქნა ფულის გათეთრების და მომიჯნავე დანაშაულების განსხვავების პრობლემა. ცალ-ცალკე გაანალიზდა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 186-ე, 375-ე და 194¹ მუხლები.

თუ პირი წინასწარი შეპირების გარეშე, მაგრამ წინასწარი შეცნობით დანაშაულებრივი გზით მოპოვებულ ნივთს იძენს, ფლობს ან ასაღებს ან ნივთით სარგებლობს პირადი მოტივით, მაშინ ის 186-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულს ახორციელებს. ამრიგად, უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის მთავარი დამახასიათებელი კონსტრუქციაა მისი მიზანი, რომელიც შედის ქმედების შემადგენლობაში და საშუალებას გვაძლევს, ზუსტად გადავწყვიტოთ თანამონაწილეობის პრობლემა.

ანალოგიურად უნდა გადაწყდეს 194-ე და 375-ე მუხლების მიმართების პრობლემატიკა. თუ ადამიანი ამა თუ იმ ფორმით დაფარავს დანაშაულებრივი გზით ნაშოვნ ქონებას იმის გაუცნობიერებლად, რომ ამგვარმა გარიგებამ შეიძლება გამოიწვიოს შემოსავლების „გარეცხვა“, მაგრამ მიზნად ისახავს პრედიკატული დანაშაულის ამსრულებლის დახმარებას, რათა მან თავი აარიდოს თავისი ქმედების იურიდიულ შედეგებს, მაშინ ის დანაშაულის დაფარვას ახორციელებს (მუხლი 375-ე). ამრიგად, 375-ე მუხლი (დანაშაულის დაფარვა) და 194-ე მუხლი (ფულის გათეთრება) ზოგადი და სპეციალური დაფარვის სახეებია, ორივე ერთად კი – დანაშაულთან შემხებლობის ფორმები. თუ დანაშაულებრივი გზით ნაშოვნი ქონების დაფარვა მიზნად ისახავს მისთვის კანონიერი სახის მიცემას, მაშინ ეს ფულის გათეთრებაა, ხოლო თუ დაფარვის მიზანია მხოლოდ დახმარება, რათა პრედიკატული დანაშაულის ჩამდენმა თავიდან აიცილოს პასუხისმგებლობა, მაშინ ეს დანაშაულის დაფარვაა (მუხლი 375-ე).

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194¹ მუხლის განხილვისას დიდი ყურადღება ექცევა დებულებას, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე

მუხლით გათვალისწინებული შემადგენლობა ე. წ. ფორმალურ შემადგენლობებს მიეკუთვნება. ამრიგად, დანაშაულის დასრულების მომენტი იქნება მართლსაწინააღმდეგოდ მიღებული შემოსავლების ლეგალიზაციასთან დაკავშირებული ნებისმიერი ქმედება (მოქმედება). ამიტომ 194¹-ე მუხლის კონსტრუქცია ეწინააღმდეგება 194-ე მუხლის კონსტრუქციას და სსკ-დან უნდა იყოს ამოღებული.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლთან დაკავშირებით შესწავლილი სასამართლო პრაქტიკის ანალიზის შედეგად შემდეგი ტენდენციები გამოვლინდა:

იმის გამო, რომ სსკ-ს 194-ე მუხლში მკვეთრად არაა გამიჯნული პრედიკატული ქმედების და ფულის გათეთრების შემადგენლობა, სასამართლოები არაერთგვაროვნად ახორციელებენ ქმედების სუბსუმციას. იურიდიული ტექნიკის თვალსაზრისით, მოსამართლეები ან ქმედებათა ერთობლიობას იყენებენ, ან ქმედებას პირდაპირ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 194-ე მუხლის მიხედვით აკვალიფიცირებენ, რაც არასწორია. ამის შესახებ იურიდიულ ლიტერატურასი მართებულად აღნიშნულია, რომ ფულის გათეთრების საქმეებში, უმეტეს შემთხვევაში, ფიქსირდება დანაშაულთა ერთობლიობა, ანუ პირი პასუხისგებაში მიცემულ და სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენი გამოტანილ იქნა რამდენიმე (მათ შორის 194-ე) მუხლის ერთობლიობით. ძირითადად, ეს არის უკანონო სამეწარმეო საქმიანობა, განსაკუთრებით დიდი ოდენობით გადასახადისათვის განზრახ თავის არიდება, ცრუ მეწარმეობა, სამსახურებრივი უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენება, დიდი ოდენობით ყალბი ფასიანი ქაღალდების დამზადება და შენახვა გასაღების მიზნით და სხვ.“ (92).

კანონში არსებული ხარვეზის გამო ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის განხორციელება რთულდება. როგორც აღნიშნავს ო. გამყრელიძე, „ასეთნაირად კონსტრუირებული მუხლები, რომლებიც ამ დროს სულ უფრო და უფრო გახშირდა ჩვენს საკანონმდებლო პრაქტიკაში, უარყოფით მოვლენად უნდა ჩაითვალოს. საქმე ის არის, რომ მსგავსმა ფორმულირებამ შეიძლება კანონიერების დარღვევაც კი გამოიწვიოს...“ (1. 183). პრედიკატული ქმედების და ფულის გათეთრების შემადგენლობის აღრევა ხელს

უწყობს სუსბსუმციის პროცესში სუბიექტური კრიტერიუმის გაყენებას, რითაც საფუძველი ეყრება სასამართლო პრაქტიკის დაქსაქსულობას და, აქედან გამომდინარე, ერთიანი პრაქტიკის მოშლას.

ბიბლიოგრაფია

მონოგრაფიები და წიგნები:

1. გამყრელიძე თ. (1998) *ბრძოლა სამართლებრივი სახელმწიფოსათვის*. პირველი წიგნი.თბ.
2. გამყრელიძე თ. (2013) *სისხლის სამართლის პრობლემები*. ტ. 3. თბ. „მერიდიანი“.
3. კვარაცხელია რ. (2010) *სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობა ყაჩაღობისათვის*. თბ.
4. მჭედლიშვილი-ჰედრიხი ქ. (2011) *სისხლის სამართალი. ზოგადი ნაწილი*. II. თბ. „მერიდიანი“.
5. *სისხლის სამართლის სასამართლო პრაქტიკის კომენტარი. ეკონომიკური დანაშაული* (2004). რედაქტორი: თ. გამყრელიძე. თბ. „მერიდიანი“.
6. ტურავა მ. (2000) *სისხლის სამართალი. ზოგადი ნაწილი*. თბ. „მერიდიანი“.
7. ტურავა მ. (2011) *სისხლის სამართალი. ზოგადი ნაწილი. წიგნი 1. დანაშაულის მოძღვრება*. თბ. „მერიდიანი“.
8. Alexander K. (2000) *The Legalization of the International Anti-money Laundering Regime: The Role of the Financial Action Task Force*. Centre for Business Research.
9. Alldridge P. (2003) *Money Laundering Law: Forfeiture, Confiscation, Civil Recovery, Criminal Laundering and Taxation of the Proceeds of Crime*. Hart Publishing Business & Economics.
10. Altenkirch L. (2007) *Techniken der Geldwäsche und ihre Bekämpfung*. Frankfurt School Verlag.
11. Beare M. (2007) *Money Laundering in Canada: Chasing Dirty and Dangerous Dollars*. University of Toronto Press.
12. Bernarsconi P. (1988) *Finanzunterwelt*. Zürich, Wiesbaden.
13. Bräuning B. (2009) *Ökonomie der Geldwäsche*. Verlag: Kovac, J.
14. Delmas-Marty M. (1992) *Les grands systèmes de politique criminelle*. Paris.
15. Diergarten A. (2013) *Geldwäsche. Kommentar*. Deutscher Sparkassenverlag.
16. Findeisen M. (2009) *Handbuch zum deutschen und europäischen Bankrecht*. VII.
17. Gallant M. (2005) *Money Laundering and the Proceeds of Crime: Economic Crime and Civil Remedies*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.

18. Herzog F., Achtelik O., Nestler C., Warius S. (2010) *Geldwäschegesetz (GwG)*. Verlag C. H. Beck. München.
19. Hombrecher L. (2005) *Der Tatbestand der Geldwäsche (§261 StGB) – Inhalt, Aufbau. Problemstellungen*. JA. Hamburg.
20. Jeandidier W. (2000) *Droit penal des affaires*. Paris.
21. Kargl W. (2001) *Probleme des Tatbestands der Geldwäsche (§261 StGB)*. NJ.
22. Landscheiten T. (2013) *Geldwäsche – Grundlagen und Entwicklung der entsprechenden deutschen Gesetzgebung*. GRIN Verlag GmbH.
23. Madinger J. (2011) *Money Laundering: A Guide for Criminal Investigators*. Third Edition. Taylor & Francis.
24. Monßen J. (2012) *Geldwäsche: Die Organisierte Kriminalität und die Infizierungstheorie*. Bachelor & Master Publishing.
25. Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch: StGB. Band 3: §§80–184g StGB. 2. Auflage 2012. Buch. Verlag C. H. Beck. München.
26. Pradel J., Danti-Juan M. (2001) *Manuel de droit penal special*. Paris.
27. Rott K., Schmitt H. (2009) *Geldwäsche: Gefährdungsanalyse und Überwachungsmaßnahmen*. Deutscher Sparkassenverlag.
28. Ryder N. (2012) *Title Money laundering – an endless cycle?: a comparative analysis of the anti-money laundering policies in the United States of America, the United Kingdom, Australia and Canada*. London; New York: Routledge.
29. Safferling C. (2008) *Vorsatz und Schuld: subjektive Täter Elemente im deutschen und englischen Strafrecht*. Erlangen-Nürnberg, Univ., Habil.-Schr.
30. Siska J. (2007) *Geldwäsche: und ihre Bekämpfung in Österreich, Deutschland, der Schweiz*. Linde. Verlag GmbH.
31. Stessens G. (2000) *Money laundering: a new international law enforcement model*. Cambridge University.
32. Tofahrn S. (2013) *Strafrecht. Besonderer Teil II: Straftaten gegen Vermögenswerte*. Verlag: CFMüller.
33. Алиев В. М., Соловых Н. Н. (2002) *Теоретические основы изучения проблемы легализации (отмывания) доходов, полученных незаконным путем*. Домодедово.

34. Беницкий А. С., Розовский Б. Г., Якимов О. Ю. (2008) *Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации*. Луганск. РИО ЛГУВД им. Э. А. Дидоренко.
35. Бойцов А. И. (2002) *Преступления против собственности*. СПб.
36. Букарев В. Б., Трунцевский Ю. В., Шулепов Н. А. (2007) *Уголовная ответственность за легализацию (отмывание) доходов, приобретенных преступным путем*. М. «Юрист».
37. Волженкин Б. В. (1999) *Экономические преступления*. СПб.
38. Жалинский А. Э. (2006) *Современное немецкое уголовное право*. М. «ТК Велби», «Перспект».
39. Зубков В. А., Осипов С. К. (2007) *Российская Федерация в международной системе противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию терроризма*. М. «Юрист».
40. Кернер Х.-Х., Дах Э. (1996) *Отмывание денег. Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике*. М. «Международные отношения».
41. Киселев И. А. (2009) *Грязные деньги: Уголовная ответственность за отмывание преступных доходов и её применение в борьбе с преступностью и коррупцией*. М. «Юриспруденция».
42. Смагина А. В. (2006) *Легализация преступных доходов: сравнительный анализ уголовного законодательства России и зарубежных стран*. М. «СПАРК».
43. Соловьев А. В. (2003) *Уголовно-правовые и криминологические меры борьбы с легализацией (отмыванием) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем*. Волгоград.
44. *Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии)* (1998). Под ред. Козочкина И. Д. М. «Зерцало».

პერიოდული გამოცემები:

45. გამყრელიძე ო. (2006). შერაცხვის პრობლემა სისხლის სამართალში და ბრალის ნორმატიული ცნების დასაბუთების ცდა - სისხლის სამართლის კანონმდებლობის რეფორმისა და თანამედროვე კრიმინოლოგიის პრობლემები. თბ. „მერიდიანი“.

46. მამულაშვილი გ. (2012) უკანონო შემოსავლების ლეგალიზაცია - ორგანიზებული დანაშაულის თანამედროვე გამოვლინების კრიმინალიზაციისა და სამართალშეფარდების პრობლემები ქართულ სისხლის სამართალში. თბ.
47. Arnone M., Borlini L. (2010) International anti-money laundering programs: Empirical assessment and issues in criminal regulation – *Journal of Money Laundering Control*, Volume 13, Number 3. Emerald Group Publishing Limited.
48. Arzt G. (1990) Geldwäscherei. Eine neue Masche zwischen Hehlerei, Strafvereitelung und Begünstigung – *Neue Zeitschrift für Strafrecht*, Jg. 10.
49. Bell E. (2002) An Introductory Who's Who for Money Laundering Investigators – *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 5, No. 4.
50. Butkevich S. (2010) Combat Against Legalization of the Income Generated as a Result of Criminal Activities – *Internal Security*, Volume 2, Issue 1.
51. Delahunty L., Schifferli P. (2002) Money laundering law in England and Wales and Switzerland and the Second EU Directive – *International business lawyer*, Vol. 30, afl. 4.
52. Dilley B., Pesce T., Gill G., Olcina E. (2007) How banks are facing up to the challenge – *Global Anti-Money Laundering Surve*. KPMG.
53. FATF Report (2010) – *Money Laundering vulnerabilities of Free Trade Zones*. FATF & GAFI.
54. Freeman M. (2011) The Sources of Terrorist Financing: Theory and Typology – *Studies in Conflict and Terrorism, Volume*. Routledge, part of the Taylor & Francis Group.
55. Hart J. (2010) Criminal infiltration of financial institutions: a penetration test case study – *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 13, №1, 2.
56. Johnson J. (2006) An analysis of the obligations of gambling entities under the FATF's 2003 anti-money laundering recommendations – *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 9, No. 1.
57. Magliveras K. (2002) Revision to the European Community's Anti-Money Laundering Instrument – *Critical Analysis, International Enforcement Law Reporter*, Vol. 18, Issue 5.
58. Montano E. (2002) Wealth Hidden, Tax Evaded: Strategies for Revelation – *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 5, No. 4.
59. Murray K. (2010) Dismantling organised crime groups through enforcement of the POCA money laundering offences – *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 13, No. 1.
60. Ridley N. (2006) Financial Enmeshment – banking systems in Western, and Central and South-Eastern Europe: The interacting factors of anti-money laundering, the rigours of transitional

economy, and the underground illicit economy – *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 9, No. 1.

61. Scott D. (1995) Money laundering and International Efforts to Fight It – *The World Bank. Public Policy for the Private Sector*, Note №48.

62. Straub J. (2002) The Prevention of E-money Laundering: Tracking the Elusive Audit Trail – *Suffolk Transnational Law Review*, Vol. 25, afl. 3.

63. The World Bank and United Nations Office on Drugs and Crime, Stolen Asset Recovery (StAR) (2007) – *Initiative: Challenges, Opportunities, and Action Plan*, W. B.

64. United States Sentencing Commission (1997) – *Report to the Congress: Sentencing Policy for Money Laundering Offenses, including Comments on Department of Justice Report*.

65. Witherell W. (2002) International Approaches to Combating Financial Abuse and Promoting Stable Financial Markets – *Journal of Money Laundering Control*, Vol. 5, No. 4.

66. Алешин К. Н. (2004) Легализация (отмывание) доходов, полученных преступным путем, как преступление международного характера. *Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. СПб.

67. Ананикян Д. С. (2012) Отмывание денежных средств, полученных преступным путем: основные понятия – *Аспирант и соискатель*, №3.

68. Васильев А. (2004) Уголовная ответственность за отмывание грязных денег: проблемы правоприменения – *Современное право*, №11.

69. Давыдов В. С. (2006) Легализация (отмывание) преступных доходов – особенности применительно к организованной преступности, терроризму и коррупции – *Российская юстиция*, №3.

70. Давыдов В. С. (2006) Уголовная ответственность за легализацию (отмывание) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем: правовое регулирование в России и за рубежом. *Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. СПб.

71. Иванов Э. А. (1999) Международно-правовые проблемы борьбы с легализацией преступных доходов (участие РФ в европейском сотрудничестве). *Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. М. Институт государства и права РАН.

72. Истомин А. Ф. (2002) Уголовная ответственность за легализацию незаконных доходов – *Журнал российского права*, №3.
73. Кириленко В. С. (2010) Легализация (отмывание) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем, и ее место в системе преступлений, совершаемых в сфере экономики – *«Черные дыры» в российском законодательстве*, №6.
74. Клепицкий И. А. (2002) «Отмывание денег» в современном уголовном праве – *Государство и право*, №8.
75. Кочарян А. М. (2003) Уголовно-правовые и криминологические меры противодействия легализации («отмыванию») денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. *Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. М.
76. Проблемы борьбы с отмыванием денежных средств или иного имущества, приобретенного незаконным путем (материалы круглого стола) (2001) – *Государство и право*, №2.
77. Прошунин М. М. (2009) Мониторинг обналичивания денежных средств в преступных целях: финансово-правовые вопросы – *Финансовое право*, №12.
78. Устинова Т. Д. (2002) Новая конструкция ответственности за легализацию денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем – *Современное право*, №12.
79. Хилота В. В. (2011) Квалификация хищения, совершаемого с использованием должностных полномочий и взяточничества – *Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции*: Сборник научных трудов. Вып. 4. Минск.
80. Черникова Л. И. (2012) Роль банковского сектора в борьбе с отмыванием денег: отечественный и зарубежный опыт – *Национальные интересы: приоритеты и безопасность*, №18.
81. Яни П. С. (1998) Уголовная ответственность за легализацию имущества, приобретенного незаконным путем – *Право и экономика*, №1.

საერთაშორისო კონვენციები და შეთანხმებები:

82. An overview of the UN conventions and the international standards concerning anti-money laundering legislation. Anti-money laundering unit/ Global programme against money laundering (2004). Vienna, Austria.
83. An overview of the UN conventions and the international standards concerning anti-money laundering legislation. Anti-money laundering unit/ Global programme against money laundering (2007). Vienna, Austria.
84. Consistent Quantitative Operational Risk Measurement and Regulation: Challenges of Model Specification, Data Collection, and Loss Reporting (2007). International Monetary Fund.
85. Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime (1990). Strasbourg, 8. XI. Explanatory Report.
86. Mitsilegas V. (1971) Money laundering counter-measures in the European Union: a new paradigm of security governance versus fundamental legal principle. The Hague: New York: Kluwer Law International.
87. Tenth United Nations Congress (2000). Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. A/CONF.187/INF. Vienna, 10–17 April.
88. United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (1988). Vienna, 20 December.
89. United Nations Convention against Transnational Organized Crime (2000). New York, 15 November.
90. United Nations Convention against Transnational Organized Crime (2004). New York.
91. Международно-правовые основы борьбы с коррупцией и отмыванием преступных доходов: Сборник документов (сост. В. С. Овчинский). М. «ИНФРА-М», 2004.

ინტერნეტი და სხვა წყაროები:

92. ასანიძე ს. უკანონო შემოსავლის ლეგალიზაციის (ფულის გათეთრების) კრიმინოლოგიური დახასიათება - <http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/collect/0002/000576/>

93. Anti-Money Laundering and Counter-Terrorism Financing Act 2006 (AML/CTF Act) – http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/alacfa2006522/s5.html
94. Heinrich B. (2011) Vorlesung Strafrecht – Besonderer Teil – Arbeitsblatt Nr. 40 – <http://heinrich.rewi.hu-berlin.de/doc/strbt2011/40-geldwaesche.pdf>
95. Money Laundering and Financial Crimes. U. S. Department of State. – <http://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2013/vol2/205251.htm>
96. Money Laundering in the EU – <http://people.exeter.ac.uk/watupman/undergrad/ron/>
97. UN instruments and other Relevant International Standards on Money – Laundering and Terrorist Financing – <http://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/Instruments-Standards.html>
98. Вологова Е. О. Легализация (отмывание) денежных средств или иного имущества, приобретенного другими лицами преступным путем – <http://5898523.ru/legalizaciya-otmyvanie-denezhnyx-sredstv-ili-inogo-imushhestva-priobretennogo-drugimi-licami-prestupnym-putem/>
99. Легализация имущества, приобретенного незаконным путем – Правовой Центр «Правый берег» – <http://www.center-bereg.ru/293.html>

საკანონმდებლო აქტები:

100. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი (2014 წ. რედ.).
101. Criminal Code Republic of Macedonia – <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>
102. FATF. 1996. VII Annual Report (1995-1996), 28 June.
103. National money laundering and related financial crimes strategy (2014). Public Laws for the current Congress U.S.
104. Norwegian Ministry of Justice Legislation Department (2006). The General Civil Penal Code.
105. StGB. §261 - http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_261.html
106. Уголовный кодекс Австрии. 2004. СПб. «Юридический центр Пресс».
107. Уголовный кодекс Испании. 1998. М. «Зерцало».

108. Уголовный кодекс Республики Болгария (перевод с болгарского А. И. Лукашова). 2001. СПб. «Юридический центр Пресс».
109. Уголовный кодекс Республики Польша (перевод с польского Д. А. Барилевич). 2001. СПб. «Юридический центр Пресс».
110. Уголовный кодекс Франции (перевод с французского Н. Е. Крыловой). 2002. СПб. «Юридический центр Пресс».
111. Уголовный кодекс Швейцарии (перевод с немецкого А. В. Серебрянниковой). 2002. СПб. «Юридический центр Пресс».
112. Уголовное уложение (уголовный кодекс) ФРГ (2010). М. «Проспект».